

ÚVOD DO ŠERMU MEČEM A PUKLÍŘEM

doplněné vydání

Roman Vaverka

2011

„Bývá zvykem nejsprostších mistrů umění, že o příslušných šermířských úderech vyvěšují do nejvyššího a nejslavnostnějšího rohu školy dlouhou listinu, na níž ve vši vážnosti stanovují smluvní podmínky. A vskutku, kdokoliv je čte, shledá, že to jsou smluvní podmínky, ale spíše takové, jaké prodejci vína umísťují na sudy. Věc spíše obludná, než lidská. A jak by mohla být lidská, když je tím otevřeně vyjevena mistrova nenasytnost a hrabivost? Ale jak lidské je prospívat jiným a věřit, že se ostatní nenarodili s tak dravým a silným puzením? Dle mého mínění by věci měly být zaváděny do školy pouze pro svou prospěšnost a ne pro prospěch někoho jiného. Mají stovky instrukcí, buďte však klidní, neboť neobsahují nic jiného, než zvyšování ceny mistrovské hry tohoto umění, jelikož ctnost zbraní klesla tak nízko, že touží najít někoho, komu by její posvátné části skrze školy za úplatu prodali bezmyšlenkovitě vychvalující, že mdlý a bystrý rozum nemohou nést tuto hru na krku stejně, a že umění není odměnou za zaplacenou částku. Hodlám se držet užitečnější stezky dbaje toho, že škola by měla být zaměřena na výuku umění, neboť má pro mne větší cenu být touto prací užitečný svým žákům, než se kalkulováním ceny starat o svůj velký prospěch, jelikož mi od žáků budou stačit tři věci: totiž úcta, důvěra a odměna. Úcta coby k mistrovi a podobně důvěra, protože se sluší, aby student důvěřoval podle filozofie, že žáci jsou odměnou svému mistrovi, protože bez nich (a to je Cicerova myšlenka) by umění zašlo na úbytě. Jestliže se tedy považují za uspokojeného třemi výše uvedenými věcmi, nač ztrácet čas pro nějaký další zisk, když mohou být prospěšný tímto svým dílem?“

Antonio Manciolino, *Opera nova*, 1531

Mistr Manciolino mi ve výše citované pasáži mluví z duše a proto svou práci věnuje bezúplatně všem, kteří touží poznat tuto kapitolu historického šermu v její historické podobě, přičemž doufám, že takto napomohu pootevřít vrátka k poznání těm, jimž dávné cizí řeči, nedostatek času či pouhá nechuť k teoretické přípravě staví nepřekonatelnou překážku k hlubšímu studiu či alespoň k poznání, jak kdysi vypadal skutečný šerm.

Při zveřejňování překladů historických šermířských textů je mi často vytýkáno, že takto se k „pravému šermu“ dostanou lidé nehodní, kteří jej budou jen kazit, a kdo se chce naučit staré umění, musí pracovat s texty v původním znění a používat původní terminologii. Tato představa je sice v základu správná, leč v praxi kulhá na obě nohy. Předně funguje jen pro omezené obory, kdy je takřka veškerý textový materiál sepsán jen v jednom jazyce (např. dlouhý meč hojně uváděný v německých spisech nebo šerm japonskou katanou). Pro studium šermu mečem a puklím člověk potřebuje nezbytnou znalost latiny, italštiny a němčiny, což je pro většinu šermířů nesplnitelná podmínka. Kulhání na druhou nohu pak způsobuje fakt, že v dnešní demokratické době má k šermířskému umění (jakož i k jiným dříve výlučným disciplínám – např. astronomii, astrologii, alchymii apod.) přístup, kdokoli si zamane, a může produkovat výsledky, jaké chce. Tomu nelze zabránit. Ostatně ani ve středověku zdaleka ne všichni šermovali přesně tak, jak stojí napsáno v knihách. Tam lze naopak dohledat četné zmínky o šermířích nevalné úrovně, proti nimž je popisované umění účinné a které vzniklo právě proto, aby nad nimi jeho uživatelé měli převahu. Osobně nevidím nic závadného na tom, když amatéři na základě dobových šermířských příruček vymýšlejí nesmysly. Je to jejich věc. Za špatné však považují, když šermíři chtějí poznání a ochotní poctivě studovat a cvičit, nemají dobové texty k dispozici ve své mateřštině.

Takže kopírujte, přeepisujte a hlavně čtěte a trénujte. Rovněž doufám, že se v brzké době objeví obdobné práce i o jiných zbraních.

Roman Vaverka, 2009

člen Kolegia umění meče, štítu a tesáku

Úvod

Tento text si neklade za cíl být plnohodnotnou učebnicí, ale má sloužit pro základní teoretické seznámení s historickou podobou šermu mečem a puklím a shrnout dosud známé textové a obrazové prameny nezbytné pro jeho rekonstrukci. Teoretická stránka historického šermu bývá často opomíjena, nicméně zastávám názor, že je pro vlastní cvičebnou, sportovní a prezentační praxi naprosto nezbytná, jelikož představuje jediné relevantní východisko, chceme-li výsledek našeho snažení označovat adjektivem „historický“. Můžeme sice šermovat bez znalosti textů a vyobrazení starých mistrů a jejich současníků, ovšem takový šerm nemůžeme nazývat historickým jen proto, že k tomu používáme cosi, co je tvarem shodné se středověkou zbraní. Samozřejmě, že i ve středověku bylo mnoho mužů, kteří se nikdy neučili šermovat, pouze se naučili zacházet se zbraní podle svých přirozených dispozic a mohli být v boji úspěšní, nicméně šerm jako každá jiná stránka kultury v sobě nese specifický otisk své doby a při jeho rekonstrukci nelze tvořit „z volné ruky“. Jakého výsledku bychom asi dosáhli, kdybychom se bez patřičných znalostí posadili například za hrnčářský kruh? Nakolik bychom se asi „trefili“ do výtvorů dávných hrnčářů konkrétní doby? Obávám se, že bychom se s nimi nepotkali ani v typové škále, ani v tvaru, ani v estetice ozdob, natož v kvalitě. Stejně tak bývá dnes předváděný boj meči a puklíři zhusta pouhým souborem náhodných pokusů o zásah a nikoli šermem. Také považuji za poctivé a vhodné nechat se poučit muži, pro něž šerm nebyl jen nevinnou hrou, ale vážnou záležitostí, při níž šlo o prestiž, život či vážné zranění. Můžeme jejich metody podrobovat kritice, leč s vědomím, že tím neriskujeme vůbec nic, kdežto oni na své umění sázeli mnoho, a i techniky, které se nám dnes třeba zdají pochybné, musely mít svou platnost, třebaže omezenou v místě či čase. Šerm mečem a puklím má tu výhodu, že se nám dochovaly doklady o jeho podobách a funkcích v úloze osobní sebeobrany, bojové praxe, veřejného předvádění, ba dokonce i tance, a to v poměrně ucelené podobě. Dnes tolik rozšířený šerm dlouhým mečem se nám dochoval víceméně jen v podobě umění určeného pro souboje tak, jak jej pojmají dochované dokumenty z let 1389-1520, přičemž v 16. století již tento způsob šermu získává víceméně jen podobu sportu. Šerm mečem a puklím byl cvičenou a praktikovanou dovedností ve 12. až 16. století, zatímco samo užívání puklíře v kombinaci s jinou zbraní zaujímá ještě širší časový úsek od 8. do 19. století.

šermíři, *Triumphzug Kaiser Maximilians*, 1513-1515

☞ kapitola I. ☞ Zbraně

Puklír (stč. *puklěř*, něm. *buckel*, *faustschild*, lat. *scutum*, *buculerius*, *bucularius*, *clypeus*, fr. *bouclier*, *boce*, *bocéte*, *toénart*, *escu*, *écu*, *talevas*, it. *brocchiéro*, *brocchero*, *broccoliéro*, *rotellino*, *rondelle*, šp. *brochiero*, ang. *buckler*, *bucler*, *bokeler*, *bokylar*) si definujeme jako malý štít držený v pěsti, jehož vnější okraj nedosahuje k lokti. Jeho užití v boji musí být aktivní a slouží zejména k ochraně ruky držící zbraň, hlavy a k útokům na soupeřovu ruku, hrdlo a obličej. Pojmenování jako *puklěř*, *bucularius* nebo *bouclier* byla odvozena od jeho tvarové shody se štítovou puklicí, avšak ne všechny štíty označované soudobými autory jako *buckler*, *bouclier* či *brochiero* naplňují výše uvedenou definici. V 16. století tak byly často označovány větší celokovové vypuklé štíty typu *rotella* upevňované řemenem na levé předloktí. To je příklad španělských pěších bojovníků a pravděpodobně také známého Jarnacova souboje.

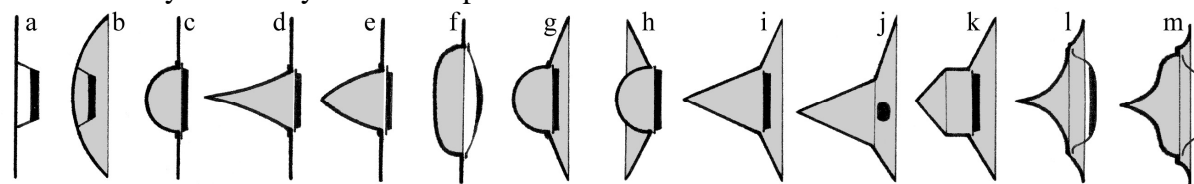
Lze rozlišovat několik konstrukčních a funkčních typů puklírů:

- celodřevěné kulaté bez puklice - cvičné a také používané při drezůře koní
- kulaté dřevěné, potažené kůží a opatřené kovovou puklicí
- čtverhranné dřevěné opatřené kovovou puklicí jednorázově určené pro soudní duely
- celokovové kulaté s hrotem nebo bez něj, od 16. st. někdy opatřené záchytnými prstenci
- orientální kulaté vypuklé celokovové nebo celokožené
- celokovové čtverhranné targy s různě prohnutými okraji (it. *targa*, ang. *target*, *targat*, fr. *targette á poing*)
- celokovové čočkovité zesílené kanelami
- kostýmní kulaté dřevěné potažené barevnou kůží, drahou látkou nebo malované
- kostýmní kulaté celokovové zdobené rytinami a zlacením
- celokovové s vestavěnou lucernou (16.-17. st.), někdy kombinované s plátovou rukavicí

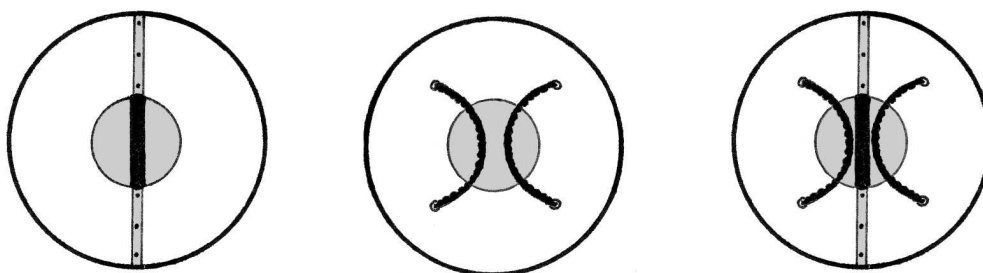
Dřevěné puklírě potažené kůží a opatřené kovovou puklicí se používaly po celý středověk, ale v 15. století je zvolna vytlačily celokovové, jejichž předností byla zejména nižší váha a stálé vlastnosti nezávislé na vlhkosti. Určitou nevýhodou oproti dřevěným puklírům bylo, že se do nich nezabodávaly hroty zbraní. Je možné, že některé puklírě, zejména v nejstarším období, byly zhotoveny jen z několika vrstev tvrzené kůže tvarované na dřevěném kopytu. V Asii se štíty tohoto typu užívaly ještě v 19. století. Čtverhranné puklírě a později targy byly užívány zejména při soubojích, zatímco v civilním a vojenském životě se používaly výhradně puklírě kruhové, přestože di Grassi (1570) tvrdí: „*Je zjevné, že targa je prastará zbraň a byla vynalezena pro užití ve válce a nikoliv pro šarvátky a podobné záležitosti, i když lidský důvtip pro ni vynalezl tisíce způsobů použití. Proto se stalo, že se kvůli svému tvaru zdála velmi pohodlnou a užitečnou zbraní pro šerm, tak i jako mezistupeň mezi rotellou a puklírěm.*“ Středové hroty a špičaté kuželovité puklice sloužily k útoku (byť se k tomu lépe hodí hrana štítu) a jsou též vhodné k jistějšímu vázání soupeřovy čepele, která se zachytí do úhlu mezi hrot a plochu a samovolně nesklouzne. Ze známých mistrů je v tomto ohledu sdílnější opět pouze di Grassi: „*Je žádoucí, aby po jeho obvodu byl dobře přikován silný železný prstenec vyvýšený nad puklírěm tak, aby mezi tuto obruč a puklír mohl vniknout meč. Tak lze zachytit meč nebo ulomit kus hrotu. ... Také může být velmi výhodné mít uprostřed puklírě ostrý hrot, jímž je možno při vhodné příležitosti zasáhnout soupeře.*“ Starší dřevěné puklírě se obvykle upevňovaly poutkem na jílec meče, pozdější celokovové mívaly háček pro uchycení na opasek. Lucerny se připevňovaly řemínkem či šňůrkou k levému předloktí, aby je chodec při klopýtnutí neupustil.

Přehled různých tvarových řešení v příčném řezu:

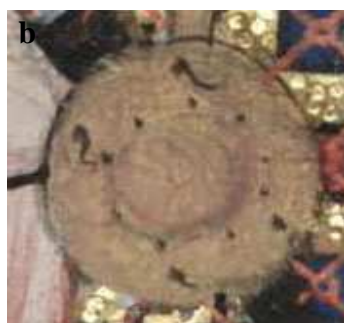
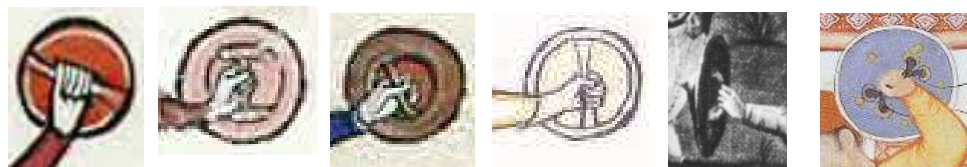

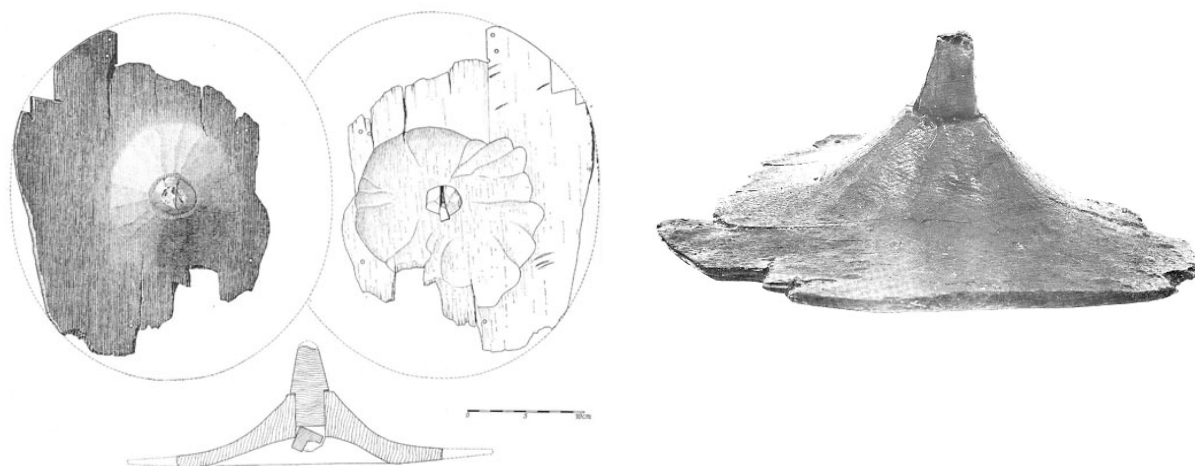
a) nejprimitivnější štít zhotovený ze dřeva nebo kovu – špatně ovladatelný, přesto však nejdéle užívaný (viz. str. 30), **b)** vypuklý, obvykle kožený orientální štít, **c)** klasický puklíř s kovovou puklicí a držadlem v těžišti, **d,e)** tentýž typ s různými tvary puklic, **f)** celokovový renesanční puklíř s úzkým okrajem vykovaný z jednoho kusu, **g)** typ se zkosenou střechou, obvykle celokovovou, ale ve vzácných případech též skládanou z dřevěných segmentů (viz. str. 20), **h)** celokovový konkávní puklíř vhodný proti bodným zbraním, 14.-16. století, **i)** celokovový kornoutový štít, **j)** ojedinělý typ s asymetricky umístěným kornoutem (Jörg Wilhalm, 1522-23, *Cgm. 3712*, kopie z roku 1556), **k)** kloboukovitý celokovový puklíř, **l,m)** různé typy celokovových složitěji tvarovaných puklířů ze 16. století.

U klasických kulatých puklířů se středovou puklicí jsou ikonograficky i nálezově zdokumentovány dva základní způsoby úchopu: 1) dřevěná nebo železná rukojeť v ploše puklíře připevněná hřeby, nýty nebo kolíčky, 2) dva provazy nebo řemeny ukotvené železnými hřeby nebo jen zajištěné uzly. Druhý způsob je typický pro orientální štíty, které puklici často postrádají a v jejímž místě bývá umístěna vycpávka, o níž se opírá pěst třímající provazy. Ikonograficky je rovněž doložena kombinace obou způsobů

V praxi mohl být první způsob realizován různě (viz. prvních 5 obrázků), zato druhý způsob vykazoval odlišnosti pouze ve způsobu ukotvení řemenů. Třetí způsob nám krásně ilustruje *Ms. Bodl. 264* z let 1338-1344 (viz. též str. 29). Uvádí jednak způsob držení štítu (a), ale také způsob uchycení řemenů (b) i užití jednoho z nich k zavěšení puklíře na meč (c).

Předmět ze slovanského hradiště Gross Raden (Německo) interpretovaný jako celodřevěný štít, možná kultovního charakteru, Průměr cca 30-35 cm, uprostřed je zaklíněn kolík z tvrdšího dřeva, 9.-10. století. (zdroj: Gross Raden - *Ein slawischer Tempelort des 9./10. Jh. in Mecklenburg*, E.Schuldt, Berlin, 1985).

Bohužel se do dnešních dnů nedochoval žádný středověký puklír s dřevěným korpusem potaženým kůží a u dochovaných puklic nedokážeme určit, zda náležely štítu či puklíři. Proto zde uvádím alespoň novodobou repliku (vlevo). Průměr 32 cm, váha 2,3 kg. Puklír tohoto typu se však zachoval ze 16. století (vpravo). Je patrně italského původu, leč bližší údaje Higgins Armory Museum, Massachusetts, neuvádí.

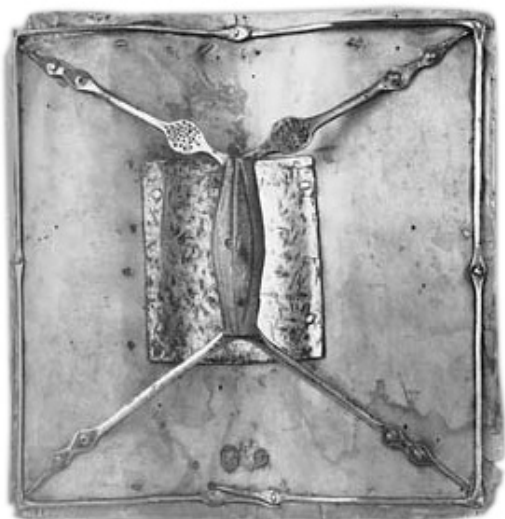
Vzácně zachovaný železný puklíf s dřevěnou vnitřní stranou a rukojetí vyzvednutý z řeky Temže, konec 14. století, průměr 26 cm, Billingsgate Market Car Park, Londýn.

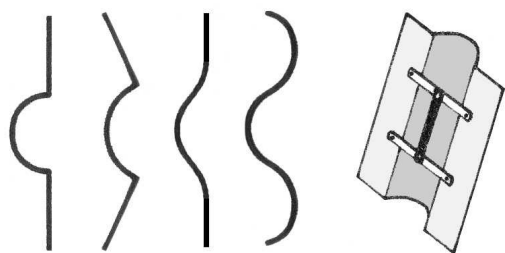
Neobvyklý konkávní puklíf nalezený ve velšském Caerhun. Pochází patrně ze 16. století a byl určen pro šerm s rapíry, jak můžeme vidět například v díle di Grassiho. Průměr 33 cm, Llandudno Museum, Wales. Takřka totožný fragment puklice pocházející také ze 16. století byl nalezen dokonce v USA, konkrétně v James Fort, Jamestown, Virginia (vpravo).

Replika celokovového puklíře, průměr 30 cm, váha 1,25 kg, ručně kovaný plech, archiv autora.

Italské targy z let 1540-1560, výška okolo 30 cm, váha cca 850 g, Wallace Collection, Londýn. Povšimněte si rukojetí s opěrkami pro palec a háků k blokování soupeřovy čepele při seku. Targa vpravo dole je navíc opatřena nanýtovanými pásy k zachytávání hrotu při bodu.

Čtyři základní profily *targy* (it. *tabulka*) v pohledu shora a jiný způsob uchycení držadla. Přijmeme-li výše uvedené di Grassiho tvrzení, že „*targa je prastará zbraň a byla vynalezena pro užití ve válce*“ (viz. str. 3), je možné, že i na první pohled pochybný obrázek z *Ms. Ludwig III 1* (1255 – 1260), může zobrazovat skutečně užívané držení štítu, v tomto případě tvaru sférického trojúhelníku asi o třetinu menšího než u podobných štítů držných na předloktí pomocí dvou řemenů. Targou může být ovšem obecně míněn jakýkoli štít, a to ve smyslu terče a nikoli typu štítu se specifickým držením.

Jednoduché malé štíty z raného středověku zhotovené ze dřeva a kůže se archeologům pravděpodobně nikdy nepodaří objevit a tak si z nedostatku jiných analogií ukažme několik novodobých příkladů. Pro nás je cenné, že zejména africké štíty, byť zhotovené z tlustých kůží exotických zvířat, slouží především k odražení útoků kopím, což plně odpovídá stylu boje v raném evropském středověku, o němž kromě vyobrazení bojovníků nemáme podrobnějších zpráv.

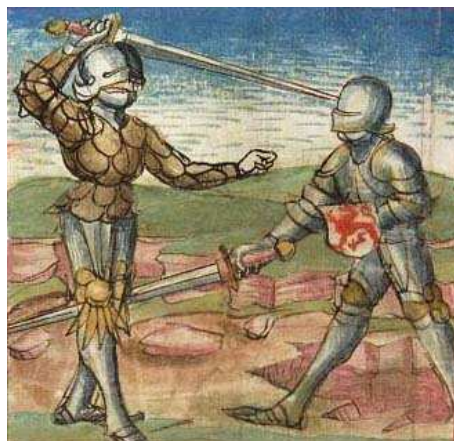
1) africký štít zhotovený ze sloního ucha - povšimněte si jednoduchého uchycení rukojeti a krátkého hřebu vetknutého do vytlačeného vydutí pro ruku, Fombori Museum, Fombori, Mali; 2) etiopský štít z nosorožčí kůže, 19. století, Pitt Rivers Museum, Oxford; 3) etiopský štít z lisované kůže, National Museum, Addis Abeba; 4) štít klanu Arussi z volské kůže zesílený plíšky, Etiopie, 19. století, Pitt Rivers Museum, Oxford; 5) štít severoamerických Komančů zhotovený napnutím bizoní kůže na rám z tvrdého rákosu sloužící zejména k ochraně před šípy (bez kovových hrotů) a tupými údernými zbraněmi za dřeva, Missouri Historical Society Museum Collections

Orientální a indické štíty se od evropských puklířů v mnohém liší. Jsou vypuklé po celé ploše (postrádají tedy puklici) a mají tradiční úchop sestávající se ze dvou popruhů uchycených čtyřmi výraznými nýty. Do dnešních dnů se dochovaly převážně jen bohatě zdobené kusy.

1) zdobený železný štít podložený rudou prošivanou látkou, průměr 44,2 cm, váha 2,28 kg, Írán, 19. století, Vojenské muzeum historického ústavu AČR, Praha; **2)** perský štít z kůže hrocha či nosorožce, střed z vnitřní strany vypodložen, průměr 51 cm, tloušťka 0,6 cm, 17. století, Muzeum Narodowe, Krakov; **3)** turecký štít, průměr 30 cm, konec 17. století, soukromá sbírka; **3a)** tentýž štít z rubové strany – zřetelně je vidět místo dnes chybějící vycpávky a kroužky, na nichž byly uchyceny řemeny; **4)** zdobený železný štít podložený rudou prošivanou látkou, průměr 39,8 cm, váha 1,76 kg, Írán, 17.-18. století, Vojenské muzeum historického ústavu AČR, Praha; **5)** kovový indický štít, průměr 24 cm, 19. století, soukromá sbírka; **6)** mughalský kovový štít zdobený malbou, Indie, soukromá sbírka

Další zajímavé typy čistě soubojových puklířů a tarčí se objevují na vyobrazeních z 2. poloviny 15. století:

puklíř se ve středověku vyskytoval v kombinaci s těmito zbraněmi:

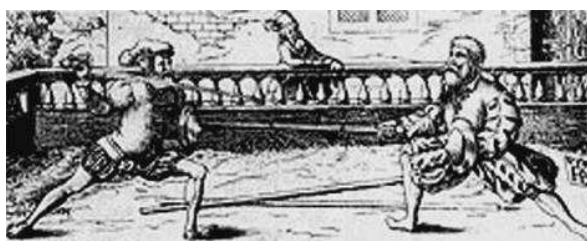
- tesák
- dýka
- dlouhý nůž
- krátké kopí
- kyj nebo sekera
- meč a dýka v levé ruce společně s puklířem
- bodný nebo bodno-sečný jednoruční meč
- dlouhý meč (bodno-sečný meč s dlouhým jílcem umožňujícím i dvouruční držení)

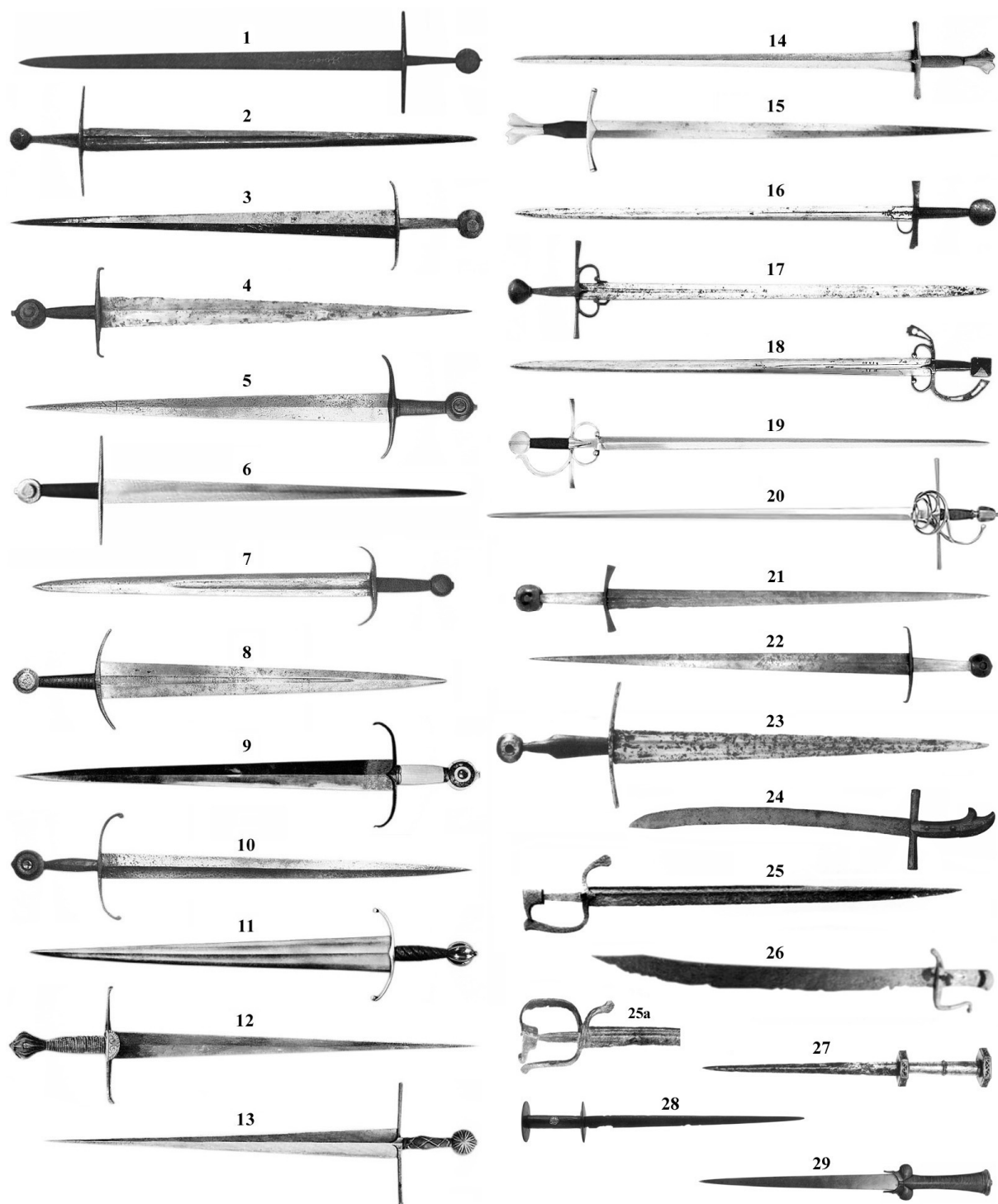

Jednoruční meče užívané jako civilní poboční zbraň byly výrazně bodné zbraně se zužující se čepelí vybíhající do výrazného hrotu nebo přímo s trojúhelníkovitou čepelí. Ve Francii byly označovány termínem *espée de passot*. Jejich délka oscilovala mezi cca 80-95 cm, váha nepřekračovala 1,3 kg, zatímco v 16. století se vyráběly meče vážící pouze 0,9 kg. V první čtvrtině 14. století se v severní Itálii na mečích objevuje záštitný prsten před příčkou umožňující prostrčení ukazováku a zlepšení ovladatelnosti čepelí při bodu a ve vazbách.

Zbraní na půl cesty mezi mečem a tesákem byl tzv. *coustil a croix* mající širokou příčku a dlouhou rovnou čepel opatřenou ostřím jen z jedné strany.

Rapíry měly delší a štíhlejší čepel než meče a dosahovaly celkové délky 110-120 cm a váhy 1,3 kg. Protože stále dokonalejší koš chránil velmi dobře pravou ruku, mohl být puklíř použit volněji ke krytí těla a hlavy před body.

1) švýcarský meč, 13. století, délka 85,5 cm, váha 0,82 kg, Landesmuseum Zürich, 2) anglický meč, 1300-1325, délka čepel 68,6 cm, Royal Armouries, Leeds, 3) typ meče užívaný v období 1275 - 1450, Wallace Collection, Londýn, 4) italský meč ze 14. století, takřka totožný byl nalezen na místě bitvy u Castillonu (1453), 5) francouzský meč, 1375-1400, délka 95 cm, šířka čepel 6,1 cm, Wallace Collection, Londýn, 6) italský meč vévody z Urbina (kopie), 1380-1410, délka 95 cm, šířka čepel 5,1 cm, Wallace Collection, Londýn, 7) krátký anglický meč, 1300-1325, délka čepel 53,4 cm, sbírka Howarda Curtise, 8) 2. polovina 13. století, Metropolitan Museum, New York, 9) milánský meč arcivévody Filipa Sličného, konec 15. století, 10) italský meč Jindřicha V., před rokem 1422, délka 80 cm, délka čepel 68,6 cm, šířka čepel 5,4 cm, Westminster Abbey, Londýn, 11) 1470-

1490, délka čepele 76,2 cm, soukromá sbírka, **12**) meč Estorra Viscontiho (vévoda milánský v letech 1412-1413), pokladnice baziliky San Giovanni Battista, Monza, **13**) italský meč, 1470-1500, soukromá sbírka, **14**) polovina 15. století, délka čepele 86,4 cm, soukromá sbírka, **15**) italský meč Ludovica Sforzy, 1475-1490, délka 98 cm, šířka čepele 3,8 cm, Musee Cluny, **16**) pravděpodobně italský meč s ochranným obloučkem pro ukazovák (s pozdější tureckou úpravou), délka 104 cm, šířka čepele 3,4 cm, váha 0,765 kg (!), 2. polovina 14. století až první čtvrtina 15. století, Royal Armouries, Leeds, **17**) italský meč se záštitnými oblouky, počátek 16. století, délka 85,4 cm, sbírka sira Jamese Manna, **18**) benátský meč z doby okolo r. 1480, délka 99 cm, Wallace Collection, Londýn, **19**) raná forma rapíru, Benátky, okolo r. 1480, délka 100 cm, **20**) italský rapír, délka 125,7 cm, váha 1,33 kg, počátek 16. století, **21,22**) dva anglické meče ze 14. století, délka čepele 83,8 cm (21), Royal Armouries, Leeds, **23**) švýcarský dlouhý meč, 2. polovina 15. století, Château de Grandson, **24**) zahnutý francouzský tesák, 15. století, **25**) jednobřítý přímý tesák s rozvinutou ochranou ruky (25a), 15. století až počátek 16. století, Royal Armouries, Leeds, **26**) zakřivený středoevropský tesák, 15. století, vojenské muzeum Varšava, **27**) burgundská terčová dýka typu *à rouelle*, 2. polovina 15. století, Château de Grandson, **28**) francouzská jednobřítá terčová dýka, polovina 15. století, soukromá sbírka, **29**) tzv. ledvinová dýka, 15. století, Cleveland museum

↻ kapitola II. ↻ Historie

O existenci malých kruhových štítů jsme informováni již z antiky. Dle římských textů náležel k malému štítu *ancile* meč a oštěp. Z 3. až 8. století pocházejí piktské stély zachované ve Skotsku, na nichž jsou tu a tam vypodobněni bojovníci s malými štíty, kopími a meči. Tyto štíty bývaly kulaté, čtvercové, obdélné, ale také mohly mít tvar písmene H s širokou příčkou. Z poloviny 7. století pak máme zmínky o malých štítech užívaných jezci (Frankové, Byzantinci aj.). V tomto případě se však pravděpodobně nejednalo o štíty držené v pěsti, nýbrž připevněné dvěma řemeny k levému předloktí. Byly vyrobeny z vařené kůže a obvykle postrádaly puklici. Užívaly se po celý středověk, ale nebyly to skutečné pukliře určené pro šerm. Jejich hlavní úlohou byla ochrana bojovníkovy tváře před šípy. Tento typ štítu uvádí pod názvem *darga de scut* ještě aragonské nařízení z r. 1363 pro výzbroj lehké pohraniční jízdy.

bojovníci na piktských stélách: Orkneje - St. Andrews - Eassie - Murthly - St. Andrews

Nelze říct, zda se pukliř pro pěší šerm vyvinul z běžného kruhového štítu se středovou puklicí nebo zda je od počátku jeho soupeřníkem. Je dokonce možné, že malé kožené a proutěné štíty bez puklic a dalších zpevnění byly vůbec nejstarším typem štítu. Každopádně je pukliř blízkým příbuzným štítu, nevíme však, zda otcem, bratrem či synem.

V raném středověku se navíc užívala celá škála velikostí a nelze určit, který štít lze považovat ještě za pukliř a který již za plnohodnotný štít. Tento rys zůstal nadále charakteristický pro

Orient, kde rovněž neexistovala hranice mezi puklím a štítem - tentýž typ štítu mohl mít v průměru 60 i 35 cm a v obou případech měl stejný středový úchop pomocí dvou řemenů.

Zmenšení rozměrů a tedy menší kvalita obrany byly bohatě vykoupěny možnostmi nosit je stále při sobě, nejčastěji na opasku na levém boku. Jasně to shrnul George Silver v kapitole 24 své knihy *Paradoxes of Defence* (1599): „Puklír lze díky svému obvodu a váze dobře přenášet, brání bezpečně ve všech časech a místech ... tělo i tvář, ode všech způsobů úderů a bodů.“ Druhotným efektem zmenšení byla skutečnost, že menší štít bylo možné držet v natažené ruce poměrně dlouhou dobu. V důsledku toho mohly být vynalezeny nové bojové postupy a techniky. Od 12. století se běžně setkáváme v dobových textech s šermem mečem a puklím a již v této době se o něm mluví jako o významné dovednosti, o důležitém aspektu osobní sebeobraně, ale i zdroji kriminality. Můžeme proto předpokládat, že šerm mečem (případně kyjem nebo tesákem) a puklím se vyvinul v průběhu 10. až 11. století.

Puklíře byly zhotovovány ze dřeva potaženého kůží a opatřeny kovovou puklicí. Někdy byl jejich povrch a okraje zesíleny kovovými pásy. Později se objevují puklíře celokovové. Z puklice někdy vybíhal ostrý hrot, který bylo možné použít k útoku nebo k vázání soupeřovy čepele puklím. Typický puklír byl kruhový, méně často čtvercový.

Měšťan v nově vznikajících městech se stával svobodným individuem do značné míry rozhodujícím samostatně o svých činech. Produktem této svobody a nabytí celé řady práv byla i zvýšená touha po individuální obranyschopnosti. Podnětem ke vzniku škol boje ve městech tedy nebyla jen vojenská potřeba, ale zejména poptávka z řad jednotlivců a rovněž rozmáhající se institut soudních soubojů. Od poloviny 12. století máme hojnost zpráv potvrzujících existenci profesionálních učitelů i ustálených forem boje. Souboje byly v této době bojovány výhradně jen s pomocí mečů, kyjů, štítů a puklírů, v osobní sebeobraně se kromě dýk prosazovaly zejména meče v kombinaci s puklírů. V roce 1156 zmiňuje anglický soudní spis jméno Wilemus Pugilus a uvádí, že byl učitelem boje a nechával se i najímat jako náhradník k soudním duelům. V roce 1176 je ve stejné souvislosti zmiňován Laurencius Pugil - bratr či syn. Snad šlo o rodinný podnik, i když latinské slovo „pugilus“ znamená bojovník a mohlo být jen běžnou přezdívkou. S rostoucí vzdělaností v umění boje rostla i nebezpečnost takto vyškolených mužů. Ruku v ruce s tím rostla rovněž poptávka po kvalitnějších a tedy nebezpečnějších zbraních - zejména mečů vhodných pro bod. A tak v roce 1180 vydává Jindřich II. pro Londýn nařízení, že:

„Nikdo nesmí ve městě držet školu meče a puklíře pod hrozbou vězení.“ Současně bylo měšťanům zapovězeno nosit ve městě meč a puklír. Dovolena byla pouze dýka, nůž nebo hůl. Ale tato nařízení byla zcela neúčinná. „V roce 1222 pořádali měšťané bojové hry a zápasy poblíže špitálu St. Giles, kde pozvali a měli mistry z mužů z každé čtvrti a dalších z okolí. ... Mladí z města rovněž užívali volné dny ... ku cvičení se zbraněmi a puklírů.“ A tak na konci 13. století vyšla v Londýně opět vyhláška dokumentující, že žádného zlepšení stavu dosaženo nebylo: „Jelikož tak mnoho bláznů, které baví lumpárny, se učí šermovat s puklím, čímž stávají se odvážnějšími páchat svá bláznovství, jest stanoveno a nařízeno, že nikdo nebude držet školu neb vyučovati ve městě šermu s puklím, v noci či ve dne, a pokud tak kdos učiní, bude jat na čtyřicet dní.“ Tito výtržníci však dělali těžkou hlavu pokojným spoluobčanům ještě v 16. století. Slovem *swashbuckler* nebo *swasher* byl v renesanční Anglii označován divoký šermíř, který často s tlupou kumpánů páchal výtržnosti a bez váhání vyvolával pouliční souboje. Slovo lze přeložit jako „mlátič do puklíře“ a bylo odvozeno od charakteristického hluku, který vydávali třískáním čepelemi o štíty. V dnešní angličtině má toto slovo významy „hulvát“ či „chvastoun“.

Faktu, že puklír často sloužil k všelijakému nezákonnému jednání, využívali iluminátoři, kteří jej coby symbol protipólu rytířského přístupu k boji vkládají do rukou vrahům, pochopům a démonům. Na druhou stranu se však puklíře objevují v rukou andělů a světců v boji se zlem.

Je zcela zřejmé, že styl boje se od 11. století ubíral dvěma směry - vojenským a civilním. Profesionální voják bojoval na koni a k ochraně před kopími užíval velký štít. Navíc nosil zbroj a míval chráněnou hlavu a často i obličej. Došlo-li na meče, bylo zapotřebí zejména mocných seků k zdolání soupeřovy zbroje nebo roztětí přilby. Civilista chodíval jen v látkových šatech, nosil lehčí meč nebo tesák a jeho nejpravděpodobnějším bojištěm mohla být cesta, ulice nebo náměstí. Tento styl boje kladl velké nároky na krytí či úhyby a přikládal větší důraz bodným akcím, krátkým sekům na ruce apod. Zde již lze mluvit o "šermu". Ostatně mnohé prameny ze 13. a 14. století ztotožňují slovo "šerm" přímo s šermem mečem a puklím. Z konce 13. století se nám pak dochoval nejstarší šermířský spis dnes známý jako rukopis *I.33* pojednávající právě o šermu mečem a puklím.

Meč a puklíp, stejně jako tesák nebo dýka, nikdy nebyly primárně vojenskou zbraní, ale takřka výhradně zbraní civilní. Muži povolávaní do války byli cvičeni v užívání jiných zbraní – zejména luku, kuší a dřevcových zbraní. Jako poboční zbraně si pak s sebou přirozeně brali zbraně, které nosili po boku celý život a které patřily k jejich každodenní výbavě stejně jako opasek nebo boty. Puklíp mohl viset po boku prostého muže stejně jako šlechtice.

Ve 14. a 15. století jsou puklípře obvyklou výzbrojí lučištníků a kušínků, ale zcela běžně je mimo bitevní pole nosívali i rytíři. Bitevnímu poli náleželo kopí, štít a sečný meč, v "civilu" nosí rytíř bodný meč a k němu někdy též puklíp. Styl šermu mečem a puklípem je ustálený a věnuje se mu mnoho mistrů – např.: **Andres Liegnitzer**, **Hans Talhoffer** nebo **Paulus Kal**. Z poloviny 15. století pochází anonymní spis dnes známý pod názvem *Gladiatoria*.

Je s podivem, že všechno to jsou díla německá, zatímco z jiných zemí žádnou podobnou práci neznáme. Ani dvě nejobsáhlejší italské práce pojednávající o šermu dlouhým mečem, dýkou, kopím, válečnou sekerou a zápasu *Flos Duellatorum* (1410) a *De arte Gladiatoria Dimicandi* (1480) šerm mečem a puklípem ani náznakem nezmiňují. Co se týče obecných textů, jsme o šermu meči a puklípí nejvíce informováni z německých zemí, Anglie a severní Itálie. Hojně se v této době objevuje kombinace tesák-puklíp a doloženo máme též současné držení puklípře a dýky v levé ruce. Soubojové puklípře jsou vybavovány záchytnými háky a vznikají nové tvary - např. tvar konkávní čochky s pilovitými okraji.

V 16. století vznikají speciální šermířské štíty vybavené hroty a háky k zachycení soupeřovy čepele, obdélné targe vlnovkovitě zprohýbané, puklípře s dýkovými hroty apod. Z 1. poloviny století se dochovaly např. spisy mistrů **Ludwiga von Eyb zum Hartenstein** (okolo r. 1500), **Jörga Wilhalma** (1522-23), **Antonia Manciolina** (1531) a **Paula Hectora Maira** (1545). V šermu mečem a puklípem vynikají v této době Španělé.

Ve 2. polovině 16. století bojuje šerm mečem a puklípem o primariát se stále populárnějším šermem rapírem. Roku 1578 psal poitalštěný Angličan **John Florio** ve své knize *First Fruits*: „*Jaká zbraň je ten puklíp? Neohrabaná zbabělá zbraň.*“ Naopak mnozí velcí mistři své doby se za něj stále stavěli. **Giacomo di Grassi** pojal do své práce *Ragione di adoprare sicuramente l'arme ...* (1570) kapitolu o meči a puklípí uváděje, že: „*puklíp je zbraň velmi pohodlná a tuze užitečná.*“ **Saint Didier** uvádí v *Tracictte contenan les ecrets du premier livre de l'espee seule* (1573) o puklípí, že „*pro džentlmeny i pro stoupence z války je velmi užitečné a výhodné učit se s ním.*“ Také **Giovanni Antonio Lovino** v *Prattica e theorica del bene adoperare tutte le sorti di arme* (1580) uvádí meč a puklíp jako vhodnou kombinaci pro osobní sebeobranu i jako prostředek soudního duelu. Ještě přinejmenším v 80. letech byla ve Španělsku dovednost v šermu mečem a puklípem součástí mistrovských zkoušek Na druhou stranu se objevují i pokusy o šerm rapírem a puklípem.

Alžbětinský zákon z roku 1562 vydaný pro město Londýn uvádí, že: „*žádný puklíp s ostrým hrotem nebo s hrotem delším než dva palce nebude ve městě povolen pod hrozbou pokuty,*

kohokoli se chopí meče nebo dýky překračující uvedenou délku a puklíře udělaného jinak, než je předepsáno, a bude přistižen při nošení kteréhokoliv z nich, bude uvězněn a pokutován dle vůle a přání jejího veličenstva.“

Na sklonku 16. století vychází kniha *Paradoxes of Defence* (1599) jednoho z největších zastánců šermu mečem a puklím. **George Silver** v ní horuje, že rapír nepřipravuje muže pro válku a obranu země, ale jen pro vraždy a osobní pŕtky, a považuje kombinaci meče a puklíře za jednu z nejučinnějších a nejvhodnějších. V úvodu ke kapitole 21 píše: *„meč a puklír má výhodu proti meči a štítu, meči a dýce nebo rapíru a levoruční dýce.“* Zato pro vojenské účely považoval za vhodnější meč a štít: *„Vězte, že v bitvách a tam, kde je různorodost zbraní, mezi velkými množstvímí z lidí a koní jsou meč a štít, dvouruční meč, bojová sekera, sudlice a halapartna lepší zbraně a více nebezpečné v útoku a síle, než meč a puklír, krátká hůl, dlouhá hůl nebo kančí kopí. Meč a štít chrání proti výstřelu a ve vojenských jednotkách chrání vůči bodům a úderům bojovou sekerou, halapartnami, sudlicemi nebo dvouručními meči daleko lépe než to svede meč a puklír.“* Ve své nepublikované práci *Brief Instructions* z roku 1605 píše v 9. kapitole, že *„boj mečem a puklím a boj mečem a dýkou jsou totožné“* a *„je to nejjistější boj ze všech krátkých zbraní.“*

Se Silverem se shoduje **Thomas Wroth**, který v roce 1620 napsal: *„V časech, kdy byl meč a puklír v oblíbě ... si mohl muž hrát. Ale od té doby, co tento vznešený boj vyšel z módy, může i chlapec zabít muže v boji.“* Skutečně, meč a puklír byly ctěny nejen pro svou bojovou hodnotu, ale také pro možnost „sportovního“ vyžití bez vážných následků. To dokládá např. **John Stow**, který píše: *„Obvykle se konaly bitky, boje a pŕtky o nedělích a svátcích, někdy dvacet, třicet i čtyřicet mečů a puklírů, polovina proti polovině ...“* Při těchto sportovních soubojích se nebodalo, pouze sekalo – nepochybně tupými meči, protože Stow píše o *„suchých úderech“* – tedy bez krve. V roce 1575 se v Kenilworthu konal turnaj, jehož součástí byly také souboje s mečem a puklím, přičemž meče byly bez ostří a hrotů a nebyly dovoleny výpady. S rapíry si již takto bez vážného rizika hrát nešlo.

Rapír tedy nakonec v oblasti sebeobrany a soubojů vítězí. Angličan **Joseph Swetnam** to ve své knize *Schoole of the Noble and Worthy Science of Defence* (1617) píše zcela jednoznačně: *„Mohu říci s dobrou zkušeností, že kdo má rapír a dýku se záštitným obloukem a umí je používat, má ohromnou výhodu proti meči a dýce nebo meči a puklíři.“* Vyzdvihuje rychlost rapíru a jeho dosah: *„Klamavou hrou se rapír a dýka může postavit proti meči a puklíři tak, že bystrý muž bude uvážlivý a opatrný při provádění svého útoku - nebodej svým rapírem do soupeřova puklíře, ale klamavou hrou ošálíš puklír, pokus se o výpad na tvář toho, kdo má puklír, a potom zakonči na kolenu nebo stehnu, podle toho, kde uvidíš příležitost, protože on nastaví svůj puklír, aby si chránil tvář, ale nemůže jej dát znovu dolů dříve, než jej zasáhneš, jak je uvedeno výše. Podobně se můžeš pokusit o útok na koleno muže s puklím a zakončit na jeho rameno nebo tvář, protože pokud nechá svůj puklír klesnout dolů, nemůže jej zvednout včas, aby si puklím chránil horní část svého těla.“*

Ještě nějakou dobu přežíval puklír v kombinaci s rapírem, ale roku 1639 se v úvodu anonymní anglické příručky o šermu mečem a rapírem *Pallas Armata - The Gentleman's Armorie* uvádí, že *„dýka, železná rukavice a puklír se již nepoužívají.“* V této době již všechny druhy štítů definitivně mizí z hlavního proudu evropského válečnictví, přežívají však nadále v okrajových oblastech - v 17. a 18. století byly malé ploché štíty neodmyslitelnou součástí výzbroje skotských horalů (některé byly drženy v pěsti, jiné se nosily na předloktí) a ještě v 19. století je používali s úspěchem Turkmenové v bojích proti Rusům (viz. obrázek na straně 30).

☞ kapitola III. ☞ Šerm

Šerm či boj s pomocí puklíře měl ve středověku čtyři různé podoby:

- sebeobrana – Základní účel, při němž se nejčastěji uplatňoval meč s puklířem bez jakékoliv zbroje. Šermíř musel umět rychle tasit obě zbraně a bojovat i proti několika protivníkům vyzbrojených různými zbraněmi. Velký důraz byl kladen na rychlou eliminaci hrozícího nebezpečí bez nutnosti soupeře fyzicky zlikvidovat (předseky na ruku, body do tváře, údery do obličejce a dlouhých kostí, kopy apod.). Běžným cílem obrany byl útek nebo přežití do doby, než přijde pomoc.
- válečné užití – Vycházelo z šermu pro sebeobranu, ale ve válce musel šermíř čelit také soupeřům oděným ve zbroji a vyzbrojených těžkými zbraněmi. Pravděpodobně se při tom hojně využívalo držení známé z šermu dlouhým mečem ve zbroji, kdy levá ruka (zde s puklířem) drží čepel v polovině.
- duelový šerm – Mimo mečů bylo velmi běžné vyzbrojování soupeřů dřevěnými kyji a bojovníci podstupující souboj mohli být oděni do kožených zbrojí.
- šerm jako sport – Obvykle byl provozován v šermířských školách a při turnajských slavnostech v kombinaci s mečem, případně tesákem, proti stejně vyzbrojenému soupeři. V upravené podobě byly prvky “sportovního“ šermu zařazovány také do představení pro diváky na šermířských slavnostech a při veřejných zkouškách.

Pro nejstarší období nemáme žádné informace o způsobu boje s puklířem a dlouhým nožem či krátkým kopím. Až z 12. století se dochovaly krátké poznámky zmiňující se o některých aspektech šermu mečem a puklířem. Ovšem ani v 13. až 16. století nedokážeme vysledovat žádnou vývojovou linku ani školu, zčásti z důvodu nedostatečné dokumentace. Zajímavé je, že nejstarší pramen (rukopis *I.33* z konce 13. století) dokládá technicky i koncepčně mnohem kvalitnější šerm než rukopisy z 15. století. Přestože se jedná o zcela jedinečný zdroj a jedinou dochovanou středověkou kompletní příručku věnovanou pouze šermu mečem a puklířem, dokládá pravděpodobně tehdejší školený šerm velmi dobře, protože techniky v něm obsažené se hojně objevují v mnoha jiných rukopisech ze 14. století - např. *Kodex Manesse*, *Ms. Bodl. 264* nebo *Digestum Vetus* (viz. srovnání na následující straně). Pozdější texty a vyobrazení z 15. století představují vždy pouze malou pasáž nebo v nejlepším případě doplňkovou kapitolu ve větších dílech věnovaných šermu. V obecné ikonografii se starší techniky již neobjevují a jsou nahrazeny technikami jinými, dalo by se říct “divočejšími“. Ty se ostatně objevují i v šermířských knihách. Oproti rukopisu *I.33* se mnohem méně pracuje s vazbou, což je pozoruhodné vzhledem k důležitosti tohoto principu v šermu dlouhým mečem i k významu, který vazbě a práci v ní opět přikládají autoři textů ze 16. století. Jisté rozpaky vzbuzuje i krytí útoků pouze puklířem stejně jako jeho laxní užívání při ochraně pravé ruky.

I.33

Kodex Manesse

I.33

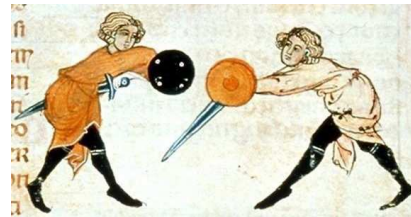
Ms. Bodl. 264

I.33

Digestum Vetus

V 16. století se paralelně s šermem mečem rozvíjí také převážně bodný šerm rapírem, k němuž se kromě dýky používal také puklír často doplněný hrotem nebo prstenci pro zachycení tenkého hrotu. Jeho užití se oproti starší době podstatně změnilo. Hlavní úlohou puklíře vystrčeného daleko před tělo je zmenšovat soupeři možnost útoku bodem a blokovat jeho čepel. Pouze v případě velkého přiblížení soupeřů lze puklír použít k přímému útoku jeho hranou. Protože pravou ruku chrání koš, slouží puklír hlavně ke krytí hlavy při některých druzích vlastního útoku.

Z výše uvedeného Swetnamova textu vyplývá, že rozdělení úloh mezi čepel a puklír vlastně skončilo tam, kde začalo. V rukopisu I.33 jsou takřka všechny útoky kryty čepelí (byť z kontextu vyplývá, že kryty puklím byly přirozenou součástí šermu, ale kniha se věnuje „vyššímu levelu“) a puklír slouží ke krytí ruky. Texty z 15. století se věnují takřka výhradně jen onomu „nižšímu levelu“ přirozeného šermu, aby se s nástupem rapíru opět došlo k tomu, že kryt puklím je silně nejistý a je nutno krýt čepelí. V této době však již puklír přichází o dvě základní úlohy: Ruka je kryta košem zbraně a šerm je veden díky delším čepelím na větší vzdálenost, kde již tolik nedochází k možnosti útoku puklím. Puklír tedy pozbývá své uplatnění a od jeho užívání se upouští.

bojovník s kopím mající u pasu meč a puklír, *Festal Missal*, 1323

Přes vše výše uvedené můžeme shrnout, že středověký šerm mečem a puklím měl určité pevné základy (střehy, polohy zbraní, typické techniky) a vyznačoval se vysokým podílem bodů. Nicméně je nutno rozlišovat různé styly šermu v závislosti na konkrétním století.

Současně je důležité vědět, že písemně zaznamenaná podoba šermu představuje pouze část dobové praxe, přesněji její nejdokonalejší část. Jak šermovali tzv. „běžní“ či „obecní“ šermíři se dozvídáme jen vzácně a pouze zprostředkovaně. Nejvíce je nám v tomto směru nápomocen rukopis *I.33*, který na několika místech popisuje obranu proti jejich typickým útokům, akce, v nichž dělají chybu, a podobně. Příklad: „*První pozice má dále dvě protiakce: první protiakcí jest púlštít a druhou dlouhý hrot. Jest-li prováděn púlštít, klesni pod meč i štít. Jestliže je obecný a bude brát hlavu, zaujmi bodný úder. Když provede vazbu a postoupí, zaujmi úder štítem jako protiakci.*“ (list. 3) nebo „*Nutno poznamenat, že kdo leží výše, vede úder na hlavu bez úderu štítem, když jest obecný. Jestliže jsi však vybaven radou kněze, tu proved' vazbu a postup.*“ (list. 3) či „*Nutno poznamenat, že zde žák provádí obecnou pozici, jakou mají ve zvyku provádět všichni obecní šermíři z výše dotčeného předchozího dotyku ...*“ (list. 49). Z toho lze dovozovat, že běžní šermíři neznali důležitost vazby - měli tendenci vazbu opouštět a odsekávat, aniž by si uvědomovali, jaké nebezpečí jim opuštěním vazby hrozí.

Chcete-li šermovat mečem a puklím dodržujte tyto elementární zásady:

- naučte se rychle tasit – meč a puklír jsou zbraně poboční a slouží k sebeobraně
- při krytech mečem dávejte pozor na zaludy a změny dráhy soupeřova útoku
- chraňte si neustále ruku třímající meč, při útocích pod soupeřovým mečem si kryjte hlavu
- hlavním cílem útoků budiž soupeřova ruka třímající meč, není-li tato chráněna
- pokud vám soupeře umožní zaútočit puklím na ruku, bez váhání tak učiňte
- využijte puklír k blokování soupeřových rukou shora i zdola
- seznamte se se základy šermu kordem – je to v mnohém velmi podobný styl

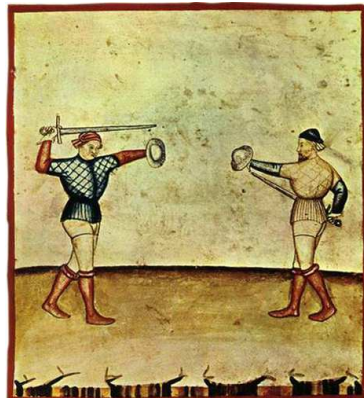

≈ kapitola IV. ≈ Dobová vyobrazení

Na dobových vyobrazeních se puklří hojně vyskytují jako bojový prostředek, sportovní náčiní i nástroj v boji dobra proti zlu.

1-3) tři vyobrazení šlechticů s puklří z *Kodex Manesse* – dva sportovní souboje a procházka k lesu, 1300-1315; **4-6)** bitva u Saint Omer mezi Francouzi a Vlány (1303), vražda Guye, pána z La Roche-Guyon, a zavraždění normanského vévody Viléma, *Grandes Chroniques de France*, 14. století; **7)** svatý Gabriel zabíjí d'ábla, Poslední soud, 1452, Gemäldegalerie, Berlín; **8)** svatý Michal bojuje s drakem, *Ms. Ludwig III 1*, 1255-1260; **9)** svatý Jiří bojuje s drakem

1,2) *Ms. Bodl. 264*, 1338-44; 3) neobvyklý příklad štítu složeného ze segmentů, treboňský oltář, 1385-1390; 4) oltář z Garamszentbenedeki, 1427, Keresztény museum, Ostříhom; 5) kušník s mečem a puklím u pasu, výjev Dobytí Alhamy, konec 15. století, katedrála v Toledu; 6) dvořan, 2. polovina 15. století; 7) *Legende de St. Denis*, okolo r. 1317; 8) dvořan, *Kodex Manesse*, 1300-1315; 9) malý puklír zavěšený i pasu jeruzalémského pochopa, *Les Très Riches Heures du Duc de Berry*, 1485-1489; 10) *Tacuinum Sanitatis*, konec 14. století; 11) šermířský trénink, 1531; 12) bojovník s válečným kladivem, *Froissart chroniques*, 1472; 13) *Jaroměřská bible*, 1275-1300

Puklíře běžně užívali také ozbrojenci a šlechtici, pokud sestoupili z koně a odložili plátové rukavice. Za povšimnutí také stojí, že si postavy na vyobrazeních často ponechaly dlouhý meč, jak možno soudit podle délky jílce.

1) gardista, 15. století; 2) zajetí Karla z Blois, *Froissart chroniques*, 1472; 3) kompletní zbroj včetně puklíře, *Aeneas*, 1496; 4) *Ms. 722/1196*, 1472; 5) rytíř klečící před králem, 15. století; 6) *Heures d'Étienne Chevalier*, 1452-1460; 7) socha svatého Michala, 15. století, Mont St. Michel; 8) bitevní scéna, *Chroniques de France*, konec 14. století

1-3) *Holkhamská bible*, 1326-1327; 4) štíty, targy a puklíře ležící u nohou mistra di Grassiho, *Ragione di adoprar sicuramente l'arme*, 1570; 5) bojovník s puklířem, zdá se, že cele potaženým kůží, *Jour dou jugement*, 14. století; 6) boj těžkooděnců za stoleté války, Jean Froissart, 15. století; 7) vražda s užitím puklíře, 1375; 8,9) souboj před králem a poněkud neobvyklé užití puklíře těžkooděncem v jízdním střetu, *Ms. Bodl. 264*, 1338-1344

1) angličtí lučištníci v bitvě u Shrewsbury (1403), *Ms. Julius E iv*, konec 15. století; 2) angličtí sudličníci v bitvě na Flodden Field (1513), Hans Burgkmair, 2. čtvrtina 16. století; 3) *Codex Wallerstein*, okolo r. 1470; 4) freska z hradu Sabbionara, Itálie, okolo roku 1340; 5) bitva u Courtrai, Oxford Chest; 6) bojovník s puklířem čelí Burgundánovi chystajícímu se vrhnout ruční granát, okolo r. 1470, Château de Grandson; 7) dvorský souboj, *Freydal*, okolo r. 1500; 8,9) perští bojovníci s malými štíty typu *kalkan*, *Hamza*, konec 16. století; 10) Pilát Pontský v čele zástupu židovských zbrojnošů, *Petites Heures de Jean de Berry*, 14. století

1) Goliáš na zdi kostela v arménském Gagiku, počátek 10. století; 2) maurský bojovník s mečem a puklím, nástěnná malba Dobytí Mallorky, konec 13. století, Museo de Artes de Cataluna, Barcelona; 3) arabský bojovník v prošívanici čelí tureckému jezdcí, palác Sabra, Tunis, polovina 11. století, Bardo Museum, Tunis; 4) muslimský jezdec, 10. století, Irák, Keir collection, Londýn; 5) souboj dvou arabských jezdců, řezba do slonoviny, 1005, katedrální pokladnice, Pamplona; 6) keramická soška jezdce nalezená v paláci al-Rafīqa, 12. století, Národní muzeum, Damašek; 7) arabský jezdec, řezba do slonoviny, 1026, Museo arqueologico Burgos; 8) arabský jezdec s puklím a kopím, 10.-11. století, palác Sabra, Tunis, Benaki museum, Atény; 9) muž s šavlí a puklím bojující se lvem, počátek 14. století, Victoria and Albert museum, Londýn

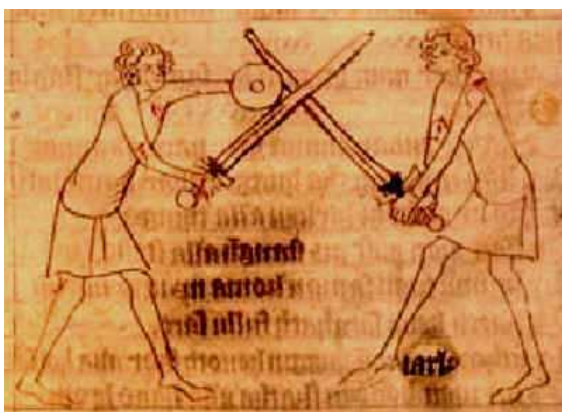
Jako jsou vyobrazení šermu meči a puklíři hojná, vyobrazení boje mečem a puklím proti jiné zbrani jsou velmi vzácná. Užití puklíře v kombinaci s jinou zbraní než mečem je zaznamenáno častěji a překvapivě se tu setkáváme s dýkou jak při sebeobraně, tak i v bitvě. Zcela vzácné a ojedinělé je pak spojení puklíře a sekery, palcátu a dokonce sudlice.

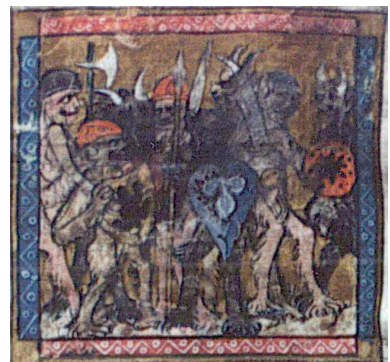
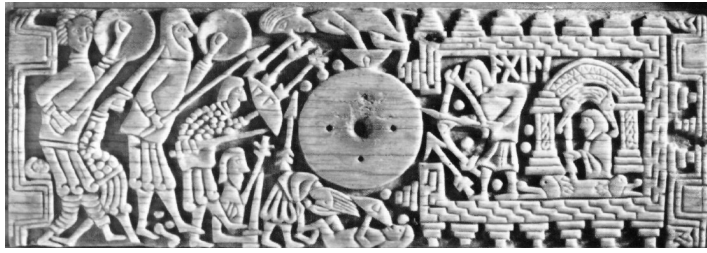
Jedno z vůbec nejstarších středověkých vyobrazení puklíře ukazuje pěšího bojovníka vyzbrojeného dlouhým nožem - rukopis *Ms. Cott. Vesp. A.I.* (známý také jako *Canterbury Psalter*) z 8. století (vlevo). Již jsme však viděli v úvodu, že pro raný středověk bylo typické spojení puklíře a kopí. Dva takto vyzbrojené bojovníky nalezneme v irské *Book of Kells* napsané před rokem 806 (vpravo).

1) sebeobrana užitím dýky a puklíře, *Ms. 297/1338*; 2) bitevní scéna, 15. století, 3) bojovník s tesákem opatřeným pokročilou ochranou ruky, bitva u Kresčaku, 15. století; 4) meč a puklím proti kopí, *Froissart chroniques*, 1472; 5) bojovník s tesákem, 15. století

1) bojovník s tesákem, *Froissart chroniques*, 1472; 2) bitevní scéna s bojovníkem ozbrojeným dýkou, *Chroniques de France*, konec 14. století; 3) zákoník krále Magnuse Erikssona, Švédsko, 2. polovina 14. století; 4) bojovník s tesákem a zvláště tvarovaným puklím, *Froissart chroniques*, 1472; 5) bitevní scéna z *Holkhamské bible*, 1326-1327; Za povšimnutí stojí zejména bojovník vpravo ozbrojený puklím a sekerou a reálné šermířské pohyby – blokování rukou a krytí hlavy v okamžiku zásahu; 6) strážci božího hrobu z *Holkhamské bible*; Zadní bojovník se zdá být ozbrojen puklím a velkou sekerou. Užití sekery a puklíře se zdá být značně diskutabilní, nicméně je možné předpokládat, že bojovník, jenž běžně k puklíři užívá meč, sáhl v bitvě po pádnější zbrani. Současné užití dvouruční sekery a štítu drženého v levé ruce je prakticky možné. Při nápřahu na šikmý sek zprava chrání puklím ruku proti předseku a také obličej. V případě nutnosti je také možné sekeru pustit, krýt se puklím a sáhnout po dýce.

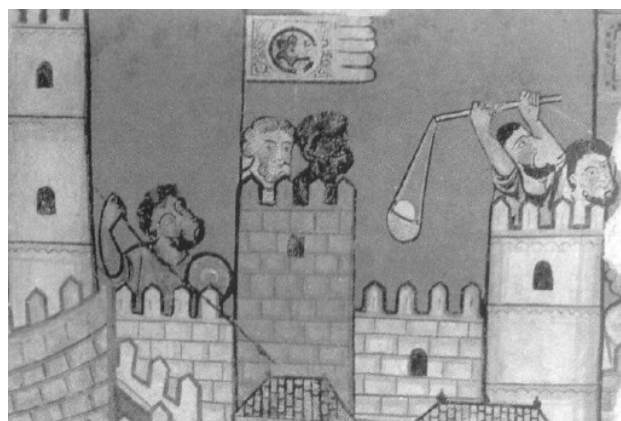
1) boj křesťanů s pohany, řezba do velrybí kosti, počátek 8. století, Northumbria, Bargello museum, Florencie - Není jisté, zda se skutečně jedná o puklíře nebo pouze o stylizované štíty. Ostatně velikost a vzájemné poměry zbraní bývají v raném středověku obvykle jen velmi přibližné. Každopádně zajímavé je držení kopí druhého bojovníka. 2) Otázka správné velikosti štítu vyvstává též v souvislosti s vitráží z počátku 13. století ze sbírek pařížského Musée du Louvre; 3) boj muže s drakem, *Queen Mary psalter*, 1310-1320; 4) P.H.Mair, *De arte athletica*, 1545; 5,6,7) bojovník se sekerou, kopím a d'ábel s šavlí, *Jour dou jugement*, 14. století; 8) kulaté štíty nebo větší puklíře užitě v jízdním boji, *Spieghel Historiae*, 1325-1335.

1) Zvláštní soubojový štít nacházíme společně s dýkou na foliu 30^f v Talhofferově díle *Thott 290 2°* z roku 1459 spolu s textem: *Diser tegen sol ain bomöl haben vier hende lang od° mer viht mit dem tegen in der rechten hand mit der mit dâ sinwelen schilt in d° lingk hand.* - Tato dýka by měla mít čepel čtyři dlaně dlouhou nebo víc. Šermuj s dýkou v pravé ruce a s otočným štítem v levé ruce. 2) Ukázku takového souboje a velmi podobný štít a dýku objevíme také ve spisu *De re militari* z roku 1475. 3) Stejná kniha zobrazuje dokonce potápěče ozbrojeného hrotitým štítem a palcátem.

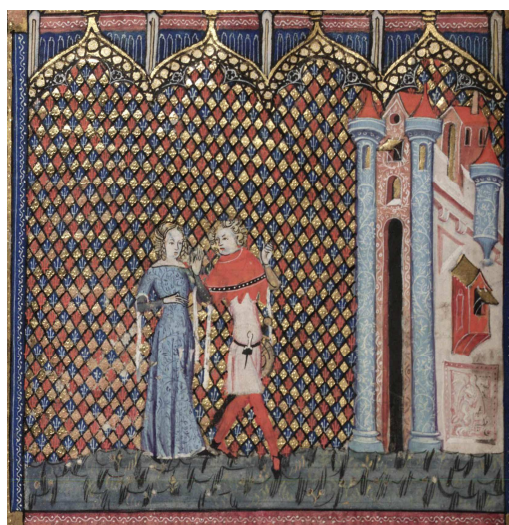
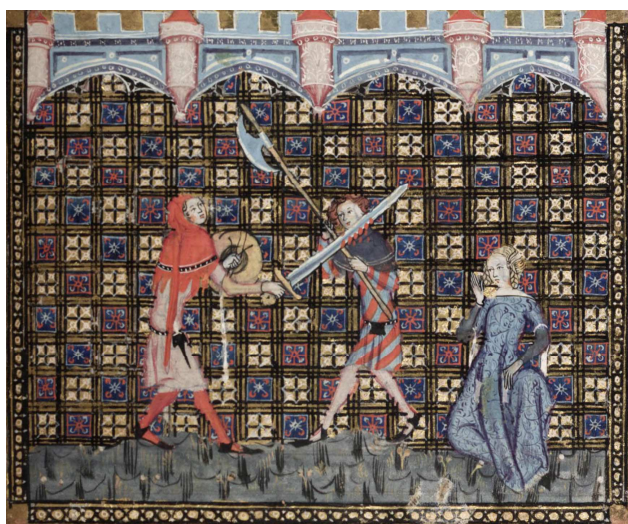

4,5,6) Značně nevšední vyobrazení souboje jezdce a pěšáka ozbrojeného mečem a puklím zařadil P.H.Mair do své práce *De arte athletica* (1545); 7) Obdobně bizarním dojmem působí janičářská pěchota vyzbrojena sudlicemi a malými štíty typu *kalkan*, *Sulejmanname*, 1558.

Vlevo - lovec s výrazně vyduťm štítem a snad tesákem, řezba do slonoviny, konec 11. století, Sicílie, Victoria and Albert museum, Londýn; vpravo - maurský bojovník s kopím a puklím, nástěnná malba Dobytí Mallorky, konec 13. století, Museo de Artes de Cataluna, Barcelona

Hezké, takřka komixové, vyobrazení souboje s použitím meče a puklíře nám zanechal Jehan de Grise, autor rukopisu *Ms. Bodl. 264* z let 1338-1344:

Stejný rukopis uvádí také neobvyklé užití dřevěného puklíře při drezůře koní:

Ale také klasického puklíře ke stejnému účelu:

Turkmenští bojovníci s kroužkovými zbrojemi, puškami, šavlemi, dlouhými noži a štíty vyfotografovaní v 80. letech 19. století.

↻ kapitola V. ↻ Přehled písemných pramenů

Šerm mečem a puklím textem či obrazem jsem našel v celkem 30 knihách z 13.-17. století nepočítaje v to obnovená vydání, kopie a překlady. Příslušné pasáže většiny z nich naleznete v poslední kapitole přeložené do češtiny.

Nejstarší a nejvýznamnější středověká německá právní kniha *Sachsenspiegel* (1224-1230) kodifikuje mimo jiné také okolnosti soudních soubojů, které jsou dle doprovodných vyobrazení bojovány meči a puklíři, případně tvarově shodnými leč většími stíty. *Mss 3.1. Aug. fol.*, Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel.

Jihoněmecký rukopis **I.33** (Čte se "jedna-třicet tři" nikoli "í-třicet tři"! Je znám též pod názvy *Walpurgis* nebo *Tower Fechtbuch*) pochází patrně z poslední čtvrtiny 13. století. Alfonse Lhotsky z Vídeňské univerzity jej datuje do roku 1295, jiní kladou jeho vznik až na začátek 14. století. Rukopis sám datován není a první písemná zmínka o něm pochází z roku 1579. Lhotsky rovněž míní, že autorem je Johannes Herwart von Würzburg, sekretář biskupa z Würzburgu, zatímco Dieter Bachmann, tvrdí, že byl pouze donátorem a autorem je mnich Lutegerus¹. Rukopis je uložen v Royal library Museum.

Andre Lignitzer je autorem klasických a mnohokrát citovaných kusů s mečem a puklím. Jeho šest kusů nalézáme v dílech Sigmunda Ringecka, Juda Lewa, Petera von Danzig, Hanse Czynnera, Andre Pauernfeindta nebo ve spisu *E.1939.65.341*.

Sigmund Ringeck věnuje ve svém spisu z let 1438 až 1452 krátkou kapitolu popisu šermu mečem a puklím podle Andre Lignitzera. *Ms. Dresd. C487*, Sächsische Landesbibliothek, Drážďany, ilustrovaná kopie datovaná přibližně rokem 1539 se nachází v Universitätsbibliothek Augsburg pod označením *Cod. I.6.2°5*. Jako autor je ovšem uváděn Sigmund Schining.

Anonymní *Fechtbuch* (pol. 15. století) - dnes známý pod názvem *Gladiatoria* – obsahuje dvě stránky zobrazující šerm mečem a puklím a šerm tesákem a tzv. maďarským štítem. Uložen v Biblioteka Jagiellonska, Krakov, jako rukopis *Ms. Germ. Quart. 16*.

Také **Jud Lew** uvádí ve svém spisu z poloviny 15. století tři ze šesti Lignitzerových kusů s mečem a puklím. *Cod. I.6.4°3*, Universitätsbibliothek Augsburg.

Praktický totožný text o šermu mečem a puklím podle Andre Lignitzera uvádí také **Peter von Danzig** ve své knize z roku 1452. *Cod. 44 A 8*, Bibliotheca dell'Academia Nazionale dei Lincei e Corsiniana, Řím.

Šerm tesákem a puklím také nemůže chybět v knihách **Hanse Talhoffer**. Nejvíce místa je mu věnováno v první knize z roku 1443 (*Ms. Ch. A558* - Forschung-Bibliothek Gotha) a zejména v kolorovaném vydání z roku 1459 (*Thott 290 2°* - Königliche Bibliothek, Kodaň).

Paulus Kal vydal vlastní knihu (1458-67) podle tradiční německé školy, do níž kromě dlouhého meče zahrnul i meč a puklím. Dnes *Ms. 1825* v knihovně university v Boloni.

---

¹ Tato lákavá hypotéza však předpokládá pisařovu chybu ve 4. pádě, přičemž jinde v textu se obdobná školácká chyba nevyskytuje.

Mnohem bohatší vydání známé jako *Cgm. 1507* se nachází v mnichovské Bayerische Staatsbibliothek. Kopii z konce 15. století chová ve svém depozitu pod označením *KK 5126* (dříve *P 5126*) vídeňské Kunsthistorisches Museum a další kopii z roku 1542 má jako *Ms. Chart. B1021* Forschungsbibliothek, Gotha. Poslední exemplář *S 554* se nachází v Zentralbibliothek, Solothurn.

Poněkud nesourodý anonymní spis *Cod. Guelf. 78.2 Aug. 2°* z konce 15. století uvádí ve své první části 10 nekomentovaných tabulí o meči a puklří. Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel.

Rytíř **Ludwig von Eyb zum Hartenstein** sestavil (zřejmě pro vlastní použití) okolo roku 1510 obsáhlý ilustrovaný spis, jehož součástí je též 20 vyobrazení šermu mečem a puklřím. Jako *Ms. B26* v Universitätsbibliothek v Erlangenu.

Dvanáct vyobrazení bez popisků obsahuje anonymní německý Fechtbuch *Libr. Pict. A.83* z let 1510 - 1520. Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz, Berlín.

Šest klasických kusů s mečem a puklřím podle Andre Lignitzera uvádí rukopis *E.1939.65.341* (1508), R.L.Scott Collection, Glasgow.

Jörg Wilhalm (1522-23, 1556) – se ve svém Fechtbuchu věnuje mimo tradičního dlouhého meče také šermu mečem a puklřím. Zhruba polovina vyobrazení byla pravděpodobně okopírována přímo z rukopisu *I.33*. Dochovaly se tři exempláře. První přechovává pod katalogovým označením *Cod. I.6.2°2* Universitätsbibliothek v Augsburgu. Další dva - *Cod. I.6.2°2* a *I.6.4°5* (kopie z roku 1556) - ji také náleží, ale aktuálně jsou uloženy v mnichovské Bayerischen Staatsbibliothek jako *Cgm. 3711* a *Cgm. 3712*.

Nejstarší italská tištěná kniha **Opera nova, dove li sono tutti li documenti et vantaggi che si ponno havere nel mestier de l'armi d'ogni forte novamente corretta et stampata** (1531) je z větší části věnována italskému stylu šermu mečem a puklřím, případně targou. Někdy v letech 1522-23 ji napsal **Antonio Manciolino**. Dochovalo se větší množství exemplářů této útlé knížky - např.: *R 3443*, Bibliothèque Nationale France; *F I 779*, Universitätsbibliothek Salzburg; *BG0026*, Biblioteca civica A. Mai, Bergamo; *BS0026*, Biblioteca civica Queriniana, Brescia; *EX0001*, Biblioteca Apostolica vaticana, Vatikán; *MN0035**, Biblioteca comunale Teresiana, Mantova; *MO0089*, Biblioteca Estense Universitaria, Modena; *PD0158*, Biblioteca universitaria, Padova; *RM0267*, Biblioteca nazionale centrale, Řím; *TO0263*, Biblioteca Reale, Turín; *VE0239*, Biblioteche della Fondazione Giorgio Cini onlus, Benátky; *VE0259*, Collezione privata Casagrande, San Doné di Piave.

Roku 1516 vydal ve Vídni tiskem své dílo **Ergründung der Ritterlichen Kunst des Fechtens durch freyfechter zu Vienn** svobodný šermíř **Andre Pauernfeindt**. Šlo o tradiční německou práci věnovanou dlouhému meči a dalším zbraním, která obsahuje také šest Lignitzerových kusů s mečem a puklřím. Königliche Bibliothek Kopenhagen. V roce 1531 se díla ujal frankfurtský tiskař Christian Egenolph, jenž nechal u Hanse Weiditze zhotovit nové dřevoryty, a knihu znovu vydal pod názvem **Der Altenn Fechter anfengliche Kunst**. Dnes *VD16 L 876* v Bayerischen Staatsbibliothek, Mnichov. V roce 1558 se část pojednávající o šermu dlouhým mečem a mečem a puklřím objevila v nové Egenolphově kompilaci **Die Ritterliche, Mannliche Kunst und Handarbeyt des Fechtens und Kempffens gedruckt**, jež se dochovala i v pozdějších vydáních. *54,-176 4to*, Det Kongelige Bibliotek, Kodaň.

Rukopisnou kopii pořídil roku 1564 Lienhart Sollinger - *Cod. I.6.2°2*, Universitätsbibliothek Augsburg.

Částečný francouzský překlad Pauernfeindtova díla (pouze techniky) vydal v roce 1533 a podruhé v roce 1538 v Antverpách Guillaume Doistermann pod názvem *La noble science des joueurs d'espee*. Hn 236 (vydání z roku 1538), Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel.

Rukopis, jehož autorem je **Hans Czynner** (1538), obsahuje v textové části šest klasických Lignitzerových kusů s mečem a puklím. Ms. 963, Universitätsbibliothek, Graz.

Achille Marozzo (1536) uvádí v *Opera Nova de Achille Marozzo Bolognese, mastro generale de l'arte de l'armi* meč v kombinaci s puklím jako základní zbraň pro výcvik, sebeobranu i boj. Používá také čtverhrannou targu s prohnutými okraji, pro níž uvádí sérii vlastních technik. VD16-2, Bayerischen Staatsbibliothek, Mnichov a 4A 938, Universiteitsbibliothek, Leuven. Okolo roku 1640 vydal londýnský nakladatel Robert Turner anglický překlad.

Paulus Hector Mair po sobě zůstavil nádherně ilustrovaný latinský spis *De arte athletica* (1545). *Cod. icon. 393*, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov. V jeho druhé knize se nachází dosti obsáhlá pasáž věnována šermu španělským mečem a špičatým puklím, velký prostor je dán zápasovým technikám a uvedeny jsou dokonce i tři techniky pro boj s jezdcem. Autorem ilustrací je **Jörg Breu mladší**, jenž předem zhotovil německy psaný skicář uchovávaný pod označením *Cod. I.6.2°4* v Universitätsbibliothek Augsburg.

Giacomo di Grassi da Modena publikuje v Benátkách u Giordana Zilettiho vlastní originální práci *Ragione adoprar sicuramente l'arme si da offesa, come da difesa, con un trattato dell'inganno, & con un modo di essercitarsi da se stesso, per acquistare forza, giudicio, & prestezza*. (1570), v níž rozvíjí Marozzův systém. Kromě samotného meče se věnuje i šermu mečem a puklím nebo targou. P.IV 14, Royal Academy of Arts, London. Kniha vyšla roku 1594 v anglickém překladu pod názvem *Giacomo Di Grassi - his true Arte of Defence*. 4A 642, Universiteitsbibliothek, Leuven.

Giovanni Antonio Lovino (1580) napsal knihu s názvem *Prattica e theorica del bene adoperare tutte le sorti di arme*, v níž probírá mimo jiné šerm rapírem i mečem v kombinaci s puklím nebo targou. Meč a puklím uvádí jako vhodnou kombinaci pro osobní sebeobranu i jako prostředek soudního duelu. Ms. n°959, Bibliothèque Nationale de France.

Francouzský kanovník **Jehan Tabourot** vydal roku 1589 pod anagramem **Thoinot Arbeau** (1589) slavný taneční manuál *Orchesographie*. V něm se nám zachoval ojedinelý, zato velmi podrobný návod pro mečový tanec - tanec čtyř tanečnicků s meči a puklími - včetně hudebního doprovodu. GV1590.T3 1589a, Rosenwald Collection.

George Silver je autorem jediných dvou dochovaných anglických knih o renesančním šermu *Paradoxes of Defence* a *Bref instructions Upon my Paradoxes* (1599), v nichž pojednává o šermu mečem, puklím, holí a dýkou. 4A 1307, Universiteitsbibliothek, Leuven, resp. *Sloan Ms. No. 376*.

Joseph Swetnam (1617) píše ve své příručce o šermu rapírem *Schoole of the Noble and Worthy Science of Defence* o boji proti soupeři vyzbrojenému mečem a puklím. British Library, Londýn.

Dokonce ještě roku 1678 pojednává **Giuseppe Morsicato Pallavicini** v druhé knize svého spisu *La Scherma Illustrata* o šermu rapírem a puklím. *Elvb 94-1*, WLB Stuttgart.

V *Cod. Guelf. 125.16 Extrav.* pocházejícím patrně ze 17. století je krátce textem i obrazem komentován rukopis I.33 a dílo Talhofferovo.

⌘ kapitola VI. ⌘ Primární zdroje textem a obrazem

Nyní dejme slovo starým mistrům. Následující stránky vás seznámí s podstatnou částí dochovaných textů o šermu mečem a puklím, případně targou. Dva nejzákladnější a nejobsáhlejší spisy - rukopis *I.33* z roku 1295 a kniha *Opera nova* Antonia Manciolina z roku 1531 - se šermu mečem a puklím věnují natolik obsáhle, že je zde nemohu uvádět celé, neboť v prvním případě čítá český překlad včetně obrázků 128 stran a v druhém 39. Nicméně zájemcům jsou oba texty dostupné v českém překladu na CD (k objednání na webové stránce myschwerk.webzdarma.cz) a zde budou pro ilustraci uvedeny pouze vybrané pasáže. Kratší texty a popisky budou uvedeny i s transkripcí originálu, delší pasáže jen v českém překladu. Z děl Achille Marozza, Giacoma di Grassi a George Silvera jsou vybrány pouze kapitoly týkající se přímo šermu mečem a puklím, nicméně pro hlubší studium je nezbytné pracovat také s pasážemi věnovanými šermu samotným mečem. Výňatek z *Orchesographie* mistra Arbeua pojednávající o mečovém tanci a nikoliv o šermu bude pro svou specifčnost uveden až na samém konci mimo chronologické pořadí. Naopak *Sachsenspiegel* ponechám na prvním místě jako úvod, neboť většina dále uváděných děl se věnuje právě jen duelovému šermu stejně vyzbrojených protivníků.

Přestože se šermu mečem a puklím věnuji již mnoho let a snažím se jeho podobu z uvedených děl rekonstruovat, nebudu zde uvádět své interpretace jednotlivých technik. Již v úvodu jsem uvedl, že tato práce má sloužit jako teoretický úvod a nikoli jako učebnice. Rekonstrukce technik spolu můžeme mnohem lépe a názorněji probírat na tréninku. Nicméně alespoň pro ilustraci krátce nastíním úvodní pasáž z rukopisu *I.33*, na jehož interpretaci se spolu se mnou podílejí Karel Černín, Ondřej Adámek a Jaroslav Rabajda – členové společnosti pro rekonstrukci starých forem boje **K.u.m.š.t.**

Albrecht Dürer, *Fechtbuch*, okolo r. 1520

Seznam primárních zdrojů uvedených dále v této knize:

Eike von Repgow, <i>Sachsenspiegel</i> (1224-1230)	37
rukopis I.33 (1295)	41
Sigmund Ringeck, <i>Ms. Dresd. C487</i> (cca 1440)	53
Peter von Danzig, <i>Cod. 44 A 8</i> (1452)	54
anonymní spis <i>E.1939.65.341</i> (1508)	55
Jud Lew, <i>Cod. I.6.4°.3</i> (polovina 15. století)	56
Hans Czynnner, <i>Ms. 963</i> (1538)	57
Andre Pauernfeindt, <i>Ergründung der Ritterlichen Kunst des Fechtens</i> , 1516	58
Andre Pauernfeindt, <i>La noble science des joueurs d'espee</i> , 1533	59
anonymní spis <i>Ms. Germ. Quart. 16</i> známý jako <i>Gladiatoria</i> (pol. 15. století)	60
Hans Talhoffer, <i>Hs. XIX 17.3</i> (1459)	66
Hans Talhoffer, <i>Thott 290 2°</i> (1459)	67
Hans Talhoffer, <i>Ms. Ch. A558</i> (1443)	68
Paulus Kal, <i>Cgm. 1507 a Ms. 1825</i> (2. polovina 15. století)	71
anonymní spis <i>Cod. Guelf. 78.2 Aug. 2°</i> (konec 15. století)	75
Ludwig von Eyb zum Hartenstein, <i>Ms. B26</i> (okolo roku 1510)	76
anonymní spis <i>Libr. Pict. A.83</i> (1510-1520)	78
Jörg Wilhalm, <i>Cgm. 3712</i> (1522-23)	80
Antonio Manciolino, <i>Opera Nova</i> (1531)	84
Achille Marozzo, <i>Opera Nova dell'Arte delle Armi</i> (1536)	88
Jörg Breu, <i>Cod. I.6.2°.4</i> (1545)	119
Paul Hector Mair, <i>De arte athletica</i> (1545)	120
Giacomo di Grassi, <i>Ragione di adoprar sicuramente l'arme</i> (1570)	164
Giovanni Antonio Lovino, <i>Prattica e theorica del ... tutte le sorti di arme</i> (1580)	171
George Silver, <i>Paradoxes of Defence</i> (1599)	176
Joseph Swetnam, <i>Schoole of the Noble and Worthy Science of Defence</i> (1617)	178
anonymní spis <i>Cod. Guelf. 125.16 Extrav.</i> (patrně 17. století)	179
Thoinot Arbeau, <i>Orchesographie</i> (1589)	180

Poznámka: S výjimkou *Orchesographie*, autorem jejíhož překladu je Mikuláš Bryan, jsou všechny transkripce a překlady dílem autora.

učitel šermu s pomocníkem se chystají na trénink, *Ms. Bodl. 264*

Eike von Repgow, *Sachsenspiegel*, 1224-1230
(*mss 3.1. Aug. fol.*, Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel)

15^r

XXXIX.

Ti, kteří přijdou o své právo díky krádeži nebo loupeži, mohou se, budou-li znovu obviněni z krádeže či loupeže, zprostit viny přísahou. Mají pak trojí výběr: nést rozžhavené železo nebo po loktet sáhnout do kotle s vroucí vodou nebo se postavit proti bojovníkovi.

19^v

XLII.

Před svými dny a po svých dnech smí mít muž poručníka, když ho potřebuje, a může se ho též zříci, když chce. Kdo svého poručníka nemá po ruce, měl by ho přivést příští termín, kdy bude ze strany soudu projednávána jeho žaloba. Po jedenadvacátém roce muž přichází do svých dnů, po šedesátém roce ze svých dnů vychází, měl by mít poručníka, když chce, a nezmenšuje se tím ani výše jeho pokuty ani jeho *vergelt*.

Když si starý muž nepamatuje, nemá chlupy ve vousech, dole a pod každou rukou, tak se pozná, že vyšel ze svých dnů.

Když dítě přijde do svých let, může být poručníkem své manželky a kohokoli chce, a také poručníkem pro souboj, je-li ve svých dnech. Když pak může zastupovat sám sebe, smí také zastupovat svého svěřence.

XLIII.

Při žalobě za znásilnění, která nevede k souboji, může dát rychtář ženě poručníka, a při všech trestných činech, při nichž nemá po ruce svého zákonného poručníka. Směřuje-li avšak žaloba k souboji, potom smí být jejím poručníkem každý její mužský příbuzný, který je jí roven rodem.

XLV.

Muž je své ženě poručníkem, i když se jí nerovná rodem, a ona s ním sdílí jeho stav a vstupuje do jeho práva, jakmile ulehne do jeho lože. Když však muž zemře, osvobodí se od jeho práva a dostane se jí práva podle jejího původu. Z tohoto důvodu musí být její poručník její nejbližší mužský příbuzný rovný rodem, a nikoliv příbuzný jejího muže.

XLVIII.

Všichni, kteří se narodili nemanželští nebo se stali bezprávnými, nemohou mít žádného poručníka - ani při své žalobě, ani při souboji.

Také chromí by měli odpovídat a žalovat bez poručníka, tj. když žaloba směřuje k souboji. Potom je jejím poručníkem její mužský příbuzný rovný rodem, ať je to kdokoliv, který tak chce učinit.

Nemá-li chromý, když je vyzván k souboji, svého zákonného poručníka a troufá si dostat svému právu, získá poručníka, který to pro něho chce udělat nebo kterého si může najmout za peníze, ačkoli může prokázat svého zákonného poručníka. Hájí-li se však bojovníkem, může též žalobce svědčit bojovníkem, ačkoli původně o bojovníka nežádal, a toto ho nepoškodí na jeho právu.

21^r

XLIX·

Stejným způsobem se může hájit mrtvý, když ho chtějí usvědčit. Stejně tak se lze bojovníkem hájit - avšak bezúhonný muž nemůže ve svém právu bojovníkem svědčit.

L·

Je-li k souboji vyzván zraněný muž, který je raněn a nemůže z důvodu tělesné slabosti podstoupit souboj, a nemá žádného poručníka, který by to pro něj udělal, měla by mu být dána lhůta až do doby, kdy sám bude moci podstoupit souboj.

Kdo také jiného poraní nebo usmrtí a zajatého ho přivede před soud chtěje ho usvědčit jako rušitele míru, a nedosáhne toho, ten se sám usvědčil z nezákonnosti, kterou spáchal na onom člověku.

I kdyby se muž narodil jako hudebník nebo nemanželský, přece není stavem roven loupežníkovi nebo zloději, takže může proti němu poslat bojovníka.

LI·

Vyzve-li svobodný muž, jenž může být zvolen mezi konšely, k souboji druha svého stavu, musí znát své čtyři předky a jeho mužské příbuzné a vyjmenovat je, jinak mu vyzvaný po právu souboj odepře. Kdo jiného vyzve k souboji a tento se mu zákonným způsobem vyhne, musí ho propustit s odškodněním.

LXII·

Kdo uskuteční svou žalobu podle práva bez souboje a obžalovaný prokáže svou nevinu, ten zůstane beze škody. Tu utrpí, pokud vyzval druhého na souboj.

LXIII·

Kdo hodlá vyzvat k souboji druha svého stavu, měl by požádat rychtáře, aby jej po právu zmocnil proti rušiteli pořádku, jehož tu vidí. Když je mu soudem určeno, že tak má učinit, otáže se, kde by měl uplatnit své zmocnění, aby mu bylo nápomocno pro jeho právo. Tak bude člověk podle práva zatahán za výstřih.

Když byl takto zmocněn a poté byl s dovolením opět propuštěn, měl by mu oznámit, proč byl zmocněn. To může dělat hned, chce-li, nebo se poradit. Potom ho musí obvinít, že porušil mír, buď na královské cestě nebo ve vesnici. Kde jej porušil, tam jej obviní.

Tak ho opět obviní, že ho zranil a způsobil mu újmu, což může dobře dokázat. I měl by mu ukázat ránu či jizvu, je-li již zhojena.

Pak dále žaluje, že ho oloupil o svršky, a pokud je vzal, že není nesprávné, když by proto došlo k souboji. Kvůli těmto třem zločinům by měl současně žalovat. Pokud některý z nich zamlčí, prohrál svůj boj.

Dál mluví takto: "Viděl jsem ho tam a křičel. Chce-li se přiznat, uvítám to. A pokud se nepřizná, hodlám ho usvědčit po právu, které mi přizná zemský správce či konšel, pokud spadá pod královskou pravomoc."

Pak onen požádá o záruku, jež mu má být poskytnuta. Avšak žalobce musí svou žalobu opravit před poskytnutím záruky. Když je záruka udělena, tak obviněný nabídne svou nevinu, to je přísaha a soudní souboj, jestliže jej k němu žalobce po právu vyzval. Je tomu tak, myslím, i když může nastoupit k souboji navzdory tělesné újmě.

Každý může odmítnout souboj tomu, kdo je níže urozený. Když je ovšem někdo výše urozený, nemůže níže urozený odmítnout výše urozeného, když ho vyzve k boji. Souboj může odmítnout ten, kdo je vyzván až po poledni, a to dříve než se začne. Rychtář má též dát obviněnému štít a meč, pokud potřebuje.

Souboj dále může odmítnout jeho příbuzný, jsou-li oba příbuzní, a když odpřisáhne na svaté ostatky, že jsou blízce příbuzní, že spolu dle práva ne mají šermovat.

Rychtář by měl každému, kdo má šermovat, přidělit dva zmocněnce, kteří mají dbát, že se ozbrojí po správném zvyku. Kožené a plátěné věci smí obléci, jen pokud chtějí. Hlava a nohy jsou vpředu holé a na ruku nemají mít nic než tenkou rukavici, obnažený meč v ruce a jedním nebo dvěma opásaný, což záleží zcela na jejich volbě, v druhé ruce kulatý štít, na němž by mělo být pouze dřevo a kůže s výjimkou puklice, která musí být železná, přes zbroj suknic bez rukávů.

Na kolbišti má být pod hrdelním trestem nařízeno zachovávání klidu, aby je nikdo při boji nerušil.

Každému z nich by měl rychtář přidělit jednoho muže, jenž ponese své bidlo. Neměli by jim překážet, leda když jeden z bojovníků upadne, vstříčí mezi ně bidlo, nebo když jeden z nich bude raněn nebo když o bidlo požádá. Toto však nesmí udělat, pokud k tomu nemá svolení rychtáře. Poté, co je na kolbišti sjednán klid, měli by požádat rychtáře o poskytnutí kolbiště k právu. Od ostří mečů by měli odlámat hroty, pakliže mají svolení rychtáře.

Oba připraveni by měli předstoupit před rychtáře a přísahat - jeden, že obvinění, které vznesl, se zakládá na právu, - druhý, že je nevinný, takže mu Bůh pomůže v jeho boji.

Slunce by mělo být rozděleno stejným dílem, když se poprvé střetnou. Bude-li však ten, kdo je obžalován, přemožen, bude odsouzen. Vybojuje-li vítězství, je propuštěn k modlitbám a pokání.

Žalobce by měl přijít na kolbiště jako první. Když druhý příliš dlouho otálí, pak by měl rychtář vyslat biřice do domu, v němž se připravuje, a spolu s ním vyslat i dva konšely. Právě tak by měl být vyzván i podruhé a potřetí.

Nedostaví-li se ani po třetím vyzvání, měl by žalobce povstat a nabídnout se k boji a měl by provést dva údery a jeden bod do vzduchu. Tím usvědčil obžalovaného, jehož vyzval, a rychtář by ho měl odsoudit, jako by byl poražen v boji.

26^r

LXIII·

Stejným způsobem by měl být usvědčen mrtvý, je-li zabit při krádeži nebo při loupeži nebo při dokonaném zločinu. Ovšem může-li někdo usvědčit mrtvého svědectvím sedmi mužů, nemusí žádat o boj proti němu. Avšak nabízí-li příbuzný mrtvého, kdokoliv to je, že ho v boji zastoupí, vyloučí tím veškeré svědectví. Pokud jej nemůže usvědčit bez souboje, pak je uvězněn. Jak bylo již dříve řečeno, je usvědčen také ten, komu je souboj nařízen a je o něj požádán a příslibí a zaručí se, že se dostaví, a ve stanovený termín se neobjeví.

LXVIII·

Muž může vyzvat bojovnými slovy jiného k soudnímu souboji s krvácejícím zraněním bez poranění masa anebo s jizvou po poranění.

LXIX·

Kdo přivede mrtvého nebo raněného zajatce a chce ho usvědčit jako rušitele míru soubojem nebo bez souboje, a pak ho neusvědčí, měl by být odsouzen dle mírového práva.

28^v

XIII·

Těž napadne-li Sas rozsudek a odvolá se na svou pravou ruku a na většinu, musí o to bojovat se sedmi druhy svého stavu proti sedmi jiným. Strana, která vybojuje většinu vítězství, vyhraje rozsudek. Každý poražený zaplatí rychtáři vyrovnání a dá odškodnění tomu, proti němuž bojoval. O rozsudek by se nemělo bojovat nikde jinde než před vladařem.

29^v

XVII·

Kdo jiného zchromí nebo poraní, tomu bude utáta ruka, bude-li usvědčen. Koho však člověk ze zločinu usvědčí soubojem, tomu půjde o život.

Rukopis I.33, 1295

1. list

*Non audet stygius pluto tentare quod audet
Effrenis monachus plenaque dolis anus*

Pluto z podsvětí se neodvažuje zkoušet, čeho se odvažují bezuzdný mnich a lstivá stařena.

*Notandum est quod generaliter omnes
dimicatores, sive omnes homines habentes
gladium in manibus, etiam ignorantes artem
dimicatoriam vtuntur hijs septem custodijs de quo
habemus septem versus*

Jest nutno poznamenat, že obecně všichni šermíři i všichni lidé mající v rukou meč, rovněž i nezkušení v šermířském umění, používají následujících sedm pozic, o nichž máme sedm veršů.

*Septem custodie sunt sub brach incipiente
Humero dextrali datur alter terna sinistro Capiti
da quartam da dextro latere quintam Pectori da
sextam, postrema sit tibi langort*

Jest sedm pozic: počáteční pod paží, druhá jest pravé rameno, třetí levé, čtvrtá jest hlava, pátá jest pravá strana, šestá jest hrud', poslední tě staví v dlouhý hrot.

*Notandum quod ars dimicatoria sic describitur Dimicatio est diversarum plagarum ordinatio
& diuiditur in septem partes vt hic*

Nutno poznamenat, že šermířské umění jest popisováno takto: Šerm jest uspořádání rozličných úderů a jest rozdělen na sedm částí jako zde.

2. list

*Nota quod tot nucleus artis dimicatorie consistit in
illa vltima custodia que nuncupatur langort
pretera omnes actus custodiarum siue gladij
determinantur in ea i. finem habent & non in alijs
Vnde magis considera eam supradicta prima*

Věz, že jádro celého šermu spočívá v této poslední pozici, jež se nazývá dlouhý hrot. Kromě toho v ní budou ukončeny všechny akce mečem z pozic, to jest, že končí v ní a nikoliv v jiné. Prohlédni si ji tedy lépe než dříve jmenované výše.

*Tres sunt que preeunt relique tunc fugiunt Hec
septem partes ducuntur per generales Oppositum
clerus mediumque tenet lutegerus*

Tři jsou, které jdou vpřed, ostatní utíkají. Těchto sedm částí jest obecnými prováděno. Naopak kněžstvo veřejně setrvává ve sporech.

3. list

Notandum hic continetur prima custodia, videlicet sub brachio obsesseo vero halbschild Et consulo sano consilio quod illa custodia sub brachio non ducat aliquam plagam quod probat de albersleiben, per rationes quia partem superiorem attingere non potest si inferiorem capiti erit perniciosum sed obsessor intrando potest eum invadere quandocumque si obmittit quod tenetur vt infra scriptum est

Nutno poznamenat, že zde jest zaujata první pozice, tedy pod paží, kryt ovšem *půlštít*. A radím moudrou radou, že tato pozice pod paží neumožňuje některé údery vyzkoušené z *pošetilce* z důvodu, že nemůže dosáhnout na horní část, třebas by dolní byl hlavě zhoubný. Ale opozdí-li se, soupeř jej může vkročením kdykoli napadnout, jak jest popsáno níže.

Versus: Custodia prima retinet contraria bina Contrarium primum halpschil langortque secundum Dum ducitur halpschilt cade sub gladium quoque scutum Si generalis erit recipit caput sit tibi stichschlach Si religat calcat contraria sint tibi schiltslach

Verš: První pozice má dále dvě protiakce: první protiakcí jest *půlštít* a druhou *dlouhý hrot*. Jest-li prováděn *půlštít*, klesni pod meč i štít. Jestliže je obecný a bude brát hlavu, zaujmi *bodný úder*. Když provede vazbu a postoupí, zaujmi *úder štítem* jako protiakci.

Notandum quod qui iacet superius dirigit plagam post capud sine schiltslach si est generalis Si autem uis edoceri consilio sacerdotis tunc religa et calca

Nutno poznamenat, že kdo leží výše, vede úder na hlavu bez *úderu štítem*, když jest obecný. Jestliže jsi však vybaven radou kněze, tu proved' vazbu a postup.

Nota quod prima custodia videlicet sub brachium potest obsederi se ipsa ita videlicet quod obsidens cum eadem custodia potest regentem primam custodiam obsidere nichilominus tamen regens custodiam primam econtrario possessorem obsidere potest obsessione quadam que quodammodo concordat cum possessione que vocatur halpschilt differt tamen in eo quod gladius sub brachio extenditur supra scutum taliter quod manus regens scutum includitur in manu regente gladium

Věz, že první pozice, tedy pod paží, může být kryta sama sebou: tedy, že ten, kdo se kryje, se může touto pozicí (provedením první pozice) krýt. Nicméně však ten, kdo provedl první pozici, může naopak toho, kdo se kryje, vykryt krytem, který se shoduje s krytem, který se nazývá *půlštít*, ale liší se v tom, že meč jest pod paží napřáhnut nad štítem tak, že ruka ovládající štít jest objata rukou, která ovládá meč.

4. list

Notandum quod scholaris hic religat calcat ad hoc ut recipiat schiltslac vt infra Sed caueat de hiis que sunt facienda ex parte sacerdotis quia ... post religationem sacerdos erit prior ad agendum

Nutno poznamenat, že zde žák zde provádí vazbu a postupuje, k tomu přibírá *úder štítem*, jak uvedeno níže. Měl by ale dávat pozor na to, co může být provedeno z kněžovy strany, neboť po provedení vazby bude kněz jednat jako první.

Notandum est etiam quod scholaris nichil habet aliud facere quam schiltslac vel circumdare sinistra manu brachia sacerdotis videlicet gladium & scutum

Jest nutno poznamenat, že žákovi nezbývá nic jiného než *úder štítem* nebo levou rukou obchvátit kněžovy paže, tedy meč a štít.

Versus: Hic religat calcat scholaris sit sibi schiltslac Siue sinistra manu circumdat brachia cleri

Verš: Zde žák provádí vazbu, postupuje a zaujímá *úder štítem* nebo levou rukou obchvacuje klerikovy paže.

Sacerdos autem tria habet facere videlicet mutuare gladium & vt fiat superior Siue durchtreten vel sinistra dextra manu comprehendere brachia scholaris i. gladium & scutum

Avšak kněz má tři možnosti konání: totiž změnu meče tak, aby byl výš, nebo *projítí skrz* nebo ~~levo~~ pravou rukou uchopí žákovy paže, resp. meč a štít.

Hec tria sunt cleri durchtrit mutacio gladii dextra siue manu poterit deprehendere gladium scutum

Tyto tři jsou klerikovy: *projítí skrz*, změna meče nebo lze pravou rukou uchopit meč a štít.

Nota quod supradictum est invenies hic exempli gestum

Věz, že zde se nachází příklad toho, co bylo uvedeno výše.

Pozn. Toto bylo zahájení a dokončení techniky zvané *schiltslac* (úder štítem) uvedené pro ilustraci, jakým způsobem je šerm v rukopisu zaznamenán. Z dalších technik jsou rozebírány tyto: *stichslac* (bodný úder), *intrario* (vstoupení), *durchtreten* (projítí skrz), *ligatio* (chycení vazby), *religatio* (obnovení vazby), *mutatio gladii* (změna meče), *plago diuidendo scutum et gladium* (sek rozdělující štít a meč), *nucken* (pravděpodobně trhnutí), *recipio gladii* (vytrhnutí meče) a mnohé další přesněji nepojmenované. Kromě sedmi výše uvedených pozic jsou v rukopisu pojmenovány ještě další: *halbschild* (půlštít), *krucke* (berla), *vidilpoge* (houslový smyčec) a různá provedení *langortu* (dlouhého hrotu).

schiltslac (úder štítem)

stichslac (bodný úder)

intrario (vstoupení)

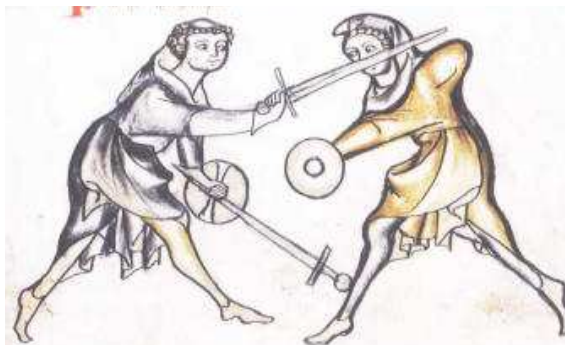
nucken (pravděpodobně trhnutí)

plago dividendo scutum et gladium
(sek rozdělující štít a meč)

recipio gladii (vytrhnutí meče)

halbschild (půlštít)

langort (dlouhý hrot)

custodia specificata – langort
(zvláštní pozice – dlouhý hrot)

krucke (berla)

vidilpoge (houslový smyčec)

custodia specificata - langort
(zvláštní pozice – dlouhý hrot)

specificata custodia secunda
(zvláštní druhá pozice)

obsessione sacerdotis rara
(vzácné krytí)

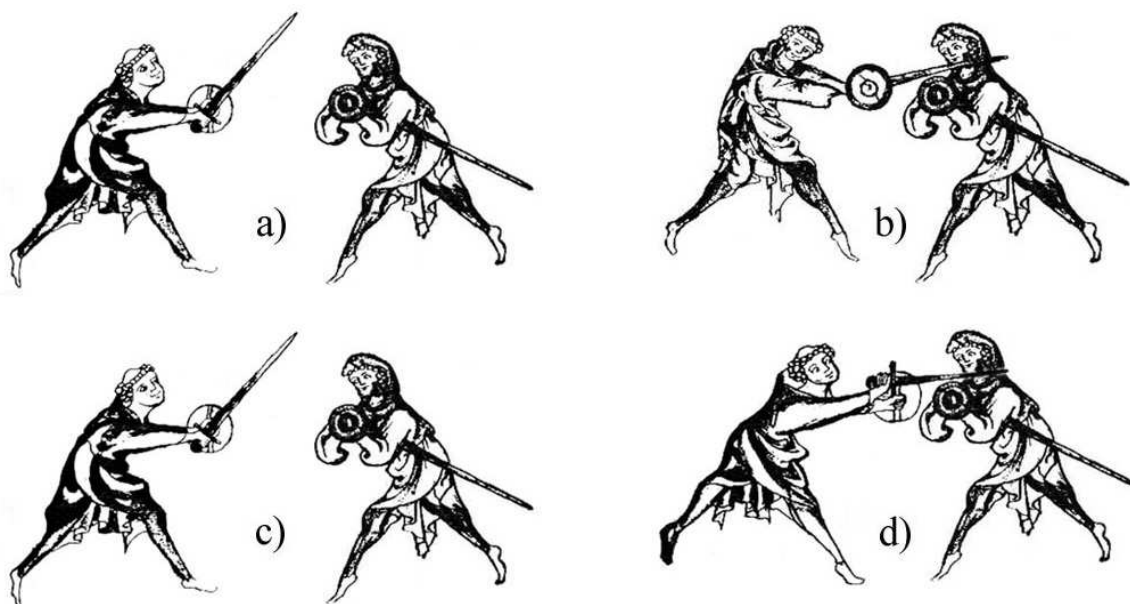

Rukopis *I.33* nám přináší nejen soubor technik, ale také komplexní systém jejich používání. Následující stránky vnímejte jednak jako ilustraci tohoto způsobu šermu, ale také jako návod, jak pracovat s dochovanými texty, v nichž je namnoze nutno číst mezi řádky. Tam teprve objevíme, proč se konkrétní techniky vůbec používají, jak správně fungují a jací jsou soupeři, proti nimž je toto umění vymyšleno. Rukopis *I.33* je nádstavbou nad tzv. obecným šermem praktikovaným obecnými šermíři a nadto se zabývá vesměs situacemi, kdy soupeř nedělá elementární chyby (nekryje si puklím pravou ruku, nepřibližuje se tak, aby jej bylo možné udeřit puklím do tváře apod.) s výjimkou opomenutí vazby. Vazba představuje jeden z nejzákladnějších aspektů tohoto stylu šermu, a proto je její opomíjení uváděno z výukových důvodů. U ostatních pochybení autor předpokládá zkušeného čtenáře, jemuž není potřeba zdůrazňovat, že se soupeřem dělajícím elementární chyby je zbytečné se namáhat šermem. Stačí trestat jeho chyby, případně si tyto chyby vynucovat. Proto budou v mé rekonstrukci uváděny obrázky a postupy, které rukopis sice neuvádí, ale které jsou v něm v kontextu obsaženy.

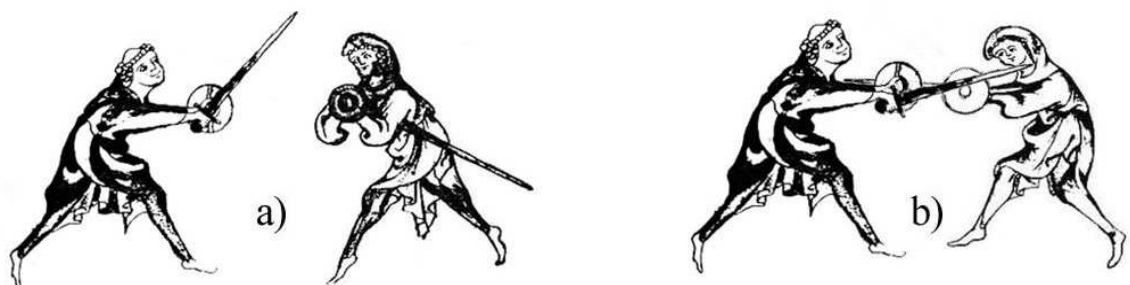
Mezi sedmi základními střehy zaujímá nej přednější postavení náprah vlevo pod puklím - tzv. první pozice (*prima custodia*), o níž je pojednáváno celkem na 19 stranách (str. 1, 3-16, 22, 30, 31, 32). Sekvence technik nesou označení hra první pozice (*ludus prime custodie*, 59-2) neboli akce první pozice (*actus prime custodie*, 26-1), přičemž mnohé akce v nich vyučované mají univerzální použití i u jiných střehů.

Pozn. Čísla v závorkách jsou odkazem na příslušný text rukopisu ve tvaru stránka-odstavec, např. (3-2) označuje druhý odstavec na třetí straně.

I. Žák se napřáhl do první pozice, na což kněz reaguje krytem zvaným půlštít (*halpschild*, 3-2). Pokud žák zaváhá, kněz zaútočí bodem (b, 3-1, 20-1, 62-2) či sekem (d, 22-2) na obličej.

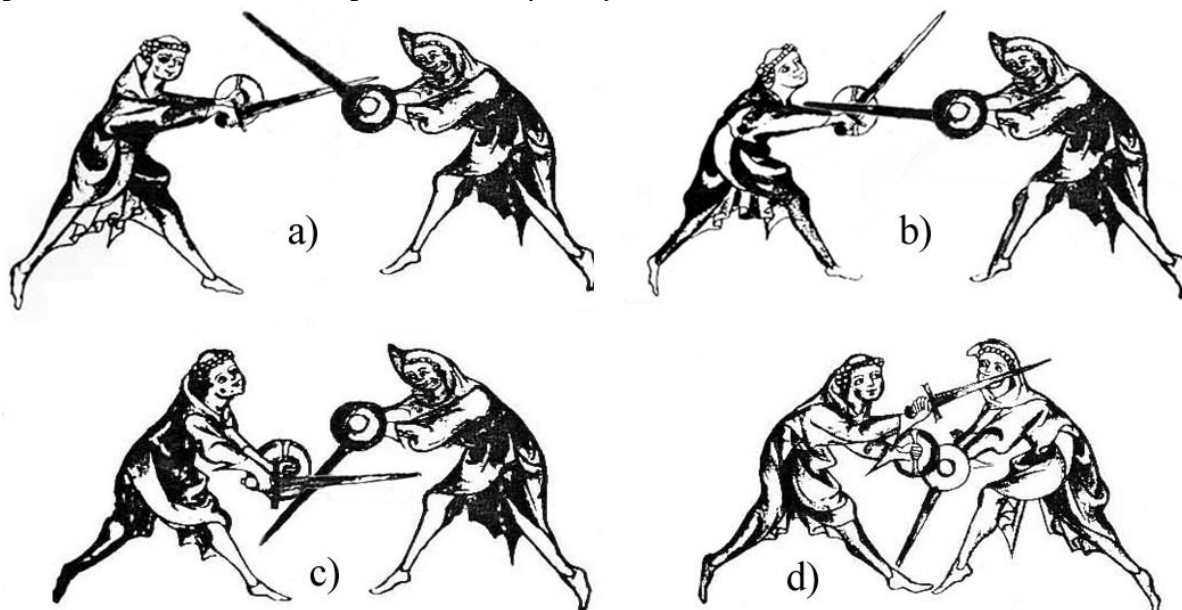
II. Žák vida, že sek zleva je blokován, se může pokusit o sek zprava, ale protože je dráha jeho meče delší než knězova, kněz stejně jako v prvním případě tvrdě zaútočí, přičemž puklím blokuje žákův úder (21-2). Obdobný průběh bude mít i žákův pokus o „podseknutí“ pod půlštítem a pokus o bod z druhé strany.

III. Správnou reakci nyní předvádí kněz. Poté co žák postavil půlštít, kněz provede krátký sek, čímž vznikne vazba (3-2, 48-2). Činí tak proto, že reakce tzv. obecného šermíře je dle rukopisu následující: V okamžiku, kdy kněžův meč dopadne, provede rychlý odsek na soupeřovu hlavu, aniž by použil puklím k blokaci (3-2, 3-3, 49-1). Proti tomuto zbrklému útoku kněz okamžitě provede bodný úder (*stichschlac*, 3-2).

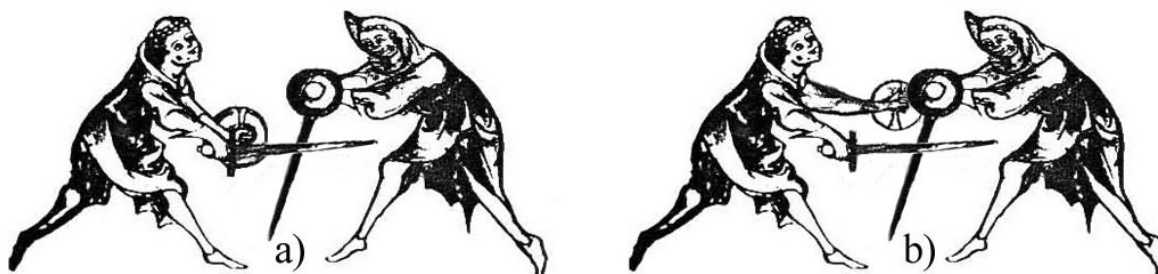

IV. Když žák přijme vazbu a odbodne (viz. 21-2), kněz tomu čelí tak, že přitáhne ruce k sobě a vytlačí žákův hrot vpravo mimo své tělo, načež přenesse vazbu vlevo dolů tak, aby soupeřův hrot byl stále mimo tělo a jeho vlastní hrot mířil na soupeře. Nato se jej bude snažit bodnout do břicha (6-2). Pokud žák vytlačí knězův bod doleva, tzn. zatvrdí ruce, udeří jej kněz puklím do rukou a ihned provede krátký tvrdý sek hlavu (*schiltshlac*, 3-2, 4-3, 35-1, 35-2).

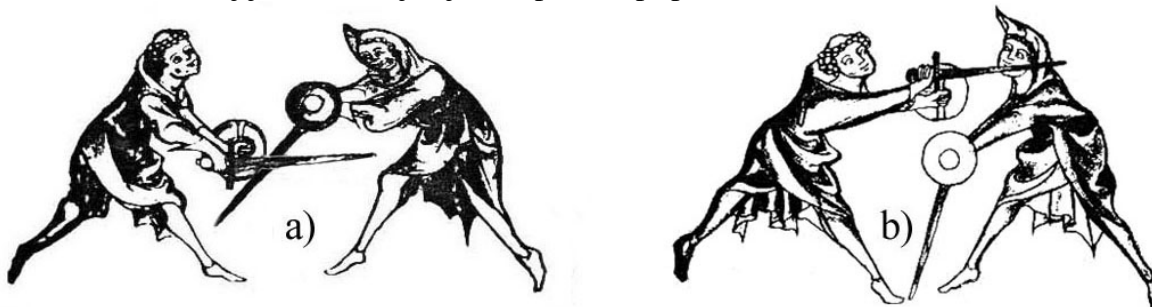
Pozn. Rukopis ovšem na některých místech připouští rovněž interpretaci, kdy úder štítem následuje bezprostředně po přenosu soupeřova meče dolů, aniž by byl proveden bod.

V. Pokud žák vytlačí hrot vlevo a opomene si krýt pravou ruku, kněz ho přes ní bez váhání udeří hranou puklíře.

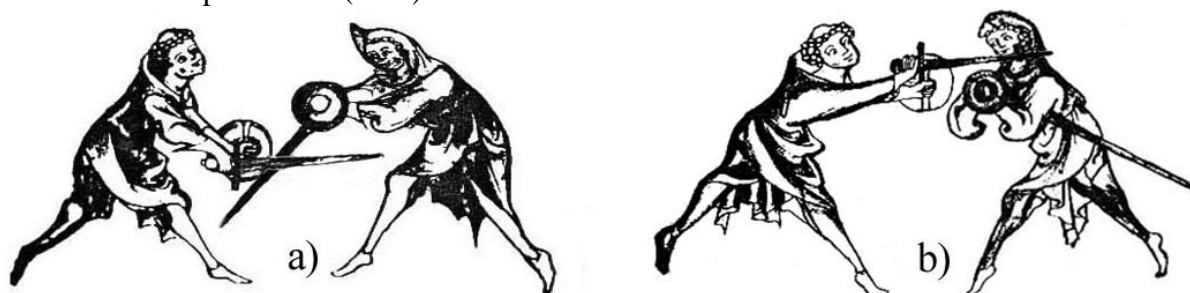

Pozn. Většina technik v rukopise je postavena proti soupeři, který nedělá školácké chyby. Potrestání soupeře úderem puklíře (někdy též meče) do ruky nebo do obličeje je nejsnazší cestou k vítězství.

VI. Pokud žák vytlačuje bod doleva a ustupuje, kněz se pokusí o úder, ale protože žák rychle ustupuje, nedokáže správně zasáhnout jeho puklím. Z úderu se stane spíše blokace, nicméně sek na žákův obličej je veden stejně jako v prvním případě.

Tatáž situace nastane, pokud žák před bodem vysloveně prchá a vytlačování bodu přežene, čímž uvolní soupeřův hrot (40-2).

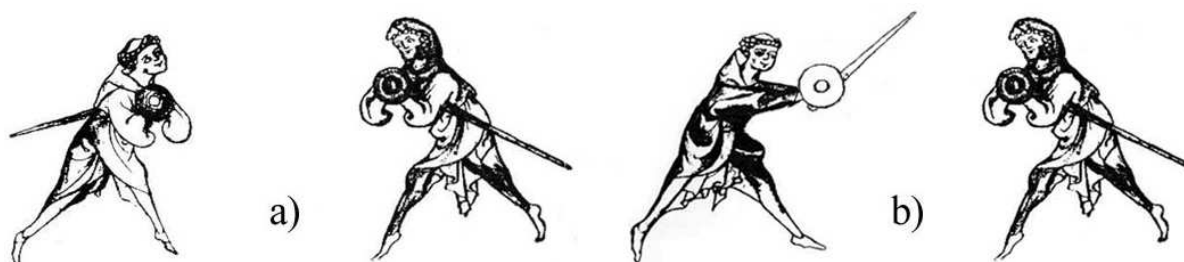

VII. Nejlepší obranou je útok a tak žák pravou rukou vytlačí bod vlevo, přičemž současně jde pod ní levou rukou nad soupeřovy ruce, blokuje je a objímá shora (4-2, 8-4, 23-2, 24-1). Pak zapáčí puklím vzhůru proti loktům a zasáhne kněze mečem do tváře nebo krku. Tato akce musí být provedena v tempu do soupeřova protipohybu, aby kněz nestihl udeřit štítem.

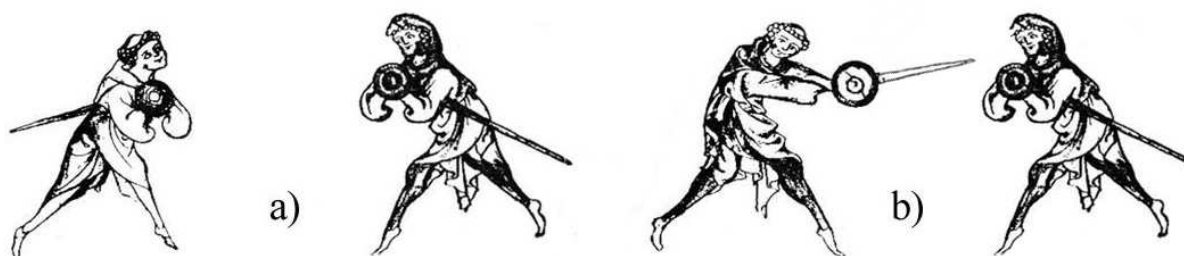

Pozn. Je poněkud matoucí, že rukopis obchvácení levou rukou uvádí pro útočníka (4-2, 4-3) i obránce (8-4), ač jinde uvádí, že obránce může provést toliko obchvácení pravou rukou (4-4).

VIII. Půlstít lze zaujmout z kterékoliv pozice, ovšem z první pozice je jeho provedení mírně odlišné v tom, že ruka s mečem se přiloží k puklíři zleva a nikoli zprava (3-4).

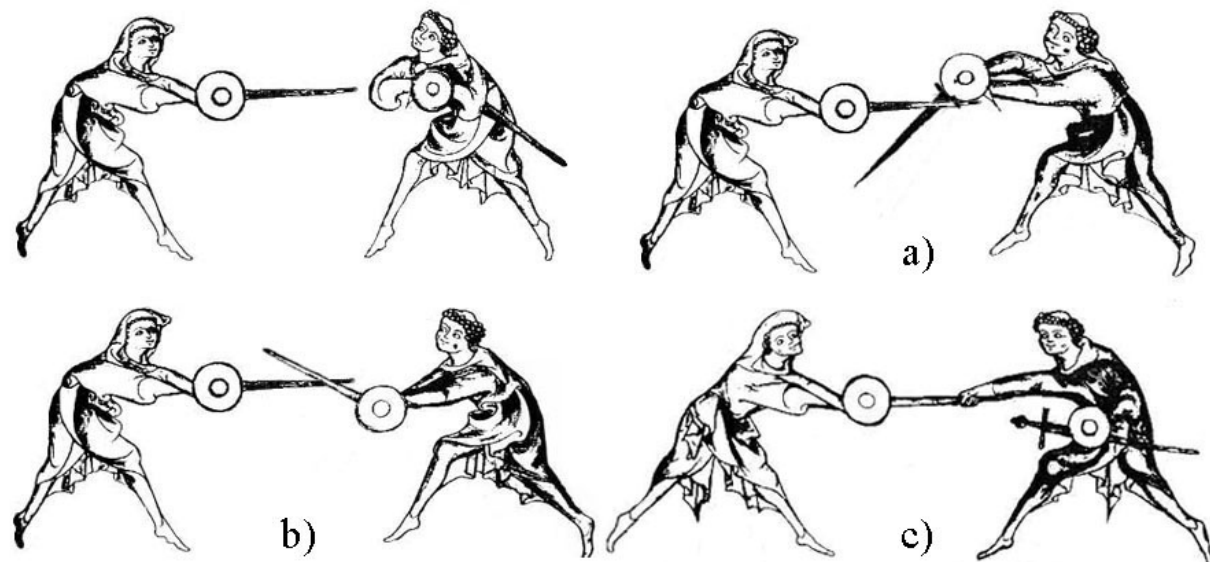
IX. Druhým krytím první pozice je tzv. dlouhý hrot (*langort*, 3-2, 12-1), při němž hrot míří soupeři mimo puklír, nejlépe do obličeje. Zde je nutno preventivně chránit ruku proti soupeřovu meči, aby žák nemohl odklonit hrot puklím a současně seknout na ruku. Pokud se o to pokusí, kněz má ruku zakrytu a může v klidu pracovat hrotem okolo žákova puklíře.

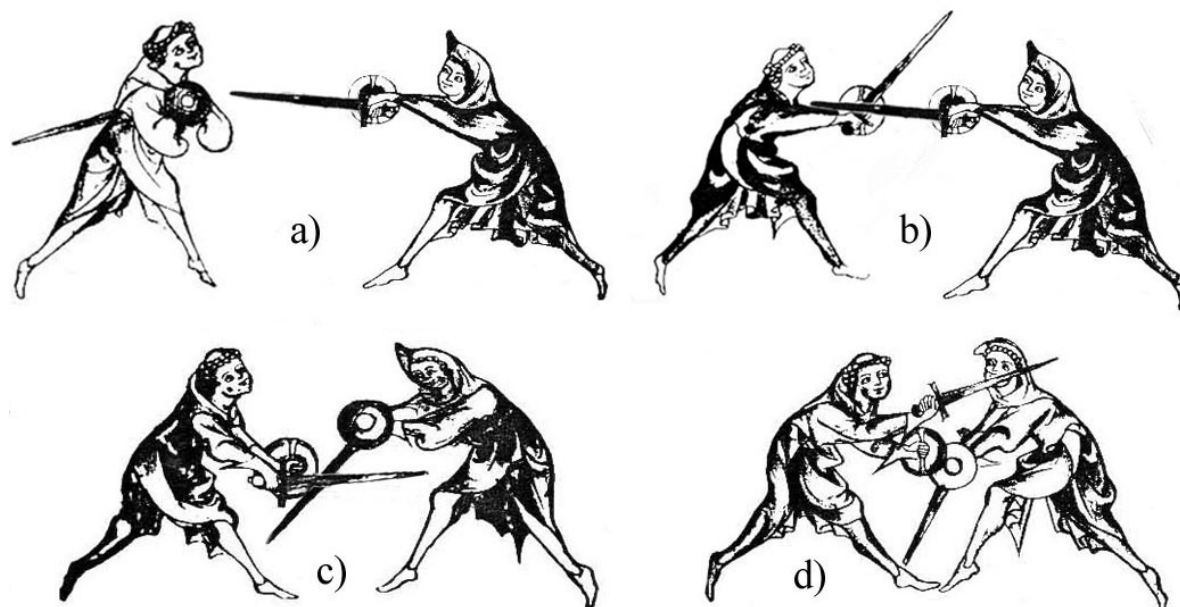
X. Správnou reakcí na dlouhý hrot je provedení vazby. Pokud žák vazbu opomene nebo se pokusí o sek, kněz jej zasahuje tvrdým bodem (10-1).

XI. Kněz tedy žáka učí, že proti dlouhému hrotu lze provést vazbu a) shora – tj. zprava nad mečem, b) zdola – tj. zleva pod mečem (31-1), ale zdůrazňuje, že horní vazba je vhodnější (12-1). Mimo to mu ještě ukazuje fintu, při níž při pohybu z první pozice uchopí čepel meče levou rukou (31-1), volnou pravou rukou uchopí žákův hrot (c), odvede jej doprava a ihned vykročí vpřed a mečem v levé ruce zaútočí žákovi na obličej.

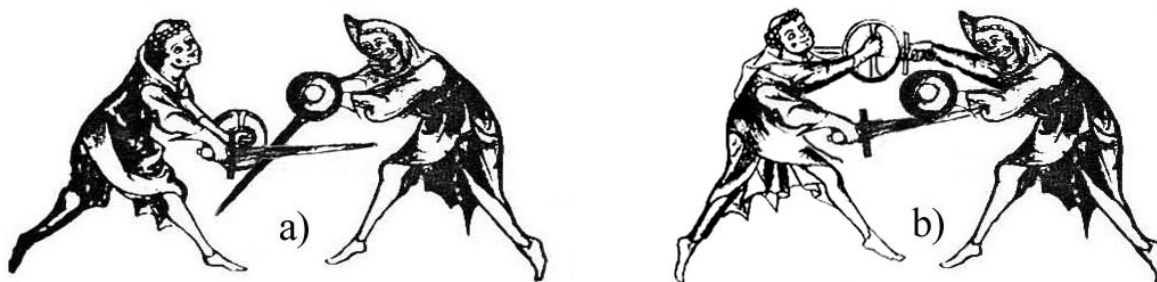
XII. Kněz tedy provádí horní vazbu a provádí tutéž akci jako v případě V., tzn. přenos soupeřovy čepel a úder štítem (13-1).

XIII. Třetí možností krytu je tzv. berla (*krucke*, 7-2), z níž opět povstává bod (62-2) při opomenutí vazby, která je správnou reakcí.

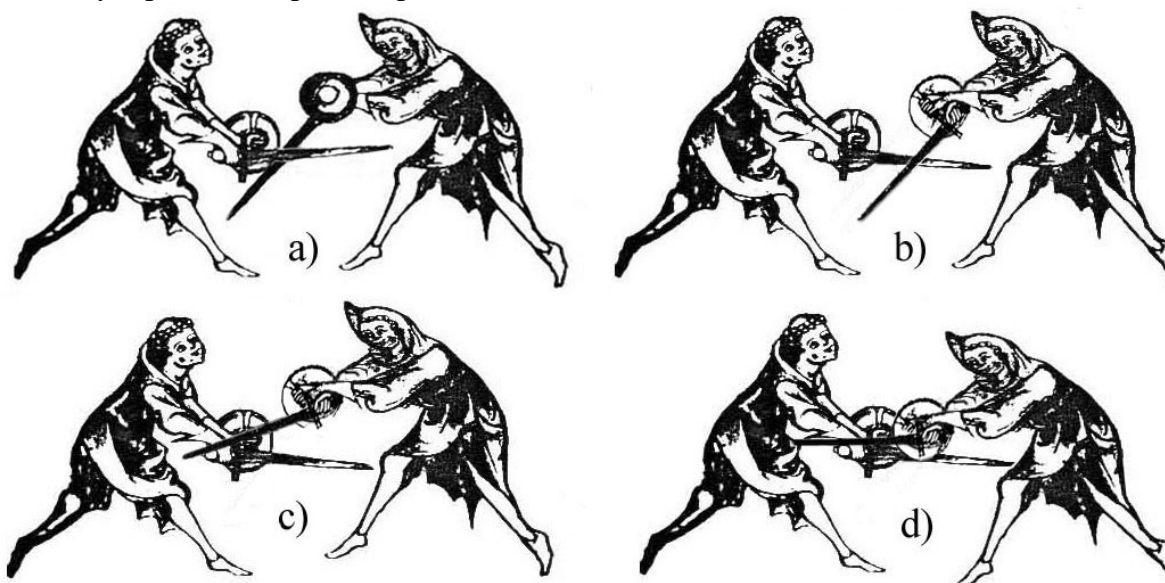

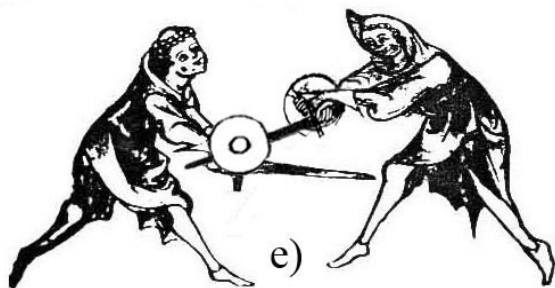
XIV. Obecnou reakcí na uvedenou vazbu je žákův pokus o sek na kněžovu hlavu. Dráha seku je opět delší než dráha bodu, a přestože žák reaguje jako první, knězi stačí pozvednout pukliff k obraně hlavy a tvrdě pokračovat původním bodem na žákovo břicho (4-1, 11-1, 38-1).

XV. Dle kněžova učení má žák tři možnosti, jak uvedené vazbě s bodem na břicho čelit správně: 1) změna meče (*mutacio gladii*) na druhou stranu tak, že bude výš, 2) tzv. projití skrz (*durchtreten*) nebo 3) obejmutí žákových paží pravou rukou (4-4, 4-5).

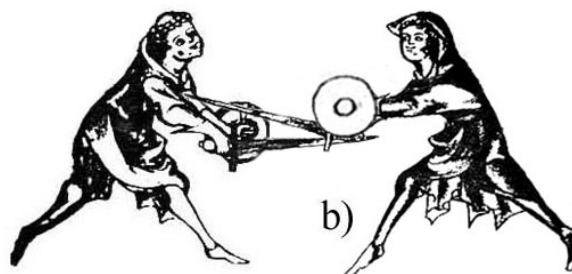
XVI. 1. možnost - změna meče: Žák ustoupí před bodem vzad a vrchem obejde útočící čepel, naváže z druhé strany a odtláčí hrot vpravo (b). Z této vazby pak může provést techniku zvanou *nucken* (6-3, 6-4). Pokud soupeř nezareagoval na přesun žákovy čepel příslušným pohybem pukliffe, má pravou ruku nezakrytu a žák na ni vede mečem rubový sek (*nucken*, c) a tento sek následně protahuje do bodu na břicho (d). Pakliže si kněz ruku kryje, provádí žák tentýž sek, ovšem tak, aby čepelí vnikl pod soupeřův pukliff (e, 6-3). Ihned blokuje kněžův pukliff svým pukliffem a provádí páčení nebo řezání rukou (f, 7-1).

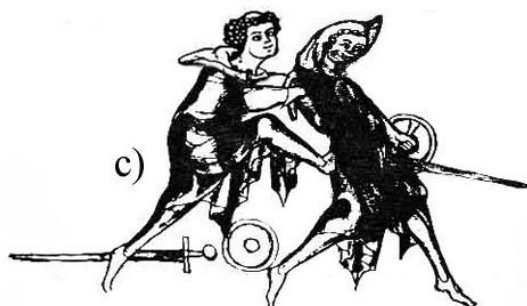
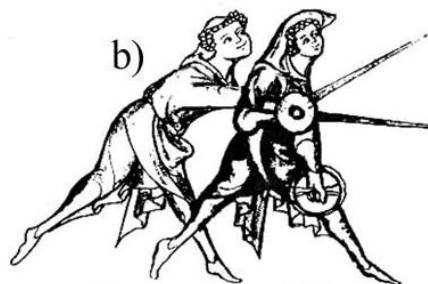
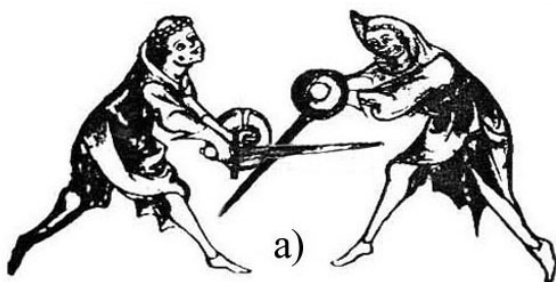

Pozn. *Nucken* je slovo, které slovníky neznají. Podobné slovo je *nocken* (přiražení) nebo jde o písarovu chybu, kdy písmeno *r* protáhl do *n*, čímž změnil původní *rucken* (trhnutí).

XVII. 2. možnost - projít skrz: Provedení této techniky je nejasné. Rukopis ji uvádí v konkrétní podobě pouze pro situaci, kdy jsou oba meče zkříženy nahoře. Východiskem snad může být věta: „*může odtláčit meč dolů a pak projít skrz*“ (17-2). Možné provedení by pak vypadlo takto: Žák ustoupí vlevo, klesne rukama, čímž vytlačí soupeřův hrot vpravo, zachytí čepel na příčku a provede přímý odbod. Nicméně přiznávám, že toto je na rozdíl od ostatních technik jen spekulace. Projít skrz z horní vazby je popsáno a vyobrazeno na listu 18.

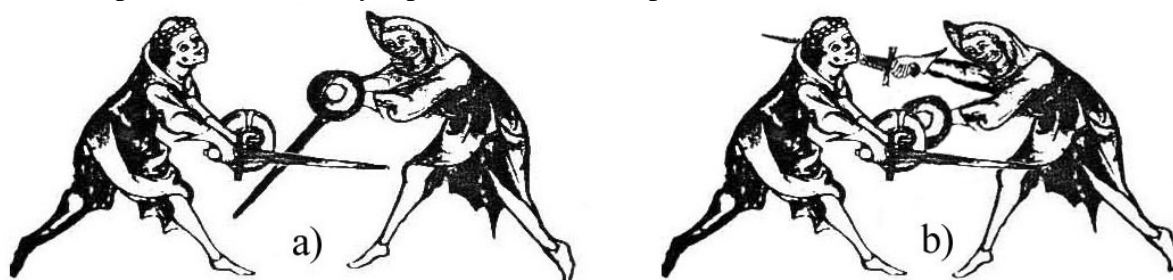

XVIII. 3. možnost - obejmutí pravou rukou: Žák pravou rukou vytlačí bod vlevo a současně jde tělem proti soupeři. Pravý loket umístí nad knězovy ruce, mečem opustí vazbu a předloktím rychle obchvátí obě ruce, které přitáhne do svého podpaží. Následně trhne vzad a kněze strhne na zem (36-1) nebo povalí přes bok. Tato akce musí být provedena v tempu do soupeřova protipohybu. Kněz má jedinou možnost osvobodit se – pustit meč i puklů, vytrhnout ruce ze sevření a pokusit se o zápas (c, 36-2). Žák se však může otočit a kněze probodnout (d, 37-1).

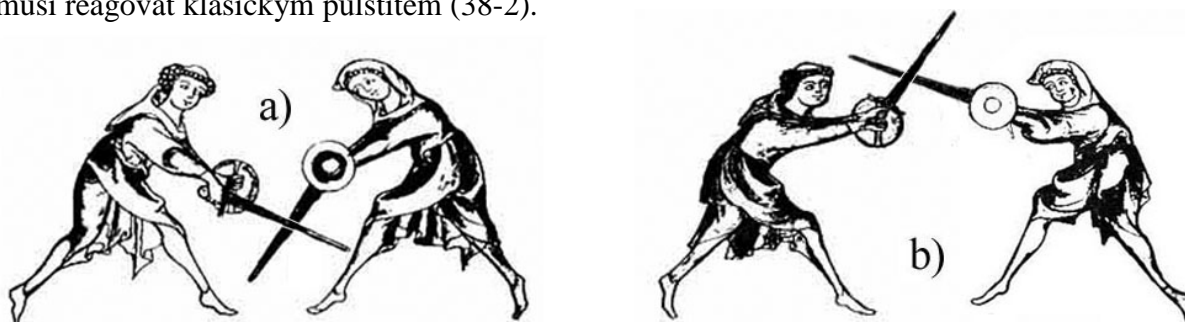

Tyto tři možnosti se tedy výrazně liší mírou reakce i vzdáleností – při objímání rukou jde obránce vpřed, při projití skrz dosáhne hrotem soupeři na tělo, kdežto při *nucken* dosáhne hrotem pouze na ruce. Objímání rukou je technika výrazně ofenzivní, projití skrz v sobě spojuje prvek obranný s útokem do tempa, zatímco změna meče je technika čistě defenzivní, byť následně z ní může být podniknut útok.

XIX. Rukopis ovšem v rozporu s odstavcem 4-4 uvádí (např. 27-1), že proti vazbě a chystanému úderu štítem lze též čelit pomocí úderu štítem a to tehdy, je-li proveden jako reakce na přenos dřív, než svým puklím udeří soupeř.

XX. Pokud hrot při vazbě neohrožuje soupeřovo břicho, může žák opustit vazbu a provést protiútok obecně uváděný jako bod (*stich*, 39-2) nad soupeřovými rukama (38-1, 39-2). Kněz musí reagovat klasickým půlštítem (38-2).

Pozn. Latinské a italské šermířské texty mají určitá specifika, jež lze jen obtížně překládat do češtiny. Týká se to zejména pojmů pro útok, obranu a tempo. Např. italská slova *ferire* (útočit) a *parare* (kryt se) mají obecný význam, zatímco termíny *essere agente* (být jednající) a *essere patiente* (být trpělivý), které označují, kdo má iniciativu a kdo je nucen reagovat. Německá terminologie řeší tento problém pomocí pomocných časových slůvek *vor* (před) a *nach* (po). Když je jeden z šermířů *agent*, je ve *vor*, čímž pádem je jeho protivník automaticky *patient* čili *nach*. Základním stavebním kamenem šermu je skutečnost, že *agent* má možnost zavčas „čist“ soupeřovu reakci na svůj pohyb (může jím být nejen útok, ale též různá lákání a matení). Když například bodne a uvidí soupeřův pohyb zbraní proti své čepeli, má možnost změnit dráhu bodu, čímž se i nadále udrží *agentem*, protože soupeř musí reagovat na změnu situace, a bude se snažit tento stav udržet až do úspěšného zakončení souboje. Proto se v dobových textech klade tak velký důraz na získání a udržení iniciativy a likvidaci soupeřových pokusů hned v zárodku. V rukopisu *I.33* se v této souvislosti setkáváme se slovy *possessor* a *obsessor*. První je ten, kdo zaujímá pozici, tzn. napřahuje se na sek, zaujímá bodnici nebo láká soupeře nějakou výzvou – tedy *agent* usilující o získání iniciativy. *Obsessor* je jeho soupeř, který se mu snaží tento pokus zmařit a to nejlépe tak, aby sám získal iniciativu. V překladu sice používám pro podstatná jména *obsessio* a *obsideo* výraz kryt, jedná se však o kryt „preventivní“, který je reakcí na předchozí soupeřův pohyb. Například napřáhne-li se soupeř nad pravé rameno (zaujme druhou pozici), je správnou reakcí kryt půlštítem. *Possessor*, tedy soupeř, který zaujal pozici pak: 1) ustoupí, 2) provede vazbu, z čehož povstane šerm, 3) zaváhá, přičemž *obsessor* z krytu ihned zaútočí. Pro překladatele je velmi nepříjemná skutečnost, že každé *obsessio* (reakce) je současně i *possessio* (nová situace, na níž je nutno reagovat). Kromě toho rukopis užívá pro preventivní kryt též německý výraz *schutzen* (bránění) a nadto ještě všeobecný výraz *defensio* (obrana).

Sigmund Ringeck, cca 1440, Ms. Dresd. C487

Hie heben sich an die stuck mit dem pucklär Die maister Andre lignitzer gesatz hat her nach geschriben

Das erst stuck mit dem pucklär aus dem oberhaw Merck wenn dw den oberhaw treibst zw dem mann So setz mit dem knopf dein swert Inwendig auf deinen pucklär zw deinem daumen vnd stich Im von vnden auf zů seinem gesicht vnd wind gegen seinem swert und laß vber schnappen

Das annder stuck

Item aus dem vnderhaw wenn er dir oben zůhaut So wind gegen ym auf dein lincke seitten gegen deinem schilt So stestu yn zwaien schilten So wind denn auf dein rechte seittñ plos vnd greif ym nach dem maul Wert er dir das vnd hebt den schilt auff So nym das linck pain das get zů paiden seitten

Das dritt stuck

Item aus dem pucklär aus dem wechelhaw streich von der lincken seitten aus dein pucklär vast vbersich in sein swert vnd haw Im den von der lincken seittñ zů dem haupt vnd wind plos vnd stos ym nach dem maul Hebt er mit schilt vnd mit swert vnd wert das So haw mit der langen schneid Im nach dem rechten pain das get auch zw paiden seitten

Das vierd stuck

Item aus dem mittelhaw mach die twer zw paiden seitten vnd den schaitlär mit der langen schneid vnd stich ym vnden zw seinem gemächt

Das fünft stuck

Item aus dem sturzhaw tůt sam dw Im zů der lincken seitten vber sein schilt wilt stechen vnd var mit dein ort vnden durch vnd stich ym Inwendig seines schildes vnd wind Inndes auf dein lincke seitten wert er dir das So nym sein rechtes pain mit der langen schneid

Das sechst stuck

Item nym dein kling zw dem pucklar in dein lincke hant vnd wind gegen ym als mit dem halben swert Haut er oder sticht er dir oben zw dem gesicht oder unden nach dem pain So laß dein rechte hant varñ von dem pint vnd vorsetz ym das mit schilt vnd mit swert vnd greiff denn mit deiner rechten hant auf sein rechte seitten nach dem schilt wol vndersich vnd drē in auf dein rechte seitten So hastu ym den schilt genomen

Zde začínají kusy s puklím zapsané tak, jak je stanovil mistr Andre Lignitzer.

První kus s puklím z horního seku: Když na soupeře provádíš horní sek, přilož hlavici svého meče zevnitř na svůj puklír ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrštit.

Druhý kus

Z dolního seku: Když na tebe seká shora, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu. Naviň na svou pravou stranu odkrytí a vezmi ho po hubě. Kryje-li ti to a zvedá štít, vezmi levou nohu. Jde to na obě strany.

Třetí kus

Z puklíře z měnicího se seku udeř z levé strany ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouhým ostřím po pravé noze. Také toto jde na obě strany.

Čtvrtý kus

Ze středního seku udělej příčný sek na obě strany a temenní sek dlouhým ostřím a bodni mu zdola na slabiny.

Pátý kus

Z padajícího seku dělej, jako bys mu chtěl bodnout na levou stranu nad jeho štít, a jdi svým hrotem spodem skrz a bodni ho zevnitř jeho štítu a vtom naviň na svou levou stranu. Kryje-li ti to, vezmi jeho pravou nohu dlouhým ostřím.

Šestý kus

Chyť svou čepel k puklíři do své levé ruky a naviň proti němu jako s polovičním mečem. Seká-li nebo bodá na tebe nahoře na obličej nebo dole na nohu, pust' svou pravou rukou jílec a vykryj ho štítem a mečem a pak svou pravou rukou dobře uchop štít zdola na jeho pravé straně a kruť jím na svou pravou stranu. Tak jsi mu vzal štít.

Peter von Danzig, 1452, Cod. 44 A 8

Hie heben sich an die stuck mit dem puckler Sie maister Andre Lignitzer gesage hat her nach gescreiben.

Das erst stuck mit dem puckler aus dem oberhaw. Merck wenn du den oberhaw treibst zu dem mann, So seg mit dem knopf dem swert inwendig auf deinem puckler zu deinem daumen und stich im von unden auf zu seinem gesicht und wind gegen seinem swert und las uber schnappen.

Das annder stuck

Item aus dem underhaw wenn er die oben zwhaut, So wind gegen ym auf dem linke seitten gegen deinem schilt, So stestu yn zweien schilten, So wind denn auf dem rechte seiten ploss und greif ym nach dem maul. Wert er dir das und hebt den schilt auff. So nym das linck pein. Das get zu paiden seitten.

Das dreitt stuck

Item aus dem puckler aus dem wechelhaw streich von der lincken seitten aus dem puckler vast ubersich in sein swert und haw im den von der lincken seittn zu dem haupt und wind plos und stos ym nach dem maul hebt er mit schilt und mit swert und wert das, So haw mit der langen schneid im nach dem rechten pein. Das get auch zu paiden seitten.

Das vierd stuck

Item aus dem mittelhaw mach die zwer zu paiden seitten und den schaitlar mit der langen schneid und stich im unden zu seinem gemacht.

Das funft stuck

Item aus dem sturtzhaw tut sam dir im zu der lincken seitten uber sein schilt wilt stechen und var mit dein ort unden durch und stich ym inwendig seines schildes und wind inndes auf dein lincke seitten wert er dir das So nym sein rechtes pain mit der langen schneid.

Das sechst stuck

Item nym dein kling zu dem puckler in dein lincke hant und wind gegen ym als mit dem halben swert. Hawt er oder sticht er dir oben zu dem gesicht oder unden nach dem pain. So lass dein rechte hant varen von dem pint und vorseer ym dass mit schilt und mit swert und greiff denn mit deiner rechten hant auf sein rechte seitten nach dem schilt wol undersich und dre in auf dein rechte seitten. So hastu ym den schilt genomen.

Zde začínají kusy s puklím zapsané tak, jak je stanovil mistr Andre Lignitzer.

První kus s puklím z horního seku: Když na soupeře provádíš horní sek, přilož hlavici svého meče zevnitř na svůj puklír ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrštit.

Druhý kus

Z dolního seku: Když na tebe seká shora, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu. Naviň na svou pravou stranu odkrytí a vezmi ho po hubě. Kryje-li ti to a zvedá štít, vezmi levou nohu. Jde to na obě strany.

Třetí kus

Z puklíře z měnicího seku udeř z levé strany ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouhým ostřím po pravé noze. Také toto jde na obě strany.

Čtvrtý kus

Ze středního seku udělej příčný sek na obě strany a temenní sek dlouhým ostřím a bodni mu zdola na slabiny.

Pátý kus

Z padajícího seku dělej, jako bys mu chtěl bodnout na levou stranu nad jeho štít, a jdi svým hrotem spodem skrz a bodni ho zevnitř jeho štítu a vtom naviň na svou levou stranu. Kryje-li ti to, vezmi jeho pravou nohu dlouhým ostřím.

Šestý kus

Chyť svou čepel k puklíři do své levé ruky a naviň proti němu jako s polovičním mečem. Seká-li nebo bodá na tebe nahoře na obličej nebo dole na nohu, pusť svou pravou rukou jílec a vykryj ho štítem a mečem a pak svou pravou rukou dobře uchop štít zdola na jeho pravé straně a kruť jím na svou pravou stranu. Tak jsi mu vzal štít.

E.1939.65.341, 1508

Hie haben sich ann die stugk mit dem Bugler die Maister andre lignizer gesazt hat in vj stuck alls hernach gemalt statt

Das Erst stuck mit dem pūgler auß dem oberchaw dreÿbest tzue dem mane So setz mit dem knopf dein Swertt in wendig auff deinenn pūgler zue deinem dawmen vnd stich ym von vnden auff zue seinem gesicht vnd windt gegen seinem Schwert vnd las vber schnappen das get zue padn seyden

Das ander stuck

Item auß dem vnder chaw wan er dir oben zue chawtt von seiner rechten achselln so windt gegen Im auf dein linke seitē gegen deinem schilt so stostu in tzwaien schilden so windt den auff dein Recht seiden ploß vnd greÿff Im nach dem Maull werett Er dir das vnd chebt denn schilt auff So nim das link pain das get zue paiden seidenn

Das dritt stuck

Item auß dem pugler auß dem wechsell chaw streich von der lincken seiden auß dein būgler vast vber sich in sein Schwert vnd chaw im den von der lingen seiten zue dem chawbt vnd windt ploß vnd stoss im nach dem maul chebt Er mit schilt vnd mit Swert vnd went das so chaw mit der langen schneid im nach dem rechten pain das get auch zue paiden seiten

Das viert stuck

Iem auß dem midellchaw mach die dwer tzug paiden Seid Vnd denn scheidler mit der langen schneid vnd stich ym vnden zue seinem gemecht

das funfft stuck

Iem auß dem sturzt chaw thue sam dw ym tzue der lingken seiden vber sein schilt stechen vnd far mit dem Ord vnden durch vnd stich im ynwardig seines Schildes zue dem leyb vnd in des windt auff dein Lincke seiden werd Er dir das so nim sein rechtes pain mit der langen Schneid

Das sechst stuck

Item nim dein kling zue dem bugler in dein linge Hannd vnd windt gegen ym als mit dem helen Schwert hawet Er oder sticht er dir obē zue dem Gesicht oder ynden nach den pain so las dein reche Hand farn von dem pind vnd versetz im des mit dem schilt vnd swert vnd greÿff den mit deiner Rechten hand auff sein rechte seiden nach dem schilt wol vnder sich vnd dree in auff dein Rechte seid so hast due in dem schilt genomen

Zde začínají kusy s puklířem, které v 6 kusech stanovil mistr Andre Lignitzer, jak zde vymalováno stojí.

První kus s puklířem z horního seku: Když zaútočíš na soupeře, přilož hlavici svého meče zevnitř na svůj puklír ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrštit. Jde to na obě strany.

Druhý kus

Z dolního seku: Když na tebe seká shora od svého pravého ramene, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu. Naviň na svou pravou stranu odkrytí a vezmi ho po hubě. Kryje-li ti to a zvedá štít, vezmi levou nohu. Jde to na obě strany.

Třetí kus

Z puklíře z měnicího se seku udeř z levé strany ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouhým ostřím po pravé noze. Také toto jde na obě strany.

Čtvrtý kus

Ze středního seku udělej příčný sek na obě strany a temenní sek dlouhým ostřím a bodni mu zdola na slabiny.

Pátý kus

Z padajícího seku dělej, jako bys mu bodal na levou stranu nad jeho štít, a jdi hrotem spodem skrz a bodni mu zevnitř jeho štítu na tělo a vtom naviň na svou levou stranu. Kryje-li ti to, vezmi jeho pravou nohu dlouhým ostřím.

Šestý kus

Chyť svou čepel k puklíři do své levé ruky a naviň proti němu jako s polovičním mečem. Seká-li nebo bodá na tebe nahoře na obličej nebo dole na nohu, pusť svou pravou rukou jílec a vykryj ho štítem a mečem a pak svou pravou rukou dobře uchop štít zdola na jeho pravé straně a kruč jím na svou pravou stranu. Tak jsi mu vzal štít.

Těchto šest Lignitzerových technik, které s různými drobnými odchylkami opakuje tolik autorů, netvoří bohužel žádný systém. Nevíme, zda tyto techniky byly považovány za to nejlepší, co ve své době bylo v šermu mečem a puklím známo, nebo zda patřily k tradičním a svým způsobem „povinným“ prvkům. Vyobrazeny je nalezneme u Pauluse Kala, Jörga Wilhalma a H.P.Maira.

Jud Lew, *Cod. I.6.4*.3*, polovina 15. století

Das sindt die stuck mit dem puckler die hernachgeschribẽ steen ~

Toto jsou kusy s puklím, jež stojí dále popsány.

Das erst stuck mit dem puckler aus dem oberhaw Wann du den oberhaw treibest zum manne So setze mit dem knopf dein swẽt Inwendig auf dein puckler zu deinem dawmen vnd stich Im võ vnden auf zu seinem gesicht vnd wend gegen seinem swert vnd las übersnappen • das get zu baiden seitten etc.

První kus s puklím z horního seku: Když na soupeře provádíš horní sek, přilož hlavici svého meče zevnitř na svůj puklím ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrštit. Jde to na obě strany.

Das and' stuck

Item aus dem vnttern haw Wenn er dir oben zu hawet von seiner rechten achseln So wind Im dein lincke seitten gegen deinem schilt so steestu In zweien schilten So winde denn auf dein rechte seitten plos vnd greiff Im nach dem maul Weret er dir das vnd hebt den schilt auf So nym das lincke pein Das geet zu beiden seitten

Druhý kus

Z dolního seku: Když na tebe seká od svého pravého ramene, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu. Naviň na svou pravou stranu odkrytí a vezmi ho po hubě. Kryje-li ti to a zvedá štít, vezmi levou nohu. Jde to na obě strany.

Das dritt stuck

Item auß dem puckler aus dem wechsel hawe streich von der lincken seitten aus dem puckler fast über sich In sein swert vnd hawe yn denn von der lincken seitten zum haubt vnd wind plos vnd stos Im nach dem maul hebt er mit schilt vnd mit swert vnd weret das So hawe mit der langen sneiden Im nach dem rechten pain Das geet auch zu beiden seitten etc.

Třetí kus

Z puklíře z měnicího se seku udeř z levé strany ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouhým ostřím po pravé noze. Také toto jde na obě strany atd.

Hans Czynner, 1538, Ms.963

das Sÿnt die stück mit dem pückler die hernachgeschribenn stehenn

Daß erst stück mit dem pückler auß dem ober hau wan du den ober hau treybest zu dem manne so setz mit dem knopff dein schwert Inwendig auff den pückler zu deinē daumen vnd stÿch Im von vndn auff zu seinem gesycht vnd wynt gegē seinē schwert vnd laß vber schnapen daß get zu badn seitten

das and' stück

Itē auß dem vnter hau wen er dÿr oben zu hayet von seiner rechtē achsel so wynt Im dein lincke seynten gege deinē schÿlt so stehestu In zweie schynten so wynt den auff dejn rechte seyten ploß vnd greiff Im nach dem maul wert er dir daß vnd hebt den schÿlt auff so nÿm daß lincke beynd daß get zu badn seiten

Daß dryte stück

Itē auß dem pückler auß dem wechsel hau streich von der linckē Seiten auß dem pückler vast vber sich In sein schwert vnd hau In denn von der lincken seiten zu haubt vnd wynt ploß vnd stoß Im Nach dem maul hebt er mit schilt vnd mit schwert vnd wert dz so hau mit der lanngen schneiden Im nach dem rechtn pain, dz get auch zu peidn saittn

das vierd stück

Ite aus dem mitlhaü mach die twer zu baiden saitt vnd den schaitlar mit der lang. schneit, vnd stich Im vnnden zu seinem gemacht

Das fünfft

Ite Nim dein cling zu dem pückler in dan lincke hanndt, vnd wint geg. Ime, als mit dem halben schwert hau er oder sticht er dir oben zu dem gesicht, oder vnnden zu dem pain so laß dein rechte hanndt farn von dem pindt vnd versetz Im dz mit schilt vnd schwert, vnd greif dann mit dein rechtn hanndt auff sein rechte seittn, nach dem schilt wol vndersich vnd dree in auff dein rechte seitten, so hastu Im den schilt genomen

Das sechst stück

Ite zu dem stürzthau tut sam du Im zu der linckn seittn vber sein schilt willt stechn vnd far mit dein ort vnden dÿrch, vnd stich Im Inwendig seines schilts, zu dem leib, vnd In des windt auff dein lincke seittn, weret er dir dz, so nim sein rechtes pain mit der lanngne schneidt,

Toto jsou kusy s puklím, jež stojí dále popsány.

První kus s puklím z horního seku: Když na soupeře provádíš horní sek, přilož hlavici svého meče zevnitř na puklím ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrstit. Jde to na obě strany.

Druhý kus

Z dolního seku: Když na tebe seká od svého pravého ramene, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu. Naviň na svou pravou stranu odkrytí a vezmi ho po hubě. Kryje-li ti to a zvedá štít, vezmi levou nohu. Jde to na obě strany.

Třetí kus

Z puklíře z měnicího se seku udeř z levé strany ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouhým ostřím po pravé noze. Také toto jde na obě strany atd.

Čtvrtý kus

Ze středního seku udělej příčný sek na obě strany a temenní sek dlouhým ostřím a bodni mu zdola na slabiny.

Pátý

Chyť svou čepel k puklíři do své levé ruky a naviň proti němu jako s polovičním mečem. Seká-li nebo bodá na tebe nahoře na obličej nebo dole na nohu, pusť svou pravou rukou jílec a vykryj ho štítem a mečem a pak svou pravou rukou dobře uchop štít zdola na jeho pravé straně a kruč jím na svou pravou stranu. Tak jsi mu vzal štít.

Šestý kus

Z padajícího seku dělej, jako bys mu chtěl bodnout na levou stranu nad jeho štít, a jdi svým hrotem spodem skrz a bodni mu zevnitř jeho štítu na tělo a vtom naviň na svou levou stranu. Kryje-li ti to, vezmi jeho pravou nohu dlouhým ostřím.

Andre Pauernfeindt, *Ergründung der Ritterlichen Kunst des Fechtens*, 1516

Fechten im Bucklier oder Rodeln.

Die Erst Regel mit dem Bucklier / auß dem Oberhaw. Wañ du den oberhaw treibst zů dem mañ / so setze deinen knopff innwendig auff deiñ schilt zů deinem daumen / vnd stich ihm von vnden vff zů seinem gesicht / vnd wind gegen seim schwerdt / vnn laß überschnappen. Das geht zů beden seitten.

II. Auß dem Underhaw. Wann er dir oben zůhawt von seiner rechten achseln / so wind gegen ihm auff dein lincke seitten / gegen deinem schilt / so stehstu in zweyen schilten / vnd winnd dann auff dein rechte seitten / vnd greiff ihm nach dem maul / weret er das / vnd helt seiñ schilt / so nim das linck beyn / Das geht auch zů beyden seitten.

III. Auß dem Wechselhaw. Streich von der lincken seitten auß dem Bucklier / fast übersich in sein schwerdt / vnd hawe ihm dañ von der lincken seitten zum haupt / vnd wind bloß / vnd stoß ihm nach dem maul / hebt er mit dem schilt vnd schwerdt / vnd weret das / haw lang nach seim rechten beyn / Brauchs zů beden seiten.

III. Auß dem mittelhaw. Mach die Zwir zů beden seitten / vnd den Scheytler mit langer schneid / stich ihm vnden zum gmecht.

V. Auß dem Schilhaw. Thů ob du ihm zů der lincken seittenn über seiñ schilt wollest stechen / vnd far mit dein ort vnden durch stich iñwendigs seins gsichts zum leib / In des wind auff dein lincken seitten / weret ers / so nim sein recht beyn mit langer schneid.

VI. Nim dein klingen zů deinem Bucklier / in dein lincke handt / wind gegen ihm / Hawet er oder sticht dir oben zů dein gesicht / oder vnden nach deinem beyn / so laß dein rechte handt vom hefft vnd versetz ihm das mit schilt vnd schwerdt / vnd greiff mit deinr rechten handt auff sein rechte seitten nach seinem schilt / vnnnd faß den schilt wol vndersich / und drehe ihn auff dein rechte seitten / so hastu ihm den schilt genommen etc.

Šerm s puklířem nebo kulatým štítem.

První pravidlo s puklířem z horního seku: Když na soupeře provádíš horní sek, přilož svou hlavici zevnitř na svůj štít ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrštit. Jde to na obě strany.

2. Z dolního seku: Když na tebe seká shora od svého pravého ramene, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu a pak naviň na svou pravou stranu a vezmi ho po hubě. Kryje-li to a zvedá svůj štít, vezmi levou nohu. Jde to opět na obě strany.

3. Z měnicího seku: Udeř z levé strany z puklíře ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouze po pravé noze. Jde to na obě strany.

4. Ze středního seku: Udělej příčný sek na obě strany a temenní sek dlouhým ostřím, bodni mu zdola na slabiny.

5. Z šilhavého seku: Dělej, jako bys mu chtěl bodnout na levou stranu nad jeho štít, a jdi svým hrotem spodem skrz, bodni mu z vnitřní strany jeho tváře na tělo, *v tom* naviň na svou levou stranu. Kryje-li ti to, vezmi jeho pravou nohu dlouhým ostřím.

6. Chyť svou čepel ke svému puklíři do levé ruky, naviň proti němu. Seká-li ti nebo bodá na nahoře na obličej nebo dole na nohu, pust' svou pravou rukou jílec a vykryj ho štítem a mečem a svou pravou rukou uchop jeho štít na jeho pravé straně a štít chyť dobře zdola a krut' jím na svou pravou stranu. Tak jsi mu vzal štít.

Andre Pauernfeindt, *La noble science des joueurs d'espee*, 1533

Icy commenche lors ou maintenant la maniere pour jouer a tout le bouclie.

*La pemiere piece hors le hault debout
Quant vous frappez le deseur coup apres
lhomme, mettez vostre pommeau par dedens sur
le bouclie envers le poulx, & boutez par dessoubz
au deseur apres son visaige, & tournez contre
son espee, & laissez voler, cela va a deux costez*

*La seconde pieche hors le coup par dessoubz
Quant il frappe par deseur apres vous hors les
dextres a selies, tournez contre luy survostre
senestre coste contre vostre bouclie, ainsi serez
entre deux boucliez, lors tournez sur le coste
dextre & montez apres le visaige sil defend cela
& lieue son bouclie, prenez la senestre gambe,
cela va aussi a deux costez.*

*La tierce pieche hors le coup en change
Venez du senestre costre hors du bouclie en hault
sur son espee et puis frappez du senestre coste
apres sa teste, & tournez tout nud, & luy boutez
apres son visaige, sil leve a tout le bouclie et
lespee: et sil le defend lors frappez a tout le long
taillon apres sa droicte gambe, cela va aussi a
deux costez*

*La quatriesme pieche hors le moyen coup
Faictes la deffence a deux costez, & le demy train
a tout le long taillon, & luy boutez dessoubz
apres les genitaires*

*La cinquiesme pieche
Faictes comme si luy vouldriez bouter apres le
senestre coste aultre son bouclie, & entrez a tout
vostre debout ou pointe par dessoubz parmy, &
luy boutez par son visaige apres le ventre, & en
cela tournez vous iuz sur vostre senestre coste &
sil defende cela, lors prenez sa droicte gambe a
tout le long taillon*

*La sixiesme pieche
Prenez vostre alumelle a vostre bouclie en la
senestre main, et defendez contre luy, sil frappe
ou boute deseur apres vostre visaige ou dessoubz
apres la gambe, ostez vostre main droicte de
vostre espee, & le remettez a tout le bouclie &
lespee, & prenez a tout vostre droicte mains son
bouclie bien bas, & lefforcez sur vostre droicte
coste & ainsi le luy prendrez.*

Zde právě nyní začíná způsob hry s puklím.

První kus z horního seku

Když na soupeře provádíš horní sek, přilož svou hlavici zevnitř na svůj štít ke svému palci a bodni mu zdola na obličej a naviň proti jeho meči a nechej vymrštit. Jde to na obě strany.

Druhý kus z dolního seku

Když na tebe seká shora od svého pravého ramene, naviň proti němu na svou levou stranu proti svému štítu. Tak stojíš v dvojitém štítu a pak naviň na svou pravou stranu a vezmi ho po hubě. Kryje-li to a zvedá svůj štít, vezmi levou nohu. Jde to opět na obě strany.

Třetí kus z měnicího se seku

Udeř z levé strany z puklíře ze svého puklíře silně vzhůru na jeho meč a sekni mu z levé strany na hlavu a naviň odkrytí a vraž mu po hubě. Zvedá-li štít a meč a kryje to, sekni mu dlouze po pravé noze. Jde to opět na obě strany.

Čtvrtý kus ze středního seku

Proveď obranu na obě strany a půlkrok dlouhým ostřím a bodni mu zdola na genitálie.

Pátý kus

Dělej, jako bys mu chtěl bodnout na levou stranu nad jeho štít, a jdi svým hrotem spodem skrz, bodni mu z vnitřní strany jeho tváře na tělo a při tom naviň na svou levou stranu. Kryje-li ti to, vezmi jeho pravou nohu dlouhým ostřím.

Šestý kus

Chyť svou čepel ke svému puklíři do levé ruky a braň se mu. Jestliže seká nebo bodá na nahoře na tvůj obličej nebo dole na nohu, puš svou pravou rukou meč a vykryj ho štítem a mečem a svou pravou rukou uchop jeho štít dobře zdola a kruť jím na svou pravou stranu a tak mu ho vezmeš.

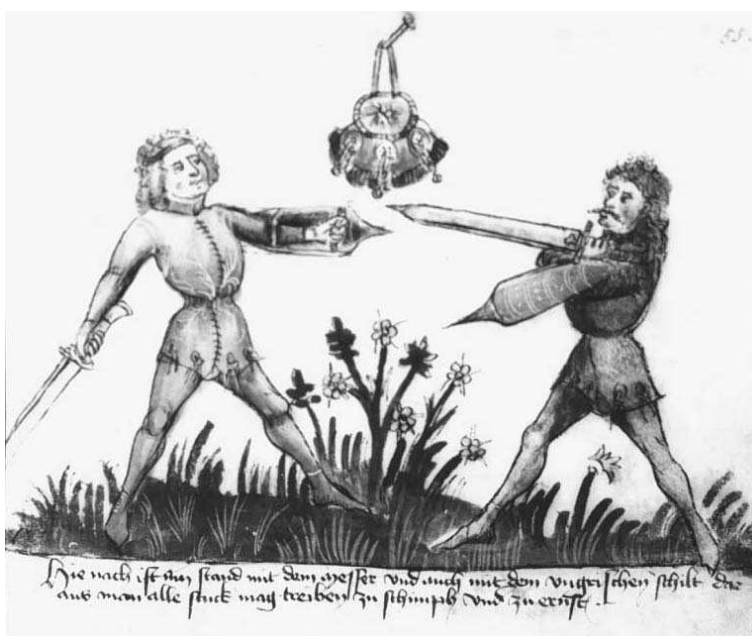
54^v

Daz ist der funff stand ainer mit dem chuttennischen puckler daraus alle stuck und pruch gen ze lernen oder ze vechten zu schimpb oder ze Ernst ~

Toto je pátý postoj s kloboukovým puklířem, z něhož jde všechny kusy a prolomení naučit a šermovat k potupě nebo ke cti.

55^f

Hie nach ist ain stand mit dem messer und auch mit dem ungrischen schilt dar aus man alle stuck mag treiben zu schimpb und zu ernst.

Zde je postoj s nožem a také s maďarským štítem, z něhož lze provádět všechny kusy k potupě a ke cti.

V části věnované souboji v plné zbroji se objevují malé štíty typu tarče držené po způsobu puklíře. Slouží zejména při úvodní fázi, v níž se bodá a hází kopím, a poté jsou odhozeny, aby levá ruka mohla uchopit meč.

5^v

Merckch das Newnt. ob er sein tharschen hett genomen yn sein tencke handt vnd den spieß het gevast zu dem schuß vnd gieng vmb dich vnd schawet wo er dich recht an welt treffen mit dem schuß So nym deinen spieß vnd thartschen zu sammen vnd setz für dich auf dje erdn Vnd nym dein swert in dein rechte handt vnd wart auff den schuß den er dir gemäynt hat

Sleduj devátý: Má-li své tarče v levé ruce a kopí má napřeženo k hodů a obchází tě a ukazuje, kam tě chce hodem trefit, dej své kopí a tarče k sobě a postav je před sebe k zemi a do pravé ruky vezmi svůj meč a čekej na jeho hod, který zamýšlel.

Merckch daß zehent stuckch. ab er sein thartschin hett lassen vallen vnd sein spieß vnd swert zu sams gevast hett vnd kreftigleich auff dich stech mit sterckchn̄ vnd wolt dich hertiggleich arbeiten So nym dein spieß vnd thartschn̄ ze sams vnd setz dich hertigleiche~ mit stercken wider in vnd halt dich deß als lang du magst

Sleduj desátý kus: Odhodil-li své tarče a společně uchopil meč a kopí a mocně jimi na tebe bodá a chce ti tvrdě pracovat, vezmi své kopí a tarče společně a postav se pevně proti němu a drž se tak daleko, jak můžeš.

Merckch das Aylffte stuckch. ob er seine tartschen hett genomen in sein tencke handt vnd hett genomen seinen spieß übersich auff zu dem schuß vnd wolt dich schiessen so nym dein swert vnd tartschn zu samen in dje tenckhen handt und merckch ebn auf seinen schuß vnd vach den auff dein tartschn wann er seinen spieß verschossen hat so würff deinen spieß übersich auff zu dem vnd schosz vnd schewß flüchß auff yn wo du yn treffen magst so chumst du frey zu deine swert

Sleduj jedenáctý kus: Má-li své tarče v levé ruce a kopí napřažené k hodu a chce ho po tobě hodit, vezmi svůj meč a tarč spolu do levé ruky a dávej bedlivý pozor na jeho hod a zachyť jej na své tarče. Když kopí odhodí, trhni svým kopím vzhůru a hoď jej a miř mu tam, kde ho můžeš zasáhnout. Tak volně přejdeš k boji svým mečem.

Merckch daz zwolffte stuck ob du wilt reschlich mit ym entten So nym deinen spieß vnd swert zu samen an den arm vnd schrawb ab den knopff von deine swert vnd würff hertigleiche in ym vnd lauff nach dem wurff mit ym ein vnd nütz daz swert oder den spieß welchß dir eben sey. ab er also auff dich würff mit dem knopff. so nym dein tartschn für dich vnd vach darauff den wurff und nym den spieß für dich yn dje recht handt zu dem stich und rett dich daß er dir nicht ein lawff als er daz yn dem synne hat

Sleduj dvanáctý kus: Chceš-li s ním rychle skoncovat, vezmi své kopí a meč společně na paži a ze svého meče odšroubuj hlavici a hod' ji tvrdě na něj a po hodu na něj naběhni a použij meč nebo kopí, co se ti zdá vhodnější. Pokud chce také on po tobě hodit hlavici, dej své tarče před sebe a zachyť hod a kopí v pravé ruce namiř před sebe k bodu a chraň se, aby na tebe nenaběhl, jak má v úmyslu.

Merckcht als ir nw seit chome vo spissen vnd tartschn. so nym dein swert zu gewappet hant vnd windt es über dich auff über dein hawbt als du gelernt hast. daraus alle stich vnd schleggen alß du wol wäyst zu nützen Auch merckß ab er daß stuck also auff dich treibn wölt vnd dir wölt vo obn stechn mit sterckt zu dem gesicht so nym dein swert zu gantzer versatzug vnd schlae ym sein ort auswartz mit sterckch. vnd greiff mit deine knopff tzwischen seiner tencken hant und daz swert vnd ruck vast an dich. so hastu ym des stichs entwert

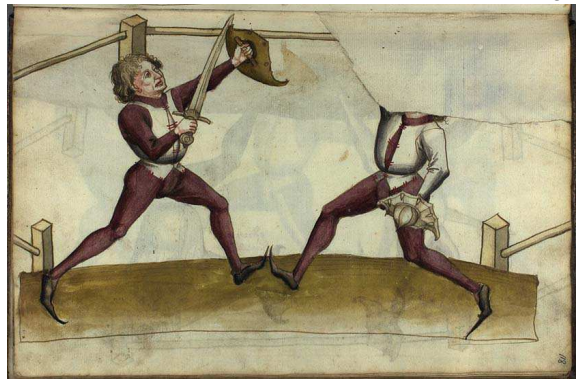
Sleduj, když nyní opustíte kopí a tarče, vezmi svůj meč do ozbrojené ruky a otoč ho vzhůru nad svou hlavu, jak ses naučil. Odtud vycházejí všechny body a seky, jak dobře víš. Rovněž sleduj, že pokud chce provést tento kus na tebe a chce tě silou bodnout shora do obličeje, vezmi svůj meč do plného vykrytí a odraz ho svým hrotem silou vně a chytň ho svou hlavici mezi jeho levou rukou a mečem a trhni pevně k sobě. Tak jsi mu bod pokazil.

Hans Talhoffer, 1459, *Thott 290 2°*

117^v

118^r

118^v

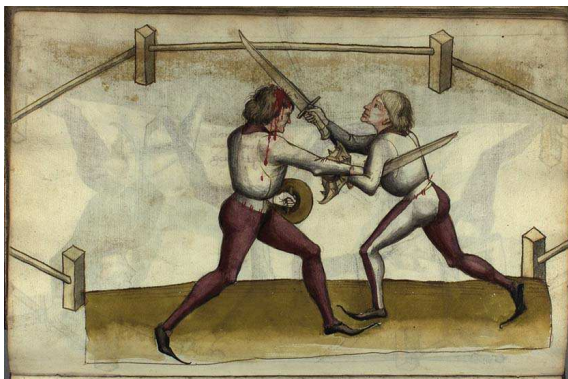

119^r

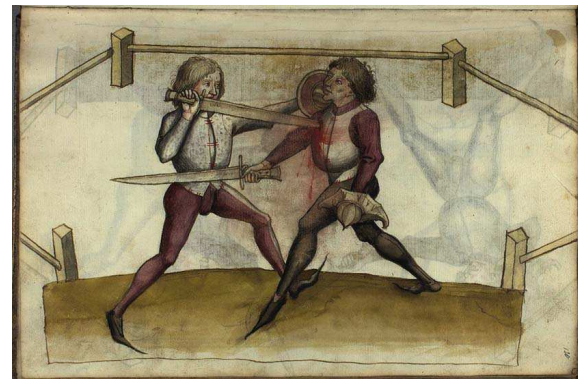

Der recht not stand gen zwainem
správný nouzový postoj proti dvěma

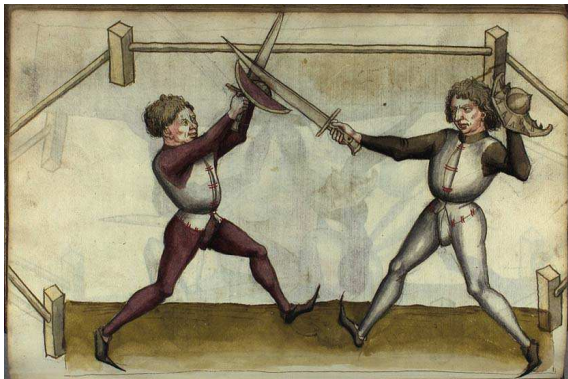
119^v

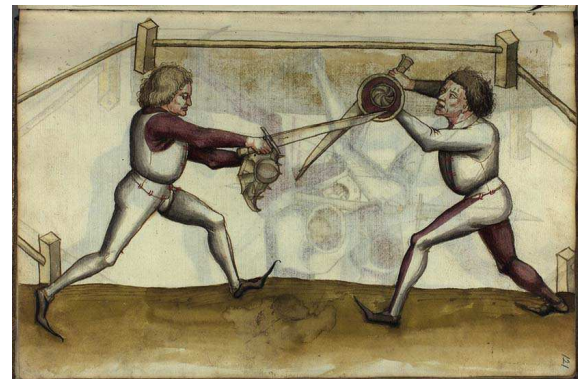
120^r

120^v

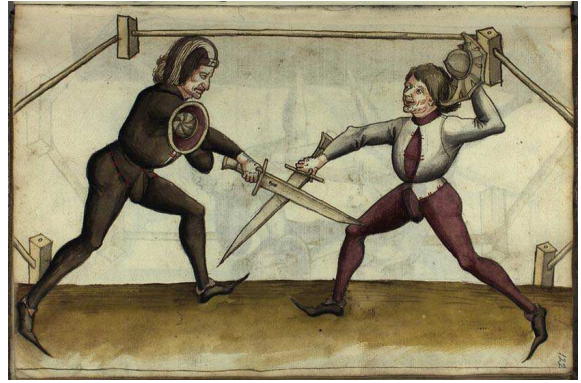
121^r

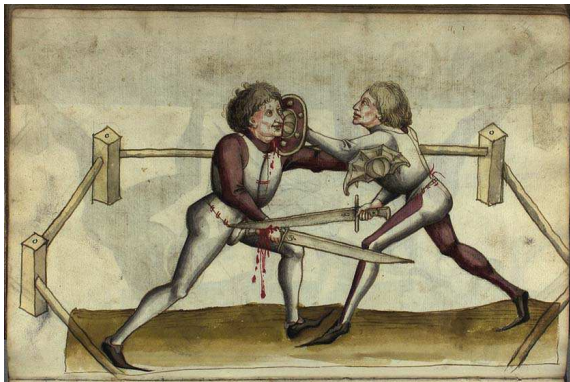
121v

122r

122v

123r

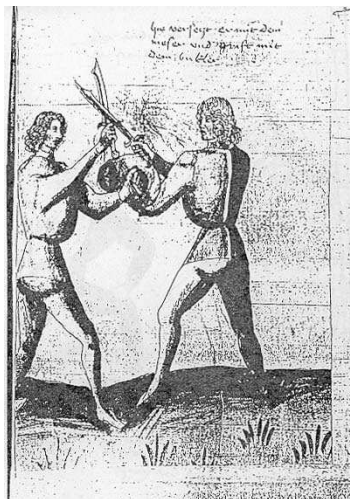
123v

101v

Hans Talhoffer, vydání 1459, Hs. XIX 17.3

Duÿ under uñ duÿ ober jn den vechten bunt

Dolní a horní v šermířské vazbě.

hie versetzt er mit dem meser und prist mit dem bukler

Zde jej vykryl nožem a tlačí puklířem.

Hans Talhoffer, vydání z r. 1443, Ms.Ch.A558

117^f

Das sind die zwen frÿen Stend mit dem buckeller vnd mit dem Messer.

Toto jsou dva volné postoje s puklím a s nožem.

117^v

Hie hatt der versetzt mit dem Buckeller vnd messer des übergrÿffens sol er nit vergessen.

Zde vykryl puklím a nožem. Neměl by zapomenout na uchopení přes.

Der hatt gehowen dem In sin versatzung.

Sekl mu do krytu.

118^f

Als der vff mich hatt gehowen So hab ich Im versetzt vnd vß der versatzung übergrÿffen vnd how Im durch den kopff.

Když na mne sekl, vykryl jsem ho a z krytu uchopil přes a seknu ho do hlavy.

118^v

Da hatt der Im versetzt vnd Stoßt In von Im vnd Rÿßt mit dem messer.

Vykryl jej a odstrkuje ho od sebe a trhá nožem.

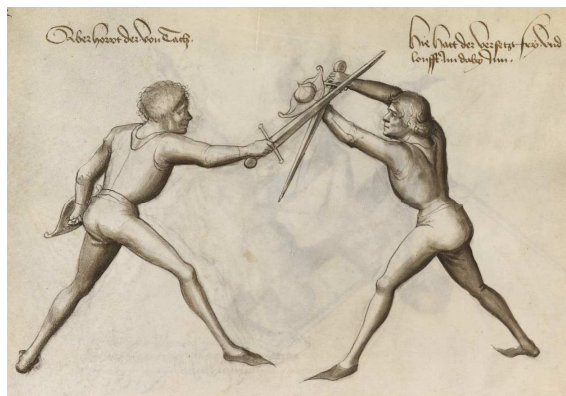
119^r

Als er In von Im gestossen hatt So volendet er das stuck vnd Stoß das schwert durch in.

Když jej od sebe odstrčil, ukončuje kus a probodává ho mečem.

119^v

Aber howt der von Tach.

Opět seká ze střechy.

Hie hatt der versetzt frÿ vnd loufft Im daby Inn.

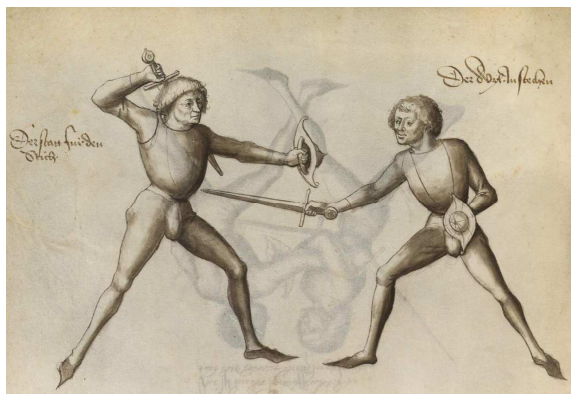
Zde volně vykryl a přibíhá k němu.

120^r

Hie Ist Im der Ingeloffen vnd hat das Swert durch In gestochen.

Zde k němu přiběhl a probodl ho mečem.

120^v

Der stan für den Stich

Stojí proti bodu.

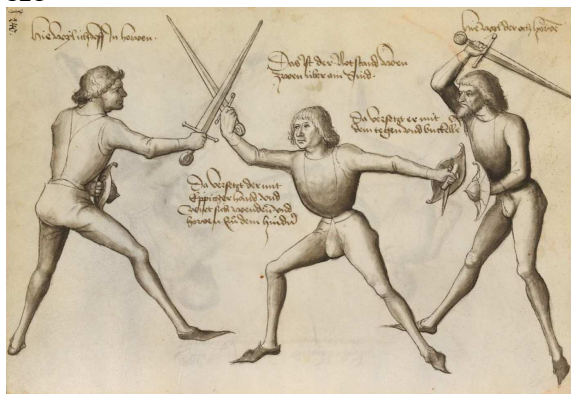
Der Wyl In stechen

Hodlá ho bodnout.

121^r

Als der gestochen hatt So hott Im der In Sinen Arm der ober how ist och gütt für den stich.

Když bodl, seká ho do ruky, ale sek shora je proti bodu také dobrý.

121^v

Hie wyl ich vff In howen.
Zde na něj hodlám seknout.

Das Ist der Notstand wen zwen über ain Sind.
Toto je nouzová pozice, když jsou dva proti jednomu.

Hie wyl der och howe~
Tento zde také hodlá seknout.

Da versetzt der mit Eppicher hand vnd wirt sich wenden vnd howen zũ dem hindn~
Kryje obrácenou rukou a otočí se a sekne na toho za sebou.

Da versetzt er mit dem tegen vnd buckelle~
Kryje dýkou a puklířem.

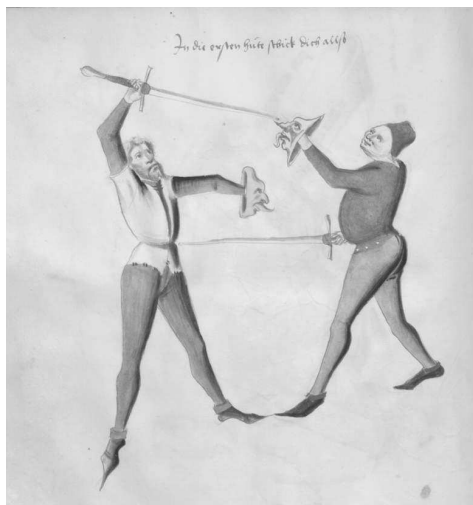
122^f

Im wenden so howt er In durch den kopff So fellten der hinderan So beschlußt er In och.

Při otáčení ho seká do hlavy, takže padá vzad. Tak ho též ukončuje.

Paulus Kal, 2. polovina 15. století, Cgm. 1507 (čb) a Ms. 1825 (barevný)

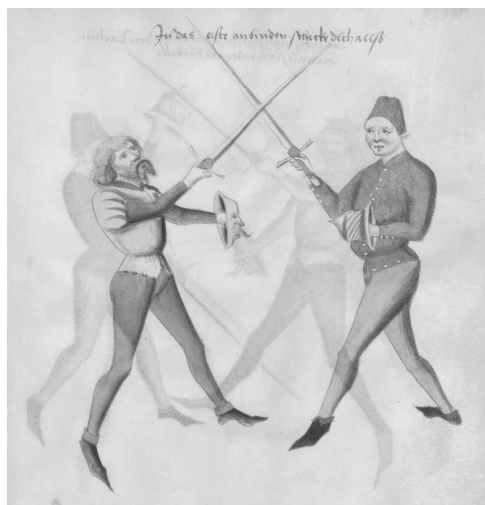
52^v

In die ersten hute schick dich allso

Do první pozice se postav takto.

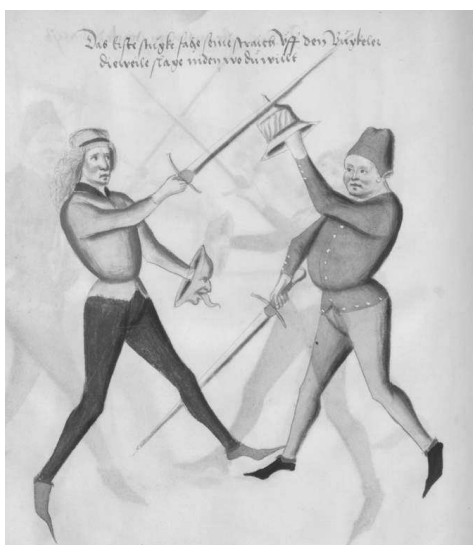
53^r

In das erste anbinden schicke dich allso

Do prvního navázání se postav takto.

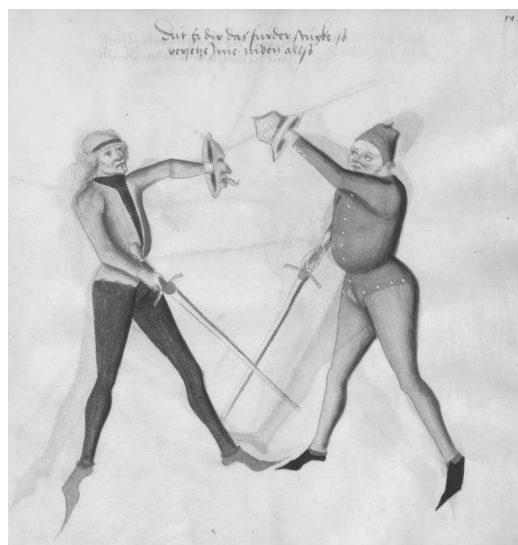
53^v

*Das Erste stugke fahe seine strach
Vff den Bugkeler dieweile slage niden
wo du wilt*

První kus: Zachyt' jeho sek na puklíf, při tom udeř dolů, kam chceš.

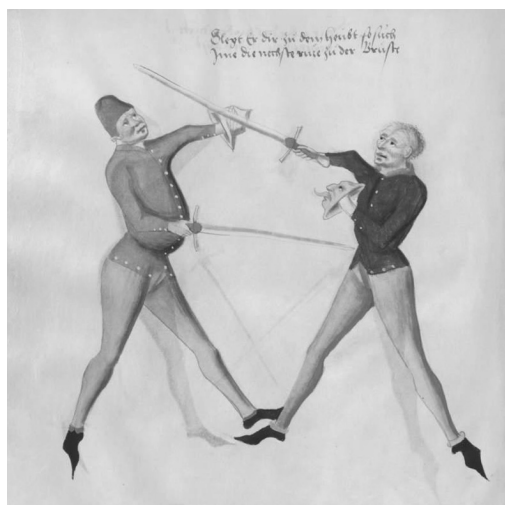
54^r

*Dut Er dir das furder stugke so versetze
Ime niden allso*

Provádí-li na tebe předchozí kus, takto ho dole vykryj.

54^v

Slegt Er dir zu dem heubt so such Ime die nechste rure zu der Bruste

Když ti seká na hlavu, zkus ho dalším útokem na prsa.

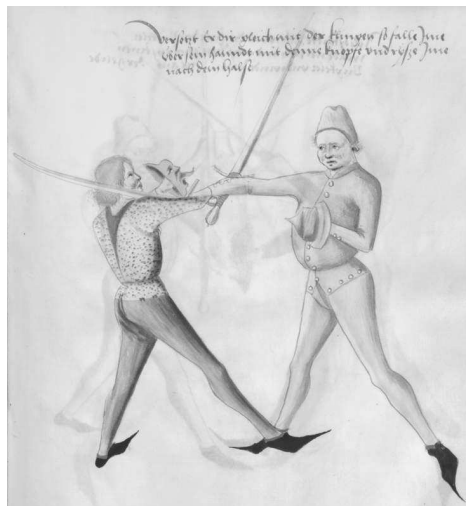
11^r

Versetzt Er dir gleich mit der klingen so falle Ime vber sein hanndt mit deime knopfe vnd ryße Ime nach dem halse

Když tě vykryje čepelí, ihned mu vpadni svou hlavicí přes ruku a řízni ho do krku.

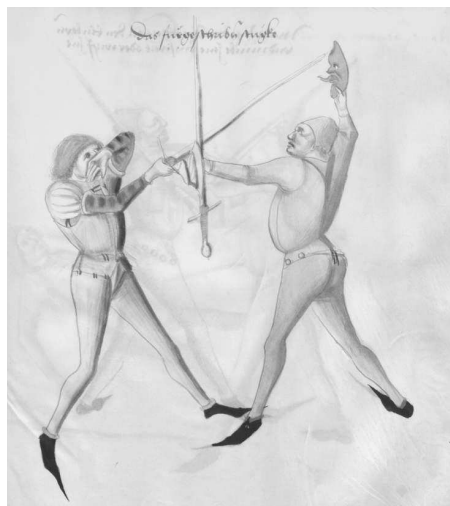
55^r

11^v55^v

Allso schicke dich wann du Ime den Bugkeler willdt nemen vnd greif Ime ebich in seinen Bugkeler vnd windt Ime Ine aus der hende

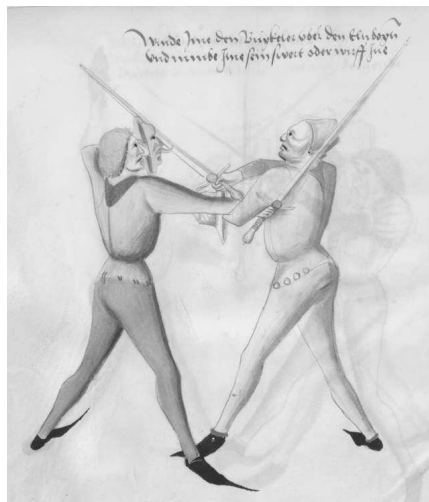
Takto se postav, když mu chceš vzít puklír a uchop mu překroučeně² na jeho puklír a vykrut' mu ho z ruky.

11^r55^r

Das furgeschribñ stugke

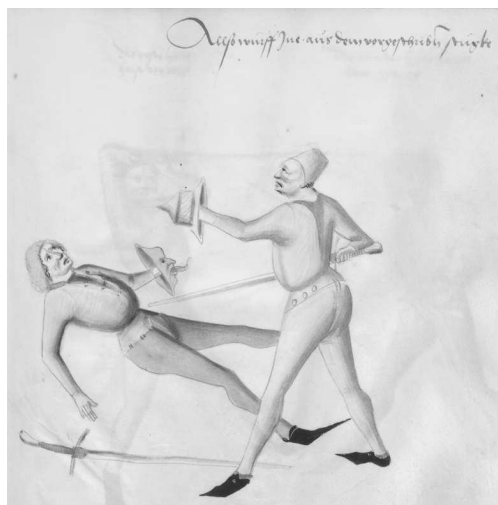
předchozí kus

² tzn. pravou rukou otočenou palcem dolů

12^v56^v

Winde Ime den Bugkeler vber den Elnbogñ vnd nimbe Ime sein swert oder wirff Ine

Naviň mu puklřř přes loket a vezmi mu meč nebo jej poval.

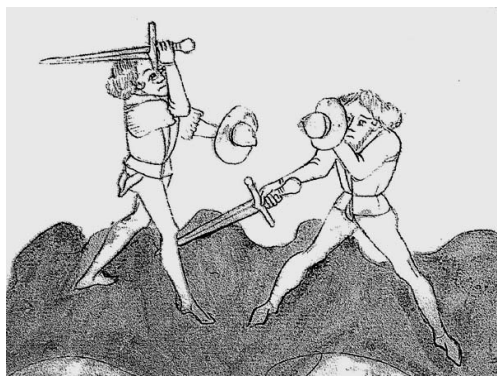
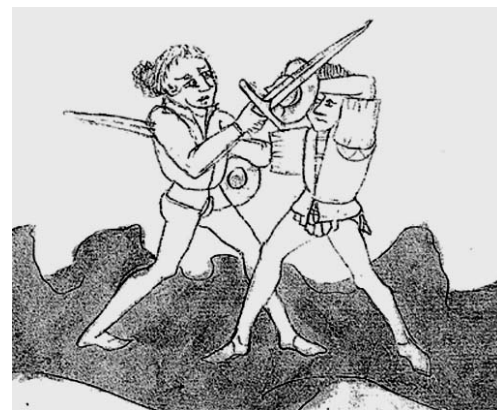
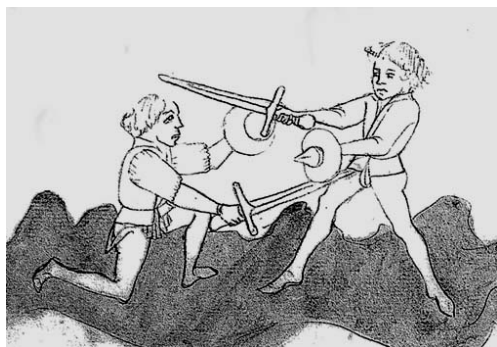
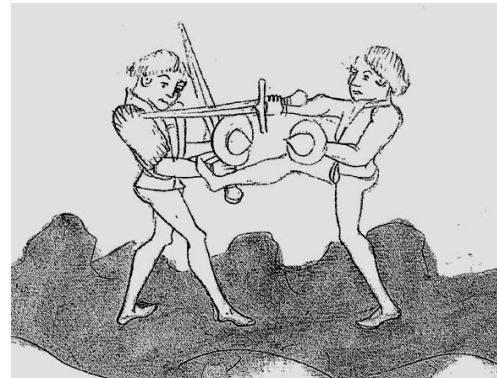
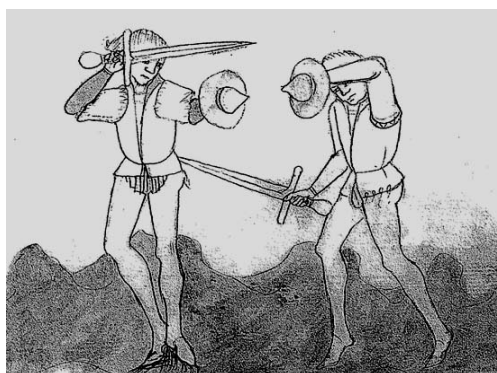
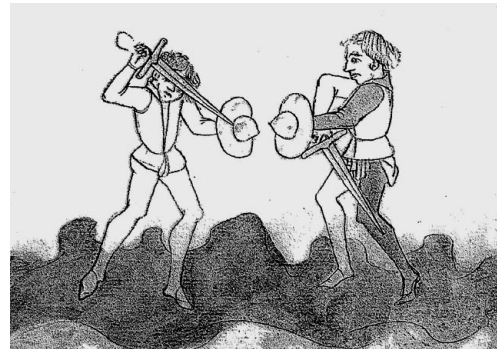
13^r57^r

Allso wurff Ine aus dem vorgeschribñ stugke

Takto jej poval z předchozího kusu.

Pozn. Fantaskní zpodobnění puklřřů lze vysvětlovat jako kreslřřovu invenci, ale lze spekulovat také nad tím, zda skutečně nebyly takové puklřře užívány například při představeních pro diváky při šermířských slavnostech a průbách. V tom případě by zde uváděné kusy sloužily právě jako vhodné prezentační techniky. Svědčí pro to také fakt, že jde pouze o poměrně chudou sbírku technik bez jakéhokoliv kontextu či systému. Stejně můžeme nahlížet i na šest výše uvedených Lignitzerových kusů.

anonymní spis *Cod. Guelf. 78.2 Aug. 2°*, konec 15. století

Ludwig von Eyb zum Hartenstein, Ms. B26, (okolo roku 1510)

54^r

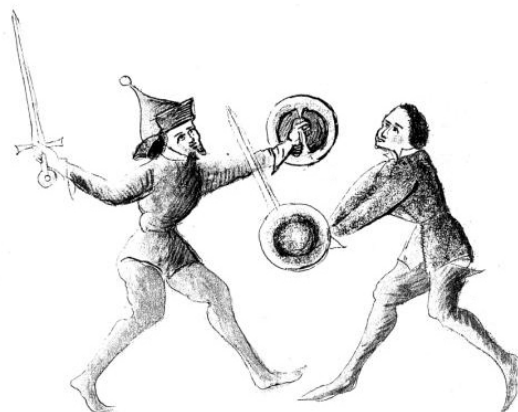
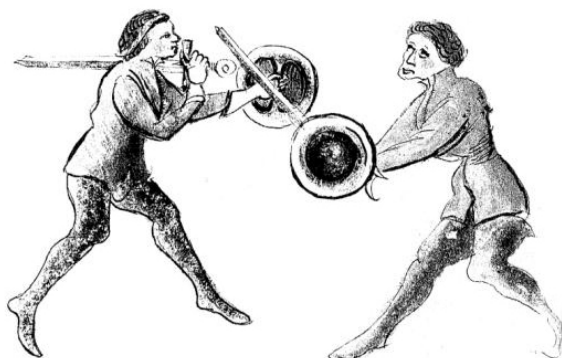
54^v

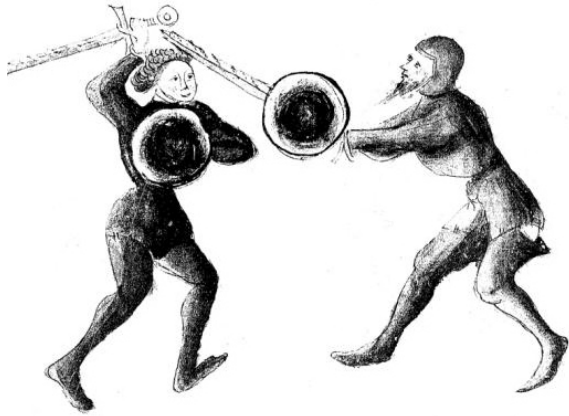
55^r

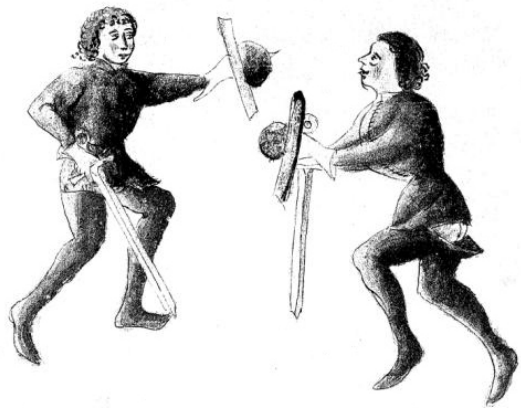
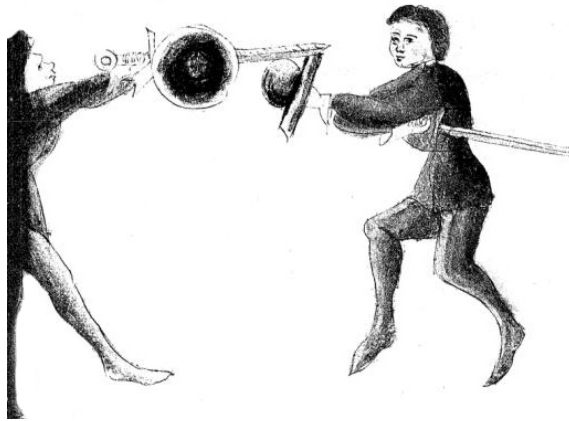
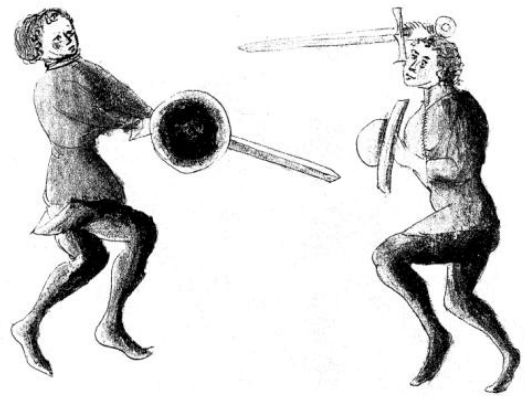
55^v

59^r

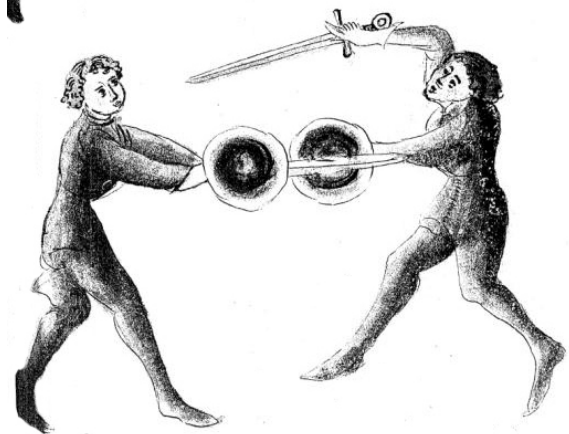
59^v

60^r

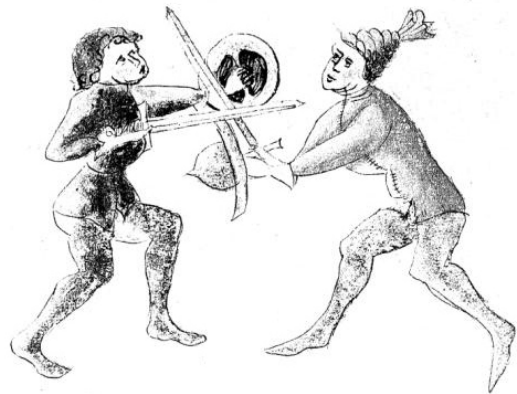
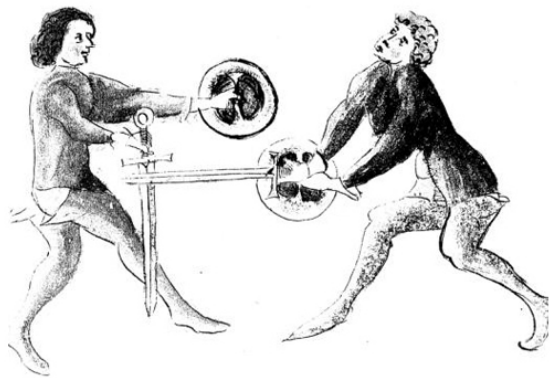
60^v

61^r

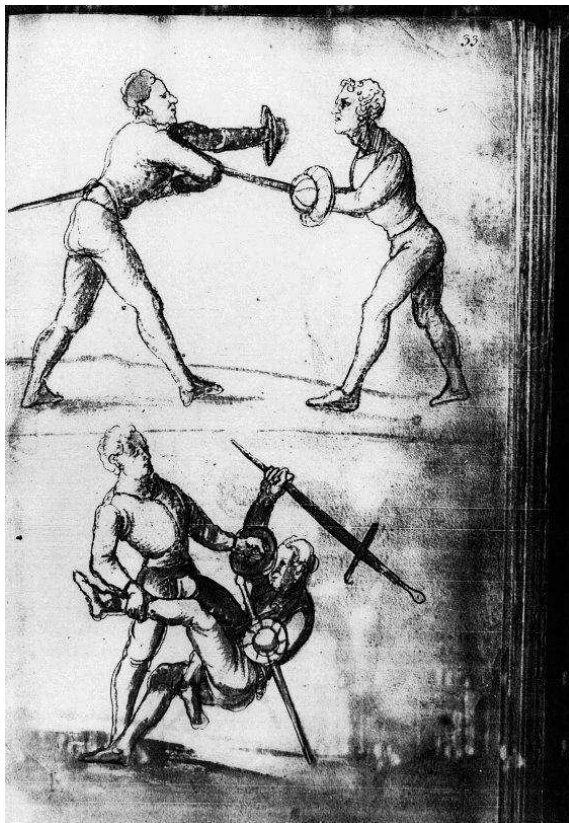

61^v

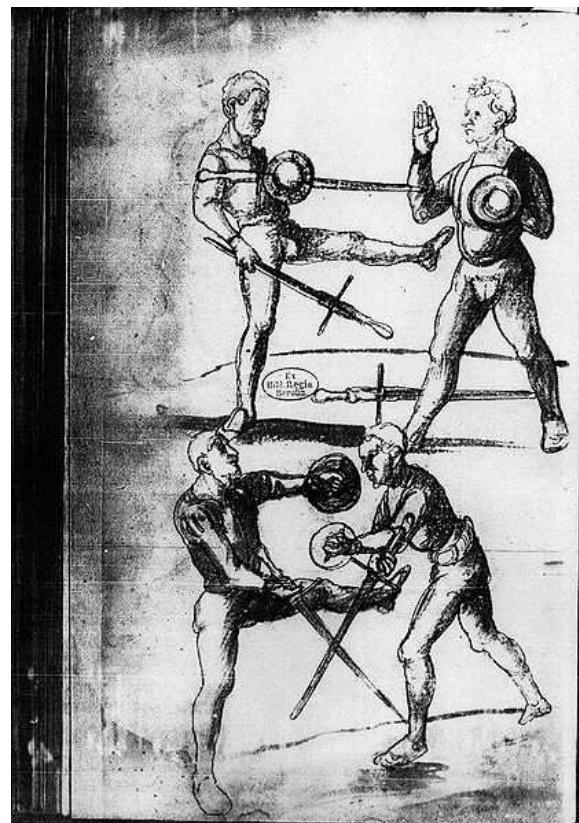

anonymní spis *Libr. Pict. A.83*, 1510-1520

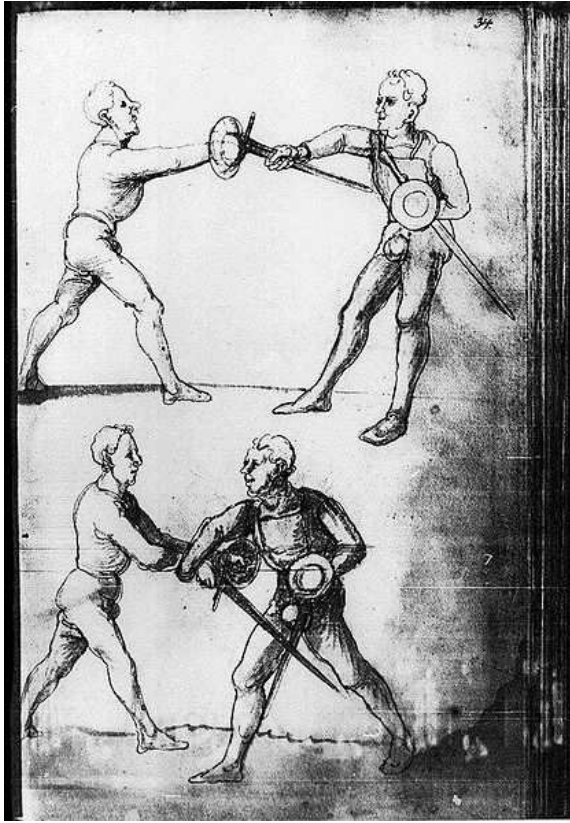
33^r

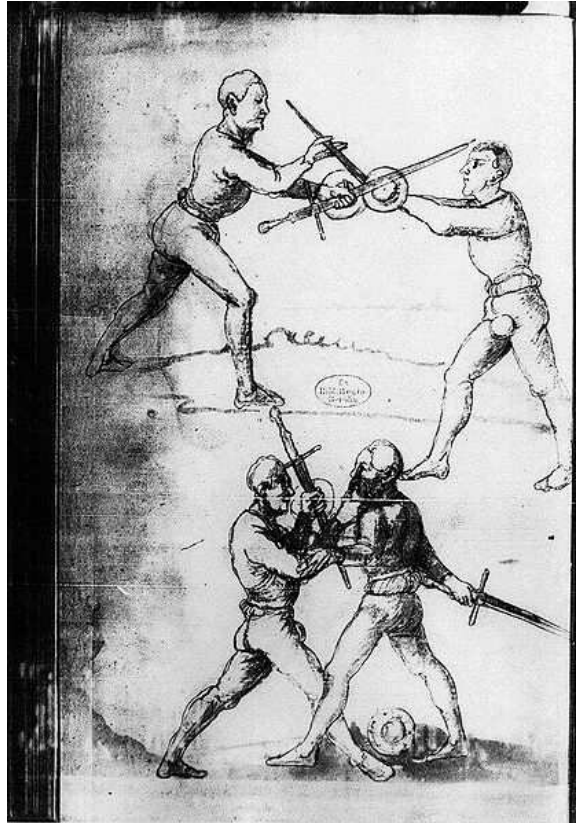
33^v

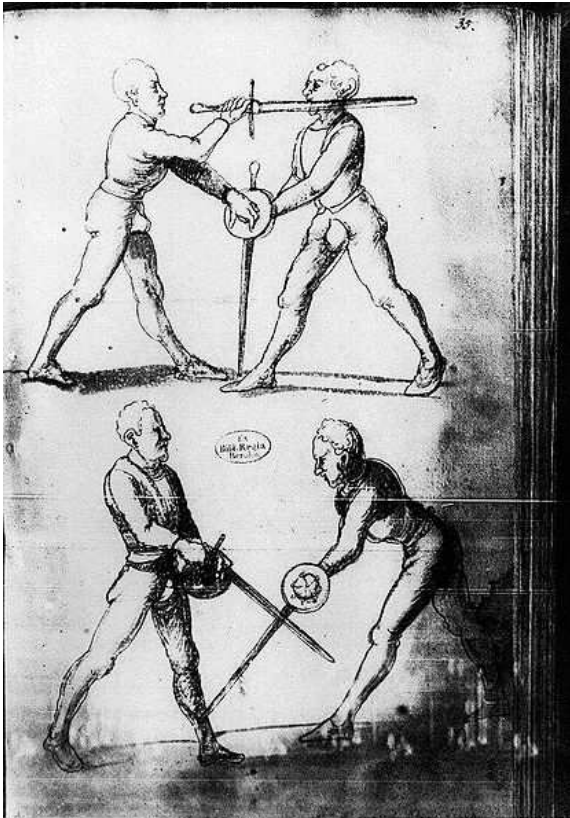
34^r

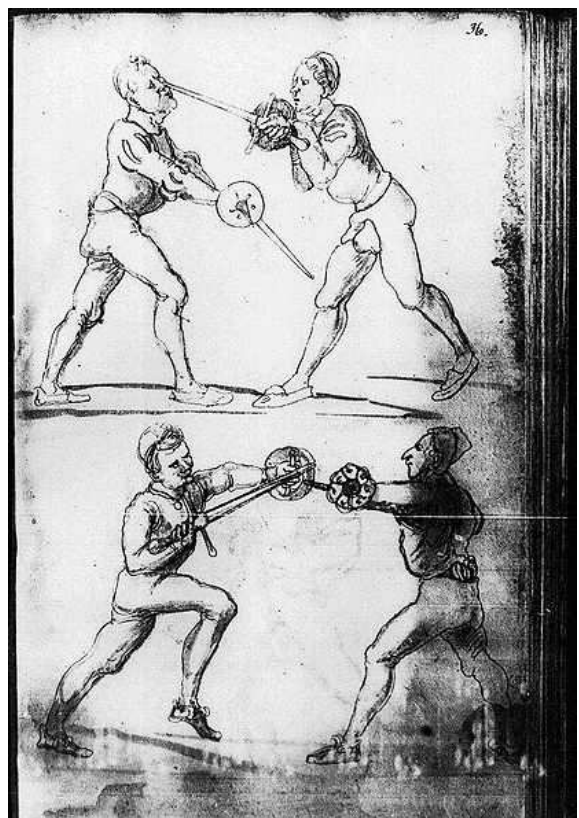
34^v

35^r

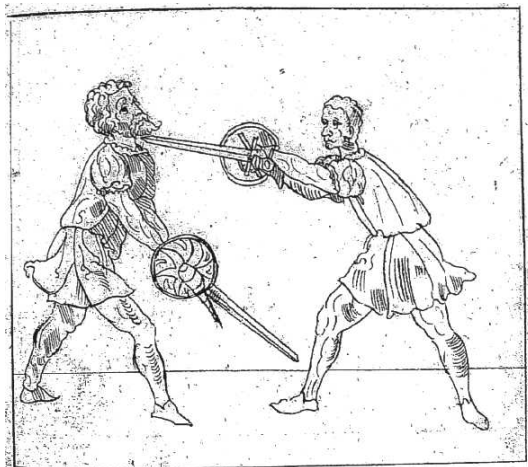

36^r

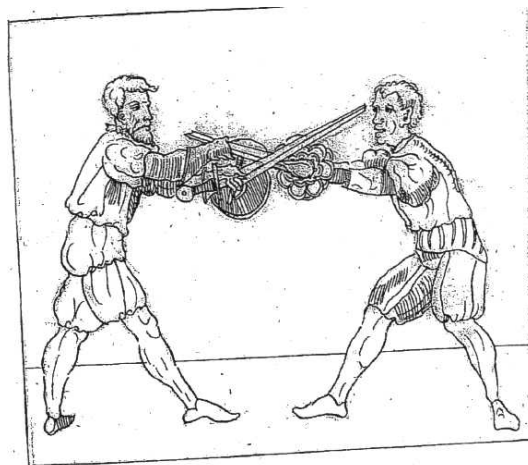

Jörg Wilhalm, 1522-23, Cgm. 3712 (kopie z r. 1556)

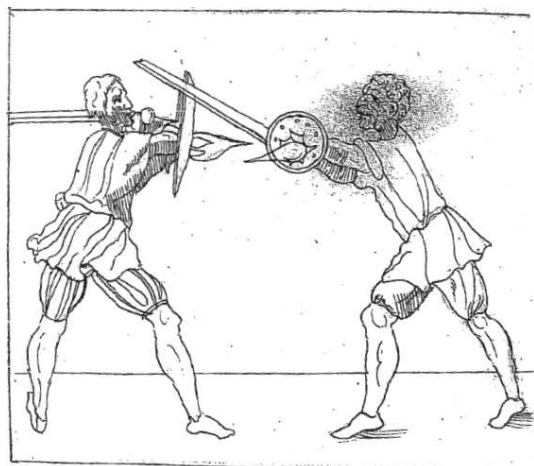
196^v

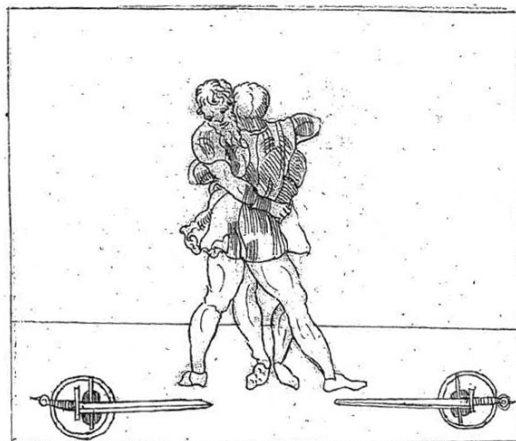
197^r

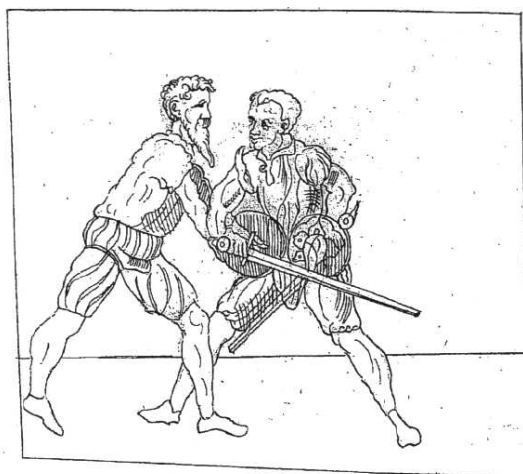
197^v

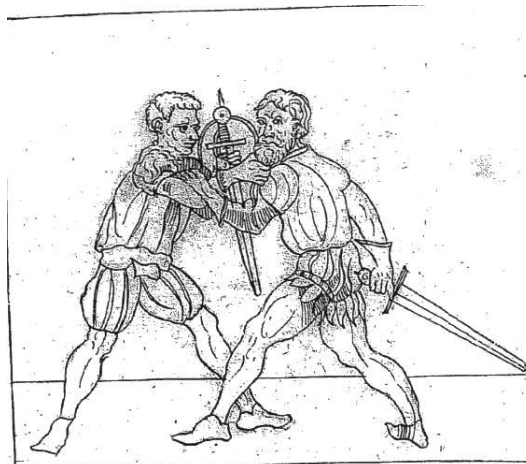
198^r

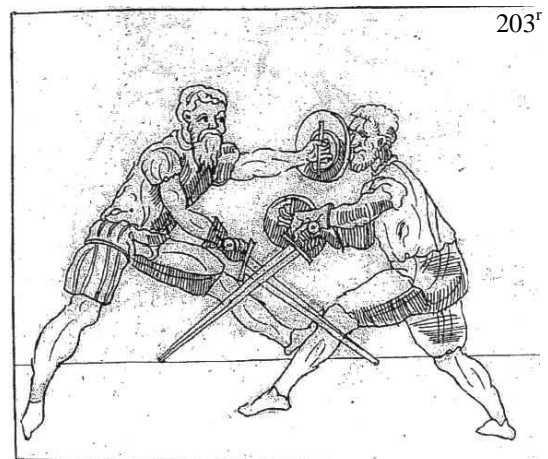
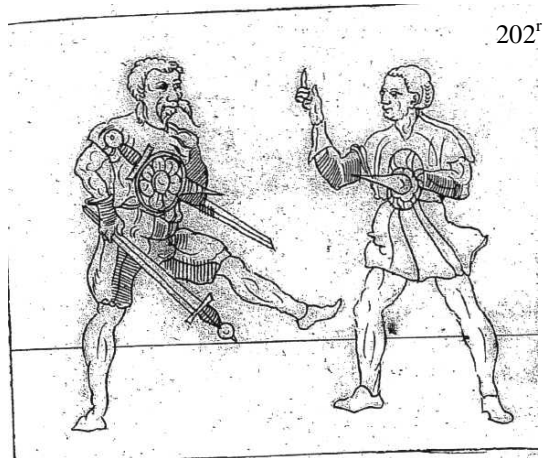
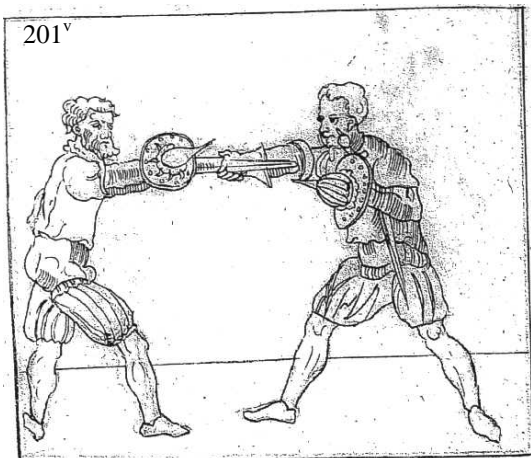
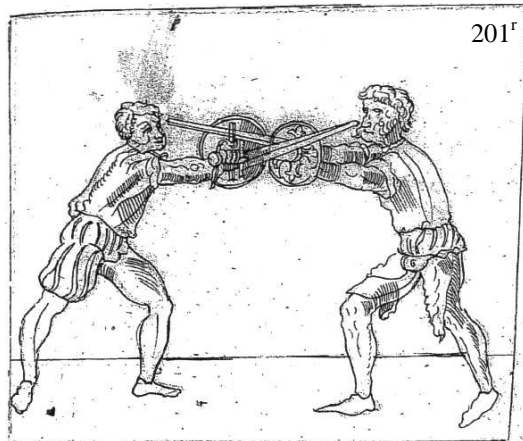
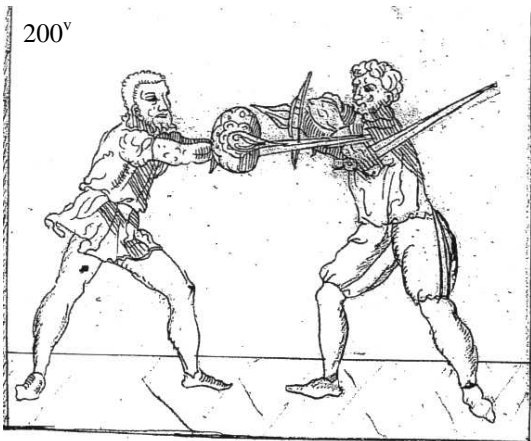
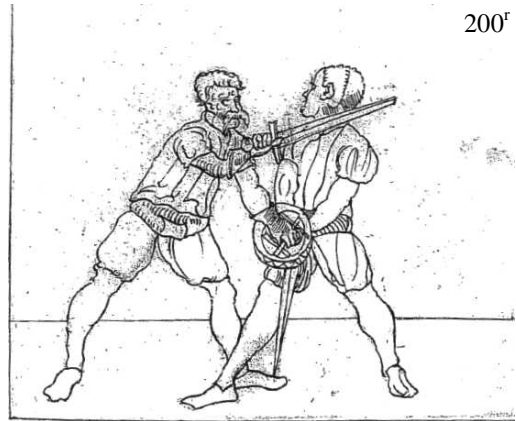
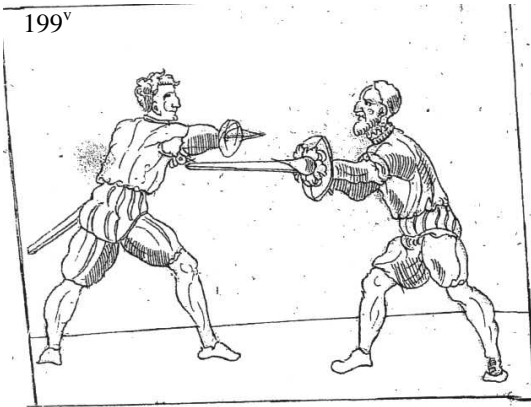

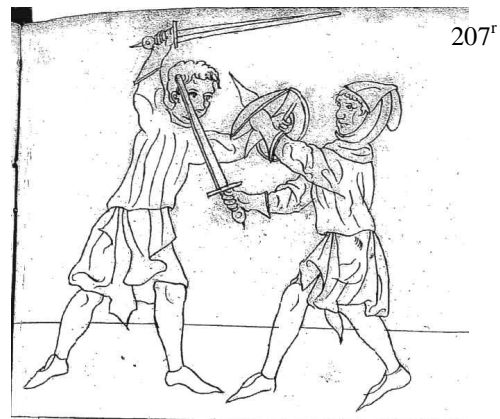
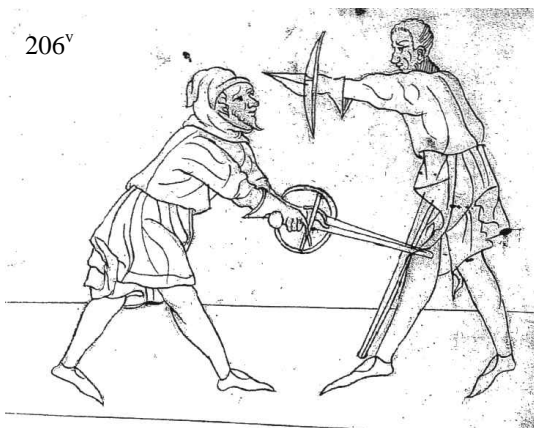
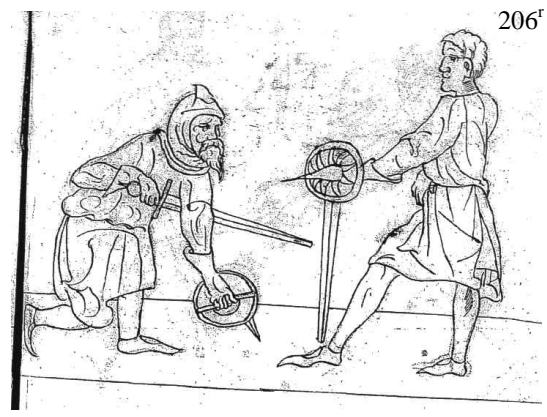
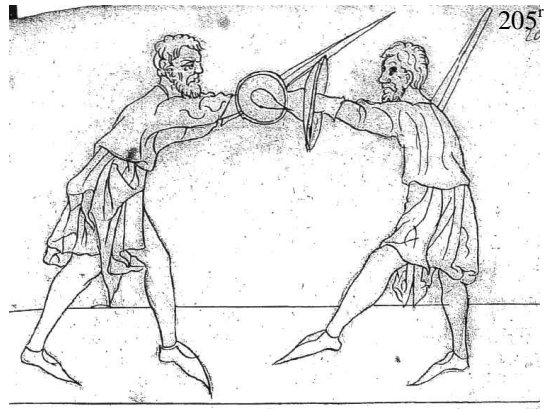
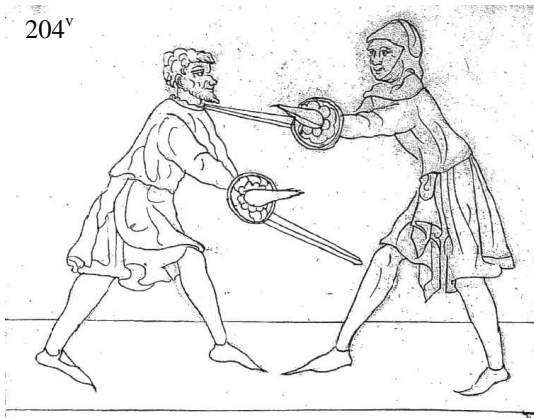
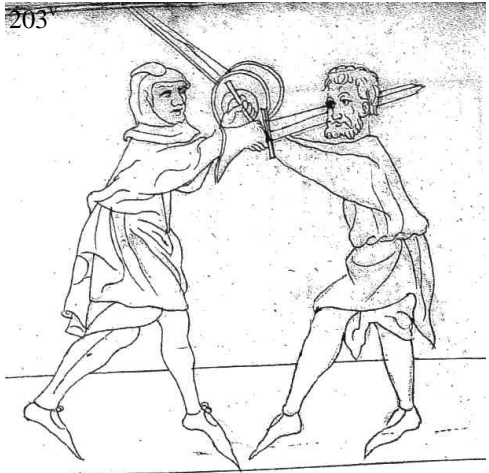
198^v

199^r

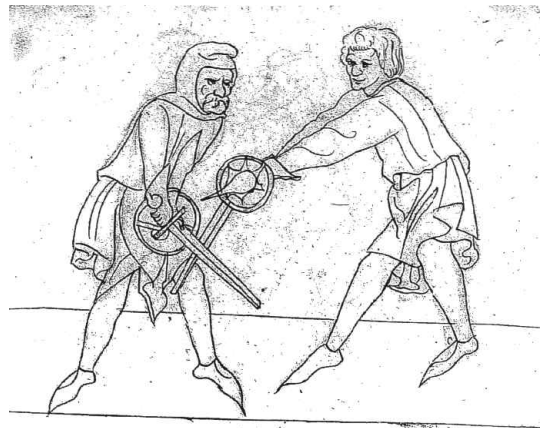

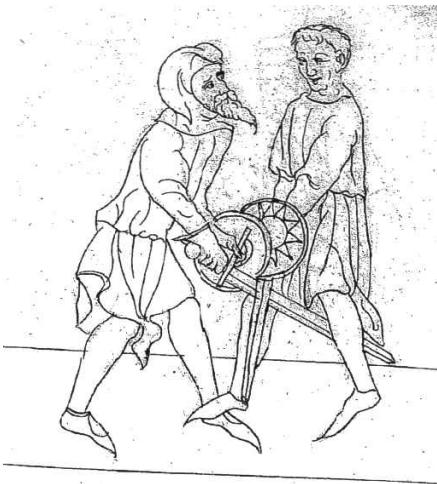
207^v

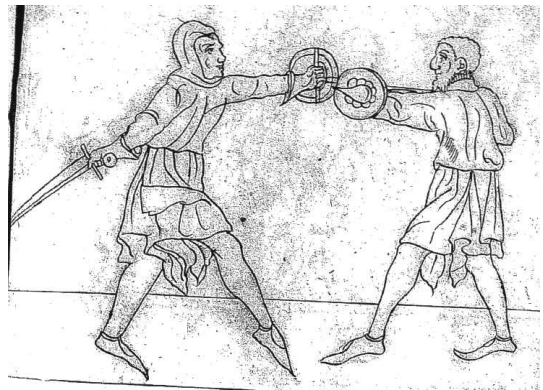
208^r

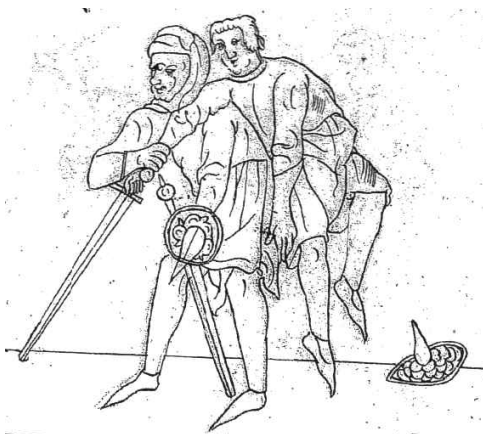
208^v

209^r

209^v

212^r

KNIHA PRVNÍ

Protože udatné umění boje s sebou neustále přináší kvůli bezpečnosti obranné střehy, z nichž je zde deset vynikajících majících dvacet odlišných jmen, pokládám za užitečné pohovořit nejprve o nich. Jako rozlehlé a mírně svažité pole je předpokladem úrody, tak budou vnášet více světla do zbytku díla. Proto se s boží pomocí pustíme do prvního.

O *guardia alta*.

První střeh bude nazýván *alta* (vysoký), protože při střetnutí se musíme držet elegantně nahoře a svírat meč paží zvednutou, jak jen to je možné, takovým způsobem, že meč míří vzad. Paže s puklím musí být, jak jen to jde, důkladně natažena kupředu směrem k soupeři a pravá noha musí být natažena o čtyři prsty před levou s patou trochu nadzvednutou a oběma kolena napřímenými a nikoli ohnutými.

Tento střeh lze provádět dvěma rozdílnými způsoby – buď udělat pravou nohou velký krok vpřed nebo stejný velký krok provést levou drže meč a puklír výše uvedeným způsobem. Meč je vždy držen paží nataženou do vzduchu. Nohy jsou tak proto, aby poskytovaly pohodlí. Tento střeh se vždy nazývá vysoký (*guardia alta*), protože označení se týká polohy meče a nikoli nohou.

Guardia di testa.

Druhý je *guardia di testa* (hlavový střeh), který je prováděn se stejným a rovným natažením obou paží smerem k soupeři takovým způsobem, že když máš své pěsti nataženy, budou se nacházet mezi rameny ve stejné výši lišice se pouze v tom, že ruka držící meč musí být trochu níž než ruka s puklím. O nohách ovšem uvádím, že mohou být provedeny dvojím způsobem – buď s pravou nebo s levou vpřed do velkém kroku - a stejně to bude z výše uvedeného důvodu ten samý střeh.

Guardia di faccia.

Třetí se nazývá *guardia di faccia* (obličejový střeh), jenž se s předchozím shoduje ve dvou věcech a liší pouze v jediné. Shodují se tedy nejen v postavení nohou, které může být jak s pravou tak s levou nohou vpředu, tak i ve výšce paží. Rozdíl je však v tom, že dříve uvedený střeh má meč šikmo a tento drží hrot přímo na soupeřův obličej a ruka ozbrojená puklím je nad rukou určenou meči.

O *guardia di sopra il braccio*.

Čtvrtý se nazývá *guardia di sopra il braccio* (střeh nad paží), protože ruka držící meč leží křížem v polovině levé paže, přičemž hrot míří vzad. Proto je paže s puklím je natažena důsledně proti soupeři.

Co se týče nohou, uvádím, že při prvním způsobu musí být pravá pouze tak daleko před levou, aby se jí nedotýkala. Mimoto lze stejný střeh provést uděláním velkého kroku pravou nohou trochu ji ohýbaje s nejvyšší elegancí. A takto stojíš ve střehu, ačkoli ruka s mečem se nehýbe z místa, kde byla dříve, to je z prostředku paže, protože jinak by se z výše uvedeného důvodu změnilo jméno. Nicméně paže, jež byly dříve sevřené, by měly být poněkud natažené, takže pravé rameno míří proti tvému soupeři, aby mu dolů zasadilo sek, jestliže se ti to zná vhodné.

O *guardia di sotto il braccio*.

Pátý se nazývá *guardia di sotto il braccio* (střeh pod paží), protože ruka s mečem musí být pod paží s puklím, tzn. drž meč pod podpažím tak, že hrot míří vzad, ale ruka s puklím bude natažena dalece směrem k soupeři. O nohách uvádím, že pravá zde musí upravit výše uvedený způsob neboli vykročit trochu vpřed doleva nebo velkým krokem. Pokud však vykročíš velkým krokem, vyplatí se ti postavit se pravým ramenem směrem k soupeři způsobem popsaným u čtvrtého střehu.

O *guardia porta di ferro stretta*.

Šestý střeh se nazývá *porta di ferro stretta* (sevřená železná brána), v němž musí být tělo postaveno šikmo tak, aby pravé rameno (jak je uvedeno výše) mířilo na soupeře, ale obě paže musí být nataženy k setkání se se soupeřem tak, že paže s mečem je natažena vpravo dolů k obraně pravého kolene. Pěst s mečem je blízko uvedeného kolene a je s ním vycentrovaná. Ruka s puklím však musí být natažena - a sice přímo na soupeře, ani výš ani níž než v *guardia di testa*. Co se týče nohou, pravá musí stát ve velkém kroku s kolenem obdobně proti soupeři, čímž je střehem chráněna, a trochu ohnutým, a levá na úhlopříčce s kolenem rovněž trochu ohnutým. Proto se to nazývá *porta di ferro stretta* (sevřená železná brána), jelikož je nejbezpečnější ze všech a mimořádně pevný jako železo. Narozdíl od široké (*larga*) – jíž se budu věnovat hned po široké - se meč i koleno natahují blíž k soupeři

O *guardia porta di ferro larga*.

Sedmý střeh se nazývá *porta di ferro larga* (široká železná brána) a vychází z předchozího, protože ani nohy ani tělo se oproti výše uvedenému nezměnily. Pouze ruka s mečem se přesunula od kolene, klesla hrotem směrem k zemi a přešla na vnitřní stranu pravého kolene. Proto je široká (*larga*), neboť natažením ke kolenu odkrývá tělo víc než předchozí střeh.

O *guardia cingiaro porta di ferro*.

Osmý střeh se nazývá *cingiaro porta di ferro* (kanec železná brána). Levá noha je v něm postavena šikmo, trochu ohnutá v kolenu, ale pravá noha musí být natažená. A co se týče rukou, ruka s mečem musí být pěstí před levým kolenem, jak jsi učinil v *porta di ferro*, od níž je odvozena velká část jeho jména, ale levá bude natažena, aby s puklím vpředu chránila hlavu, jak bylo uvedeno před malou chvílí. Proto se nazývá *cingiaro* (kanec) podle stejnojmenného zvířete, které se při útoku staví hlavu a kly šikmo výše uvedeným způsobem.

O *guardia di coda lunga alta*.

Devátým střehem je *coda lunga alta* (vysoký dlouhý ocas) s levou nohou vpředu a kolenem trochu ohnutým. Noha musí být přímo k soupeři ve velkém kroku, pravá paže dobře napnutá k soupeři s mečem držným šikmo tak, že hrot míří na soupeře a ruka s puklím je rovněž natažena směrem na soupeřovu tvář. A nejen tento střeh, ale také následující, vycházejí ze střehu zvaného *coda lunga alta*³, v němž jsou nohy postaveny výše uvedeným způsobem, ale paže s mečem je držena napřažená vzad, což tomuto střehu dává jméno skrze metaforu uvedenou ve známém přísloví, že nikdo se nesmí navážet do velkých mistrů, protože mají dlouhý ocas, což znamená, že mohou zranit skrze množství svých žáků. Takto dává tento střeh stejné pojmenování devátému a desátému. Je velmi vhodný pro dosažení a zasažení vašeho společníka a proto má jméno *coda lunga alta*.

---

³ Marozzo jej uvádí jako *coda lunga et distesa*.

O *guardia di coda lunga stretta*.

Desátý stěh se nazývá *coda lunga stretta* (sevřený dlouhý ocas) s pravou nohou vpředu ve velkém kroku, nicméně způsobem, kdy koleno je trochu ohnuto mírně šikmo, a obě paže musí být, jak je uvedeno výše, s výjimkou toho, že ruka s mečem spočívá trochu níž. Uvedené stěhy budou dostačovat pro naši práci.

Kapitola druhá. O secích.

Mělo by být známo, že celé toto duchaplné umění se dělí na dvě schopnosti. První je nejprve vlastní obrana, proto je výše uvedena kapitola o střežích. Druhá je znalost, jak útočit na svého soupeře v tempu tak, aby ti nemohl ublížit stejnou měrou, poněvadž bys nezvítězil, pokud bys byl zasažen při vlastním zásahu dělaje ze sebe současně vítěze i poraženého. Není žádoucí dělat ze soupeře spoluúčastníka tvého vítězství ani ze sebe spoluúčastníka jeho smůly.

Ale než tě budeme učit útočit, je nezbytné před tebou netajit jména seků, z nichž je pět hlavních a dva ne. První je *mandritto*, druhý *riverso*, třetí *fendente*, čtvrtý *stoccata* neboli *punta* a pátý *falso*. A protože meč má dvě ostří, to, které směřuje k soupeři, se nazývá pravé ostří, a to, které míří k tobě, se nazývá falešné. Hodíš-li pak přirozeně sek na soupeře začínaje pohyb na jeho levé ucho a pokračuješ na jeho pravé koleno nebo kteroukoli část chceš a vedeš sek na soupeřovu levou stranu, nazývá se to *mandritto*. Když to však budeš házet naopak, to je na jeho pravou stranu, nízko či vysoko, jak chceš, bude se to nazývat *riverso*. A klesáš-li mečem doprostřed mezi oba uvedené seky, to je přímo dolů na hlavu, bude se to nazývat *fendente*. Zato každý sek, který provedeš od země vzhůru na soupeřův obličej, chceš-li z pravé či levé strany, se bude nazývat *falso*. A chceš-li vrazit hrot do soupeře, je to všeobecně známo pod názvem *stoccata*, buď s pravou nohou vpředu nebo s levou, nad nebo pod rukou.

Po těchto pěti jsou dva, které nepatří k hlavním, jelikož se objevují pouze při hře s mečem a puklím. První se nazývá *tramazzone*⁴ a je prováděn zápěstím ruky držící meč pohybující se zdola nahoru na tvé levé straně po způsobu *fendente*. Druhý se nazývá *montante*, poněvadž je házen zdola nahoru rubovým způsobem, který stoupá a končí v *guardia alta*.

Kapitola třetí o útocích vycházejících z *guardia alta*.

Majíce již probrány stěhy, jména seků a jak se provádějí, začneme se nyní učit útočit a následně se útokům bránit. A protože vzorný šermíř se pro svou bezpečnost staví vždy do střežů, poučíme tě o maření a útočení na soupeře stojícího v kterémkoliv z deseti uvedených střežů a poté, jak se musíš krýt. Nejprve si představíme útoky, které mohou být prováděny v *guardia alta*.

V případě, že ty i tvůj soupeř jste v *guardia alta* a ty útočíš, můžeš na jeho ruku s mečem hodit *mandritto*, jež půjde nad paží, a pak ještě na tuto ruku vrátit *riverso*. Poté vystoupej s *montante* zpátky do *guardia alta*. Budeš-li provádět tyto tři útoky, tvůj soupeř na tebe nebude schopen provést žádný útok, jenž by ti ublížil, poněvadž jeho ruka by vždy narazila na tvůj meč. Pokud ovšem nechceš provádět tyto tři útoky, můžeš mu obrátit *riverso* na stehno. Pokud ti soupeř seká na hlavu, řízni mu nadpažním *falso traversato*⁵ jeho ruku s mečem. Nebo můžeš naznačit stoupající *montante* a v tomto tempu vykročit levou nohou vpřed do velkého kroku a jít svým mečem do *guardia di testa*, kde vyčkáš, až soupeř udeří do tvého meče. Když se tak stane, budeš schopen okamžitě vykročit pravou nohou na jeho levou stranu a

⁴ Útok hrotem provedený jako mách zápěstím, při němž jde meč podél šermířovy levé strany a je ukončen jako *fendente*, tj. přímý sek shora dolů. Fabris a další jej uvádějí jako *stramazzone* podle slovesa *stramazzone* (srazit k zemi).

⁵ příčným *falso*

zasadit mu v tomto tempu *mandritto* na hlavu tak, že tvá levá noha bude následovat za pravou, a pro svou obranu jdi mečem do *guardia di testa*. Případně také můžeš předstírat *riverso* klesající na jeho stehno dávaje dobrý pozor na soupeřovu ruku. Když ti háže na tvář, měl bys urychleně hodit podpažní *mandritto* na jeho ruku s mečem, dobře si puklím chránit hlavu a pro svou bezpečnost ustoupit pravou nohou vzad. Mimoto můžeš tít *tramazzone* klesající do *porta di ferro*, čímž se zcela odkryješ tak, aby na tebe mohl zaútočit. Ihned jdi svým mečem do *guardia di testa*, pravou nohou postup vpřed, čímž se budeš bránit, a následně mu hod' *mandritto* na tvář nebo na stehno. Hlavu si chraň dostatečně puklím a pro svou obranu ustup pravou nohou vzad. Můžeš také vykročit levou nohou, hodit *tramazzone* na jeho pravou stranu a pak ho můžeš přimět uvěřit, že útočíš s *riverso*, ale naopak na něj hodíš *mandritto*. Případně naznač útok s *tramazzone* a zaútoč s *mandritto*. A pokud se ti to nelíbí, můžeš hodit bod nad rukou následovaný jedním nebo dvěma *tramazzone*. Nebo zaútoč s *fendente* doprovázeném *tramazzone*. Tím končí různé způsoby, jimiž můžeš útočit na toho, kdo proti tobě bude v uvedeném střehu. Bude-li však útočeno na tebe, jsou dále v textu stručně uvedeny protiakce neboli odvety na uvedené útoky.

Kap. čtvrtá. O protiakcích, jež mohou být prováděny na toho,
kdo útočí v *guardia alta*.

Soupeř provádí některý z útoků, který mu přijde vhodný, aby tě zranil, když jsi v *guardia alta*. Při třetím nebo čtvrtém tluč okrajem puklíře nahoru a dolů, tj. s *fendente* a s falešným ostřím meče. Tím budeš v bezpečí před všemi jeho útoky. Také můžeš čelit každému útoku, když stáhneš pravou nohou za svou levou do velkého kroku a po způsobu *montante* protáhneš bod jdoucí do *guardia di faccia*.

Kap. pátá. O útocích, které lze provádět proti tomu,
kdo je v *guardia di testa*.

Jste-li oba v *guardia di testa* a ty chceš zaútočit na soupeře, můžeš mu hodit *mandritto* do tváře nebo na bok nebo, pokud chceš, na nohu. Nebo mu bodni do tváře a hod' *tramazzone*. Nebo předstírej útok s *mandritto*, ale hod' *riverso*. Nebo, pokud tomu dáváš přednost, proved' dvě *mandritti*. Stejně tak předstírej hození *tramazzone* a zasáhni ho s *mandritto*.

Kapitola šestá. O protiakcích, které lze provádět proti tomu,
kdo útočí na jiného v *guardia di testa*.

Protiakce, které můžeš provádět proti uvedeným útokům, jsou tyto: Při *mandritto* na bok, *mandritto* na nohu a *mandritto* na tvář můžeš ustoupit pravou nohou velkým krokem za levou a v tomto tempu se vyhneš *mandritto*, jakkoli bude provedeno. Nacházíš-li se v *coda lunga alta*, bodni mu do tváře a při tom vykroč pravou nohou vpřed do velkého kroku dávaje mu v tomto tempu *mandritto* na tvář. Ale pokud soupeř otáčí bod s *tramazzone*, braň se tomuto bodu mečem. Když na tebe otáčí *trammazoni*⁶, dej ruku s mečem pod puklím a namiř hrotem svého meče na soupeřovu ruku. Leč pokud hází *mandritto*, jdi mečem do *guardia di faccia*. A když na tebe obrací *riverso*, ať horní či dolní, klad' odpor svým mečem a ihned na něj obrať *mandritto* tak, jak se ti zdá nejlépe. Avšak dvěma *mandritti* se můžeš čelit hozením *mezzo mandritto*⁷ zevnitř okraje svého puklíře na soupeřovu ruku s mečem a následně svým mečem zaujmout *porta di ferro stretta*. Pokud hází další *mandritto*, braň se s *falso* házeje mu *mandritto* dolů na tvář a v témže tempu vykroč pravou nohou vpřed, abys ho mohl lépe zasáhnout. Ale pokud předstírá hození *tramazzone*, aby ti zasadil *mandritto*, braň se tomuto záludu otočením *mandritto* a postav meč do *porta di ferro stretta*. A když soupeř hodí *mandritto*, aby tě zasáhl, okamžitě se s ním sraž s *falso* a zasad' mu *riverso* do stehna.

⁶ j.č *tramazzone*, mn.č. *trammazoni*

⁷ poloviční *mandritto*, tj. jeho kratší a rychlejší verze postrádající protažení

Achille Marozzo, *Opera Nova dell'Arte delle Armi*, 1536
(vydání z roku 1568)⁸

První útok široké hry⁹ meče a puklíře. Kap. 10.

Nyní započnu první útok meče a širokého puklíře, který je velmi pěkný a užitečný pro hru i učení. Věz, že dřív než zahájíš hru, si musíš najít společníka. Ovšem vyžadují, abys zaujal místo na jedné straně místnosti se svým puklířem na levé straně pod úrovní žeber, to je nad mašlí¹⁰, a s pravou nohou vytříbeným způsobem blízko u levé a s mečem v *coda lunga et larga* s paží nataženou a tělem držným vzpřímeně a tak dvorně, jak možno. Odtud chci, abys vykročil pravou nohou vpřed, hodil falešné ostří na kopuli puklíře a při tom obrátil kopuli směrem ke své tváři. Hod' levou nohu do velkého kroku před pravou, dotkni se puklíře¹¹ a postav meč do *guardia di testa* s paží dobře nataženou. Pak otoč hrot k zemi, tj. falešným ostřím ke svému puklíři, a poté hod' falešné ostří na puklír, což znamená, že hodíš vzhůru své *mandritto* a při tom proved' *molinello*¹² současně s velkým krokem pravé nohy před levou. Odtud proved' další s levou nohou vpřed, jež půjde nad paží s puklířem. Hlavicí meče se dotkni okraje puklíře z vnitřní strany a pěst s mečem hod' před svůj puklír s hrotem otočeným k zemi. Při tom také hod' falešné ostří vzhůru na puklír, vykroč pravou nohou vpřed, tni *montante* házeje ihned pravou nohu k levé a jdi mečem do *guardia alta* s vysunutým puklířem. Pak tni *fendente* na okraj puklíře s pravou nohou vzad. Nato jdi levou k pravé a zavři svůj meč do *coda lunga et distesa*. Potom udělej levou nohou velký krok před pravou, dotkni se puklíře a jdi mečem do *guardia di testa* házeje dále vzhůru falešné ostří na kopuli puklíře. Při tom udělej pravou nohou velký krok před levou a tni *montante* na puklír házeje ihned pravou nohu k levé a tvůj meč půjde do *guardia alta* s paží dobře nataženou. Tvá levá mašle bude mířit víc proti soupeři než druhá, tvá pravá noha bude elegantně hozena a napjata. Tiskneš-li se blíž k soupeři, záleží na tom, zda jsi útočník či obránce. Doporučuji však, abys byl útočník, což znamená, že zahajuješ útok, přičemž chci, abys byl v *guardia alta*, stál s pravou nohou vpředu a hodil *mandritto sgualembratto*, jež půjde nad paží, s puklířem vysunutým na soupeřovu pravou stranu a ihned vykroč pravou nohou k levé. Jestliže ti tvůj soupeř hodí ve stejném tempu na hlavu nebo na nohu *mandritto* nebo *roverso* nebo bod či *tramazzone*, chci, abys v tomto tempu udělal velký krok pravou nohou vpřed a sekl *roverso sgualembrato* na okraj svého puklíře a svým mečem klesl do *coda lunga et stretta*. A když ti soupeř seká na hlavu, chci, abys vrazil bod pod svůj puklír a šel na soupeřovu tvář dvěma *tramazzoni* doprovázejícími pevně tento bod a tvůj meč klesne do *porta di ferro stretta*. Když jsi pak v *porta di ferro stretta* a tvůj soupeř ti zaútočí na hlavu, chci, abys zvedl svůj meč v doprovodu puklíře do

⁸ V tomto textu se marozzova terminologie vyskytuje jak v původní tak i v novější italské formě zápisu, což jsem v překladu pro větší přehlednost sloučil. Vše tedy uvádím ve starší podobě a bez gramatických změn s výjimkou množného čísla a občas nezbytného skloňování italských výrazů.

⁹ Italští mistři rozlišovali *gioco largo* (širokou hru) a *gioco stretto* (úzkou, těsnou či sevřenou hru) podle vzdálenosti dělící soupeře. Asi nejlépe to vysvětluje Rodolfo Capo Ferro di Cagliari v *Gran simulacro dell'arte e dell'uso della scherma* (1610): „*Menzura může být široká nebo úzká: široká je, když mohu zasáhnout soupeře pouze s krokem, úzká je, když jej mohu zasáhnout bez pohybu nohou.*“

¹⁰ Pravděpodobně je myšlena stuha přidržující nohavici pod nebo nad kolenem, případně stuha, kterou se uvazují kalhoty v pase. V tomto vydání ji na obrázcích nevidíme, ale ve vydání z roku 1536 ano. V přeneseném významu to tedy může být také kyčel.

¹¹ tj. přilož meč k puklíři

¹² Základní útoky a střehy budou popsány dále v textu v kapitolách 138 až 145. Je zde však několik výjimek, které Marozzo blíže nespecifikuje a kterým se budu v krátkosti věnovat v poznámkách. Zde se to týká pojmů *molinello* a *tramazzone*. *Molinello* (mlýnek) je útok máchem, při němž hrot meče nejprve poklesne a poté vystoupá, *tramazzone* je sek hrotem meče vedený ze zápěstí.

guardia di testa a kryl jeho útok. A hned poté, co jsi útok vykryl, chci, abys hodil *mandritto tondo* na nohy házeje ihned pravou nohu k levé stavěje se nicméně pravou vpřed a okamžitě mu hod' *roverso sgualembrato* zvedaje ihned *montante* na puklír. Tvůj meč půjde do *guardia alta* házeje vhodně pravou nohu k levé a s pažemi dobře nataženými. A odtud chci, abys ozdobil hru, tj. chci, abys šel pravou nohou do velkého kroku za levou a ťal *fendente* na okraj puklíře házeje při tom levou nohou k pravé a hned hod' levou vpřed a dotkni se puklíře. Při tom chci, abys provedl polootočení pěsti tak, aby hrot tvého meče mířil k zemi, a dotkl se kopule puklíře falešným ostřím svého meče mířícím k zemi a při tom šel pravou nohou do velkého kroku před levou. Tni *montante* na puklír házeje pravou nohu k levé a tvůj meč půjde do *guardia alta* s puklípem vystrčeným tak, jak jen možno.

Druhá část.

Když jsi v *guardia alta*, chci, abys udělal velký krok pravou nohou vpřed a hodil nadpažní *mandritto* házeje ihned pravou nohou k levé. A poté chci, abys šel levou proti soupeřově pravé straně a při tomto kroku mu zasadil *roverso* na pravý spánek. Tvůj meč by neměl projít skrz *guardia di testa* a házeje v tempu pravou nohu na jeho levou stranu mu zasad' *fendente s tramazzone* na hlavu. Levou nohou následuj za pravou a nechod' mečem do *porta di ferro alta*, poněvadž soupeř ti může zaútočit na hlavu. Když to udělá, chci, abys svedl svůj meč a puklír dohromady a vpřed, to je do *guardia di testa* s pažemi dobře napjatými, a tím kryl soupeřův útok. A ihned mu tni na nohu *mandritto tondo*, jež jde pod paží, házeje ve stejném tempu *roverso sgualembrato*. A když jsi toto *roverso* provedl, sekni vzhůru *montante* a při tomto seku jdi pravou nohou k levé. Pak pro ozdobení hry proved' pravou nohou velký krok za levou a tni *fendente* na okraj puklíře s dobře nataženou paží. Ve stejném tempu jdi levou k pravé a ihned hod' tuto levou nohu vpřed a při tomto kroku se dotkni puklíře, to je hlavicí meče na puklír, a jdi svým mečem do *guardia di testa* s pažemi dobře nataženými. Poté otoč hrot meče k zemi a při tom se dotkni falešným ostřím meče vzhůru zvnějšku puklíře. Při tom vykroč pravou nohou do velkého kroku před levou, zvedni *montante* vzhůru na okraj puklíře a tvůj meč půjde do *guardia alta* s pravou nohou hozenou k levé a paží s puklípem dobře napjatou napravo. Zápěstí čeká vysoko a paže s mečem je dobře nastavená a natažená v *guardia alta*, čili hlavice meče míří soupeři do tváře a tvá pravá noha je hozena.

Třetí část.

Když jsi v *guardia alta*, chci, abys hodil *tramazzone* do *cinghiara porta di ferro*, to je levou nohou vpřed poněkud šikmo proti pravé straně svého soupeře, a počkej si na soupeře, až ti hodí *mandritto* nebo *roverso* nebo bod nebo *tramazzone* na hlavu či nohu. Když udělá některý z těchto útoků, chci, abys šel pravou nohu vpřed do velkého kroku vlevo, kryl soupeřův útok falešným ostřím meče a zasadil mu *roverso* nebo mu šel z *mandritto* po noze. Pokud hodíš *falso* a *roverso*, tvůj meč půjde do *coda lunga et stretta*, když provedeš *falso* a *dritto*, tvůj meč půjde do *porta di ferro larga*. Pokud ti pak tvůj soupeř hází na hlavu *mandritto tondo* nebo *fendente* nebo *tramazzone*, chci, jsi-li v některém z těchto dvou střehů, abys kryl pravým ostřím meče důsledně doprovázeje pěst s mečem pěstí s puklípem. Hrot tvého meče míří soupeři do tváře a útok mu vykryj pravým ostřím. Po vykrytí *tramazzone* nebo *mandritto* mu hod' *roverso* na pravý spánek nebo, chceš-li, pevně na nohu se svou pravou nohou. Pokud ti však hází nový sek na hlavu, chci, abys puklípem doprovodil meč do *guardia di testa* s pažemi dobře napjatými a kryl další soupeřův útok. Po vykrytí tohoto útoku mu hod' na nohu *mandritto tondo* jdoucí do *guardia di sotto braccio*¹³. Nezastavuj se, ale sekni dolů *roverso sgualembrato* ihned zvedaje *montante* zdola nahoru na okraj svého puklíře, přičemž jdi

¹³ Marozzo tento střeh v popisu základních poloh neuvádí, je to nicméně přirozená pozice vzniklá náprahem na levou stranu, přičemž ruka s mečem je pod paží (*sotto braccio*) držící puklír před tělem. Definici nalezneme u Manciolina, který jej uvádí jako pátý střeh v pořadí.

pravou nohou k levé a tvůj meč půjde do *guardia alta*. Odtud ozdob hru, tj. hod' pravou nohu za levou, při tom tni *fendente* na okraj svého puklíře a tvůj meč půjde do *coda lunga et distesa*. Ve stejném tempu jdi levou nohou k pravé, ihned tuto levou zvedni, dotkni se puklíře a poté otoč hrot svého meče k zemi a zvnějšku udeř falešným ostřím vzhůru na kopuli puklíře a tni *montante* s pravou nohou před levou házeje rychle pravou nohu k levé a tvůj meč půjde do *guardia alta* s pažemi a nohama dobře postavenýma a pevnýma.

Čtvrtá část prvního útoku.

Když jsi v *guardia alta*, a tvůj soupeř také, chci, abys šel pravou nohou vpřed do velkého kroku a při tom hodil *mandritto tondo*, jež půjde do *guardia di sopra braccio*¹⁴. Ihned jdi pravou nohou k levé a drž dobře puklír. Pokud je v tempu, kdy jsi pod paží, tvůj soupeř níž nebo výš nebo v *guardia alta*, chci, abys šel pravou nohou vpřed a bodl zvnějšku na pravou část soupeřovy tváře. Pokud se tohoto bodu lekne a narazí do něj falešným ostřím meče zvnějšku a odkryje se na levé straně, převrať *roverso* do *falso* na jeho levý spánek. Pokud si chce tuto stranu zakrýt, obrať mu *roverso* na pravé stehno, aniž bys pohnul nohama, a pro svou obranu vrať urychleně *falso* šikmo vzhůru na jeho pravou paži. V tomto tempu proved' polootočení pěsti a tni *fendente* na okraj puklíře s pravou nohou jdoucí do velkého kroku zezadu doleva a tvůj meč půjde do *coda lunga distesa* házeje levou nohu k pravé. Odtud ozdob hru, čili hod' levou nohu před pravou dotýkaje se při tom puklíře a jdi svým mečem do *guardia di testa* s pažemi dobře nataženými. Zde proved' polootočení pěsti, čili otoč hrot meče směrem k zemi, a v tempu udeř falešným ostřím meče do kopule puklíře, jdi pravou nohou vpřed, při tom zvedni *montante* na okraj dobře postaveného puklíře a tvůj meč půjde do *guardia di testa* házeje pravou nohu k levé. Dobře napni paže a nohy a levou mašli směrem k soupeři a svou ruku s puklírém otoč zápěstím vzhůru. Jsi-li v *guardia di testa* a tvůj soupeř je v *guardia alta*, chci, abys udělal pravou nohou velký krok vpřed a hodil podpažní *mandritto* házeje poté tuto nohu k sobě. A pokud ti tvůj soupeř zaútočí na hlavu či nohu, chci, abys při tom skočil levou nohou poněkud šikmo proti soupeřově pravé straně a abys vedl *roverso* mířící na hlavu přes jeho paže až k noze na jeho pravé straně a tvůj meč půjde do *coda lunga et alta*. Pokud ti pak soupeř zaútočí na hlavu nebo na nohu, chci, abys hodil pravou nohu velkým krokem kupředu k levé a při tom postavil meč se svým puklírém těsně k sobě a kryl výše uvedený útok. Po jeho vykrytí mu zasad' *mandritto* na nohu, hned se vrať pravou nohou k levé, v tempu vykroč pravou a hod' dolů *roverso sgualembrato*, zvedni *montante* a tvůj meč půjde do *guardia alta* s pravou nohou hozenou k levé. Odtud můžeš ozdobit hru obvyklým způsobem, to je zvednutím, seknutím a úderem puklíře. A když provedeš sek, úder puklírém a zvednutí, tvůj meč půjde do *guardia di testa* s pažemi dobře nataženými a nastavenými.

Pátá část výše uvedeného.

Jsi-li v *guardia di testa* a tvůj soupeř v *guardia alta*, *guardia di testa* či v *porta di ferro alta*, chci, abys sekl *tramazzone* do *porta di ferro larga*. Pokud tvůj soupeř hází *fendente*, *roverso*, *tramazzone* nebo ti bodá na tvář, chci, abys ve stejném tempu zasáhl jeho útok falešným ostřím svého meče a řízl ho pravým ostřím šikmo přes tvář, přičemž jdi levou nohou na jeho pravou stranu, v tempu hod' dvě *tramazzoni* s vykročením pravou nohou proti soupeři a klesni mečem do *porta di ferro stretta*. Pokud ti pak tvůj soupeř zaútočí v odvetě na hlavu, chci, abys byl mečem a puklírém pospolu v *guardia do testa* a kryl jeho pravý útok. Vykroč a tni na jeho nohu *mandritto tondo*, jež půjde do *guardia di sotto braccio*, a při tom táhni pravou nohou k levé. V tempu hod' *roverso sgualembrato*, jež půjde od hlavy dolů na paži až k noze

¹⁴ Také tento střeh Marozzo blíže nepopisuje, nalezneme ho však u Manciolina jako čtvrtý střeh v pořadí. Vzniká náprahem na levou stranu, přičemž ruka s mečem je nad paží (*sopra braccio*) držící puklír před tělem.

na jeho pravé straně. Při zvedání *montante* vzhůru hod' svou pravou nohu k levé a tvůj meč půjde do *guardia di testa*. Potom ozdob hru obvyklým způsobem, to je seknutím, úderem puklíře a zvednutím *montante*, přičemž tvůj meč půjde do *guardia di testa*. Pravou nohu hod' elegantně a zkušeně k levé a tvá paže bude dobře natažená s tělem doprava.

Šestá část.

Jsi-li v *guardia di testa*, chci, aby ihned snížil svůj meč do *porta di ferro alta*. Pokud je tvůj soupeř ve stejném stěhu nebo kde chce, když půjde pravou nohou vpřed, bodni mu do tváře zvnějšku jeho meče, přičemž jdi levou nohou na jeho pravou stranu. Pokud se tohoto bodu lekne a odkryje si levou stranu, hod' svůj meč zprava na jeho a v tempu mu udeř svým puklířem proti ruce s mečem, přičemž jdi pravou nohou mocně proti soupeřově levé straně a pošli mu další bod na pravý spánek nebo, chceš-li, následuj levou nohou do strany za svou pravou a při tom mu hod' dvě *tramazzoni* na hlavu, přičemž tvůj meč klesne do *porta di ferro stretta*. Pokud ti v tomto tempu tvůj soupeř zaútočí na hlavu, bodni mu na tvář rukou s mečem přikrytou shora svým puklířem a vykryj ho pravým ostřím, to je v *guardia di faccia*. Pak mu bez pohybu nohou hod' *roverso* na stehno, přičemž tvůj meč klesne do *coda lunga et stretta*. A když ti znovu zaútočí na výše uvedenou část, spoj meč s puklířem, vykryj jeho útok a hod' mu na nohu *mandritto tondo*, jež půjde rychle pod paži. Potom hod' dolů *roverso sgualembrato* jdoucí od hlavy až k špičce nohy, zvedni *montante* a tvůj meč půjde do *guardia alta*. Odtud je potřeba, abys ozdobil hru seknutím, úderem puklíře a zvednutím. A když zvedáš, tvůj meč neprochází skrz *guardia di testa* a tvá paže bude velmi dobře natažená a postavená.

Sedmá a poslední část prvního útoku.

A takto se vrátíš ze hry děláje velký krok pravou nohou za levou. Když hodíš podpažní *mandritto*, hod' ihned *ridoppio roverso* zdola nahoru a můžeš tnout *montante* utíkaje levou nohou mocně vzad. Znovu mu hod' podpažní *mandritto*, přičemž opět uteč pravou nohou vzad za levou a tuto hod' k pravé vrážeje paži s puklířem na vnitřní stranu pravé paže s mečem. Takto bude tvůj meč zvnějšku levé paže. Odtud proved' dvě stoupající *molinelli* - první půjde na pravou stranu tvé levé nohy a závěrečné vzhůru. Když biješ pravicí s mečem vzhůru, otoč rameno na toho, s kým šermuješ. Jdi pravou nohou k levé a pak touto pravou nohou udělej velký krok prováděje při něm tři *molinelli* – jedno vnější dolů a dvě vnitřní vzhůru. Poslední půjde nad levou paží, přičemž hlavici udeříš dovnitř okraje puklíře házeje levou nohu k pravé dobře postavené a pevné, jak jen možno. Odtud se vrať ze hry vzad a zakonči první útok.

Druhý útok široké i úzké hry meče a malého puklíře. Kap. 11.

Věz, že nyní zde zahájím druhý útok úzkého puklíře, v němž chci, abys šel mocně do přiblížení v púlmeči¹⁵. Jiná vstoupení do hry nyní neuvedu, jelikož bych se o nich musel velmi rozepsat. Nicméně vstup do hry jedním z nich, jak ses se již ode mne naučil. Připomínám, že nejprve buď v dobře a elegantně postavené *guardia alta*.

První část druhého útoku.

Jsi-li tedy v *guardia alta* a tvůj soupeř je v *guardia di sopra braccio*, chci, abys hodil svou pravou nohu mocně vpřed a při tomto pohybu bodl soupeři do tváře zvnějšku z jeho pravé strany. Pokud se bodu lekne a vykryje se vysokým krytem, zasáhni ho spodem s *roverso* do pravého stehna a drž si puklír u hlavy. Pro svou obranu hod' ihned zdola nahoru *falso* na soupeřovu paži s mečem, sekni *fendente* na puklír a obvyklým způsobem ozdob hru, tzn. ustup do *guardia alta* jako výše dobře a elegantně postavené.

---

¹⁵ viz. kapitoly 12 a 24

Druhá část.

Jsi-li, jak uvedeno výše, nebo nad paží nebo ve stejném střehu jako tvůj soupeř, hod' mu *fendente* na hlavu, jež však neprochází přes *guardia di faccia*. Ihned hod' zdola nahoru *ridoppio roverso*¹⁶, které mocně zasáhne soupeřův meč. Pokud se tohoto *ridoppio* lekne a odkryje horní část své pravé strany, hod' dvě *tramazzoni* společně s *fendente dritto* a tvůj meč klesne do *porta di ferro stretta*. Pokud ti pak soupeř zaútočí na hlavu, bodni mu do tváře v doprovodu okraje puklíře z boku a kryj jeho útok pravým ostřím svého meče, to je v *guardia di faccia*. Během tohoto krytu vykroč levou nohou proti jeho pravé straně a zasad' mu *roverso* na spánek. Tvá levá noha následuje za levou a tvůj meč klesne do *coda lunga et alta*. Pokud ti pak soupeř zaútočí na hlavu nebo nohu, okamžitě hod' levou nohu proti své pravé straně a při tom přilož falešné ostří svého meče pod soupeřův a ve stejném tempu vykroč mocně pravou nohou proti jeho levé straně. Při tomto kroku mu hod' na nohu podpažní *mandritto* a levá noha následuje pravou vzad. Ve stejném tempu hod' *roverso* zvedaje *montante*, jež následuje, házeje pravou nohu blízko k levé a tvůj meč půjde do *guardia alta*. Pak obvyklým způsobem ozdob hru, to je seknutím, obelstěním, zvednutím *montante*, provedením kroku a hozením své nohy. Tímto způsobem se tvůj meč vrátí do *guardia alta* s pažemi a nohama dobře postavenýma.

Třetí část.

Jsi-li v *guardia alta* a tvůj soupeř je, kde chce, chci, abys vykročil pravou nohou vpřed a hodil mu *fendente* na okraj puklíře a klesl do *porta di ferro stretta*. Toto *fendente* nezastavuj, ale hod' na soupeřův meč *tramazzone*, jež protáhneš do bodu na tvář v doprovodu puklíře, jak bylo uvedeno výše, děláje krok levou nohou a bodni na soupeřovu pravou stranu. Pokud se pak tohoto bodu zprava lekne a odkryje se vlevo, zasad' mu *fendente* na hlavu, přičemž ve stejném tempu jdi pravou nohou na soupeřovu pravou stranu. Ustupuj a pošli *roverso* s pravou nohou za levou, čímž se tvůj meč dostane do *guardia di coda lunga et alta*. Pakliže ti v tomto tempu soupeř hodí *tramazzone* nebo *mandritto*, pak chci, abys šel vpřed pravou nohou a při tomto kroku bodl soupeři do tváře v doprovodu svého puklíře a šel do *guardia di faccia*. Při krytu mu zasad' *roverso* na nohu a házeje pravou nohu za levou tni zpátky *fendente* na okraj puklíře. Pak ozdob hru, to je s úderem puklíře, a vystoupej obvyklým způsobem, který tě opět vrátí do *guardia alta* s dobře postavenými pažemi, jak jsem již dříve uvedl.

Čtvrtá část.

Věz, že jsi-li v *guardia alta*, jak je uvedeno výše, chci, abys šel pravou nohou vpřed a při tom hodil *fendente* a *falso* zdola nahoru a v témže tempu *roverso* na okraj puklíře tak, že tvůj meč klesne do *coda lunga et stretta*. Pokud ti pak soupeř seká na hlavu či nohu, chci, abys to kryl s *falso* stoupajícím zdola nahoru a se dvěma *tramazzoni* na hlavu, z nichž poslední klesne do *porta di ferro stretta*. A pokud ti při něm odpovídá podobným způsobem, chci, abys udeřil s *falso* a rychle vykročil levou nohou vpřed na soupeřovu pravou stranu a při tom ťal na okraj puklíře *roverso*, jež půjde mocně na tvář, jak uvedeno výše. Levou nohu hod' k pravé a ozdob mocně hru, to je po obvyklém způsobu úderem puklíře, a zvedni se opět do *guardia alta*, jak jsem tě již dříve naučil a což poznamenávám jednou pro vždy.

Pátá část.

Věz, že jsi-li v *guardia alta*, je nutné, abys klamně bodl po způsobu *montante*, tzn. jdi levou nohou na soupeřovu pravou stranu, mocně mu bodni na levou stranu tváře. Pokud se tohoto bodu lekne a uvedenou stranu odkryje, zasad' mu *mandritto* z *falso* na hlavu mezi meč a pukliff. Při tomto seku jdi pravou nohou proti jeho levé straně, levá noha následuje za pravou,

---

¹⁶ zdvojení útoku *roversem*

tvůj meč by neměl projít skrz *guardia di intrare stretto* a puklír zkušeně doprovází meč. Když ti potom zaútočí na horní část, je nutné, abys mu kryl jeho útok pravým ostřím svého meče. Když mu zasadíš *roverso spinto*¹⁷ na pravý spánek tak, že tvůj meč neprošel skrz *guardia di coda lunga alta*, hod' pravou nohu k levé a ozdob hru vhodným způsobem, to je úderem puklíře a zvednutím *montante*. A s krokem se opět vrátíš do *guardia alta*, jak jsi již mohl výše vidět s pažemi a nohama nataženýma vhodným a zkušeným způsobem.

Šestá část.

Věz a pozorně sleduj, že chceš-li při hře mást, chci, abys mu při zvednutí, které provádí z *montante*, které jsi od něj prve zvedl, hned než zvedne, hodil na tvář *fendente* na okraj svého puklíře jda pravou nohou vpřed tak, aby tvůj meč neprošel skrz *porta di ferro alta*. Pokud ti pak soupeř hodí zdola či shora bod, *mandritto* či *tramazzone* nebo též *roverso*, hod' mu při kterémkoliv z těchto útoků zdola nahoru *falso* s mečem a puklípem spojenými dohromady s *dritto* na spánek a následuj nohou, tzn. že levá udělá krok proti jeho pravé straně s *tramazzone*, jež klesá do *porta di ferro stretta*. Když ti pak tvůj soupeř sekne na hlavu, kryj tento sek s *falso* a *mandritto* a *roverso tondo* a ještě sekni *roverso spinto* na okraj puklíře házeje v tomto tempu pravou nohu za levou. A levou hod' k pravé a odtud ozdob hru, to je úderem puklíře a zvednutím obvyklým způsobem, jak ti již bylo ukázáno výše, tak, že půjdeš do dobře a zkušeně postavené *guardia alta* s pažemi a nohama dobře a elegantně nataženýma.

Sedmá část.

Jsi-li v *guardia alta*, je nutné, abys hodil podpažní *mandritto tondo*, aby ti vzápětí odpověděl útokem na horní část. Pokud ti takto odpoví, jakýmkoliv útokem chce, hod' při jeho útoku levou nohu proti jeho pravé straně a při tom uchop svůj meč rukou s puklípem ve stylu *spada in armi*¹⁸ a kryj útok svého soupeře. Při tomto krytu mu bodni na tvář s *fendente mandritto* na hlavu mezi jeho mečem a puklípem. Ve stejném tempu jdi pravou nohou doprava a tvůj meč klesá do *porta di ferro alta*. Pak v odvěť bodni svému soupeři do tváře v doprovodu svého puklíře a zasad' mu *roverso* na pravé stehno. Ve stejném tempu hod' další *roverso spinto* na okraj svého puklíře a následuj pravou nohou za levou tak, že se levá postaví k pravé. Nyní buď tvrdý a ozdob hru obvyklým způsobem úderem puklíře a zvednutím, což tě opět vrátí do *guardia alta*, jak bylo uvedeno výše.

Osmá část a poslední část druhého útoku.

Věz, že jsi-li stále v oné *guardia alta*, hod' dvě *mandritti tonde* na tvář a v tomto tempu jdi pravou nohou vpřed. Poslední *mandritto* nezastavuj, ale bodni mu zvnějšku jeho meče shora na jeho pravou stranu a jdi mu tvrdě po levém spánku. Pakliže se tohoto bodu zprava lekne a otevře se vpředu, udeř svým jílcem¹⁹ jeho meč a obrať mu *mezzo mandritto* do *falso* a tvůj meč bude zdola na jeho. Pravou nohou vykroč vpřed na jeho levou stranu, ve stejném tempu udeř znova jílcem, zasad' mu *mezzo roverso spinto* na pravý spánek a levou nohou jdi na jeho pravou stranu. Pro svou ochranu hod' ihned pravou nohu za levou s bodem do *guardia di faccia* a zde ozdob hru obvyklým způsobem seknutím, zvednutím a úderem puklípem. Odtud se vrať ze hry vzad, jak jsi se ode mne již naučil. A takto bude završen druhý útok.

---

¹⁷ tlačené *roverso*

¹⁸ boj mečem v plné zbroji, při němž levá ruka drží meč v polovině čepele

¹⁹ Jílcem je pravděpodobně myšlena také příčka.

Předmluva k třetímu útoku, který pojednává o uchopení a sevření pŕlmeče. Kap. 12.

Ve jménu spasitele Ježíše Krista zde představím třetí útok, který ukáže umění pŕlmeče. Učiním tak, protože pokud se ho chceš naučit, měl bys vědět, že umění pŕlmeče je nejlepší částí hry. Proto ti, kteří vyučují nebo se považují za dobré šermíře, leč neznají výše zmíněné umění, jimi ve skutečnosti nejsou. Tudíž chci, abys věděl, že toto je základ umění šermu, netolik s malým puklŕfem jako se všemi ostatními druhy zbraní, jako zbraněmi dřevcovými a čepelovými. A chci tě utvrdit, abys učil tyto techniky jen ty muže, kteří mají srdce, protože je budou dělat bez spekulování nad jiným způsobem provedení, a budou také jediní, kteří ti budou dělat čest. Ale ty, u nichž se ti zdá, že postrádají srdce, nauč pouze první útok, poněvadž budeš-li je učit druhý a třetí, nic jim to nedá, neboť nebudou mít dostatečnou odvahu. To uvádím jednou provždy.

Než se druzí pustí do krytí a útočení²⁰. Kap. 13.

Než zahájíš výuku, chci rovněž zdůraznit, abys nezačínal ničím příliš obtížným, protože by to pro ně bylo obtížné. Mohl bys je odradit a nebudou se učit tak rádi jako ti, kteří začnou něčím pozvolnějším. Radím tedy, abys zahajoval spíše rozvážněji, neboť tím lépe zde zahájím první částí výše zmíněného třetího útoku. Ale nejprve si povězte poučení o výuce.

List tomu, kdo chce učit ostatní.

Nyní věz, že pokud chceš učit, poradím ti, že některého žáka nemusíš s námahou učit všechno, co jsem uvedl v tomto třetím útoku, aby to ostatní nenapodobovali, tzn. aby neviděli podstatu. Nečiň tak také z jiných důvodů. Když ho budeš učit hru, nesmíš postupovat na vyšší úroveň, tzn. neuč ho techniky nablízko, poněvadž je rozdíl mezi širokou a těsnou hrou a žák může být zmaten zahájením výuky těsných technik pŕlmeče. Pokud nebude spokojen a bude se neustále dožadovat něčeho lepšího a už dobře neocení, co mu dáváš, měl bys začít učit další techniky, to znamená, že ho naučíš další obecné techniky. A teprve když se naučí tuto obecnou hru, chci, abys ho naučil techniky třetího útoku a to takovým způsobem, abys mu přinesl uspokojení. A věz, co ti radím: Uč výše uvedené techniky, abys je nezapoměl. A nadto ti radím, že by sis měl občas tuto knihu projít, abys nic nezapoměl. A platí, co říká přísloví nacházející se výše v 1. kapitole: “Kdo dobře platí, dost se naučí, a kdo málo platí, málo se naučí.” Takže uč dobře ty, kteří dobře platí, neboť tak to bude čestné. Dopustí se ovšem velkého hřichu duše ten, kdo mistrovi zaplatí a neučí se dobře. A to platí pro chudé i bohaté, pročež platí-li chudý jeden dukát, bohatý by měl platit dva. Víc v tom nebudu pokračovat a hodlám zahájit třetí útok.

První část třetího útoku.

Nyní věz, že je nutné, abys ke svému soupeři přišel takovým vstoupením do hry, které se ti bude zdát vhodné, a když budeš u něj, postav se do *porta di ferro alta*. Jestliže bude napražen stejně jako ty nebo pod paží nebo v *guardia alta*, bodni mu zvnějšku jeho meče *ponta infalsada*²¹, jenž půjde tvrdě proti jeho levému spánku. Při tom vykroč levou nohou vpřed tak,

²⁰ Italská terminologie rozlišuje fyzickou a psychickou stránku šermířských akcí, což činí při překladu do češtiny značný problém. Slovesa *ferire* (útočit) a *parare* (kryt se) označují fyzické úkony, tak jak je běžně známe. Nadto jsou zde termíny *essere agente* (být jednající) a *essere patiente* (být trpělivý), které označují stav, kdy je pro šermíře vhodné být aktivní (útočník) a kdy pasivní (obránce). V některých situacích je důležité neváhat a tvrdě tlačit na soupeře, jindy je zase situace taková, že útočit by mohlo být příliš riskantní (je známka dobrého šermíře, že umí rozpoznávat rizika vyplývající z jeho vlastního počínání) a je bezpečnější vyčkat na soupeřovu akci a tu s větší jistotou řešit nacvičeným způsobem. V omezeném rozsahu tohoto překladu si však vhodným opisem vystačíme s obvyklým útočit a kryt, případně s jemnými odstíny slov zaútočit a bránit se.

²¹ bod ve *falso* prakticky totožný s *falso impuntato*

že mu pravou nohou kopneš do kolenní česky s *fendente* na hlavu při vracení pravé nohy vzad. Pro svou obranu hod' levou nohu vzad a tni *roverso scannato*²² na hlavu a paži tak, aby tvůj meč šel do *coda lunga et stretta*. Pokud ti pak soupeř odpoví útokem na hlavu nebo na nohu, braň se s *falso traversato* zdola nahoru v doprovodu puklíře a v tempu mu řízni *roverso* na pravou nohu. Pro svou obranu hod' pravou nohu za levou a sekni *fendente roverso* na okraj puklíře s levou nohou hozenou k pravé. Odtud ozdob hru obvyklým způsobem s úderem puklíře a zvednutím hrotu po způsobu *montante*, jež neprojde skrz *porta di ferro alta*, jak jsem již uvedl výše.

O protiakci první části. Kap. 14.

Jsi-li v *porta di ferro alta* a tvůj soupeř na tebe bodá, ve stejném tempu, kdy bodne, udělej zdvižení a ústup a tvůj meč klesne do *cinghiara porta di ferro larga*. Nezastavuj se, než pošleš *roverso* do *coda lunga et distesa* - tím ho připravíš o fantazii a způsobíš mu potíže. Poté, cos provedl *roverso*, hod' levou nohu k pravé a při tom obvyklým způsobem ozdob hru. Poznámka: Pokud nevíš, co je to zdvižení a ústup, zde tě to naučím jednou provždy. Zdvižení²³ a ústup je, když na tebe soupeř vede nebezpečný útok a ty jsi v *porta di ferro alta* nebo *stretta* nebo *larga* či v *sotto braccio* nebo v *coda lunga et stretta* či v *cinghiara porta di ferro* (je jedno, v kterém z těchto dolních střehů budeš). V tempu, kdy provádí svůj útok, hod' rychle *falso* zdola nahoru s *mandritto fendente* házeje pravou nohu za levou. Toto se nazývá zdvižení a ústup. Věz, že tento útok bude dobrou protiakcí na toho, kdo hodlá vstoupit bodem, jak poznamenávám a čehož je třeba dbát.

Druhá část.

Jsi-li v *porta di ferro alta* a tvůj soupeř bude pravou nohou vpředu, přejdi do libovolného horního střehu, vykroč levou nohou vpřed na jeho pravou stranu, při tom naznač²⁴ *tramazzone* a bodni mu na tvář a buď zakryt svým puklířem. Jakmile půjde vně svého meče, aby kryl bod, obejdi ho spodem a bodni mu opět mezi mečem a puklířem zdola nahoru na tvář. Pro svou obranu hod' *roverso fendente* na okraj puklíře a pravou nohou ustup za levou a v témže tempu se levá noha připojí k pravé. Odtud ozdob hru obvyklým způsobem, to je úderem puklíře a zvednutím hrotu po způsobu *montante*, jež neprojde skrz *porta di ferro alta*. Takto se vrať, jak jsem již uvedl výše.

O protiakci druhé části. Kap. 15.

Jsi-li v *porta di ferro alta* jako on, buď obezřetný a chraň si pěst s mečem. Jakmile bude chtít vykročit levou nohou v naznačení *tramazzone*, aby mohl bodnout, ustup svou pravou nohou šikmo za levou a při tom mu rychle hod' dvě *tramazzoni* na ruku s mečem tak, že svým mečem klesneš do *cinghiara porta di ferro*. Pro svou obranu, když na tebe zaútočí, dej rychle pravou nohu vpřed a hod' mu *falso* zdola nahoru s *mandritto tondo* pod paží spolu s *roverso*. Odtud ozdob hru, čili tni další *roverso* na okraj puklíře, přičemž hod' pravou nohu za levou a levou pohodlně k pravé. Pak udeř puklířem nebo zvedni hrotem, jak jsem uvedl výše, čímž přijdeš do výše uvedeného střehu *porta di ferro alta* s pažemi a nohama dobře postavenýma.

²² řezané *roverso*

²³ Marozzo rozlišuje dvě akce s velmi podobným názvem: *elza* (zdvižení) je zde popisovaný obecný odsek či odtlačení soupeřovy čepele rubovým ostřím zdola nahoru, kdežto *montare* (zvednutí) je sek vedený zdola, při němž hrot letí přímo vzhůru podél osy soupeřova těla (často bývá uváděno doslova "zvednutí *montante*", což je onen stoupající sek, nebo obšírněji "zvednutí hrotu po způsobu *montante*").

²⁴ Pro naznačení útoku používá Marozzo slovo *vista*, jehož nejpříhodnějším významem je v tomto případě „zdání“. Proto lze naznačení útoku chápat dvojím způsobem – jako pohroz (např. naznačení seku zprava a změnění dráhy letu doleva) i jako projití (např. sek zprava nebude veden důrazně na tělo, ale projde před soupeřem a změní se v bod). V obou případech je cílem překvapit soupeře a donutit ho ke zbrklému krytu na nečekaný útok. Mimoto užívá také slovesa *fingerere* (předstírat).

Třetí část.

Jsi-li v *porta di ferro* a tvůj soupeř bude v *guardia alta* nebo zvedá *montante*, v té chvíli, kdy dochází nahoru, předstírej bod na obličej s levou nohou jdoucí vpřed. Při tom uchop meč svou rukou s puklím po způsobu *spada in armi* a v tempu mu kopni do kolenní česky. Nato se vrať zpět za levou, kterou nezastavuj, a zasad' mu *fendente* na hlavu tak, že tvůj meč při jeho provádění klesne do *porta di ferro stretta*. Pokud pak na tebe tvůj soupeř v odvetě zaútočí, vraž *falso* zdola nahoru s *mandritto tondo* na nohu a s *roverso* na tvář stavěje při tom pravou nohu trochu vpřed. Pro svou obranu hod' pravou nohu za levou a řízni *fendente roverso* na okraj puklíře a levou nohu hod' k pravé způsobem, jímž ozdobíš hru, to je s úderem puklíře a zvednutím, jak jsem uvedl výše. Hrot půjde opět do *porta di ferro alta*, takže neopomíjej, abys tento střet vždy prováděl na tvého soupeře směle, odvážně a beze strachu. Když budeš toto dodržovat, tvůj soupeř tě pravděpodobně nikdy neuchopí a ty stále budeš mít čest.

O protiakci třetí části. Kap. 16.

Jsi-li v *guardia alta* nebo když provádíš zvednutí *montante* a tvůj soupeř ti provede naznačení bodu, chci, abys byl neustále obezřetný a nikdy nespouštěl oči z jeho pravé ruky s mečem, aby ses na jeho naznačení nepohnul. Jakmile tě bude chtít kopnout pravou nohou, můžeš proti tomuto kopu provést dvě protiakce. Čili jakmile zvedne nohu, aby tě kopnul, udeř ho okrajem svého puklíře do holeně pravé nohy a tvůj meč bude krýt hlavu před jeho *fendente*. Toto je jedna z oněch dvou protiakcí. Druhá protiakce bude, když vykročí levou nohou, aby naznačil bod nebo také než při tomto naznačení bodne a než bod provede, hod' pravou nohu za levou a bodni po způsobu *montante* čili zdola nahoru na jeho tvář tak, že se tvůj meč zastaví v *cinghiara porta di ferro alta*. Odtud ozdob hru, tzn. hod' levou nohu k pravé a levou můžeš vykročit a udeřit puklím a zvednout obvyklým způsobem opět do *porta di ferro alta*.

Čtvrtá část.

Jsi-li v *porta di ferro alta*, jak jsem uvedl výše, a tvůj soupeř také, rychle se k němu přiblíž a hod' mu na hlavu *tramazzone*, jež neprojde skrz *guardia della faccia* tak, aby se tvůj soupeř kryl mečem na pravém ostří v doprovodu svého puklíře. Když se bude krýt, upust' svůj meč a puklír na zem a pravou rukou mu vytrhni puklír z levice a levou, tzn. vnitřkem puklíře, uchop soupeřův meč a svou ruku překlop tak, že mu bezpečně vyrveš zbraň z ruky.

O protiakci čtvrté části. Kap. 17.

Nuže, jsi-li v *porta di ferro alta*, jak je uvedeno, a tvůj soupeř ti hází *tramazzone*, aby tě přinutil se krýt, chci, abys přesto kryl mečem těsně spojeným s puklím a s pažemi prudce vytrčenými vpřed. A když odhodí svůj meč a puklír na zem, aby ti vyrval tvé z rukou, a ty budeš pohotový, jakmile natáhne své ruce, hod' svou pravou nohu do velkého kroku za levou a hod' mu na hlavu *fendente*, jež klesne do *cinghiara porta di ferro stretta*. Takto tvůj soupeř zůstane beze zbraní a vezmeš ho po hlavě, což poznamenávám jednou provždy.

Pátá část.

Jsi-li v *porta di ferro alta* nebo *stretta* či v *coda lunga et stretta*, chci, abys odtud bodl zvnějšku soupeřova meče na tvář s levou nohou vpřed, pokud se rozhodne, že bude v *porta di ferro alta* nebo *sopra braccio*. Toto dělám proto, abys ho vylákal vně falešného ostří jeho meče a kryl tvůj bod, což se lépe dělá silou. A když se tvé falešné ostří dotkne jeho, uchop mu jeho meč svou rukou s puklím zevnitř tak, abys mu ho páčil dolů. Meč mu vytrhni z ruky a můžeš mu zasadit, co chceš. Věz, že takto nemůžeš chybit.

O protiakci páté části. Kap. 18.

Jsi-li ve střehu *porta di ferro alta* nebo *sopra braccio* a tvůj soupeř ti bodá zvnějšku na tvář s levou nohou, aby provedl uchopení, chci, abys při bodu spojil falešné ostří svého meče s jeho, aniž bys pohnul nohama. A když vyrazí svou rukou s puklím, aby uchopil meč, řízni mu ve stejném tempu zprava na tvář spolu s *tramazzone*. Při tom ustup pravou nohou tak, že tvůj meč klesne do *porta di ferro cinghiara stretta*. Takto ti neprovede uchopení a vezmeš ho přes tvář a udeříš s *tramazzone* přes pravou ruku. Odtud ozdob hru obvyklým způsobem jako výše.

Šestá část.

Jsi-li opět v *porta di ferro alta* nebo *stretta* a tvůj soupeř ti zaútočí na hlavu, chci, abys při útoku hodil levou nohu rychle před pravou, kryl útok svého soupeře mečem a doprovodil jej svým puklím do *guardia di testa*. Při krytu proved' polootočení pěsti dovnitř a uchop jeho meč rukou s puklím a kruť jej dolů tak, abys mu meč vypáčil z ruky. A bodni mu na prsa nebo, chceš-li, na tvář a takto nemůžeš chybit. Poté se postav tak, jak jsem ti řekl již dříve.

O protiakci šesté části. Kap. 19.

Jsi-li nyní v *guardia alta* nebo v *porta di ferro* a chceš útočit, tzn. zahájit útok zejména s *mandritti* nebo *tramazzoni*, o nichž ti uvádím, že když chceš provádět tato *dritti* nebo *tramazzoni* a nechceš, aby ti provedl uchopení, znej s jistotou, že když hodíš *dritto*, ustup rychle s *roverso* tak, že pravou nohou ustoupíš za levou a tvůj meč půjde do *coda lunga et alta*. Takto ti nebude moci provést uchopení. A když na něj hodíš *tramazzone*, radím ti, abys nikdy neprováděl jen jedno bez dalších dvou nebo tří, pokud neprovádíš dvě zastavení. Vždy z něj proved' při ústupu ještě jedno, jež klesne do *cinghiara porta di ferro stretta*. Takto ti nebude moci provést uchopení, takže měj toto pro jistotu.

Sedmá část.

Nyní poznamenávám, že jsi-li v *coda lunga et stretta* nebo v *porta di ferro alta*, jak jsem uvedl výše, a také *stretta* nebo v *guardia alta* a tvůj soupeř bude, kde chce, budiž tedy v *guardia alta*. Právě v tom okamžiku, kdy se dostane do *guardia alta*, vykroč levou nohou vpřed a při tom bodni ve *falso* na soupeřův pravý spánek. Ve stejném tempu naznač *mandritto* na jeho levou stranu, při tom hod' pravou nohu na jeho levou stranu a zasad' mu *roverso* na pravé stehno. Pro svou obranu hod' pravou nohu za levou, řízni *roverso fendente* na okraj svého puklíře a odtud ozdob hru obvyklým způsobem.

O protiakci sedmé části. Kap. 20.

Nyní dbej, že chci, abys provedl pěknou odvetu na toho, kdo na tebe hází *tramazzone*, když budeš v *porta di ferro larga* nebo *stretta* či *alta*. Rozhodne-li se vykročit levou nohou šikmo vpřed na tvou pravou stranu, aby ti sekl na paži s mečem nebo na hlavu, dávej dobrý pozor, a když proti tobě vykročí levou nohou s *tramazzone*, hod' pravou nohu a paži s mečem trochu k sobě tak, abys mohl zjistit, zda na tebe toto *tramazzone* může či nemůže dosáhnout, a když projde, okamžitě vykroč pravou nohou a zasad' mu *roverso tondo* na tvář. Při tomto *roverso* tni *fendente roverso* na okraj puklíře a pravá noha půjde za levou tak, že ozdobíš hru, jak je uvedeno výše.

Druhá protiakce na *roverso* na nohu. Kap. 21.

Chci tě naučit ještě další odvetu na toho, kdo ti zaútočí s *roverso* na nohu, když budeš *sopra braccio*. Jsi-li napřažen nad paží a soupeř ti hází *roverso* na nohu, chci, abys hodil levou nohu na soupeřovu pravou stranu, při tom postavil plochu svého meče pod jeho *roverso* a zasadil mu *roverso* na krk nebo na hlavu. Postav se do *coda lunga et alta* a buď připraven se bránit, jestliže na tebe zaútočí.

Třetí protiakce na toto *roverso*.

Tvůj soupeř ti opět hází *roverso* na nohu, zkříž pravou nohu nad levou a nechej jeho *roverso* projít, načež urychleně vykroč pravou nohou vpřed a zasad' mu *roverso* na pravý spánek. Tvůj meč půjde do *coda lunga et stretta* a postav se dobře s pažemi dobře napjatými.

Čtvrtá protiakce na výše uvedené *roverso*.

Věz, že v tempu, kdy rychle zaútočí s *roverso* na nohu, chci, abys hodil pravou nohu k levé a *roverso* projde. Načež vykroč levou nohou vpřed na jeho pravou stranu a zasad' mu *roverso spinto*²⁵ na pravý spánek tak, že se ocitneš v *coda lunga et alta*. Navždy si zapamatuj, že hozením pravé nohy tam, kde je levá, a hozením v tempu vpřed, se docílí zamaskování nohou. Toto tedy věz propříště.

Osmá část třetího útoku.

Když budeš v *porta di ferro alta* a tvůj soupeř také, chci, aby ses snažil o dotyk falešným ostřím na falešné ostří. A když se tak stane, vykroč mocně levou nohou na jeho pravou stranu a bodni mu rychle na tvář otáčeje zápěstí své ruky dolů a pravé ostří se srazí s jeho falešným ostřím. Tvá ruka se rychle zvedne vzhůru tak, že bude přinucen, aby zvedl pěst svého meče. Uchop jej zevnitř svou rukou s puklím, jak jsem ti ukázal výše, a chceš-li, můžeš mu meč vytrhnout z ruky.

O protiakci osmé části. Kap. 22.

Věz, když budeš v *porta di ferro alta* a tvůj soupeř také a chceš ho nechat zaútočit, čili vidět, co chce soupeř provést, chci, abys byl pozorný, než se dotkneš falešným ostřím jeho falešného ostří. Dávej dobrý pozor na jeho ruku s mečem kvůli uchopení nebo jinému útoku, jenž hodlá provést, a když uvidíš, že vykročil levou nohou vně a bodá a číhá, aby se zastavil, jelikož zvedáš svou pravou paži na vnější straně, je zřejmé, že ti hodlá provést uchopení nebo jiný útok. Takže když uvidíš, že vykročil, hoď pravou nohu do velkého kroku za levou a proved' polootočení pěsti tak, abys byl pravým ostřím na pravém ostří a v *coda lunga et alta*. Takto ti nezpůsobí žádnou potíž a budeš stejně dobrý jako on.

O definici vazby falešným ostřím na falešné ostří. Kap. 23.

Věz, že všechno to, co bylo popsáno dříve na začátku třetího útoku, se provádí z pŕlmeče. Je ovšem pravda, že to nelze provést, pokud není falešné ostří na falešném ostří, a někteří dodávají, že to lze provádět na dlouhou vzdálenost i nakrátko, a odtud jdou do pŕlmeče nebo do výše uvedeného střetu. A chci, abys věděl, že všechna tato tlačení z pŕlmeče, která jsem představil ve třetím útoku, nelze tlačit z bodu ve *falso* a proto se uvádějí střety ve vazbě falešným ostřím na falešném ostří. Předvedu ti tedy vazbu falešným ostřím na falešné ostří.

Vysvětlení umění pŕlmeče. Kap. 24.

Víš, že ve třetím útoku a na některých dalších místech jsem ti ukázal, že akci lze provádět ve vazbě falešným ostřím na falešném ostří. Ale věz, že ve skutečnosti jsem ti neuváděl pravidla, pokud by nebyla pěkná, stručná a užitečná pro tvé žáky. A věz, že pokud bych chtěl uvést všechno, nestačilo by mi k tomu deset knih větších, než tato. Ve stručnosti platí, že v umění šermu není pro člověka základem nic jiného, než mít inteligenci a chtít dělat kroky. Nyní již neřeknu víc, protože chci uvést zásadu vazby pravého ostří s pravým ostřím, a s ohledem na to měj pro teď trpělivost.

---

²⁵ *roverso spinto* – tlačení sek zleva

Chceš-li se setkat se svým soupeřem vazbou pravého ostří na pravé ostří
v tom střehu, v němž se nachází. Kap. 25.

Věz, že chceš-li se setkat se soupeřem vazbou pravého ostří na pravé ostří, je nutné, aby ses postavil do dolního střehu - zejména do *porta di ferro stretta* nebo *alta* nebo do *coda lunga et alta*, případně do *cinghiara porta di ferro*, buď *stretta* nebo *larga*, a ještě můžeš jít do *guardia distesa*. Také on bude v těch střezích, které zde uvidíš popsané. Nejprve je nutné, chceš-li jít do vazby pravého ostří na pravém ostří, abys ho zastihl v *porta di ferro alta* nebo *stretta*, v *coda lunga et stretta* a na dalších místech, jak už víš. Proto si povězte, jakým způsobem mu vstoupíš z *coda lunga et alta*. Dávej tedy dobrý pozor, že to, co zde uvedu, lze opět provádět ze stejných akcí s jinými druhy zbraní, zejména s dvouručním mečem a samotným mečem a také s mečem a širokým puklím nebo targou a případně také několik akcí s rotellou. Netvrdím kategoricky, že mohou dělat vše, ale velkou část, a to jak pravým tak i falešným ostřím. Upozorňuji tě na to, ačkoli jsem tě již osobně poučil. Toto však dělám proto, pokud bys časem neprocvicoval uvedené umění, aby sis ho zopakoval v této mé knize a čtením si všechno připoměl. Ale povzbudím tě, že budeš-li opětovně procvičovat umění šermu, měl bys občas pro svůj prospěch číst v této knize a stále ji používat a to ti bude dávat dobrou zkušenost, neboť chci, abys věděl, že někdy má větší cenu dobrá praxe než dobrá znalost, ale tím tě neudivím.

O první části pravého ostří. Kap. 26.

Nyní započneme ve jménu božím první část setkání pravého ostří s pravým ostřím - obzvláště nacházíš-li se v *coda lunga et alta* s levou nohou vpředu. Leč do tohoto střehu se stavěj jen zřídka, protože při šermu širokým puklím není příliš vhodný. Nyní dávej dobrý pozor, že jsi-li v *coda lunga et alta* a tvůj soupeř bude tam, kde jsem ti uvedl, bodni mu mezi jeho meč a puklím *ponta dritta* zevnitř a miř na obličej. Pokud se tohoto bodu lekne a odkryje se na pravé straně, vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a proved' naznačení obrácení *roversa*. Svým mečem se nepřibliž až k jeho a při naznačení *roversa* nechej padnout meč hrotem k zemi po způsobu *molinella*, pusť jej a uchop jeho meč tak, abys mu ho vypáčil z ruky, čili mu ho kruč' dolů. Tímto způsobem bude bez meče a můžeš mu zasadit, co chceš.

O protiakci první části pravého ostří. Kap. 27.

Jsi-li v *guardia bassa* s pravou nohou vpředu a tvůj soupeř by s tebou chtěl vstoupit do vazby na pravém ostří, to je do půlmeče, chceš-li vyčkat na soupeře, který ti provede uchopení, aby tě obelstil, neboť chceš oklamat ty jeho, nechej ho v klidu vstoupit, ale sleduj jeho ruku s mečem. Když vykročí z levé nohy, aby provedl naznačení, nehýbej se. Když však odhodí svůj meč na zem, zvedni pěst s mečem do vzduchu a jdi do *guardia alta*. Při tom ustup pravou nohou za levou a zasad' mu *fendente* shora na hlavu tak, že tvůj meč klesne do *cinghiara porta di ferro stretta* a on zůstane bez meče v ruce.

Druhá část.

Zůstaneš-li při protiakci tohoto prvního střetu ve vazbě pravým ostřím na pravém ostří v *cinghiara porta di ferro stretta*, odkud chceš zaútočit, buď první ve vstoupení do vazby na pravém ostří, jak jsem ti již řekl. Vykroč pravou nohou vpřed, nachází-li se v *porta di ferro alta* nebo *stretta* nebo *larga*, a pokud s ním vstoupíš do vazby na pravém ostří po způsobu *guardia di faccia*, vstoupíš s ním do vazby na pravém ostří.

O protiakci druhé části. Kap. 28.

Ihned proved' polootočení pěsti dolů tak, aby tvé falešné ostří bylo proti soupeřově pravému ostří a zvedni pravou ruku trochu vzhůru tak, aby mu hrot tvého meče mířil do obličej. Pokud se hrotu lekne a bude tlačit pravou paži na svou levou stranu, jdi v tempu levou nohou

na jeho pravou stranu, uchop mu jeho paži s mečem svou rukou s puklím a při tom mu zasad' mu *roverso* na hlavu nebo, chceš-li, bodej na tělo. Pokud bys takovéto uchopení nechtěl provést, můžeš ho udeřit okrajem puklíře zvnějšku do jeho pravé paže a v témže tempu, kdy udeříš puklím, mu zasad' ještě *roverso* na hlavu a pomni, že toto je velký úder. Pro svou obranu zůstaň s mečem a puklím v *coda lunga et alta*. A když budeš provádět tato *roversi* jdoucí proti levé noze, vždy následuj pravou vzad.

Třetí část.

Jsi-li v *porta di ferro alta* nebo *stretta* či *larga* a tvůj soupeř s tebou hodlá vstoupit do vazby pravým ostřím na pravé ostří, chci, abys věděl, že pokud chceš, aby se k tobě nedostal, máš celý postup, o němž jsem tě již poučil. Nicméně pokud se chceš bránit, nechej ho vstoupit do vazby na pravé ostří a když bude vstupovat, dávej mu pozor na ruce kvůli uchopení a pokud otočí své falešné ostří proti tvému pravému ostří se svou rukou vysoko, nehýbej se. Jakmile však vykročí levou nohou chtěje ti provést úchop nebo úder puklím do paže s mečem, hod' pravou nohu rychle za levou a řízni mu *roverso* na pravou paži nebo na krk. Po provedení tohoto *roversa* ustup pro svou obranu levou nohou za pravou a postav se s mečem do *guardia di faccia* doprovázejе puklím ruku s mečem a s pažemi dobře napjatými proti pravé straně soupeřovy tváře.

O protiakci třetí části. Kap. 29.

Zde nyní sleduj, že budeš-li v *coda lunga et alta* nebo v *porta di ferro stretta* či *alta* nebo v *coda lunga et stretta* a tvůj soupeř bude v *porta di ferro alta* či *stretta*, rychle s ním vstup do vazby pravým ostřím na pravé ostří s pravou nohou pevně doprava vpřed a poté hod' levou na jeho pravou stranu. Při tom mu naznač *roverso* na hlavu, ale svůj meč odhod' dozadu za své rameno a vraž mu hlavu pod jeho pravé podpaží a pravou paží ho popadni za pravou nohu, což znamená, že mu tuto paži vrazíš mezi nohy. A tímto způsobem ho poval za rameno nebo ho, chceš-li, podtrhni a takto nemůžeš chybit.

Čtvrtá část.

Jsi-li v *porta di ferro alta* nebo *stretta* a tvůj soupeř s tebou vstupuje do vazby pravým ostřím s pravým ostřím, měj srdce, že chceš-li se bránit, je nutné, abys dával pozor na ruce, protože chci, abys věděl, že dáváš-li pozor na ruce, nemůže ti provést akci, kterou bys neviděl. Tudíž ti dávám na srozuměnou, že když vykročí levou nohou na tvou pravou stranu, nehýbej se, dokud neodhodí svůj meč. Jakmile meč odhodí, aby ti vrazil hlavu pod tvé podpaží, hod' rychle pravou nohu mocně za levou a při tom mu zasad' *roverso ridoppio* od vykročené nohy²⁶ a takto nemůžeš chybit. Dále chci, abys věděl, že ho můžeš okrajem svého puklíře udeřit do hlavy.

O protiakci čtvrté části. Kap. 30.

Nyní bedlivě sleduj, že jsi-li v *porta di ferro alta* nebo ve střehu *coda lunga et alta* nebo v *coda lunga et stretta*, je na zváženu, zda chceš útočit, to je jako první vstoupit se svým soupeřem do púlmeče a zejména do vazby pravého ostří s pravým ostřím. Je nezbytné mít jistotu a chtít ho zastihnout v *guardia alta* nebo v *porta di ferro alta*. Poté, co ho zastihneš v těchto dvou střezích, vstup s ním do vazby na pravém ostří s rukou s mečem doprovázenou shora svým puklím. To dělám proto, aby ti nesekl do pravé ruky, bude-li v *guardia alta*. A když s ním budeš ve vazbě na pravém ostří, ihned otoč falešné ostří svého meče proti jeho pravému ostří tak, abys mu řízl *roverso* na tvář. Pokud se tohoto *roversa* lekne a pozdvihne svou pravou paži, zasad' mu v témže tempu *dritto ridoppio* do pravé paže s *roverso* od

²⁶ Jde-li vpřed pravá noha, je sek veden zprava, jde-li vpřed levá, je veden zleva.

vykročené nohy zvnějšku opět na jeho pravou paži. A pro svou obranu ozdob hru obvyklým způsobem a vrať se do *porta di ferro alta* se svým puklím dobře postaveným.

Pátá část.

Jsi-li zpátky v *guardia alta* nebo v *porta di ferro alta*, věz, že je na zvaženu, zda můžeš zaútočit nebo se bránit. Vidíš-li ovšem svého soupeře v jednom z výše uvedených střehů, je to důvod k znepokojení, že má velkou fantazii přicházet s tebou do vazby na pravé ostří. Bedlivě si však hlídej, aby tě neoklamal rychlosti ruky, když bude vstupovat. Protože budeš pozorný, když bude chtít otočit falešné ostří svého meče, aby ti řízl do tváře, hod' pravou nohu za levou a při tom mu pošli velké *tramazzone* na paži nebo ruku s mečem tak, že tvůj meč klesne do *porta di ferro cinghiara*. Tímto způsobem mu překazíš fantazii a nebude ti moci zasadit ani *roverso segato*, ani *mandritto ridoppio*, ani ti zasadit *roverso* od vykročené nohy. Někdy tudíž můžeš nechat soupeře záměrně zaútočit, abys ho vyzkoušel, zejména když umíš dobře vpřed a vzad.

O protiakci páté části. Kap. 31.

Zde nyní sleduj, že vedeš-li se svým soupeřem vazbu pravým ostřím na pravé ostří, naraž z ní do jeho meče zdvižením dovnitř, abys mu takto zasadil *roverso* mířící na pravý spánek. Při tomto nárazu vykroč levou nohou proti soupeřově pravé straně a postav svůj puklím na jeho paži s mečem. Pro svou ochranu hod' pravou nohu za levou a postav se s mečem a puklím do *guardia di faccia*.

Šestá část.

Nyní zde bedlivě sleduj, že když budeš vést vazbu na pravém ostří a tvůj soupeř ti bude chtít svým zdvižením narazit do meče, aby ti zasadil *roverso* mířící na pravý spánek, chci, abys věděl, že při tomto nárazu je nezbytné hodit pravou nohu za soupeře, při tom provést polootočení pěsti vně na svou pravou stranu a uchopit svůj meč rukou svého puklíře v polovině po způsobu *spada in armi*. A ve stejném tempu hod' pravou nohu za levou a zasad' mu *fendente* na hlavu tak, že tvůj meč klesne do dobře postavené *porta di ferro stretta*.

O protiakci šesté části. Kap. 32.

Věz, že když budeš vést vazbu na pravém ostří, odtlač zdvižením svého meče soupeřův meč tvrdě dovnitř, čili na jeho levou stranu, a při tom hod' levou nohu křížem vně na jeho pravou stranu, natáhni paži a ruku s puklím mu polož přes hrdlo z vnitřní strany tak, že touto paží klesneš prudce vně a tvá levá noha způsobí zevnitř podražení, takže ho povalíš na zem. A myslí na to, abys při pohybu nohou a paží na výše uvedená místa neopouštěl svým mečem jeho meč.

O akci a protiakci sevření vrchem při vazbě pravým ostřím s pravým ostřím. Kap. 33.

Vedeš-li vazbu na pravém ostří a tvůj soupeř ti naraží zdvižením svého meče do tvého, aby mohl vykročit levou nohou a obchvátit ti svou pravou paží hrdlo, aby tě povalil nazad, když uvidíš, že vykročil levou nohou na tvou pravou stranu, hod' rychle pravou nohu pevně za levou, abys mu takto zasadil *roverso* na tu nohu, která půjde vpřed, aby provedla podražení. Takto ho ošálíš a tvůj meč neprochází skrz střeh *coda lunga et alta*. Meč a puklím měj těsně u sebe. Pomni ovšem na to, že když budeš vést vazbu pravým ostřím na pravém ostří, je na zvaženu, zda máš rychlou ruku či ne. Pokud ji máš rychlou, odraz jeho meč zvednutím svého meče vzhůru a zasad' mu *roverso* na stehno, aniž bys pohnul nohama. Pro svou ochranu se rychle vrať svým mečem vzhůru do *spada in arme*, čili ho uchop svou rukou s puklím a sniž se trochu pod toto *spada in arme*. Věz, že toto je vytríbený útok, jenž přinese potěšení tomu, kdo má rychlou ruku a není líný.

O vymezení třetího útoku. Kap. 34.

Víš-li tedy, že když budeš se svým soupeřem ve vazbě na pravém ostří, je nutné být pozorný, aby se ti nestalo, že nepostřehneš, kdyby ti rychle provedl úder rukou. Ty však budeš pohotový, a když ti narazí do meče, aby ti zasadil *roverso* na stehno, zasad' mu *roverso* od vykročené nohy na krk nebo na paži s mečem a takto nemůžeš chybit. Abys věděl, že akce je *roverso* od vykročené nohy, upřesním ti ji zde jednou provždy: Chci, abys hodil *roverso traversato* za současného ústupu pravou nohou vzad. Nestavěj ji však na zem, než dokončíš *roverso*, a když budeš ustupovat, hoď ji vzad po způsobu kopu. A toto je výše uvedené *roverso*.

Druhé pojednání o tom, jak lze dělat vazbu pravým ostřím na pravé ostří a též falešným na falešné. Kap. 35.

Nyní věz, že jsi-li ve vazbě na pravém ostří nebo, chceš-li, na falešném ostří, můžeš provádět mnohá uchopení meče, rozličná naznačení a otočení hlavice, jak už víš, a naznačit *roversi* a seknout *dritto*, a naznačit *dritto* a seknout *roversi*, a rovněž naznačit *roversi* a tnout *falsi*. Takže se nediv, že když je jeden zkrácen na dva způsoby půlmeče, lze provádět mnoho akcí. Ale dobře ti pravím, že je málo lidí, kteří jasně vidí, když jsou v půlmeči, a kteří chtějí a umějí vstupovat a unikat při obou způsobech půlmeče. Chci, abys věděl, že to jsou skvělí a prvotřídní šermíři a umějí rozpoznat *tempo*. Ti, kteří neznají výše zmíněné umění, nemohou rozpoznat *tempo* ani *mezzo tempo*²⁷ a nemohou být skutečnými šermíři. Děj se vůle Boží, že když budou šermovat s jinými šermíři, někdy se dotknou²⁸ jiných, leč nedotknou se jich proto, aby uplatnili svůj um, ale zcela náhodně, a to proto, že nejsou vycvičeni v umění půlmeče. Tedy proto ti radím, když budeš učit své žáky, abys jim pro svou čest a pro svou výhodu na začátku, kdy budeš mít k dobru osm nebo devět dní, vložil některý ze střetů půlmeče doprostřed soupeřových útoků. Tímto způsobem je budeš dobře cvičit a dělat z nich statné šermíře, kteří budou silní v secích a oni se naučí svádět potyčky²⁹, protože široká hra učí svádět potyčky a úzká učí zastavovat údery a žáci tak získají odvalu, protože nejprve si na to musí navyknout. Takto se z nich stanou dobří a důkladní šermíři, takže ti ti radím držet se tohoto postupu. Ovšem nepřehlédni, že střety nebo útoky, které budou uvedeny u malého puklíře, lze opět namnoze provádět se samotným mečem, což máš výše, s obouručním mečem, mečem a *targou* a širokým puklířem a také s mečem a *rotellou* a též s dřevcovou zbraní, jestliže je s ní lze provádět, jak už víš, a tudíž na to nezapomínej.

O způsobu, jímž se má bojovat muž proti muži s mečem a širokým puklířem, akce a protiakce. Kap. 85.

Nyní si předvedeme střet s užitím meče a širokého puklíře v ruce, jenž bude výborný a velmi užitečný pro učení a také pro toho, kdo by si měl počínat dvorně. Takže sleduj a buď pozorný. Když budeš mít v ruce sečný meč a široký puklíř, chci, aby ses postavil do *coda lunga et alta*, to je s levou nohou vpředu a s mečem a puklířem blízko při sobě. A toto dělám proto, poněvadž budeš obránce, což znamená, že vyčkáš na soupeře, který zaútočí dřív než ty. Měl bys pochopit, že když si člověk počíná dvorně, nemůže přirozeně provést víc než tři útoky, to je *mandritto*, *roverso* a *stoccata*. Ale najdou se lidé, kteří tvrdí, že lze provádět více než tři výše uvedené útoky. Já k tomu dodávám, že jistě lze provádět mnoho druhů útoků, nicméně pokud si chceš počínat dvorně, říkám ti, že při zahájení nemohou být prováděny jiné, než ony tři výše uvedené útoky. V tomto zahájení si tedy předvedeme, že nejprve provede *stoccata*. Proveď-li *stoccata*, chci, abys vykročil pravou nohou na jeho levou stranu, při tom vrazil

²⁷ V originále jsou zde množná čísla. *Tempo* lze chápat jako vhodný časový úsek k provedení akce a *mezzo tempo* jako střední soupeřovy část akce, při níž lze provést útok tzv. „do tempa“ čili do soupeřova pohybu.

²⁸ Dotykem je zde míněna vazba mečem na meč.

²⁹ Potyčkou je míněn střet dvou šermířů zahájený na větší vzdálenost.

falešné ostří svého meče zdola nahoru na jeho *stoccata* a zasadil mu *roverso segato*³⁰ na nohu, přičemž tvůj puklír bude nad tvým mečem. Pro svou obranu hod' pravou nohu za levou a při tom tni *mandritto sgualebrato* na soupeřovu paži s mečem, přičemž meč klesne do *cinghiara porta di ferro stretta*. Poté hod' levou nohu za pravou, při tom proved' polootočení pěsti a posav se do *coda lunga et stretta* (to je s pravou nohou vpředu a meč bude vně tvé pravé nohy) s pažemi a nohama dobře postavenýma a napjatýma. A zde chci, abys útočil, čili chci, abys zaútočil jako první.

O základech předstírání s mečem a puklípem. Kap. 86.

Jsi-li zpátky v *coda lunga et stretta*, chci, abys bodl *stoccata* s levou nohou vpřed a s pravou nohou hod' *mandritto* na nohu jda v tomto tempu na soupeřovu levou stranu. Tvůj meč klesne do *porta di ferro larga* a vyčkej na soupeře, jenž ti zaútočí na hlavu či nohu. Může ti ovšem zaútočit, kam chce, a to buď s *mandritto* nebo *roverso* nebo *stoccata*. Chci, abys při kterémkoliv z těchto útoků, který na tebe provede, vrazil *falso* zdola nahoru na meč, tzn. při útoku, který na tebe povede, hod' levou nohu vpřed na jeho pravou stranu a zasad' mu *mandritto* na nohu. Při tom přilož svůj puklír na soupeřovu pěst s mečem a tvá pravá noha následuje v tomto tempu za levou. Poté naň hod' *roverso*, přičemž levou nohou ustup za pravou tak, že tvůj meč klesne do *coda lunga et stretta*, a pro svou obranu hod' pravou nohu velkým krokem za levou a postav se do *coda lunga et alta*, jak jsem tě již dříve naučil, to je s levou nohou vpředu. Vyčkej na svého soupeře, který ti hodí *mandritto* na hlavu či nohu. Čekej s grácií a nespouštěj oči z jeho ruky s mečem a buď pozorný, aby tě nemohl oklamat.

Zde zaútočíš se *stoccata*. Kap. 87.

Jsi-li poté zpět v *coda lunga et alta*, abys vyčkal na svého soupeře, jenž ti útočí s *mandritto* na hlavu či nohu, chci, abys v tempu, kdy hodí *mandritto*, hodil pravou nohu na soupeřovu levou stranu a při tom mu zasadil *mandritto fendente* na hlavu či paži s mečem. Jestliže se při tomto útoku na hlavu rozhodneš krýt svým puklípem, levá noha bude následovat za pravou a tvůj meč klesne do *porta di ferro larga*. Pokud na tebe při tomto klesnutí tvůj soupeř zaútočí se *stoccata* nebo *mandritto* či *roverso*, chci, abys při kterémkoliv z těchto útoků vrazil *falso* zdola nahoru a šel pravou nohou vpřed na jeho levou stranu. Při tom mu zasad' *roverso* na nohu tak, že tvůj meč bude v *coda lunga et stretta*, a pro svou obranu hod' pravou nohu za levou, přičemž hod' *mandritto traversato* na soupeřovu paži s mečem. Proved' polootočení pěsti a postav se opět do *coda lunga et alta* a vyčkej na soupeře, který ti zaútočí s *roverso* na hlavu či nohu, na což nezapomeň.

O třetí části a zde si počkej na soupeřův útok. Kap. 88.

Víš, že na začátku prvního výpadu jsem ti řekl, že každý, kdo má v ruce meč a široký puklír, nemůže provést víc než tři přirozené útoky - tj. *mandritto*, *roverso* a *stoccata*. Zaprvé jsi tedy viděl, co je proti *stoccata*, zadruhé, co je proti *mandritto*, a zatřetí uvidíš, co je proti *roverso*. Proto jednou pro vždy poznamenávám, že jsi-li *coda lunga et alta* a tvůj soupeř na tebe zaútočí s *roverso*, buď opatrný, a jakmile na tebe zaútočí, hod' rychle levou nohu k pravé a nechej jeho *roverso* projít. Když *roverso* projde, okamžitě vykroč pravou nohou a sekni mu *roverso* na nohu nebo mu, chceš-li, bodni na prsa. A poté, cos provedl *roverso*, hod' *falso* vzhůru na jeho ruku pevně s *roverso tramazzone* a pro svou obranu hod' pravou nohu za levou, sekni *mandritto traversato* a tvůj meč klesne do *cinghiara porta di ferro*. A vůbec se nehýbej, protože tento střeh je dobrý pro obranu. Čili když chceš čekat na společníka, který útočí jako první, dbej dobře, že když mu bodáš na hrud', je nutné, aby tvá pravá noha ustoupila velkým krokem za levou. A v tempu, kdy ustupuješ pravou nohou, bodni zdola

---

³⁰ řezané *roverso*

nahoru na soupeřovu tvář v doprovodu puklíře. Poté se postav do *coda lunga et distesa* a vyčkej na soupeře, který na tebe zaútočí jako první.

Příklad útoku. Kap. 89.

Jsi-li v *coda lunga et distesa* a tvůj soupeř ti hází *mandritto* nebo *roverso* či *stoccatu*, chci, abys při kterémkoliv z těchto útoků hodil pravou nohu na soupeřovu levou stranu a při tom hodil *falso* zdola nahoru na jeho paži s mečem s *roverso segato* na nohu. Pro svou obranu hod' pravou nohu za levou a pošli *mandritto traversato*, jež klesne do *porta di ferro cinghiara*. Pokud ti pak tvůj soupeř zaútočí na hlavu či nohu, vraž mu na jeho meč *falso* zdola nahoru s *roversem* na soupeřovu nohu a poté se vrať zdola nahoru bodem, jenž mu půjde do tváře v doprovodu pod tvým puklířem, aniž bys pohnul nohama. A zde se postav do *coda lunga et stretta* čili s pravou nohou vpředu.

O páté části širokého puklíře. Kap. 90.

Jsi-li zpět v *coda lunga et stretta*, chci, abys zvedl paži se svým mečem vzhůru, to je do *guardia alta* aniž bys pohnul nohama a odtud hodil *roverso sgualembrato*, tzn. dovnitř, a můžeš vrátit zdola nahoru *falso* s *roverso tramazzone* otočeným shora. Je to proto, že pokud ti *falso* vykryje, zasadiš mu *roverso tramazzone* na hlavu nebo na jeho paži s mečem. Pro svou obranu hod' pravou nohu za levou a bodni zdola nahoru na soupeřovu tvář nebo, chceš-li, pošli *mandritto traversato* klesající do *cinghiara porta di ferro stretta*. Při každém z těchto útoků proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga et alta* čili s levou nohou dobře postavenou vpřed.

O šesté části a zde zaútoč *roversem*. Kap. 91.

Jsi-li zpět v *coda lunga et alta*, chci, abys nechal svůj meč jít do *coda lunga et distesa*, to je s levou nohou vpředu a svým puklířem vysunutým na soupeřovu pravou stranu, a chci, abys mu poslal dobré *falso* zdola nahoru na ruku s mečem. Jestliže se nepohne, chci, abys předstíral vrácení tohoto *falsa* dalším otočením a při tom mu svým mečem škrtl shora o jeho, čili vykroč pravou nohu na soupeřovu pravou stranu bodaje mu v tomto tempu *ponta falsata* na tvář. Pokud se tohoto bodu lekne a pozvedne svůj meč vně, zasad' mu *roverso* na nohu a poté hod' pro svou obranu pravou nohu za levou a při tom hod' *mandritto traversato* klesající do *porta de ferro cinghiara* nebo, chceš-li, bodni zdola nahoru doprovázeje shora ruku svým puklířem. Zde proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga et alta* s levou nohou vpředu. Poznávám, že tento útok můžeš provádět na tři způsoby - tzn. když bude soupeř stát v *coda lunga e stretta*, v *coda lunga et alta* a v *porta di ferro stretta*, při každém z těchto střehů můžeš provést výše uvedený útok.

O sedmé části, v níž zaútočíš *falsem* na soupeřovu ruku. Kap. 92.

Víš, že jsi-li zpátky v *coda lunga et alta*, je nutné, abys zvažil, v kterém střehu se nachází tvůj soupeř. Řekněme, že ho zastihl v *porta di ferro stretta* nebo *alta*. Chci, abys zaútočil, čili nejprve budeš útočník. Nacházeje se ve výše uvedeném střehu mu s pravou nohou jdoucí vpřed bodni tak, že tento bod půjde zvnějšku soupeřova meče, to je *falso* na *falso*, a bodej mu tvrdě na levou stranu tváře. Pokud se tohoto bodu lekne a napne svou paži s mečem, pošli mezi jeho meč a puklíř *fendente* mířící tvrdě na jeho hlavu a tvůj meč neprojde skrz *guardia di faccia*, protože ti přirozeně odpoví na hlavu. A když ti odpovídá na hlavu, chci, abys mu vrazil hrot svého meče do tváře v doprovodu pod svým puklířem a udělej to v *guardia d'intrare*. V tempu vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a zasad' mu *roverso* na pravý spánek, přičemž toto *roverso* neprojde skrz střeh *coda lunga et alta*. Pro svou obranu hod' levou nohu do velkého kroku za pravou, tni *mandritto*, jež klesne do *porta di ferro larga*, a

zde proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga et stretta* s pravou nohou vpředu a pažemi a nohama dobře napjatýma a postavenýma a s mečem spojeným těsně s puklím.

Vysvětlení, že v osmé části zaútočíš hrotem. Kap. 93.

Jsi-li zpátky v *coda lunga et stretta*, chci, abys šel levou nohou na soupeřovu pravou stranu a při tom mu vrazil *falso impuntato*³¹ na levý spánek tak, aby ti z leknutí odkryl dolní část. Pak mu zasad' *mandritto* na nohu, čili při tomto *mandrittu* vykroč pravou nohou vpřed a tvůj meč klesne do *porta di ferro larga*. Ať na tebe při tomto poklesnutí tvůj soupeř zaútočí nebo ne, chci, abys hodil levou nohu na soupeřovu pravou stranu a v témže tempu bodl *ponta infalsata*³², čili otočil zápěstí své pravé ruky vzhůru a řízl mu *roverso* na nohu. A když řízneš toto *roverso*, chci, abys pro svou obranu vyrazil pěstí s mečem tvrdě vpřed na tvář svého soupeře, tj. hrotem, v doprovodu svého puklíře kryjícího shora. Při tomto bodu hod' levou nohu do velkého kroku za pravou a při tom obrať *roverso* po způsobu *molinella*, to je *roverso tramazzone* na jeho pravou paži, aniž bys pohnul svou pravou nohou před levou. Takto se vrátíš do *coda lunga et stretta* s pažemi a nohama dobře postavenýma.

O prvním střetu s mečem a targou muž proti muži, akce a protiakce se způsobem postavení se. Kap. 113.

Především chci, abys zaujal *coda lunga et alta* s pažemi dobře napjatými na soupeřovu pravou stranu a s hrotem své targy otočeným vpravo kupředu a nahoru. Zde počkej na soupeře, který ti zaútočí na nohu nebo na hlavu. Rozhodne-li se zaútočit ti na hlavu, chci, abys v tempu, kdy ti zaútočí na hlavu, hodil pravou nohu do velkého kroku před levou na soupeřovu pravou stranu a při tom šel hrotem svého meče soupeři po hubě v těsném doprovodu targy, což znamená, že tvůj meč bude v *guardia di faccia*. Ihned vyraž velkým krokem levé nohy na soupeřovu pravou stranu a při tom propni paži, čili přilož svou targu na jeho pěst a bodni svému soupeři zdola nahoru na hrud'. Při tomto bodu udělej pravou nohou velký krok na jeho levou stranu a zasad' mu *mandritto* na nohu s *roversem* pod svou targou s pravou nohou pevnou. A poté, cos provedl *dritto* a *roverso*, hod' pravou nohu za levou a bodni soupeři na tvář v doprovodu targy kryjící shora. Poté trochu natáhni paži a postav se opět do *coda lunga et alta*.

O druhé části. Kap. 114.

Stojíš-li opět v témže střehu a tvůj soupeř na tebe útočí zdola a znovu shora, chci, abys šel velkým krokem své pravé nohy na soupeřovu levou stranu a při tom mu hodil *roverso traversato* na paži s mečem a levá noha následuje za pravou. Pak hod' *falso* zdola nahoru na targu v soupeřově ruce s *roverso tramazzone* pevně od pravé nohy. Poté, cos provedl *falso* a *roverso*, hod' pro svou obranu pravou nohu za levou a při tom bodni soupeři do tváře doprovázející svou ruku shora targou. Pravou nohu hod' vpřed a zaujmi dobře a galantně postavenou *coda lunga et stretta* s pažemi dobře napjatými.

O způsobu, jak čelit *mandrittu* nebo *rover-su*. Kap. 115.

Jsi-li v *coda lunga et stretta* a tvůj soupeř ti útočí na hlavu nebo na nohu ať *mandrittem* nebo *roversem* nebo *stoccatou* (útočí, čím se mu zachce), hod' *mandritto* spolu s *roverso sgualembrato* na soupeřovu paži s mečem, aniž bys pohnul nohama. Poté, cos provedl *mandritto* a *roverso*, chci, abys ťal *mandritto traversato* házeje pravou nohu trochu šikmo za levou a tvůj meč klesne do *porta di ferro cinghiara*. Jsi-li v *porta di ferro cinghiara* a soupeř ti zaútočí na hlavu či na nohu *mandrittem* nebo *roversem* nebo bodne, chci, abys ve stejném tempu, kdy provede jeden z těchto útoků, vykročil velkým krokem pravé nohy vpřed

³¹ *falso*, jež se na konci mění za seku do bodu

³² překroucený bod

a provedl *falso* na meč a *roverso* na soupeřovu nohu. Poté, *cos roverso* provedl, jdi velkým krokem pravé nohy za levou, bodni mu zdola nahoru na tvář v doprovodu své targy shora a zde proved' polootočení pěsti a zaujmi co možná nejlépe postavenou *coda lunga et alta*.

Pojednání o čtvrté části a zde útoč. Kap. 116.

Jsi-li opět v *coda lunga et alta*, chci, abys z ní položil svůj meč nad targu, skoro jako při náprahu nad paží, a odtud vrazil soupeři *falso impuntato* na tvář, to je nad svou i jeho targou, přičemž bude zápěstí pravé ruky otočeno vzhůru. Při provádění tohoto útoku vykroč pravou nohou vpřed na soupeřovu levou stranu a dobře natoč pravou mašli na soupeřovu pravou stranu. Pokud se tohoto *falso impuntato* lekne a pozvedne targu, zasad' mu *roverso* na nohu nebo, chceš-li, otoč *mandritto*. A věz, že tento útok můžeš provádět, ať je, v kterém chce střehu. Poté, *cos* provedl *roverso* nebo *mandritto*, hod' pravou nohu za levou a při tom bodni zdola nahoru na soupeřovu tvář, přičemž tvá targa doprovází shora ruku s mečem. Zde proved' polootočení pěsti a postav se do stejného střehu, čili do *coda lunga et alta*.

O páté části. Kap. 117.

Jsi-li zpět v *coda lunga et alta* a tvůj soupeř ti zaútočí na hlavu nebo na nohu, chci, abys v tempu, kdy útočí s *mandritto tondo* nebo *mandritto fendente*, vykročil pravou nohou vpřed do velkého kroku a bodl pod svou targou, tzn. pravé ostří meče bude obráceno vzhůru a hlavice ti bude mířit do tváře, čili malinko stranou pod tvou targou. Poté, *cos* provedl tento bod, chci, abys mu řízl *roverso* na nohu. Pro svou obranu hod' pravou nohu velkým krokem za levou, bodni soupeři zdola nahoru na obličej rukou shora přikrytou targou a ihned hod' pravou nohu trochu šikmo vpřed a postav se do jak jen možno dobře postavené *coda lunga et stretta* s pažemi dobře napjatými.

O šesté části. Kap. 118.

Budeš-li nyní zpátky v *coda lunga et stretta*, chci, abys s levou nohou vpřed bodl soupeři na tvář z jeho pravé strany a ihned udělal velký krok vpřed na jeho levou stranu a při tom propnul paže, čili abys soupeři přiložil targu na pěst. A svůj meč hod' zdola na jeho a odtud mu pošli další bod na levý spánek s *mandrittem* na nohu. Tvůj meč klesne do *porta di ferro larga* a levá noha bude následovat za pravou. Pokud pak na tebe zaútočí, chci, abys vykročil velkým krokem levé nohy na jeho pravou stranu, při tom vrazil paži s mečem pod své levé podpaží a v témže tempu mu zasadil *roverso sguaembrato* na pravou stranu. Pro svou obranu hod' levou nohu do velkého kroku za pravou a při tom bodni zdola nahoru na soupeřovu tvář doprovázej ruku s puklím shora svou targou. Zde proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga et stretta* s pažemi a nohama dobře napjatými a postavenými.

O sedmé části. Kap. 119.

Budeš-li zpět v *coda lunga et stretta* a tvůj soupeř bude v *coda lunga et alta*, chci, abys vykročil velkým krokem levé nohy vpřed poněkud na jeho pravou stranu, a dále chci, abys při tom rychle zasadil *mandritto* do soupeřova meče tak, že ho hodíš zvnějšku, čili na jeho pravou stranu. Poté hod' pravou nohu na soupeřovu levou stranu a při tom mu zasad' *roverso* na nohu nebo, chceš-li, *ponta spinta*³³ na tvář, to je *ponta roversa*, jež míří mezi jeho meč a targu. A poté, *cos* provedl *ponta roversa* nebo *roverso*, chci, abys pro svou obranu hodil pravou nohu do velkého kroku za levou a abys přirazil bod zdola nahoru na svou targu s rukou přikrytou tak, že hrot zamíří soupeři do tváře. Proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga* s pažemi a nohama dobře napjatými a postavenými maje meč a targu těsně u sebe a počkej si na soupeře, jenž na tebe zaútočí jako první.

---

³³ tlačný bod

O osmé části, jak se vykřít a jak zaútočit. Kap. 120.

Budeš-li nyní v *coda lunga et alta*, abys čekal na soupeře, který ti zaútočí *stoccatou* na tvář nebo *mandrittem* na levou nohu, jež bude vpředu, nebo s *fendente* na hlavu, chci, abys byl obezřetný, což znamená, abys dával pozor na jeho ruku s mečem, protože pokud by chtěl hodit *stoccatu*, je nutné, aby nejdřív hodil pěst vzad, a pokud chce hodit *fendente* na hlavu nebo *mandritto* na nohu, je nezbytné, aby trochu pozvedl pěst do výše. Proto tedy měj vždy na paměti, že sledováním pěsti uvidíš, co by chtěl soupeř provést atd. Pokud ti nejprve zaútočí *stoccatou* na tvář, chci, abys tuto *stoccatu* odrazil svou targou zvnějšku a s pravou nohou vpředu mu zasadil *mandritto* na nohu nebo, chceš-li, bod na levou mašli a levá noha bude následovat za pravou. Pro svou obranu hoď pravou nohu za levou a polootočením pěsti se postav opět do *coda lunga et alta*. Když ses vrátil do *coda lunga et alta* a tvůj soupeř ti zaútočí s *fendente* na hlavu, chci, jakmile zvedne ruku s mečem, abys hodil pravou nohu vpřed pevně pod soupeře a při tom přiložil targu na jeho pěst s mečem a bodl mu na bok nebo, chceš-li, sekl *mandritto* shora na jeho paži a zpět s *roversem* na prsa. Do obou útoků vykroč pravou nohou vpřed a ještě můžeš hodit levou nohu velkým krokem za pravou a při tom mu zasadit poloviční příčné *mandritto* na paži s mečem, čímž tvůj meč klesne do *porta di ferro stretta*. A poté, cos provedl každý z těchto útoků, chci, abys hodil nohu, která bude při útoku poslána vpřed, za druhou, to je s bodem, o němž víš, že se pro vlastní obranu provádí pod targou. Zde proved' polootočení pěsti a vrať se do střehu *coda lunga et alta* s levou nohou vpředu.

O *ponta roversa* s pravou nohou vpřed. Kap. 121.

Budeš-li zpátky v *coda lunga et alta* a tvůj soupeř bude v *porta di ferro alta* nebo v *porta di ferro stretta*, chci, abys bodl *ponta roversa* s pravou nohou vpřed, čili otoč klouby prstů své ruky s mečem vzhůru a hrot meče půjde soupeři do tváře, to je zvnějšku tvého meče. Pokud se tohoto bodu lekne a zvedne svou pravou paži, zasad' mu *fendente* na tuto paži nebo na hlavu. Při tom přilož svou targu na jeho pěst s mečem a tvůj meč neprojde skrz *guardia di faccia*. Pokud ti pak tvůj soupeř zaútočí na hlavu, chci, abys kryl na ostří meče doprovázeje svůj meč targou a vzápětí mu hodil *roverso* na stehno. A poté, cos provedl toto *roverso*, hoď pravou nohu velkým krokem za levou, pod svou targou bodni soupeři zdola nahoru na tvář, proved' polootočení pěsti a postav se do téhož střehu, to je do *coda lunga et alta* s levou nohou vpředu.

Jak můžeš zaútočit hrotem. Kap. 122.

Budeš-li opět v témže střehu, to je v *coda lunga et alta*, a tvůj soupeř bude v *porta di ferro alta* nebo v *porta di ferro stretta*, můžeš opět provést dva útoky – tzn. jít pravou nohou vpřed a bodout na tvář, jak jsem ti již ukázal výše. A v tempu, kdy se dotkneš jeho meče, hoď rychle levou nohu do velkého kroku vpřed na soupeřovu pravou stranu a při tom přilož svou targu na jeho paži s mečem zdola nahoru tak, aby s ní nemohl pohnout, a potom mu zasad' *mandritto* na pravé stehno. Při provádění tohoto *mandritta* následuje pravá noha za levou. A pokud to takto nechceš provést, můžeš bodnout a jít pravou nohou vpřed a jakmile zvedne svůj meč, obrať mu *roverso* na pravou nohu. Poté, cos provedl *roverso* nebo *mandritto*, jež jsem ti ukázal výše, chci, abys pro svou obranu hodil pravou nohu do velkého kroku za levou a při tom vrazil soupeři hrot zdola vzhůru do tváře doprovázeje shora targou ruku s mečem. Avšak pokud jsi provedl *mandritto* s levou nohou na soupeřovo stehno, hoď ihned poté levou urychleně za pravou bodaje při tom soupeři na tvář, jak jsem uvedl již několikrát. Poté proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga et stretta* s dobře postavenými pažemi a nohama.

Jak bys měl zaútočit. Kap. 123.

Jsi-li opět v *coda lunga et stretta* a tvůj soupeř bude v *porta di ferro alta* nebo *stretta* nebo *coda lunga et alta* či v *coda lunga et stretta*, chci, abys šel levou nohou vpřed a hodil *falso*

dritto zdola nahoru na soupeřovu ruku s mečem. Toto *falso* půjde pod paži s targou, jež bude dobře vysunutá vpřed. A v tempu hod' pravou nohu vpřed na jeho levou stranu, zasad' mu *roverso* na nohu a tvůj meč půjde do *coda lunga et stretta*. Pokud ti však soupeř odpoví na hlavu či nohu, chci, abys hodil pravou nohu do velkého kroku za levou a při tom mu zasadil *mandritto traversato* na paži s mečem, čímž se tvůj meč dostane do *cinghiara porta di ferro*. Pokud ti pak soupeř zaútočí na hlavu, chci, abys hodil pravou nohu do velkého kroku vpřed a při tom spojil svůj meč a targu do *guardia di testa* a vykryl jeho útok. Poté mu hod' *mandritto* a *roverso* pod svou nehybnou targou. Pro svou obranu pak hod' pravou nohu velkým krokem za levou a bodni mu zdola nahoru na tvář doprovázejе shora targou ruku s mečem. A zde proved' polootočení pěsti a zaujmi dobře postavenou *coda lunga et alta* s mečem a targou dobře napjatými a postavenými.

Zakončení prvního útoku s mečem a targou. Kap. 124.

V tomto prvním útoku jsem nechtěl uvádět více, poněvadž by to vyžadovalo příliš obsáhlý popis. Ale dále ve druhém naleznе mnohá cvičení umění šermu meče s targou v ruce s příslušnými střehy a jejich jmény, akce a protiakce. A učinil jsem tak proto, abys nedělal chyby, jestliže chceš učít ostatní.

O druhém a posledním útoku s mečem a pěstní targou při střetu muže proti muži, akce a protiakce. Kap. 125.

Nyní sleduj, že jsem sestavil další krásné a užitečné střetnutí s mečem a targou. A učinil jsem tak proto, abys viděl celou škálu technik.

O první části druhého útoku. Kap. 126.

Je nezbytné, abyses ke svému soupeři přiblížil s mácháním meče současně se skoky, až budeš blízko a tu zaujmi *coda lunga et stretta*. A zde chci, aby zaútočil, tzn. chci, abys nejprve svého soupeře zkusil zasáhnout s *ponta roversa* zvnějšku z jeho pravé strany, přičemž vykroč levou nohou vpřed tak, aby tento bod šel soupeři mocně do tváře. Pokud se pak soupeř bodu lekne a rád by spojil svůj meč s tvým, *falso* na *falso*, vykroč pravou nohou na jeho levou stranu, naznač *roverso* na hlavu a zasad' mu *mandritto* na hlavu či nohu. Levá noha bude následovat pravou na své místo tak, že tvůj meč klesne do *porta di ferro larga*. Targu tlač pevně vpřed, aby kryla hlavu, a nezastavuj se, než mu bodneš *ponta roversa* na tvář nebo na bok spolu s *roversem* na nohu. Pro svou obranu však hod' *roverso* od vykročené nohy házeje svou pravou nohu za levou, přičemž se tvůj meč zastaví v *coda lunga et alta*. Zde chci, aby ses bránil.

O druhé části. Kap. 127.

Jsi-li zpět v *coda lunga et alta* a tvůj soupeř ti zaútočí *mandrittem* na levou nohu, kterou máš vpředu, chci, abys při tomto *mandrittu* hodil pravou nohu vpřed a při tom pod svou targou bodl *ponta roversa*, jež bude pod jeho mečem vně z jeho pravé strany, a napřim hrot soupeři do tváře. A když ses takto vykryl, zasad' mu *roverso* na to stehno, které má vpředu, ustup a pro svou obranu hod' *roverso* od vykročené nohy, čili tvá pravá noha rychle ustoupí za levou tak, že se vrátíš do *coda lunga et alta*. A zde uvedu další protiakci vůči *mandrittu* na nohu.

Jak se v třetí části bránit. Kap. 128.

Víš, že ve druhé části ses vrátil do *coda lunga et alta*. Chci, abys v ní trochu odkryl svou levou nohu, kterou máš vpředu, aby měl tvůj soupeř důvod na tebe zaútočit *mandrittem*, což jsem ti již ukázal ve druhé části. Pokud zaútočí, hod' pravou nohu mocně vpřed trochu na jeho pravou stranu a při tom sved' svůj meč těsně pod targu, falešné ostří tvého meče se dotkne targy a hrot zamíří na soupeřovu pravou stranu, přičemž hod' levou nohou za pravou. A věz, že když tu ucítíš, že máš bezpečně vykryto, otoč zápěstí své ruky vzhrůru tak, abys hrot tvého

meče namířil soupeři do tváře. A když se z leknutí bude chtít krýt nahoře, zasad' mu *roverso* do dolního odkrytí a pro svou obranu ustup pravou nohou za levou s *roversem* od vykročené nohy a tvůj meč se vrátí do *coda lunga et alta*.

O útočení a obraně. Kap. 129.

Věz, že pokud jsi mu hodil *mandritto* na pravou nebo levou nohu a než vykročí nohou, kterou má vzadu, aby ti pak zasadil *roverso segato* na pravou nohu, a ty to uvidíš, hod' levou nohu mocně vpřed na jeho pravou stranu a vraž mu svou targu na pěst s mečem tak, aby s ní nemohl pohnout, a můžeš mu uštedřit, co chceš. A věz, že pokud takovou odvetu na jeho *roverso* provést nechceš, ustup pravou nohou za levou v tom tempu, kdy kryje tvé *mandritto* na nohu, věda, že všechny *roversi* jsou přirozeně sekány na tvou pravou nebo levou nohu. A v tempu, kdy ustoupíš pravou nohou, mu hod' *roverso tramazzone* po způsobu *molinella* na jeho pravou paži nebo na hlavu z jeho pravé strany a hozením *roversa* se vrať svým mečem do *coda lunga et alta*. Zde chci, abys zaútočil.

O páté části. Kap. 130.

Nuže, jsi-li zpátky v *coda lunga et alta*, víš, co se uvádí výše, že byl bych rád, abys útočil, tzn. abys zaútočil jako první. Avšak nachází-li tvůj soupeř levou nohou vpředu, hod' levou nohu prudce k pravé, abys nad paží bodl na soupeřovu tvář nad jeho targou. V tempu, kdy vykročíš výše zmíněnou pravou nohou a v němž budeš mít proveden onen bod, mu hod' na nohu *mandritto*, jež neprojde skrz *porta di ferro larga*. Nezastavuj se, když mu bodneš *ponta roversa* ve *falsu* na tvář nebo na bok z jeho pravé strany přikrýváje si ruku shora svou targou a poté, cos provedl *ponta roversa*, mu ještě zasad' *roverso segato* na nohu. Dodávám, že bod nad paží a *mandritto* na nohu s *ponta roversa* na tvář s *roverso segato*, to vše se dělá shora na pravou nohu. A poté, co provedeš tyto čtyři útoky, hod' pro svou obranu *roverso* od vykročené nohy, přičemž pravou nohu hod' za levou tak, aby ses opět vrátil do *coda lunga et alta*.

O šesté části druhého útoku. Kap. 131.

Vrátil-li ses v páté části druhého útoku do *coda lunga et alta*, chci, abys z ní vykročil pravou nohou vpřed a ať je tvůj soupeř v kterémkoliv střehu chce, zasad' mu při tom *falso filo tondo*³⁴ na jeho meč spolu s *mandritto tramazzone* na hlavu mezi jeho meč a targu, čímž klesneš do *porta di ferro larga*. Jsi-li pak v této *porta di ferro* a tvůj soupeř ti zaútočí s *roverso* na hlavu či nohu, hod' rychle levou nohu na jeho pravou stranu a při tom mu bodni pod svou targou na prsa nebo na trup. Rozumí se, že tvůj meč musí být pod jeho. Máš-li takto vykryto jeho *roverso* a bodls na něj, věz, že když se takto vykryješ, obrať mu *roverso tramazzone* nahoru na pravou stranu hlavy. Pro svou obranu hod' levou nohu za pravou a pošli mu pod svou targou *falso dritto* zdola nahoru na ruku. Zde proved' polootočení pěsti a postav se do *coda lunga et stretta* s pažemi a nohama dobře napjatýma.

O sedmé části. Kap. 132.

Víš, že v předchozí šesté části ses vrátil do *coda lunga et stretta*. Tudiž podle zásady, na kterou stranu následovat, hod' *stoccatu* z *coda lunga et stretta* na soupeřovu tvář stavěje levou nohu před pravou a ihned ji hod' k pravé, přičemž zvedni svůj meč do *guardia alta*. Odtud předstírej hození *mandritta* a bodni mu prudce a rychle pod rukou na prsa, přičemž v tomto tempu vykroč pravou nohou mocně vpřed. Obrat' mu *roverso* hrotem na nohu a pro svou obranu hod' rychle pravou nohu za levou. V témže tempu mu pošli *roverso* od vykročené nohy tak, aby tvůj meč klesl do *coda lunga et alta*.

---

³⁴ příčný úder falešným ostřím

O obraně proti *mandritto*, *roversu* a bodu. Kap. 133.

Nyní sleduj, pokud si dobře vzpomínáš, že jsi zpět v *coda lunga et alta*. Zde je opět nutné, aby ses bránil, neboť zaútočí-li na tebe soupeř *mandrittem* nebo *roversem* nebo bodem, vykroč pravou nohou šikmo na jeho pravou stranu a při tom hod' *roverso tramazzone* šikmo na jeho pravou stranu tak, že tvůj meč klesne do *coda lunga et stretta*. Odtud chci, abys mu hodil na nohy *mandritto tondo*, jež se obrátí s *ponta roversa* vraženým mocně na soupeřovu tvář ze strany, přičemž jdi svou levou nohou kupředu na jeho levou stranu. Pro svou obranu otoč *roverso* na soupeřovu nohu, ustup levou nohou za pravou tak, že se tvůj meč vrátí do téhož výchozího střehu, čili když zahájíš *mandritto*, je tento střeh *coda lunga et stretta* s pravou nohou vpředu. Při všech útocích, které budeš provádět, si kryj ruku s mečem shora targou a takto ji budeš mít v bezpečí. A spolu s *roversem* hod' ještě zdola nahoru *falso dritto* na soupeřovy ruce.

O deváté části. Kap. 134.

Jsi-li opět v *coda lunga et stretta*, chci, abys zvedl pěst s mečem vzhůru, to je do *guardia alta*, a rychle natáhl svou targu proti soupeři. Svůj meč vedeš s grácií, věda, že tento střeh je určen spíš k útoku než k obraně. Ať bude tvůj soupeř útočit nebo se bránil, hod' *roverso sgualembrato* mezi soupeřův meč a targu spolu s *roverso tramazzone* pevně s pravou nohou a po provedení tohoto *roverso tramazzone* hod' pro svou obranu pravou nohu za levou posílaje zdola nahoru *falso dritto*, jež půjde do *coda lunga*. A do ní se postav dobře v očekávání, že tvůj soupeř zaútočí a ty se budeš bránil.

O desáté části, v níž se budeš bránil. Kap. 135.

Věda, že v některých částech ses vracel do *coda lunga et alta* v očekávání, že tvůj soupeř na tebe zaútočí zdola nebo shora, nyní sleduj, že ať soupeř zaútočí jakkoli chce, ty hodíš svou levou nohu za pravou a pošleš *mandritto traversato* klesající do *porta di ferro larga*. Pokud ti pak soupeř zaútočí na horní část těla, kryj se svou targou a při tom vykroč pravou nohou vpřed na soupeřovu levou stranu bodaje mu při tom na prsa nebo na bok s *mandritto sgualembrato* spolu s *roversem* klesajícím do *coda lunga et stretta*, přičemž levá noha následuje za pravou na své místo. Když hážeš *roverso*, nezastavuj se v *coda lunga et stretta*, ale pro obranu své předsunuté nohy ustup v tomto tempu pravou nohu za levou na obvyklé místo a tvůj meč se bude vracet zdola nahoru do *coda lunga et alta* s *falso dritto* na soupeřovu ruku, to je polootočením pěsti ruky s mečem. A odtud chci, abys útočil, především abys útočil, když svého soupeře zastihneš v dolních střezích.

Jak budeš v poslední části útočit *mandrittem* na nohu. Kap. 136.

Nyní věz, že v této poslední části chci, abys záměrně hodil *mandritto* na nohu svého soupeře s tím úmyslem, aby tvé *mandritto* kryl svým *falsem* pod svou targou chtěje ti zasadit *roverso* na pravou nohu. Když se dotkneš svým pravým ostřím falešného ostří soupeřova meče, chci, abys neprodleně provedl polootočení pěsti vzhůru tak, aby falešné ostří tvého meče bylo proti jeho falešnému ostří, a odtud mu zasadil *roverso segato* na nohu, kterou má vpředu, a nemůžeš chybit, protože tímto polootočením pěsti, které jsi provedl, ho budeš mít vně, čímž posílíš všechna svá *mandritti* a *roversi*, která budeš házet jak shora tak zdola. Říkám ti, že pro svůj větší užitek zde musíš házet vždy z *falsa*, věda, že pokud ti hodí na nohu *mandritto tondo*, musíš mu hodit spolu s ním *roverso tondo* na tvář. Ustup a pro svou obranu tni *roverso* od vykročené nohy a tvá pravá noha půjde za levou a levá za pravou s *falsem* hozeným tak, že zůstaneš v *coda lunga et stretta* vraceje se zpět ze hry. To znamená, že provedeš *falso* a *mandritto* pod targou a ustoupíš pravou nohou šikmo za levou a tvůj meč půjde do *cinghiara porta di ferro*, odkud hbitě provedeš *falso* a *roverso* s pravou nohou za levou a tvůj meč půjde do dobře postavené *coda lunga et stretta*, pokládaje hrot svého meče na targu zevnitř nebo zvnějšku. V témže tempu vytoč rychle svou levou nohu na svou levou stranu tak, aby tvá

pravá noha byla za levou po způsobu poklony, ihned vykroč, svou pravou nohu polož o píd' vpřed a postav se elegantně s targou na svém levém boku stavěje svůj meč do *guardia alta*. A tímto způsobem bude s pomocí boží zakončen druhý útok s mečem a targou.

O radách a cvičeních, které dá mistr žákům,
než je pustí do hry. Kap. 137.

Toto je cvičení základních střehů, které jsou zaujímány při hře neboli boji s mečem a targou, a také se širokým puklím a rotellou, anebo se samotným mečem, mečem a pláštěm, velkým štítem anebo dýkou a pláštěm či samotnou dýkou, čemuž rozuměj tak, že při výuce hry nebo boje s výše uvedenými zbraněmi je zapotřebí, abys žáka zkoušel, zda zná všechny tyto střehy jméno po jménu a z kroku do kroku s příslušnými kryty a útoky, tj. akce a protiakce, jak můžeš vidět v tomto spisu, navíc na obrázcích, a tudíž se nemůžeš zmylit věda, že v střezích nečiním rozdíl mezi výše uvedenými zbraněmi, poněvadž jsou stejné. Abych však nebyl rozvleklý, vykreslím ti je pouze s mečem a širokým puklím a s ničím jiným, případně s targou. A takto pokračuj jménem všemocného Boha.

O *coda lunga et stretta*. Kap. 138.

Nechej svého žáka, aby se postavil s pravou nohou vpředu, s mečem a puklím či targou dobře vysunutými na pravou stranu soupeře a doprovázející jeho meč. Jeho pravá ruka je vně jeho pravého kolena s palcem obráceným dolů, jak je možno vidět na obrázku a což se nazývá *coda lunga et stretta* a je vhodné pro útočení i obranu. A když je tvůj žák v tomto střehu, ukaž mu, kolika způsoby z něj může útočit, je-li útočník, a pak mu ukaž, je-li obránce, kolik krytů může provést shora a zdola lišících se jeden od druhého. A řekni mu o krytí vlastními útoky, když se mu to přihodí. Pak žáka přiměj, aby sekl *mandritto sgualembrato* a šel levou nohou napříč trochu před pravou. Potom mu řekni, že jeho meč klesl do *cinghiara porta di ferro*.

O *cinghiara porta di ferro*. Kap. 139.

Pouč svého žáka, aby porozuměl, že kdykoli bude v tomto střehu, bude nucen být obránce, protože všechny dolní střehy slouží spíše k obraně než k útoku. Pokud však chce raději útočit než se bránit, víš, že můžeš útočit hrotem nebo falešným ostřím. Proto žáku ukaž, jakým způsobem se má krýt a poté útočit, když je v tomto střehu a soupeř chce hodit některý ze seků. A porad' mu, že by měl krýt raději falešným ostřím, protože je užitečnější krýt jím než pravým ostřím, jelikož víš, že falešným ostřím můžeš útočit i krýt ve stejném tempu. Potom ho přiměj, aby vykročil pravou nohou vpřed a zvedl svou ruku s mečem vzhůru. Tento střeh se nazývá *guardia alta*.

O *guardia alta*. Kap. 140.

Je-li tvůj žák v *guardia alta*, ukaž mu, kolik seků z něj vychází, pročez by měl pochopit, že tento střeh je určen pro zejména pro útok. Pak mu ukaž krytí vlastními útoky jda nohou všemi směry vpřed nebo vzad, podle okolností. Pak ho přiměj jít levou nohou vpřed a snížit meč do poloviční výšky. Tento střeh se nazývá *coda lunga et alta*.

O *coda lunga et alta*. Kap. 141.

Chci, aby věděl, že když jsi obránce, je to dobrý a užitečný střeh. A proto ti pravím, že jsi povinen říct všem svým žákům, že se při obraně svému soupeři musí postavit do této pozice, aby porozuměli tomu, co mohou dělat na různý způsob akce a protiakce a co je možné, protože když tak činíš, děláš sobě čest a jim užitek. Zavázal ses jim slovem splnit svou povinnost, a proto udělej krok vpřed a druhý vzad podle toho, co se může stát, vždy se vracuje do stejného střehu s několika útoky nebo s několika kryty. A máš-li toto cvičení dokončeno, přiměj ho, aby hodil *mandritto fendente* jda pravou nohou vpřed, čímž klesne do *porta di ferro stretta* anebo *larga*.

O *porta di ferro stretta* nebo *larga*. Kap. 142.

Nyní uvádím, že ten, kdo bude v této *porta di ferro stretta* nebo *larga*, nemůže z ní provádět příliš mnoho útoků. Ale říkám ti, že může provádět mnoho různých krytí, to je *falsi* s *mandritti* nebo chceš-li *roversi*, podle zůsobu, jímž na tebe útočí, nebo chceš-li, kryj se v *guardia di faccia* nebo *di testa* nebo jiným způsobem, jak bylo učeno. Věz však, že to, co lze provádět v *porta di ferro stretta* nebo *larga*, může být opět prováděno v *cinghiara porta di ferro*. A proto přiměj žáka, aby levou nohou udělal krok vpřed a šel svým mečem do *coda lunga et distesa*, tj. aby napřáhl svůj meč a paži vzad v kroku pravé nohy. Odtud můžeš útočit i krýt, jak uslyšíš.

O *guardia di coda lunga et distesa*. Kap. 143.

Je-li tvůj žák v tomto střehu, přiměj ho zaútočit, zejména s *falsi dritti* nebo hrotem či s *roversi* a dalšími útoky, jež mohou být z tohoto střehu prováděny, s příslušnými kryty, které je následují, věda, že útok je malá věc ve srovnání s uměním krytu, jež je věcí hezkou a užitečnou. Poté, co ho dobře vycvičíš ve výše uvedených krytech a útocích, jdi neustále ze střehu do střehu a z kroku do kroku a vždy se ho tážej na jméno příslušného střehu. A máš-li všechna tato cvičení hotova, přiměj ho, aby vykročil pravou nohou doleva vpřed a zvedl svůj meč hrotem vzhůru s paží nataženou přímo k soupeři, jak zde vidíš a což se nazývá *guardia di testa*.

Guardia di testa.

V *guardia di testa* lze útočit i krýt, avšak nejprve pohovoříme o obraně. Obranou se rozumí, jestliže soupeř hodí *mandritto fendente* nebo *sgualeibrato* nebo *dritto tramazzone*, přiměj při těchto secích žáka, aby se kryl v *guardia di testa*, a když pak chce z tohoto střehu zaútočit, řekni mu, jak může zaútočit s *imboccata dritta*³⁵ nad paží nebo, chce-li, s *mandritto fendente* či *tondo* nebo *sgualeibrato* nebo *falso dritto* doprovázej tento útok *roversem* takovým způsobem, který mu přijde lepší. A z této *guardia di testa* ho přiměj jít s *ponta roversa*³⁶ na soupeřovu tvář házeje levou nohu před pravou trochu šikmo a hrot jeho meče bude mířit na pravou stranu soupeřovy tváře a přijde do *guardia di intrare*.

³⁵ vmykem zprava

³⁶ bodem zleva

Guardia di intrare.

Jsi-li v tomto střehu, bude pro tebe lepší, budeš-li se bránit, protože si dobře pamatuj, že jsem ti ukázal, že z tohoto střehu lze provádět jen málo útoků. Chceš-li na něj raději útočit, než se krýt, nabádám tě k vyčkání na soupeřův útok, a kryj, co máš. Pomocí nohou můžeš pohodlně provést útok, který se ti zdají vhodné pro krytí těla, a druhý, při kterém zasáhneš svého soupeře. A věz, že z tohoto střehu přiměješ svého žáka vyjít s *roverso* a nasledovat pravou nohou házeje ji doleva. Při tomto pohybu stáhne svou pravou paži trochu zpět a natáhne svou pěst směrem k zemi. A tu mu řekni, že jeho meč klesl do *coda lunga et larga*.

Guardia di coda lunga et larga.

Věz, že v tomto střehu lze útočit i bránit, poněvadž je možné hodit *falso* a *roverso* a *dritto tramazzone* a *falso* a *tramazzone roverso* a *falso fil tondo* s *roverso sgualembrato* otočením meče na jeho místo. Dále můžeš hodit *imbrocate* odmrštěné zprava a zleva, s matením i bez matení, s *roversi*, jež k nim náležejí, podle povahy *mandritti*, která na tebe hází. A když jsi provedl takovéto zahájení nebo cvičení, přiměj žáka jít levou nohou doprava vpřed a s hrotem meče obráceným k zemi a hlavicí k nebi a nastav ho s pravou paží nataženou a s palcem otočeným dospod a směrem k hrotu meče. A když to uděláš, řekni mu, že se dostal do *guardia di becca possa*.

Guardia di becca possa.

Máš-li žáka vyzkoušeného ze střehu do střehu, sděl mu, že se ocitl v *guardia di becca possa*. Svému žáku porad', že musí jít do tohoto střehu, když jeho soupeř zaujímá *porta di ferro larga* nebo *stretta* či *alta*, a následuje ho krok za krokem a ze střehu do střehu. To znamená, že když jde do *coda lunga et distesa*, jdi do *becca cesa*. Jde-li do *coda lunga et larga*, jdi do *coda lunga et stretta*, jde-li do *becca cesa*, jdi do *cinghiara porta di ferro alta*, a jde-li do *guardia di intrare*, jdi *guardia alta*. Následně ho nechej jít pravou nohou vpřed s hrotem meče otočeným soupeři do tváře a zápěstím ruky obráceným vzhůru a s paží dobře napjatou a řekni mu, že se dostal do *guardia di faccia*.

Guardia di faccia.

Když jsi ho přiměl zaujmout výše uvedenou *guardia di faccia*, řekni mu, že v tomto střehu může současně ve stejném tempu útočit i krýt. To znamená, že když jeho soupeř hází *mandritto tondo* nebo *fendente dritto*, v tempu tohoto útoku bude mít meč pod výše uvedeným útokem. V tomto tempu vyrazí hrotem na soupeřovu tvář řezaje pro své krytí *roverso* a unikaje hodí *mandritto sgualembrato* s pravou nohou zezadu doleva, přičemž klesne do dobře postavené *cinghiara porta di ferro*. Ihned otáčeje kupředu *ridoppio roverso* půjde pravou nohou a následně levou zezadu na své místo. Ruka s mečem je držena vpřed, vysoko a napjatě se zápěstím ruky otočeným ven a s hrotem meče namířeným na tvář neboli s uvedenou pěstí dobře nataženou. A toto je *becca cesa*.

Guardia di becca cesa.

Víš, že z *guardia di faccia* jsi přiměl svého žáka jít s *roverso ridoppio* do *becca cesa*, tudíž je třeba mu o ní pohovořit, aby pochopil akce a protiakce tohoto střehu. A věz, že tento střeh mu bude velký a jedinečný pro útok i obranu a upozorni ho, že z tohoto střehu může provádět *imbrocate*³⁷, *fendenti falsi*, jakož i další, které jsi mu již ukázal, a další věci, o nichž se nyní nebudu dále zmiňovat, aby se z toho nestal příliš rozvleklý popis a aby tě to nenudilo. Ale dožaduj se těch věcí, které jsem opoměl, protože se mi bude lépe pokračovat k dalším věcem.

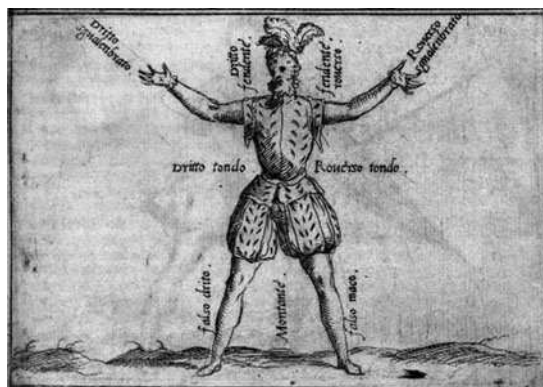
O chození. Kap. 144.

Toto je značka, na níž budeš svým žákům ukazovat krok za krokem chození, jak vpřed, tak vzad, se zbraní v ruce kolem dokola pokládaje nohy do průsečíků čar a kruhů.

O herní paměti, to je o útoku a obraně. Kap. 145.

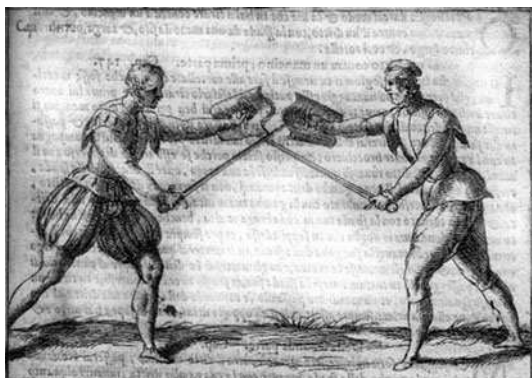
Nyní pro připomenutí věz, že v prvním cvičení jsem ti řekl, že v této knize ti ukáži značku, která bývá vyznačena na zdi pro vysvětlení základů žákům. A toto je ona s přípisy, které uvádějí, že na pravou stranu jsou útoky *dritto fendente*, *dritto sgualembrato*, *dritto tondo*, *dritto ridoppio* a *falso dritto*. A věz, že tato značka představuje lidské tělo, a protože tyto první útoky začínají z pravé strany, nazývají se všechny *dritti* (pravé). Z levé strany se útočí s *roverso fendente*, *roverso sgualembrato*, *roverso tondo*, *roverso ridoppio* a *falso manco*. A to ostří, kam se hází *fendente* do zvednutí vzhůru, se nazývá *montante*. Všechny tyto útoky se nazývají *roversi* (převrácené), s výjimkou *montante*, protože všechny začínají zleva, to je na levé straně.

³⁷ vmyky

O způsobu, jímž máš čelit levákovi. Kap. 146.

Zde ti chci dát způsob a postup, jímž máš čelit levákovi, a rovněž levák pravákovi, s jednoručním mečem a targou nebo širokým puklím a také rotelou.

Pravák proti levákovi, první část. Kap. 147.

Chci, abys věděl, že pokud se někdy dvorně střetneš s levákem, síla tvé výhody bude v obraně nechávaje ho vždy útočit jako prvního nebo útoč společně s ním, jak uvedu dále, pokud budeš dávat dobrý pozor, zejména pokud na tebe levák zaútočí *mandrittem*, jež má silné, což se obejde bez popisu. A když vykročí, rychle mu hod' vlastní *mandritto* na hlavu a doprovod' ho svou targou nebo puklím. Dělá se to proto, pokud hodí *roverso* spolu s *mandrittem*, aby ti toto *roverso* nezranilo ruku nebo paži s mečem. Vždy postav svou pravou nohu vpřed a nezastavuj *mandritto*, než hodíš *roverso sguaembrato*, při němž ustoupíš levou nohou za pravou a svým mečem se vrátíš do *coda lunga et alta*, třebaže jsem se o tom výše nezmínil. Chci však, abys odteď znal, že pokaždé, když bude mít levák vpředu svou nohu příslušející meči, postav se proti němu nohou náležející puklíři nebo tarze. Pokud tam položí levou, postav proti němu vždy pravou, abys s ní byl vždy proti jeho meči. A pokud na tebe bude házet *roverso* a ty na něj hodíš *roverso sguaembrato* a *mandritto*, vykroč a vrať svou pravou nohu na místo, kde byla prve, a stále mu klad' odpor, jak jsi již viděl výše. A toto je první část.

O druhé části. Kap. 148.

Věz však, že pokud chceš proti levákovi zaútočit, vykroč k němu nohou náležející meči, tj. svou pravou nohou, vpřed trochu na jeho pravou stranu a při tom mu vraz nad jeho mečem *falso impontato* na tvář. Postřehne-li to, bude ho z leknutí tlačit vně na tvou pravou stranu. Ty to ovšem děláš proto, abys mu mečem zasadil na pravou nohu *mandritto* s *roversem* spolu se *sguaembratem* házeje pravou nohu vzad na své místo. Takto se vrátíš do výchozího střehu. Ještě levákovi bodni na tvář mezi jeho meč a puklír na jeho levou stranu a ve stejném tempu jdi pravou nohou vpřed. Měj ovšem na paměti, že pokud se tohoto bodu lekne, bude krýt levou stranu a odkryje pravou. V ten moment mu zasad' na hlavu *mandritto fendente*, jež klesne do *porta di ferro alta*. Pokud ti však levák odpovídá na tvou pravou stranu, odraz jeho útok vně, řízni mu *dritto* na tvář a je-li to třeba, postav selevou nohou trochu šikmo vpřed, odtud proved' polootočení své pěsti s mečem a vrať se do *coda lunga et alta* jako prve.

O třetí části proti levákovi. Kap. 149.

Jsi-li v *coda lunga et alta*, chci, aby ses z ní bránil, to znamená, abys levákovi trochu odkryl svou horní část, aby měl důvod na tebe zaútočit *mandrittem* nebo *stoccatou* nebo *roversem*. Všechny tyto útoky kryj targou nebo puklím s vykročením pravé nohy a zasad' mu *mandritto sguaembrato* na hlavu s *roverso sguaembrato*, přičemž pro svou obranu ustoupíš pravou nohou vzad na místo, kde byla prve. Postav se elegantně a zkušeně. Dále věz, že pokaždé, když na tebe levák zaútočí *stoccatou*, v témže tempu mu rychle hod' zdola nahoru

falso dritto na ruku s mečem. Nebo chceš-li, vykroč pravou nohou šikmo na svou pravou stranu, a jestliže tě předejde a hodí ti *falso* na ruku, zachyť ho pevně svou targou, pak rychle vykroč pravou nohou, bodni mu na tvář a zastav se v *guardia di coda lunga et stretta* s levou nohou vždy přitáhnoutou k pravé a rukou s mečem dole.

O čtvrté a poslední části praváka proti levákovi. Kap. 150.

Nuže jsi-li proti levákovi zpátky v *coda lunga et stretta*, chci, abys v této čtvrté a poslední části, když chceš útočit současně s ním, dodržoval toto: Jestliže hází *dritto*, hod' proti němu *roverso* doprovázejе svou ruku s mečem vždy targou nebo puklím, který máš v ruce. Pokud ovšem hází *roverso*, měj proti němu vždy *mandritto* a neustále buď zakrytý. A pokud takto činíš, budeš mu dávat dobrý účet a nebude se na tebe odvažovat útočit.

Levák proti pravákovi. Kap. 151.

A věz, že tato hra může být prováděna proti levákovi a levák ji může provádět proti pravákovi. A dále ti říkám, že levák nemá vůči pravákovi výhodu, jestliže nemá proti pravákovi nacvičeno. A jelikož se levák jen málokdy setká s levákem a taký pravák se málokdy střetne s levákem, proto levák potřebuje cvičit tuto hru s pravákem. Někomu se zdá, že bude mít výhodu, a já ti naopak říkám, že popuští fantazii. Teď nechci říkat víc a ukončím pasáž o šermu proti levákovi. Měl bys chápat, že jsem o tom již pohovořil při popisu toho, co lze dělat proti pravákovi, avšak pro teď se spokoj s touto částí.

O střetu jeden na jednoho s mečem a targou nebo rotelou či širokým puklím
proti dřevcové zbrani bodné i sečné. Kap. 157.

Měl bys znát, že když čelíš s mečem a rotellou nebo targou v ruce tomu, kdo má dřevcovou zbraň, postav se levou nohou vpřed, to je do *coda lunga et alta*, a zde je nutné se bránit, maje neustále oči na železe soupeřovy zbraně, neboť je známo, že s dřevcovými zbraněmi se přirozeně neseká, ale bodá shora nebo zdola. Zaútočí-li ti tedy tvůj soupeř hrotem na horní část, vykroč pravou nohou na soupeřovu levou stranu a při tom mu znenadání zasad' příčné *mandritto* přes jeho dřevec ze strany shora spolu s *roverso tondo* na tvář, přičemž následuj levou nohou za pravou. Je-li to možné, neopouštěj soupeře a vyčkává-li, hod' rychle svou ruku s rotelou na jeho dřevec. Nečeká-li, hod' dva nebo tři kroky vzad a postav se, jak jsem ti řekl dříve, galantně a vytríbeně s mečem a svou rotellou nebo targou těsně u sebe.

O druhé části. Kap. 158.

Teď sleduj, že když tvůj soupeř zaútočí hrotem dřevcové zbraně shora nebo zdola, kryj se svou rotelou nebo targou, odraž tvrdě soupeřovu zbraň vně na jeho pravou stranu, přičemž jdi pravou nohou proti soupeřově levé straně a při tom mu bodni na bok nebo, chceš-li, zasad' soupeři *mandritto* na hlavu nebo na paži. Po tomto bodu či po *mandrittu* udělej pro svou obranu dva nebo tři kroky vzad a postav se opět svou levou nohou vpřed, také ozdob obvyklým způsobem a odtud se ve třetí a poslední části, která následuje, budeš bránit.

O poslední části. Kap. 159.

Čelíš-li tedy v této třetí a poslední části dřevcové zbrani v *coda lunga et alta*, to je s levou nohou vpředu, nechej pro tvůj prospěch svého soupeře bodnout zdola, lákaje ho malým odkrytím dolní strany sklaněje svou rotellou nebo targou na pravou stranu. Dělaš to proto, abys svého soupeře ošálil. Tudíž zaútočí-li soupeř, braň se *falsem* a *mandrittem* a při tomto střetu jdi pravou nohou na soupeřovu levou stranu. Nečekej na soupeře a pro svou obranu se ihned vrať dvěma nebo třemi kroky vzad. Ale vyčkává-li, neopouštěj ho, dokud neunikne nebo neupustí svou dřevcovou zbraň. Zaútočí-li ti opět hrotem dřevcové zbraně na výše uvedenou stranu, čel tomu *falsem* ze strany, odraz ho vně na jeho levou stranu a řízni mu *roversem* po

noze, přičemž svou pravou nohou jdi na soupeřovu pravou stranu a levou následuj za pravou. Takto se držitel dřevcové zbraně zpravidla nemůže krýt a nezpůsobí ti žádnou potíž, budeš-li se držet popsaného postupu.

Vyobrazení z prvního italského vydání z roku 1536:

str. 6^v

str. 8^v

Cap. 12. del prologo del terzo affalto el quale tratta de prese e flette de meza spada infieme.
Nome de M. Iesu Christo sia qui esoponemo el terzo affalto el quale de mostra la arte de la meza spada, & quello facto perche tu che vorai insegnare fappi che l'arte de la meza spada se el meglio del gioco e quelli che ipse

str. 25^f

Cap. 25. El quale tratta del modo che ha a tenere vno combattedo da persona a persona de Spada e brochiero largo pro e contra.
NORA Qui esoponero vno abbatimento de spada da filo con li brochieri larghi in mano, che fara vna cosa eccellente e molto vile, per infregna & sanchora per vno che haueffe a fare a costellare si che nota & sta atento,

str. 32^f

Cap. 35. Che denota del modo cotta a ma dritto o roverso.
Saccio tu i coda lega e fletta, el tuo nimico te tiraffe per testa, op giba, o ma dritto, o roverso o flocata tire di lo che si voglia tu tirerai vno ma dritto o roverso infieme igualebrato p il braccio della spada del nimico no mouendo te pie re gibe e fatto che tu harai el dritto ma dritto e roverso voglio che tu tira tuo ma dritto traerato co la giba dritta fupiedo de dietro de la manca vno por

str. 34^v

Cap. 38. De coda longa e fletta.
Donque tu farai afferire el ditto fcholare con la gamba dritta inaci co la spada el brochiero largo, o vero Targa bene difesa per lo dritto delo nimico, e la sua spada acompagnata infieme stretta con la sopra dita sua tar ga, o vero brochiero, & fa che la sua mano dritta sia di fuora dal suo genochio stretto con il pomo della mano dalla spada, volto allungolo ve lo terra come a

str. 37^v

Cap. 39. Guardia de Cinghiara porta de ferro.
Sai che di coda longa e stretta tu facisti tirare el ditto tuo fcholare vno mandritto igualebrato, el quale calo in Cinghiara porta di ferro stretta adonque de qui e dibifogno che tu comenci a esaminare el ditto fcholare la pra della sopra dita guardia & dritti adintendere che ogni volta che lui tira a la dritta guardia le fiorciato a essere paciente per refpetto fupiendo tu che tu

str. 38^v

Cap. 41. Di coda longa & alta.
Ora guarda che essendo andato el ditto fcholare in coda longa & alta ed la sua gamba mancha inaci de qui voglio che tu fappi che essendo tu paciente quella sia vna bona & vile Guardia, e per quello iote dico che tu de bi dire ali tuoi fcholari che acadendoli differenza alcuna in prima loro si deb

str. 39^v

Cap. 44. Di coda longa & alta.
Ora guarda che essendo andato el ditto fcholare in coda longa & alta ed la sua gamba mancha inaci de qui voglio che tu fappi che essendo tu paciente quella sia vna bona & vile Guardia, e per quello iote dico che tu de bi dire ali tuoi fcholari che acadendoli differenza alcuna in prima loro si deb

str. 40^v

Cap. 44. Di coda longa & alta.
Ora guarda che essendo andato el ditto fcholare in coda longa & alta ed la sua gamba mancha inaci de qui voglio che tu fappi che essendo tu paciente quella sia vna bona & vile Guardia, e per quello iote dico che tu de bi dire ali tuoi fcholari che acadendoli differenza alcuna in prima loro si deb

Jörg Breu, *Cod. I.6.2°4*, 1545

14r

14v

15r

15v

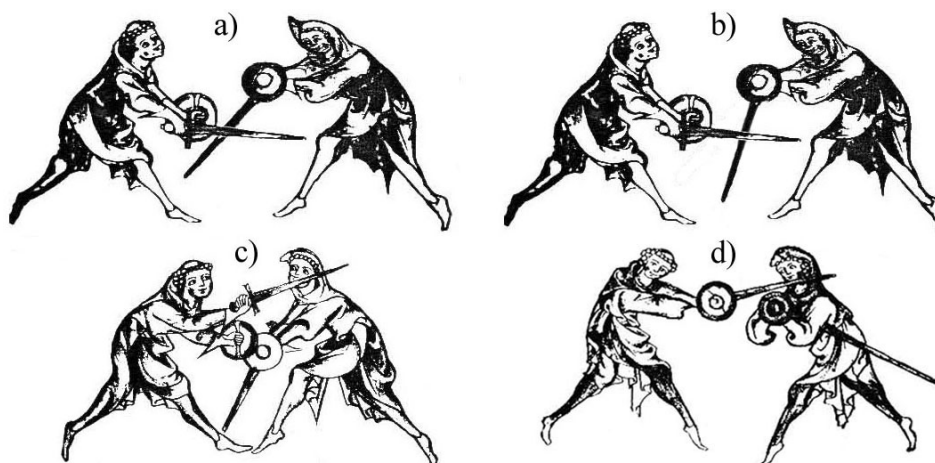

40^r

Paul Hector Mair, *De arte athletica*, 1545

K této knize musím připojit krátkou předmluvu. Ač je Mairovým nejprestižnějším dílem, její hodnota pro rekonstrukci dobového šermu mečem a puklím je dosti sporná. Zdá se, že obdobně jako my dnes, i Mair se svými společníky snažil rekonstruovat již zapomenuté techniky na základě obrázků a dochovaných textů. Nicméně výsledkem je často technika stvořená *ad hoc*, která předpokládá, že se soupeř bude chovat podle útočnickova přání. Příkladem budiž rozpor mezi technikou z listu 142 a technikou zvanou „úder štítem“, kterou na několika místech zachycuje textem a obrazem rukopis *I.33*. Mair uvádí, že když ti soupeř bodá na hrud', vykročíš levou nohou kupředu, shora udeříš puklím do obou jeho rukou, čímž stlačíš jeho meč a puklím dolů k zemi a odtud ho řízneš krátkým ostřím do krku. Naproti tomu rukopis *I.33* nepřináší pouhý soubor technik, ale ucelený systém šermu a „úder štítem“ používá mnohem promyšleněji. Když bodáš soupeři na hrud' ve vazbě (a) (není zde prostor popisovat, jak se do této vazby dostat) a soupeř v přirozené reakci vytlačuje tvůj meč na tvou pravou stranu (b) (pokud dělá něco, nastupují jiné, přesně definované techniky) a dostatečně si neustoupí, reaguješ na jeho tlak tím, že mu udeříš puklím do obou rukou, přičemž tlačíš jeho meč a puklím doleva dolů a dlouhým ostřím uvolněného meče mu sekáš tlačенý sek na tvář (c). Pokud soupeř stíhá ustupovat, můžeš tento sek snadno změnit v přímý bod, pravou ruku připojíš k puklíři a bodáš na soupeře (d) při možnosti pohodlně manévrovat hrotem. Nejzávažnějším nedostatkem Mairovy techniky ovšem není závěrečný úder, ale situace, v níž se spouští úder puklím. Autor *I.33* si jej dovolí jen tehdy, kdy je jisté, že soupeřův meč je zaměstnán vytlačováním bodu a z jeho strany tedy nehrozí žádné nebezpečí. Naopak Mair jej předepisuje proti soupeřovu bodu, kdy zcela opomíjí možnost, že soupeř proti úderu zatvrdí svůj puklím a rukou s mečem provede zdvojení bodu ze strany. Zablokování obou rukou je dle mých zkušeností v tomto případě jen zbožným přáním. Obvykle tato technika končí vzájemným zásahem, což je špatně. Proto radím, abyste k Mairovým textům přistupovali kriticky a vždy je porovnávali s jinými zdroji – např. list 143 s *I.33* (list 18), list 162 s Paulusem Kalem (list 11') apod. Na druhou stranu Mairovy jednoduché kryty puklím patří k studijním základům. Mairovým specifickým nepochybně ovlivňujícím prvkem práce levé ruky s puklím je i to, že jeho bojovníci mají pravou ruku vždy krytou plátovou rukavicí nebo košem meče (list 134). Španělským mečem, s nímž jsou techniky prováděny, je myšlen výrazně bodný meč s příčkou prostého tvaru nebo doplněnou o záchytné očko (např. list 128), případně i o záštitný oblouk (např. list 352).

**DVO ENSIVM HISPANORVM CONTACTVS
EX PRIMO CONGRESSV DE LATERE DEXTRO.**

Střet dvou španělských mečů z prvního setkání z pravé strany.

HAC ratione te in pugnā prædictam componas erit necesse, dextrum pedem preponas, uersusq̃ dextrum aduersarij latus ferias. Inde intrò prosilias sinistro, et dextrũ eius pedem pungas. Idem uero si is contra te usurparit, præfixũq̃ pedem fodere conetur, eundem quantũ poteris referto. Verum sinistro cõfestim rursus intro prosilias, collumq̃ mucrone sauciato, contento in manu sinistra clypeo orbiculari. Sed si is te mucrone ensis sui appetat, impetũ iþius clypeo tuo excipias. Inde ense sub brachio hostis sinistro transacto lateri eum adigas, atq̃ in latus eius dextrũ pede itidem dextro assilias, eo negotio cõfecto, ense sub clypeo tuo exerto et producto pectus hostile fodere conator. Sin autẽ aduersarius pari contra te ratione usus fuerit, sinistro reducto, mucronẽ iþius repellito. Verũ pòst pubem pungito: At si rursus hostis id clypeo suo remouerit, reparato in punctionẽ mucrone, dextrum brachiũ aduersarij tũ feriendo, tum pungendo sauciato.

Do uvedeného střetu bude nezbytné vstoupit tímto způsobem: Pravou nohu postavíš vpřed a zaútočíš směrem na soupeřovu pravou stranu. Odtud vyrazíš levou nohou vpřed a bodneš mu na pravou nohu. Když však totéž použije proti tobě a pokusí se zaútočit na předloženou nohu, budeš moci uhnout, ale ihned vyraž levou nohou zpět a zasáhni ho hrotem do krku a kruhový puklír měj v natažené levé ruce. Avšak jestliže na tebe namíří hrotem svého meče, zachyť jeho útok svým puklířem, a odtud přejdeš mečem pod soupeřovou levou paží do boku a zaútočíš na jeho pravou stranu – na jeho pravou nohu. Když to provedeš, veď meč pod svůj puklír a pokus se dlouze zaútočit na soupeřovu hrud'. Jestliže však tento způsob použije proti tobě soupeř, stáhni levou nohu zpět, odraz jeho hrot, leč poté mu bodni do rozkroku. Ale pokud soupeř stáhne svůj puklír zpět, obnov v bodu hrot, udeř svého soupeře do pravé paže a potom ho zasáhni bodem.

DVO CONTACTVS DE LATERE SINISTRO

Dvojí střet z levé strany

IN hac pugna pedem sinistrū prefigas, extento brachio sinistro clypeū rotundum tenente, ita tamen ut ensis hispani tutela pectori tuo sit adiuncta, mucro contra hostē porrectus, medio ense brachio sinistro applicato, atq̄ eo modo pungere latus aduersarij sinistrū poteris, inde dextro pede intrò prosilias, nec nō brachium dextrū sauciare conator. At si clypeo suo orbiculari impetum excusserit, derepente pudenda eius fodito. Verū si pari contra te ratione fuerit usus, sinistrū pedem preponentē, retrorsū consilias tibijs paribus, atq̄ hostis punctionē clypeo tuo repellas, inde celerrimè intrò prosilias dextro contra latus aduersarij dextrū ense in habitu punctionis constituto. Sed si is eū impetū repulerit, prefixū pedem confestim ferito. Cæterū si hostis idem usurparit, dextrū referre memineris, atq̄ faciem pungere inde nō dubites hostis.

V tomto střetu představíš levou nohu, napneš levou ruku třímající okrouhlý puklíř, ovšem tak, aby španělský meč natažený hrotem proti soupeři poskytoval náležitou ochranu tvé hrudi. Polovinu meče připoj k levé paži a tímto způsobem budeš moci bodnout na soupeřovu levou stranu. Odtud vyrazíš pravou nohou vpřed a rovněž se pokusíš zasáhnout pravou paži. Pokud však útok odrazí svým kruhovým puklířem, uvolni a bodni mu na podbřišek. Pakliže však proti tobě stejný způsob s levou nohou vpředu použije on, poradíš si tak, že ustoupíš vzad a soupeřův bod odrazíš svým puklířem. Odtud vyrazíš co nejrychleji pravou nohou vpřed proti soupeřově pravé straně a postavíš meč do bodnice. Ale pokud útok odrazí, zasad' mu sek na předsunutou nohu. Dále jestliže bude soupeř provádět totéž, neopomeň stáhnout pravou nohu a odtud bez obav bodnout soupeři do tváře.

HABITVS AVERSIONIS SVPERNE PER CLYPEVM ORBICVLAREM

Odvrácená horní pozice přes kruhový puklíř

SI uictoriam huius certaminis obtinere cupias ense hispano, dextrum præponas, ensis medius humero sinistro sit adiunctus, clypeus uero rotundus in manu sinistra consistat, inde sinistro intrò prosilias, atq̃ ab infernè ictu brachiũ hostis dextrũ quassato, eo autem id auertente, faciem eius ense retro caput constituto et anteuersum producto pugnito. At si pari ratione is te aggreditur sinistrum præponentem, tum clypeo tuo in manu sinistra contento uim eã repellas, inde autem sinistro pede in ipsius latus sinistrum procedas, atq̃ dextrũ murcone haurias. Sed si id hostis animaduernerit, nec nõ impetum tuum repulerit, pedem ip̃ius præpositum feriundo saucies, atq̃ iñ resilias murcone ensis tui contra faciem hoslilem gemino impetu porrecto.

Pakliže v tomto zápasu toužíš získat vítězství španělským mečem, představíš pravou nohu a meč náležitě položíš na střed levé paže. Okrouhlý puklíř ovšem spočívá v levé ruce. Odtud vyrazíš levou vpřed a sekem zdola zasáhneš soupeřovu pravou paži. Když to však odvrátí, postav meč zpět k hlavě a dlouze bodni vpřed na jeho tvář. Ale pokud na tebe zaútočí stejným způsobem s levou nohou vpředu, pak svým puklířem napjatým v levé ruce odrazíš jeho sílu³⁷, odtud však vykročíš levou nohou na jeho levou stranu a hrotem nabereš pravou. Pokud to však soupeř zpozoruje a rovněž tvůj útok odrazí, zasáhni jeho předsunutou nohu a při odskoku hrotem svého meče protáhni zdvojený útok proti soupeřově tváři.

³⁷Slovem „vis“ (síla) je v textu pravděpodobně myšlena energie útoku. Protože však byl Mair Němec, je rovněž možné spekulovat, že se jedná o latinský ekvivalent německého „die sterck“ (hrubí meče), leč například listy 142 a 156 tomuto výkladu odporují.

PER ENSEM HISPANVM STERNENDI RATIO.

Porážení při španělských mečích.

AD eū habitū hoc modo te adaptes, intrò contra hostem tibijs paribus prosilias, atq̃ aduersarij uisū uel pectus mucrone ensis pungas. At si tuā uiolentiā remouerit orbiculari clypeo, pede sinistro reducto, brachium eius læuū feriundo saucies. Verū pòst si sinistro prosilueris latus dextrū pungendo haurias. Excipiente id aduersario clypeo, ab infernè ip̃ius brachiū sinistrū ferias, inde aut̃ dextro consequutus, punctionem uel contra pectus uel uisū porrigas. Porrò si hostis pari modo contra te usus fuerit, orbiculari clypeo eius impetum excipito, uerum confestim dextro prosilias intrò, atq̃ ensis mucronem ip̃ius costis lateris dextri sub brachio tuo læuo adigas. Sed si idem fieri ab aduersario intellexeris, eius ensem ictu superno remouere non dubites, atq̃ ense abiecto, sinistrum, hostis pedibus utrisq̃ interponas, dextrā in humerū ip̃ius sinistrum dirigas, et sinistrā si corpori eius circūposueris, inieceriq̃ axillę eius dextræ, in habitu libræ eum contines, nec non pro arbitrio tuo prosternere poteris.

Do této pozice se postavíš takto: Vyrazíš vpřed proti svému soupeři a hrotem meče bodneš soupeři do očí nebo na hrud'. Ale pokud tvůj nápor odstaví kruhovým puklířem, stáhni se levou nohou nazpět a zasáhneš jeho levou paži. Avšak když potom vyrazíš levou, bodem nabereš pravou stranu. Zachytí-li to soupeř puklířem, zdola zasáhneš jeho levou paži. Odtud však následuj pravou a protáhni hrot na hrud' nebo do očí. Dále pokud soupeř stejný způsob použije proti tobě, zachytíš jeho útok kruhovým puklířem, ale okamžitě vyrazíš pravou nohou vpřed a pod svou levou paží zaútočíš hrotem meče na pravou stranu jeho boku. Leč pokud totéž přijde na mysl soupeři, bez zaváhání odstav jeho meč horním sekem, odhod' meč, levou nohu vlož mezi soupeřovy nohy a pravou rukou zamíříš na jeho levé rameno. Jestliže rovněž obejměš jeho tělo levou rukou, kterou vložíš pod jeho pravé podpaží a uchopíš ho po způsobu váhy, budeš ho moci povalit po své libovůli.

PVNCTIO ADDITO AVERSIONIS HABITV.

Bodnutí vedené do odvrácené pozice.

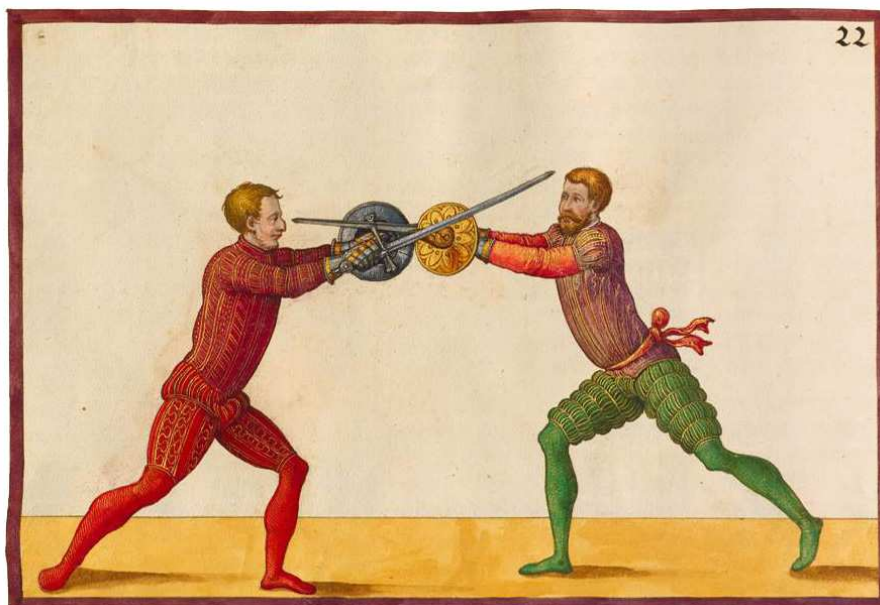

SI congregimini mutuo, intrò pede sinistro procedes, humerũq̃ hostis sinistrum ensis tui mucrone fodias, clypeo sub dextro brachio exerto. Verum si hostis idẽ usurpet, clypeo orbiculari impetũ hostilem excipito, inde aũt caput ictu quassabis. Sin uero is tuũ caput adpetat feriundo, clypeo pro capite tuo constituto, uim iþius auertito, post hæc ensem retrahas hispanum supernè, atq̃ ab infernè pectus aduersarij fodias. At si hostis idem fuerit molitus, tum auertito eũ conatũ clypeo orbiculari desuper deorsum humũ uersus, inde pede sinistro intrò procedas, atq̃ uicissim ab iþernè latus iþius sinistrũ pungito. Verum si aduersarius eadem ratione utatur, clypeum tuũ, eius ensi adplices, & eo habitu hostem auertes, at si hoc perfeceris, caput eius ictu saucies, et inde retrorsum ab hoste concedas.

Jestliže se vzájemně střetnete, předstoupíš levou nohou vpřed a hrotem svého meče bodneš na soupeřovo levé rameno spolu s puklím vedeným nad pravou paží. Ovšem pokud totéž provádí soupeř, kruhovým puklím zachytíš soupeřův útok, leč odtud ho sekem zasáhni do hlavy. Pokud však on míří útokem na tvou hlavu, postav puklír před svou hlavu, odvráť jeho sílu, potom stáhni španělský meč shora zpět a zdola zaútoč soupeři na hrud'. Ale jestliže totéž bude provádět soupeř, pak jeho pokus odvrátíš kulatým puklím shora dolů směrem k zemi, odtud levou nohou vykročíš vpřed a z druhé strany bodneš zdola na jeho levou stranu. Ovšem pokud soupeř provede totéž, svým puklím stočíš jeho meč a odvrátíš soupeřovu pozici. Ale pokud to dokončíš, sekem zasáhneš jeho hlavu a odtud ustoupíš od soupeře vzad.

RATIO AVERSIONIS DE VTROQ β LATERE.

Odvrácený způsob na obě strany.

SI propè ad hostem accesseris, sinistrũ præfigito pedem, atq β ense hispano faciem aduersarij fodiendo lædito. At si is idem contra te usurparit dextrum præponentem, tũ in latus tuũ sinistrũ, hostilẽ impetũ orbiculari clypeo repellas, Verum inde mucrone ensis tui uisum aduersarij pungito rectà. Sed si is suo itidem clypeo te remouerit, sinistro intrò procedas, atq β brachio porrecto supra clypeũ ipsius punctione directa sup β nè faciem hostilem adpetito, ut inferior acies breuis consistat. Sin aut̃ idẽ aduersarius contra te molitur, surrecto clypeo tuo, punctionẽ ipsius adimito, verũ inde sinistrũ pedem reponas retrorsum, atq β ictu brachiũ sinistrum aduersarij sauciato. Si autem pari uicissim modo utatur hostis, eam uim acie ensis tui longa auertito, inde autem clypeũ tuũ, pectori ipsius impellito, atq β ab hoste ictum supernũ feriendo recedas.

Jestliže se přiblížíš blízko k soupeři, představíš levou nohu a španělským mečem bodneš soupeři do tváře. Ale jestliže bude totéž provádět proti tobě on s pravou nohou vpředu, pak odrazíš soupeřův útok kruhovým puklím na svou levou stranu, avšak odtud hrotem svého meče bodni přímo soupeřův obličej. Ale pokud tě odstaví svým puklím, levou nohou překročíš vpřed a paží nataženou nad jeho puklím bodneš přímo shora na soupeřovu tvář tak, že se krátké ostří zastavuje dole. Jestliže však totéž bude proti tobě provádět soupeř, zvedni svůj puklím, odkloň jeho bod, leč odtud stáhni levou nohu vzad a sekem zasáhni soupeřovu levou paži. Pokud však stejný způsob zase použije soupeř, dlouhým ostřím svého meče odvrátíš jeho sílu, odtud však svým puklím udeříš do jeho hrudi a ustoupíš od soupeře prováděje horní sek.

PVNCTIO QVA PECTVS ADPETITVR ADDITO AVERSIONIS HABITV.

Bodnutí, které bude mířeno na hrud' odvrácené pozice.

QVVM in conspectũ hostis peruenisti, dextrũ pedem prefigas, atq̃ rectà pectus pungere coneris. At si aduersarius idem molitur, te contrà dextrum prefigente, depresso clypeo punctionẽ hostilem excipito, inde aũt correpto ense infernè, pectus rursus aduersarij fodere conaberis acie ensis tui longa supernè conuersa: Excipiente aduersario eum conatũ clypeo orbiculari, tũ prosiliendo sinistrũ, pedi ipsius dextro preponas, atq̃ feriendo brachiũ eius dextrũ quassato. Sin is eadem ratione te sauciare molitur, in triangulũ sinistro pede concedere memineris, et ui hostis remota clypeo tuo orbiculari, nec non ense retracto nõnihil, ab infernè pectus mucrone pungere non cesses. Hoste aũt pari ratione utente, tũ ensem clypeo tuo adiuncto, ipius ensi si adplicaris, et eo habitu aduersarij conatus fallatur, inde aũt curabis omninò, ut faciẽ eius lædas punctione ea, q̃ nomen ab aere adepta est, atq̃ ab eo hoc modo recedas.

Když se dostaneš do soupeřovy blízkosti, postavíš pravou nohu vpřed, spojíš a pokusíš se bodnout přímo na hrud'. Ale pokud bude totéž dělat soupeř, jenž proti tobě postaví pravou nohu, sníženým puklím zachyt' soupeřův bod, odtud však zkrať meč dolů a s dlouhým ostřím svého meče otočeným vzhůru se opět pokus bodnout na soupeřovu hrud': Zachyt' soupeři jeho pokus kruhovým puklím, pak vyrážeje vpřed představíš levou nohu na jeho pravou stranu a útokem zasáhneš jeho pravou paži. Když tě tímtež způsobem bude chtít zasáhnout on, neopomeň ustoupit levou nohou do trojúhelníku a svým kruhovým puklím odstav soupeřovu sílu, ovšem nestahuj meč a zdola bez zaváhání bodni hrotem na hrud'. Když však stejný způsob použije soupeř, spoj svůj meč se svým puklím, čímž stočíš jeho meč a tím bude soupeřův pokus zneškodněn. Odtud však důsledně dbej, abys jeho tvář zasáhl bodem, jehož název je odvozen od vzduchu, a tímto způsobem od něj ustoupíš.

RATIO ENSIS EXTORQVENDI.

Způsob vykroucení meče.

SI pariter in primo congressu enses contigeritis mutuo, tu sinistrum pedem præponas: At si aduersarius dextro innitens aduersus te constiterit, ensem pariter addito clypeo rotundo manu sinistra contineas, atq̃ corripias ipsius ensem iuxta mucronem dextra, & eo habitu manibus eius extorqueas ensem. Sin aut̃ ensis tibi ab hoste sit eadem ratione extorsus, sinistro introgreditor pede, nec non ipsius ensem adprehendas, quẽ itidem sinistra continet, & hostis brachium sinistrũ si umbone aculeato clypei punxeris, concedere tibi ensem hostis cogetur. Verũ si is te pulsare nodo ensis et eius defensione cruce scilicet ensis moliatur, clypeo tuo orbiculari sublato, impetũ hostilem remoueas, inde uero gemino gradu recedas, donec commodè ensem receperis. Verũ si hostis urgeat te instando, derepete rursus ensem tuũ, eius ensi adplices, atq̃ mucronẽ contra uisũ hostilẽ inflectito.

Jestliže se meče vzájemně dotýkají stejně jako při prvním setkání, postav levou nohu vpřed. Ale jestliže soupeř na začátku proti tobě postaví pravou, stejně tak připojíš levou ruku s kulatým puklířem k meči a následně pravou rukou uchopíš jeho meč blízko hrotu a tímto způsobem mu vykrotíš meč z ruky. Jestliže však bude soupeř tímto způsobem meč kroutit tobě, levou nohou vykroč vpřed a rovněž uchop jeho meč, který drží v levé ruce, a pakliže špičatou puklicí puklíře bodneš soupeře do levé paže, bude ti soupeř přinucen povolit svůj meč. Avšak pokud ti udeří do kloubu meče a se ovšem bude pro svou obranu stavět křížem meče, pozvedni svůj kruhový puklíř a odstav soupeřův útok. Odtud ovšem ustoupíš zdvojeným krokem, pokud vhodně zatáhneš za meč. Ale jestliže na tebe soupeř neustále naléhá, vytrhni svůj meč zpět, jeho meč stočíš a ohneš soupeři hrot proti očím.

IACTVS EX PRIMA ENSIVM COLLISIONE.

Povalení z prvního střetu mečů.

IN hãc pugnã ea ratione te adaptes, sinistrũ prepones, & hostis ensem ita contingas, ut ensis tui acies longa supernè conuersa sit, mucro in aduersariũ porrectus contra pectus ipius. Sed si dextro itidem aduersus hostem constiteris, nec nõ pariter cũ hoste iceris ex congressũ primo (·ut vocant·) tũ ensem adiuncto clypeo, sinistra corripias manu, inde introgressus sinistro, eius ensem apprehendas, et manu ipius extorqueas. Sin uero aduersarius pari modo ensem tibi extorserit, mucronem seu aculeum clypei orbicularis tui vultui eius impingito, atq̃ correpto hostis pede læuo, manu dextra, si subleuaris, supinus corruet.

V tomto střetu jednej takto: Postav se levou nohou vpřed a dotýkej se soupeřova meče tak, aby dlouhé ostří tvého meče bylo nad jeho a hrot mířil soupeři na hrud'. Ale jestliže taktéž pravou postavíš proti soupeři, rovněž udeříš zároveň se soupeřem z prvního setkání zbraní (jak se to nazývá), pak připoj puklír k meči, levou rukou jej uchop a odtud vykroč levou nohou vpřed, uchop jeho meč a vykruť jej z ruky. Jestliže ovšem soupeř zamýšlí tímto způsobem vykroutit meč tobě, hrotem ostnu svého kruhového puklíře ho šťouchni do tváře a pravou rukou uchop soupeři levou nohu tak, že pokud ji zvedneš, upadne naznak.

INFERNA ET SVPERNA ENSIS HISPANI AD POSITIO.

Dolní a horní pozice španělského meče.

AD hanc pugnã in congressu mutuo ea ratione, quę mox infra describetur, accommodes te licebit, introgressus sinistro, ab infernè pedem hostis sinistrum ictu saucies, clypeo tuo orbiculari, sinistra cancellatim supra dextrã contento. Verũ si is prepositum pedem sauciare tibi conetur, sinistrum tu pungere molitor, atq_β eo modo aduersarij ictus est repulsus, at in ip̄o punctionis ictu, sinistrũ, ipsius itidem sinistro imponere conaberis, atq_β inde clypei tui umbonẽ aculeatũ in uisum aduersarij torquebis. Cæterũ hoste eodem contra te impulsu utente, tuo clypeo eum impetum excipias, posthæc aut̄ sinistro pede reducto, ensem tuũ uersum te attrahas, atq_β sinistrum hostis latus mucrone haurias. Sin uero is contrã idem fuerit molitus, de tuo latere dextro in sinistrũ ense tuo hispano punctionem hostilem remoueas, sed post supernè caput eius ictu si sauciaris, ab eo recedas.

Do tohoto zápasu ve vzájemném střetnutí budeš moci vstoupit způsobem, jenž bude záhy popsán níže. Vykročíš levou nohou vpřed a sekem zdola zasáhneš soupeřovu levou nohu, přičemž levou rukou napneš kruhový puklír nad pravou. Ale pokud se ti on bude snažit zasáhnout předsunutou nohu, bodneš na levou nohu a tímto způsobem je soupeřův sek odražen. Leč při jeho bodném úderu se pokusíš položit levou nohu na jeho levou a odtud stočíš hrotitou puklici svého puklíře soupeři do očí. Ostatně použije-li soupeř totéž proti tobě, svým puklípem zachytíš jeho útok, potom však stáhni levou nohu, svůj meč přitáhni k sobě a hrotem nabereš soupeřovu levou stranu. Pokud však totéž bude proti tobě činit on, svým španělským mečem odstavíš soupeřův bod od své pravé strany na levou, ale jestliže potom shora zasáhneš sekem jeho hlavu, ustoupíš od něj.

PUNCTIO PECTORALIS ADHIBITO HABITV.
QVO DEXTRAM HOSTIS ENSI ADPLICES.

Bodnutí na hrud' užívané pozice, která odehne meč pravého soupeře.

SI congregimini mutuo ea ratione te accommodes in hoc genus certaminis, dextrũ prefigere memineris, et de tuo latere sinistro, dextrã pectoris hostilis partem pũgas habitu et effigie eius punctionis, quæ a uento nomẽ fortita est. Sin uero eodem pacto contra te inuectus sit, dextrum prefigentem, tum ensem corripe sinistra adiuncto clypeo, dextraq̃ illius ensem adprehendas. Hostis tuũ ensem si pari ratione arripuerit, tum manum sinistram clypeũ continentẽ dextræ tuæ imponas supernè, atq̃ si dextro pede recesseris, ensem aduersarius tibi concedere cogetur, inde autem instando hostem urgeas, et faciem ip̃ius, mucrone ensis tui saucies. Verũ si is eadem moliat, clypeo orbiculari obiecto hostilem impetũ repellito, atq̃ reducto pede dextro ab infernè pectori eius, mucronẽ infigo. Sin eam uim remouerit, caput ictu uenti nomine appellato conquassato, hoc igitur confecto retrorsum te agas tutò.

Pokud se vzájemně střetnete, do tohoto druhu střetnutí vstoupíš takto: Hleď postavit pravou nohu vpřed a ze své levé strany bodneš na pravou stranu soupeřovy hrudi v bodnici, jejíž jméno asi pochází od „větru“. Pokud se však tentýž způsob objeví proti tobě s představenou pravou nohou, pak levou rukou uchopíš meč k puklíři a pravou popadneš jeho meč. Pakliže soupeř přistane stejným způsobem na tvém meči, levou rukou položíš puklír shora na svou pravou a pokud ustoupíš pravou nohou, soupeř ti bude nucen povolit meč. Odtud však stále tlač na soupeře a hrotem svého meče ho zasáhni do tváře. Avšak pokud bude provádět totéž, nastaveným kruhovým puklírẽm odraz soupeřův útok, stáhni pravou nohu a zdola přilož hrot na jeho hrud'. Pakliže sílu odrazí, sekem pojmenovaným po větru mu rozbij hlavu, a když to provedeš, pohni se bezpečně vzad.

**ENSIVM CONTACTVS EX PRIMO CONGRESSV
CVM DEXTRE MANVS IN ENSE HOSTILĚ ĪTORSIOVE.**

Dotyk mečů z prvního střetnutí s vykrucující pravou rukou na soupeřově meči.

INTRÒ contra hostem dextro progreditor, clypeo supra ensem tuũ collocato, mucro contra aduersariũ sit porrectus. At si is periter tecum icerit, te itidem dextrũ præfigente, in iþo contactu ensem tuũ clypeũq_β manu sinistra conuinctim teneas, dextra uero aduersarij ense medio correpto, uersum te adtrahas. Sin autem idem contrà conatus fuerit hostis, tũ iuxta capulum ensem nudum sinistra corripias, atq_β si pro uiribus attraxeris, ensem tuũ liberabis, inde aũt ab infernè pubem ipsius fodere conaberis. At si ense suo hostis id repulerit, introgressus sinistro seu insequutus, aculeũ clypei tui vultui eius impingas. Idem fieri ab aduersario si intellexeris, ense tuo hispano impetum hostilem excipias. Verũ si pòst caput iþius ictu pulsaris, recedere licebit.

Vy Kroč pravou nohou vpřed proti soupeři, puklíf umísti nad svůj meč a hrot natáhni proti soupeři. Ale pokud ti obratně sekne po představené pravé noze, při dotyku s ním měj svůj meč a puklíf spolu v levé ruce, pravou však popadni soupeřův meč v polovině a přitáhni jej k sobě. Jestliže však soupeř bude proti tobě zkoušet totěž, pak levou rukou uchopíš obnažený meč poblíž rukojeti a jestliže silou zatáhneš, svůj meč osvobodíš. Odtud se však pokusíš spodem bodnout na jeho podbřišek. Ale pokud to soupeř svým mečem odrazí, následně vykročíš levou nohou vpřed a ostnem svého puklífě ho bodneš do tváře. Jestliže bude totěž zamýšlet soupeř, svým španělským mečem zachytíš jeho útok a pokud ho potom udeříš sekem do hlavy, budeš moci ustoupit.

**PVNCTIO. QVA PVDENDA ADVERSARII MVCRONE
ADPETVNTVR ADDITA RATIONE BRACHIA CORRIPIENDI.**

Bodnutí, jež míří hrotem soupeřův podbřišek, spojené s obchvácením paže.

SIC te in hoc certamen contra hostem componito, sinistrũ pedem præfigas, atq̃ rectà pubem aduersarij ab infernè ita pungito, ut clypeũ sinistra iuxta capulum teneas. Verũ si hostis pari contrà ratione fuerit usus, ense tuo excipias eã uim inde autem sinistrũ, pedi aduersarij dextro exterius preponas, et ensem pariter cũ clypeo sinistra compræhendas manu, nec non utrisq̃ eius brachijs manu dextra adpræhensis, uersũ te attrahas. Sin aut̃ eadem ratione te occuparit aduersarius, tum clypeũ tuũ ensi tuo coniungito, pòst sinistrã manũ dextrę eius axillæ supponas, atq̃ dextrũ pedem, aduersarij itidem dextro inijcias, ea igitur ratione si supernè propuleris, supinum hostem prosternes, et liberum te reddideris.

Takto se v tomto střetnutí postav proti soupeři: Představíš levou nohu a bodneš přímo na soupeřův podbřišek zdola tak, abys měl puklír v levé ruce poblíž jílce. Pokud však soupeř použije proti tobě stejný způsob, svým mečem zachytíš jeho sílu. Odtud však předložíš pravou nohu zvnějšku soupeřovy levé, levou rukou uchopíš meč spolu s puklířem, rovněž pravou rukou obejmeš na druhou stranu jeho paže a přitáhneš je k sobě. Pokud tě však tímtéž způsobem napadne soupeř, pak spoj svůj puklír se svým mečem, načež vstrčíš levou ruku pod jeho pravé podpaží a pravou podtrhneš soupeřovu pravou nohu. Pokud tedy tímto způsobem nahoře zatlačíš, povalíš soupeře naznak a vrátíš se osvobozen.

**DVO HABITVS. QVIBVS MANVS HOSTI INIICIAS
QVI MOX INFRA DESCRIBENTVR.**

Dvě pozice, jež budou brzy popsány níže, jimiž lze vrhat ruku na soupeře.

IN hac pugna si uictoriã uoles obtinere, intrò procedas sinistro, atq̃ in primo conflictu ensem aduersarij tuo contingas ense. At si is contrà sinistro itidem constiterit, et pariter tecũ feriat, tũ simul sinistra, et ensem et clypeum comprẽndas, inde aũt barbæ ip̃ius, dextrã iniicias. Verũ si eodem contra te habitu usus fuerit hostis, nec nõ supernè sinistrã dextræ suæ adposuerit, eo ãio ut ui tuã barbã trahendo deorsum euellat, sinistra manu brachio aduersarij dextro comprẽhenso, atq̃ inde manũ eius de barba tua remoueto, nec nõ caput ipsius ictu strenuo saucies. Sin uero eadẽ ratione is è contra fuerit usus, quã celerrimè poteris ensem manu dextra arripito, et impetum hostilem clypeo orbiculari excipito, inde aũt si recesseris retrorsum, pectus fodito aduersarij. At si tu uicissim clypeo hostili fueris repulsus, ictum transuersariũ feriundo, ab eo recedere memineris.

Pokud chceš v tomto střetu získat vítězství, postav levou nohu vpřed a při prvním střetu svým mečem navážeš na soupeřův meč. Ale pokud bude konat proti levé a rovněž seká, pak uchopíš společně meč a puklír a odtud ho pravou popadneš za vousy. Avšak pokud tentýž způsob proti tobě použije soupeř, polož levou ruku shora na jeho pravou dřív, než tě silou trhneš za vousy stáhne dolů – tj. levou ruku na soupeřovu pravou paži, odtud odtrhneš jeho ruku od svého vousu a rovněž ho hbitě zasáhneš sekem do hlavy. Pokud však tentýž způsob naopak použije on, přistaň pravou rukou na meči, jak nejrychleji budeš moci, a zachyť soupeřův útok kruhovým puklířem. Odtud však půjdeš nazpátek a bodneš na soupeřovu hrud'. Ale na druhou stranu, pokud budeš odrážen soupeřovým puklířem, tni příčný sek a nezapomeň od něj ustoupit.

**RATIO SVPERNÆ AVERSIONIS. ADDITO
HABITV INFERNÆ PVNCTIONIS.**

Horní odvrácený způsob doprovázený pozicí dolního bodu.

HOC modo te componas in commemoratã pugnã, intrò procedito pede dextro, atq̃ rectà seu porrectim uisum aduersarij pungito. Verum si idem is usurparit, te sinistrum præfigente, tũ utrisq̃ hostis manibus clypeũ tuũ obijcias in sinistra contentũ, et inde in tuũ latus sinistrum iþius ensem clypeũq̃ remoueas, eoq̃ modo uis hostilis repellitur, uerũ pòst ensis tui mucrone, pedem prepositũ eius fodias dextrũ. At si hostis idem fuerit molitus, pedem reducito, quẽ adgredi conatur, et ictu superno punctionẽ hostilẽ repellito, sed inde punctione à uento nomẽ sortita ab aure tua librata, faciem aduersarij uel pectus pungas. Hoste aũt idem usurpante, clypeo tuo orbiculari impetũ eius excipias obiecto, atq̃ ab infernẽ pectus iþius punctione adgreditor. At si is eadem ratione aduersũ te contenderit, clypeũ eius ensi superimponito, nec non eo modo eum remoueas impetũ, sed uicissim ab infernẽ pubem hostilem fodito, indeq̃ transuersariũ exercendo recedas.

Tímto způsobem vstoupíš do doporučeného střetu: Předstup pravou nohou vpřed a natažený bodni přímo na soupeřovy oči. Pokud však bude používat totéž a směrem k tobě postaví levou nohu, pak obě soupeřovy ruce zadržíš svým puklím na levé straně. Odtud na svou levou stranu odstavíš jeho meč a puklím a tímto způsobem odrazíš soupeřovu sílu, avšak poté hrotem svého meče bodneš na jeho představenou pravou nohu. Ale pokud bude soupeř chystat totéž, stáhni nohu, která se bude pokoušet přikročit, a horním sekem odraz soupeřův bod. Odtud však bodem, jehož jméno pochází od větru, vymrštěným od tvého ucha zaútočíš soupeři na tvář nebo na hrud'. Avšak bude-li totéž provádět soupeř, svůj kruhový puklím nastavíš vstříc jeho útoku a zdola vykročíš bodem na jeho hrud'. Ale jestliže bude proti tobě usilovat tímtež způsobem, shora položíš puklím na jeho meč a rovněž tak odstavíš jeho útok, leč z druhé strany bodneš zdola na soupeřovy slabiny a odtud ustoupíš prováděje příčný sek.

PUNCTIONIS FORMA COŇ AVERSIONIS HABITVM.

Způsob bodnutí odvrácenou pozicí.

IN hoc certamine introgressus dextro, ab infernè pectus aduersarij punctione saucies. Sin aũt contra hostem constiteris sinistrũ præfigens, et is te pari ratione adgreditur, tũ clypeũ eius brachijs utrisq̃ superinicias, atq̃ eo habitu, aduersarij ense clypeũq̃ suppressito humũ uersus: inde autem collum iþius acie ensis breui proscindito. Verum si hostis eadem contra te molitur, ense clypeoq̃ orbiculari tuo sublatis, incisionẽ supernam aduersarij repellito, post hæc introgressus sinistro, retractoq̃ ense pectus hostis reparato mucrone figas ab infernè. At si is è contra te pupugerit consimili ratione, clypeũ tuũ hostis ensi superimponas, atq̃ eo modo punctionis hostilis uim auertas, simulq̃ dextrũ eius brachiũ proscindas. Verum si idem te proscindere eodem in loco conetur, in latus sinistrũ tuũ id remouere memineris, inde autẽ ab eo usurpando ictum cruciatum recedas.

Do tohoto střetnutí vstoupíš pravou nohou a zdola zaútoč bodem na soupeřovu hrud'. Pokud však proti soupeři postavíš vpřed levou nohu a on na tebe vykročí stejným způsobem, pak shora vrhneš puklír na obě jeho paže a tím stlačíš soupeřův meč a puklír dolů k zemi, odtud ale řízni jeho krk krátkým ostřím meče. Pakliže ovšem soupeř proti tobě provede totéž, pozvedneš svůj meč a kruhový puklír a vykryješ soupeřův horní řez. Potom vykročíš vpřed levou nohou, stáhneš meč a znovu vrazíš hrot zdola na soupeřovu hrud'. Ovšem pokud obdobným způsobem bodá proti tobě, položíš svůj puklír shora na soupeřův meč a tímto způsobem odvrátíš sílu soupeřova bodu a současně řízneš jeho pravou paži. Ale pokud se tě bude pokoušet říznout na totéž místo, neopomeň ho odstavit na svou levou stranu a odtud od něj ustoupíš prováděje zkřížený sek.

INCISIONIS EFFIGIES DE LATERE VTROQβ.

Vyobrazení proříznutí z obou stran.

AD eam pugnā hoc modo te accommodes, si pede dextro fueris contra hostem progressus, partem colli eius dextrā proscindas. At si is te pari ratione proscindere conetur preponentem sinistrū, uicissim et tu latus colli hostilis sinistrū proscindendo saucies, sed si aduersarius eam uim clypeo suo obiecto auertere cupiat, attracto supernè ense, ěfernè ipsius pubem mucrone haurias. Verū aduersario idem usurpante, clypeo orbiculari, eius impetū excipias, inde reducto ense tuo, anteuersum ense producto faciem fodias hostilē. Sin aūt idem contra te moliatur aduersarius, acie ensis tui longa punctionē eius auertito, ac clypeo tuo orbiculari ensem hostis in latus eius dextrum excutias, inde pectus ěpius ab infernè pungito. Excipiente id hoste clypeo, gemino ictu præpositū aduersarij pedem saucies.

Do tohoto zápasu vstoupíš tak, že pokud budeš pravou nohou vykročen proti soupeři, řízneš po pravé straně jeho krku. Ale pakliže se tě bude stejným způsobem pokoušet říznout on a představí levou nohu, říznutím z druhé strany zasáhneš soupeřou levou stranu krku. Leč pokud chce soupeř nastavením svého puklíře odvrátit sílu, shora se dotkni meče a dole nabereš hrotem podbříšek. Ovšem když totéž provádí soupeř, kruhovým puklířem zachytíš jeho útok, odtud stáhni svůj meč a vpřed otočeným mečem dlouze bodneš soupeři do tváře. Pokud však totéž bude proti tobě provádět soupeř, dlouhým ostřím svého meče odvrátíš jeho bod a svým kruhovým puklířem odrazíš soupeřův meč na jeho pravou stranu. Odtud mu bodneš zdola na hrud'. Zachytí-li to soupeř puklířem, zdvojeným sekem zasáhneš jeho předsunutou nohu.

AVERSIONIS HABITVS CONTRA PVNCTIONEM INFERNAM.

Odvrácená pozice proti dolnímu bodu.

IN huius certaminis congressu mutuo si contra hostem dextro processeris, sinistrum eius pedem pungito infernè, at si sinistrũ præfigens constiteris, coneturq̃ hostis eundem pungere, ensem, ensi ip̃ius adplies, si eo modo suppresseris, punctionẽ hostilem auertes, inde capitis eius latus sinistrum ferias. Sed si is clypeo orbiculari eã uim exceperit, ense in ictum, qui uenti nõie adpellatur, conuerso, et adaptato, uel pectus uel uisum muncrone fodito. Verũ si idem pari ratione contra te usus fuerit, acie longa præmissa illum repellas, atq̃ aciem breuem, eius superimponas, & pectus ip̃ius fodias. Cæterum hoste idem usurpante, sinistroq̃ pede reduto, pũctionẽ eius deuitare licebit, inde aũt dupliciter ictu cruciato brachiũ sinistrũ saucies.

Pakliže v tomto vzájemném střetnutí postavíš pravou nohu vpřed proti soupeři, bodneš spodem na jeho levou nohu. Ale pokud vpřed postavíš levou a soupeř se pokusí o tentýž bod, mečem odkloníš jeho meč. Pokud ho takto zastavíš, soupeřův bod odvrátíš a odtud udeříš na levou stranu jeho hlavy. Ale pokud sílu zachytí kruhovým puklím, v seku, který bude nazýván jménem větru, obrať a přizpůsob meč a bodni mu hrotem na hrud' nebo do očí. Ovšem pokud bude totéž provádět stejným způsobem proti tobě, dlouhým ostřím odrazíš útok, vrhneš se shora na jeho krátké ostří a bodneš mu na hrud'. Ostatně bude-li soupeř provádět totéž, budeš se moci vyhnout jeho bodu stáhnutím levé nohy. Odtud však zdvojením zkříženého seku zasáhneš levou paži.

RATIO PVBIS FIGENDÆ COÑ AVERSIONIS HABITVM.

Způsob vražení do rozkroku s odvrácenou pozicí.

SI mutuò congregimini, introq_β congressus sinistro, pudenda aduersarij figito. Sin aũt te infernè pari modo aduersarius adgressus sit, dextrũ prefigentẽ, tum ensem tuũ adiuncto clypeo eius ensi superimponas propè capulum, eoq_β habitu supprimas et eũ repellas: inde pede sinistro introgressus, in faciẽ hostis clypeũ orbicularem introquebis, eam uim si clypeo pariter is remouerit, retracto ense, ab infernè mucrone directo pectus pungito. Sin aũt is similiter contra te idem molitur, sinistrũ referas, atq_β uisum mucrone saucies, at id si aduersarius ense suo exceperit, quàm celerrimè poteris, sinistro contra eũ procedas, atq_β caput eius ictu superno dupliciter adpetito: Verum hoc confecto negocio inde recedas.

Jestliže se vzájemně střetnete a levou nohou vykročíš vpřed, bodni na soupeřův podbřišek. Pokud však k tobě soupeř přikračuje stejným způsobem zdola, postav pravou nohu vpřed, pak spoj svůj meč s puklím, shora se položíš na jeho meč blízko rukojeti a držením ho tlačíš dolů a odrazíš. Odtud vykročíš levou nohou vpřed a vrazíš kruhový puklím do soupeřovy tváře. Jestliže jeho sílu taktéž odstaví puklím, stáhni meč zpátky a zdola mu bodni hrotem přímo na hrud'. Pokud však proti tobě bude provádět něco podobného, levou nohu vrať zpět a hrotem zasáhni oči. Ale pokud to soupeř zachytí svým mečem, levou nohou, jak nejrychleji můžeš, předstoupíš proti němu a zdvojeným horním sekem zamiř na jeho hlavu. Záležitost ovšem dokončí tím, že ustoupíš.

**EX CONGRESSV PRIMO CONTACTVS ENSIVM.
VNDE STERNENDI HOSTIS RATIO FORMATVR.**

Provedení povalení soupeře ze střetnutí prvního dotyku mečů.

HOC modo ad certamen istud te componas, intrò procedas sinistro, atq_β ictu superno caput aduersarij saucies. Sin is eū impetū remouerit, breuē ensis tui aciem, eius longę adplices, eoq_β modo faciem i_βius pungito. At si is idē usurpet, obiecto clypeo eū repellas, atq_β dextro pede introgressus, pectus uel pudenda mucrone ab infernè directo haurias, eo uero eundem conatū excipiente, caput i_βius sauciato feriendo. Sed si aduersarius idem contra te exerceat; aciem longam prēmittendo uim hostilem remoueas, inde aūt sinistrū pedem, eius utrisq_β interponas, et brachiū dextrū superinijcias, hostis utriq_β, eoq_β habitu supprimas, postea dirigas supra pectus aduersarij sinistrum circundando corpus, corripiasq_β latus eius dextrum, sinistro pede subleues, et ea ratione pronū hostem prosternes.

K tomuto střetnutí se připravíš takto: Předstoupíš levou nohou vpřed a horním sekem zasáhneš soupeřovu hlavu. Pokud útok odstaví, krátkým ostřím svého meče stočíš jeho dlouhé a tímto způsobem bodni na jeho tvář. Ale pokud totéž použije on, odrazíš ho nastaveným puklím, pravou nohou vykročíš vpřed a hrotem přímo zdola nabereš hrud' nebo podbříšek. Když však tento pokus zachytí, zasáhni jeho hlavu sekem. Ale pokud soupeř proti tobě zahájí totéž, vyčnívajícím dlouhým ostřím odstavíš soupeřovu sílu, odtud však položíš levou nohu před obě jeho nohy a pravou paži hodíš vrchem na obě soupeřovy paže a tímto způsobem je stlačíš dolů. Potom veď levou ruku nad soupeřovu hrud' objímaje tělo a obchvátíš jeho pravou stranu, levou nohou ho nadlehčíš a tímto způsobem nachýleného soupeře povalíš.

**AVERSIO PER PER PEDEM DEXTRVM.
VNDE IACTVS FORMATVR.**

Odvrácení pravou nohou, z něhož bude provedeno shození.

QVVM in aduersarij conspectum perueneris, dextro contra hostem procedas, ut is prior sit, atq_β ictu gemino, qui instar crucis formatur, dextrũ brachiũ eius saucies. At si is ense suo eũ conatũ repellat, sinistrũ pedem introponere memineris, et adiuncto clypeo, hostis ensi, suppressas in latus sinistrũ, inde thoracẽ eius ab infernẽ fodito. Sin aduersarius idem usurpet contra te dextrũ præponentẽ, clypeo orbiculari obiecto eũ repellas, atq_β uicisim punctione ab infernẽ directa latus sinistrũ haurias. Sed si is clypeo remouerit tuum impetũ, ictu transuersario brachiũ eius dextrũ quassabis. Eo pari ratione utente, acie longa ensis tui obiecta, excipito, inde aũt pudenda hostis mucrone figito. Si uero contrã te eadem ratione is adgressus fuerit, pedem dextrũ, eius ensi et clypeo superimponas, sinistra manu, mediũ ensem tuũ arripias adiuncto orbiculari clypeo, inde collo correpto ita, ut caput aduersarij intra brachiũ tuũ utrũq_β consistat, infernẽ si propuleris, supernẽ aũt attraxeris, pronum hostem prosternes.

Když se dostaneš do soupeřovy blízkosti, předstoupíš proti soupeři pravou nohou tak, aby byla vpředu, a zdvojeným sekem, který vykresluje tvar kříže, zasáhneš jeho pravou paži. Ale pokud svým mečem pokus odrazí, neopomeň položit levou nohu vpřed, připojeným puklím tlačit soupeřův meč dolů na levou stranu a odtud bodnout zdola na jeho hrud'. Pakliže soupeř použije totéž proti tobě a představí pravou nohu, odrazíš ho nastaveným kruhovým puklím a z druhé strany bodem přímo zdola nabereš levou stranu. Ale pakliže puklím odstaví tvůj útok, příčným sekem zasáhneš jeho pravou paži. Když stejný způsob použije on, nastav dlouhé ostří svého meče, zachyt' a odtud vraž hrot na soupeřův podbřišek. Pokud však proti tobě bude přikračovat tímtež způsobem, pravou nohu položíš shora na jeho meč a puklím, levou rukou s kruhovým puklím přistaneš na polovině svého meče a odtud obchvátíš krk tak, aby se soupeřova hlava nacházela uvnitř obou tvých paží. Jestliže dole zatlačíš a nahoře přitáhneš, nakloněného soupeře povalíš.

PUNCTIO. QVA VISVS MUCRONE SAUCIATVR
CONTRA AVERSIONIS HABITVM.

Bodnutí proti odvrácené pozici, které hrotem zraní oči.

AD hoc certamen sic te compares, si dextro pede progressus fueris intrò aduersus aduersarium, faciem ipsius pungito. Sin aut̃ contra hostem sinistro preposito consistas, eadem ratione utentem, obiecto obuiã clypeo impetũ eius repellas, inde ictu superno icito hostis brachiũ sinistrũ: Sed si is ictũ clypeo suo remouerit, tum mucronem ensis tui inter ensem hostilem atq̃ clypeũ directũ, collo eius adplices. Verũ si is pari modo te adgreditur, dextro resiliat, et dextrũ brachiũ saucies. Aduersario ense eum impetum excipiente, dextrũ celeriter rursus introponito, atq̃ mucrone ensis uisum uel pectus figito. At si idem aduersarius contra te usurparit, sinistro pede retracto, pedem ipsius prepositum ferias. Sin eũ ictũ ense suo repulerit, punctione, q̃nomẽ à uento adepta est, uisum eius saucies, atq̃ inde recedas.

K tomuto střetnutí se připravíš tak, že pokud vykročíš pravou nohou vpřed proti soupeři, bodni mu do tváře. Pokud se však proti soupeři postavíš s levou vpředu a on použije tentýž způsob, odrazíš jeho útok vstříc nastaveným puklím a odtud horním sekem udeříš soupeřovu levou paži. Ale pokud sek odstaví svým puklím, pak stočíš hrot svého meče mezi soupeřův meč a puklír přímo na jeho krk. Avšak pokud k tobě přikročí stejným způsobem, odskočíš pravou nohou a zasáhneš pravou paži. V případě, že soupeř zachytí útok svým mečem, polož rychle pravou zpět a vraž hrot meče na oči nebo na hrud'. Ale pokud totéž soupeř použije proti tobě, levou nohu stáhni vzad a udeříš jeho předsunutou nohu. Jestliže sek odrazí svým mečem, zasáhneš jeho zrak bodem, jehož jméno je odvozeno od větru, a odtud ustoupíš.

**HABITVS QVO PVDENDA PVNGVNTVR.
ADDITA RATIONE PVGENDI VISVM CLYPEO ORBICVLARI.**

Pozice, jíž se bude bodat na podbřišek, a způsob bodnutí kulatým puklířem do očí.

IN hoc congressu introgreditor aduersus hostem dextro pede, et ense hispano pubem eius figito. At si is eadem ratione infernè te adgreditur, dextrũ itidem prefigentem, in latus sinistrũ tuũ hostem repellas ense, inde aũt celeriter umbonẽ clypei tui aculeatũ in uisum ipius impellito. Sin uero aduersarius tuũ conatum obiecto clypeo atq; sublato reiecerit, sinistrũ pedem introponito, sublatoq; ense, mucrone ab infernè directo pectus hostile fodito. Verũ si is pari modo usus fuerit contra te, dextrũ pedem referto, atq; ense tuo hostilem punctionẽ auertito, Sed inde dextrum rursus in latus ipius dextrũ colloces, & ictu transuersario brachiũ eius dextrum saucies, at si aduersarius id ense exceperit, caput ictu superno quassabis, atq; ab hoste recedas.

V tomto střetu vykroč proti soupeři pravou nohou a vraž španělský meč na jeho podbřišek. Ale pokud on na tebe přikročí tímtež způsobem zdola a postaví pravou nohu vpřed, odraz meč na levou stranu svého soupeře, odtud však rychle špičatou puklicí svého puklíře udeř do jeho očí. Pokud však soupeř tvůj pokus zastaví puklířem a zvednutí nepřijme, polož levou nohu vpřed, zvedni meč a bodni hrotem zdola přímo na soupeřovu hrud'. Pokud však stejný způsob použije proti tobě, stáhni pravou nohu a svým mečem odvráť soupeřův bod. Leč odtud položíš pravou nazpět na jeho pravou stranu a příčným sekem zasáhneš jeho pravou paži. Ale jestliže to soupeř zachytí mečem, zasáhneš hlavu horním sekem a ustoupíš od soupeře.

**RATIO ET EFFIGIES AVERSIONIS PER CLYPEV̄
ORBICVLAREM COŇ ICTVM SVPERNV̄M.**

Způsob odvrácené polohy přes kruhový puklír s horním sekem.

QVVM ad hostem accesseris, sinistrũ pedem præfigere nõ dubites, atq̃ mucrone retro clypeũ sitũ anteuersum directo faciem pungito. Sed si is idem contra te usurparit dextrum preponentem contra se, obuiã proiecto clypeo, eius impetum repellas, p̃dst sinistro progressus, caput ĩpius aduersarij ictu superno pulsato. Sin is in latus sinistrũ id repellat ense, in triangulũ uersum latus ipsius dextrum prosilias pede sinistro, atq̃ mucrone anteuersum directo pectus aduersarij figas. Verũ si is eadem molitur, acie longa ensis tui premissa, hostilem punctionem auertito, et inde pedem eius præfixum ferias, Sed eo rursus ense id remouente, ictu gemõ caput sauciare memineris. Porrò cũ aduersarius eadem ratione usus fuerit, clypeo conatum ĩpius repellas, inde aũt si ab infernè mucronẽ sursum direxeris, uisum hostilem pungito, & ab aduersario recedito.

Při přiblížení k soupeři postavíš bez váhání levou nohu vpřed a hrot položíš za puklír míře jím přímo proti tváři. Ale pokud provádí totéž proti tobě a představí pravou nohu, vystrčíš puklír kupředu, odrazíš jeho útok, pak vykročíš levou nohou a horním sekem zaútočíš soupeři na hlavu. Jestliže ti odrazí meč na levou stranu, levou nohou skočíš do trojúhelníka proti jeho pravé straně a hrotem bodneš přímo proti spoupeřově hrudi. Avšak pokud totéž provádí on, tlačení dlouhého ostří svého meče odvrát' nepřítelův hrot a odtud zaútočíš na jeho předsunutou nohu. Stáhne-li však meč vzad, pamatuj na zdvojení seku, jímž zasáhneš hlavu. Dále když tentýž způsob bude provádět soupeř, odrazíš jeho pokus puklírěm, odtud však zamíříš hrotem zdola vzhůru, bodneš soupeři do očí a ustoupíš od protivníka.

**RATIO INFRINGENDI BRACHII EX PRIMI
CONGRESSVS PRIMO CONTACTV.**

Způsob lámání paže z prvního střetnutí prvního dotyku.

INTRÒ contra hostem sinistro procedas pede, atq̃ eius ensem tuo contingas. At si is dextrũ contra te præposuerit, similiterq̃ ensem tuũ contigerit, retracto ense, ab inferne mucrone uibrato pectus ipsius pungito. Sed si aduersarius idem facere conatus est, clypeo eũ impetum remouebis, et inde latus uisus hostilis dextrum ictu transuersario saucies licebit, postea aũt reducto pede sinistro, pectus ex latere sinistro mucrone haurias. Verum si aduersarius pari modo te adgreditur, obiecto clypeo eum auertas, interea aũt mucronẽ contra faciẽ eius dirigas. Si rursus te adgreditur hostis, tu rursus excipias, inde aũt ensem clypeo tuo orbiculari adiungas, et arrepto brachio eius dextro, manu tua itidem dextra, super humerũ læuũ hostem contrahas, et si te in latus dextrũ conuerteris, brachium infringere poteris, uel hostem sternere. Sin uero is idem pariter contra te usurparit, abiecto clypeo, retrorsũ si eũ apprehenderis, erectus stare poteris, uel is unà tecũ concidere cogetur.

Vpřed proti nepříteli postav levou nohu a dotkni se jeho meče svým. Leč pokud proti tobě představí pravou nohu a obdobně se mečem dotkne tvého, stáhni meč zpátky, zdola vymršť hrot a bodni mu na hrud'. Ovšem pakliže se o toto pokusí soupeř, odstaviš jeho útok puklím a odtud budeš moci zasáhnout soupeřovu pravou stranu zraku příčným sekem. Potom však stáhni levou nohu nazpátek a hrotem nabereš hrud' z levé strany. Ovšem pokud soupeř k tobě přikročí stejným způsobem, odvrátíš ho nastavením puklíře, avšak mezitím namiř hrot proti jeho tváři. Pokud naopak soupeř přikročí k tobě, opět ho zachytíš, odtud ovšem připoj meč ke svému kruhovému puklíři, pravou rukou uchoť jeho pravou paži a táhni soupeře přes levé rameno a pokud se budeš obracet na pravou stranu, budeš moci nepříteli lámat paži nebo jej povalit. Jestliže však on proti tobě provede totéž, odhod' puklír a pokud ho otočeného uchvátíš, budeš moci stát vzpřímeně nebo bude přinucen upadnout spolu s tebou.

**RATIO IMPINGENDI PECTORI HOSTIS
CLYPEVM ORBICVLAREM.**

Způsob bodnutí puklím na soupeřovu hrud'.

IN hac pugna intrò procedes pede sinistro, atq_β clypeũ pectori hostis impellere conaberis. Sed si is idem contra te molitus est, suppresso manu tua clypeo hostili eum impetũ repelles, postea ense sinistra correpto, adiunctoq_β clypeo, mucrone à supernè gubernato pudenda eius figito, inde pedem dextrũ, aduersarij genu sinistro si adplicaris, eũ propellas. Verũ si aduersarius idem sit molitus, attracto clypeo orbiculari, pedem sinistrũ referes, et mucrone uisum ipius pungas. Sed cũ eundem impetum ense hostis repellat, quàm celerrime poteris in latus eius dextrũ sinistro pede concedas, atq_β si ictu transuersario caput ipsius quassaris, gemino gradu ab hoste recedas.

V tohoto střetu předstoupíš levou nohou vpřed a puklím se pokus zaútočit soupeři na hrud'. Pokud ovšem toto provádí proti tobě, svou rukou tlač soupeřův puklím nahoru, čímž odrazíš jeho útok. Potom uchop meč do levé, připoj jej k puklíři a shora veď hrot na jeho podbřišek. Odtud ho odstrčíš, pokud pravou nohou odkloníš soupeřovo levé koleno. Avšak pokud toto provádí soupeř, přitáhni kruhový puklím, ustup levou nohou a bodni mu hrotem do očí. Ale když tento útok soupeř odrazí mečem, co nejrychleji budeš moci odejít levou nohou na jeho levou stranu a jestliže ho příčným sekem zasáhneš do hlavy, ustup zdvojeným krokem od soupeře.

AVERSIONIS HABIT' COÑ VISVS PUNCTIONEM.

Odvracená pozice s bodem do očí.

SI athleticè contra hostem procedere uoles in hac pugna, dextrum pedem introponas, atq_β rectà porrectim ensis mucrone eius faciem figito. Sed si modo consimili aduersarius te adgreditur dextrum præfigentem contra se, in latus tuũ sinistrum clypeo eam uim remoueas: Inde aũt ãse adducto, latus iþius sinistrum haurias, mucrone sub hostis clypeo porrecto. Sin eum impetum clypeo suo repellat, in latus eius dextrum, pedem sinistrum colloces, atq_β faciem fodias. Verum si aduersarius idem utatur acie longa præmissa eam uim excipito, inde uero gradu gemino in latus iþius dextrum, dextro itidem pede concedas, atq_β brachium dextrũ ferias. Verum si aduersarius te repulerit, reducto ense, si faciem hostilem punxeris, recedere licebit.

Jestliže chceš v tomto střetu postupovat proti soupeři atleticky, polož pravou nohu vpřed a přímo nataženě vraž hrot meče na jeho tvář. Ale pakliže soupeř k tobě přikročí představenou pravou nohou podobným způsobem, puklím odstavíš jeho sílu na svou levou stranu. Odtud však přitáhni meč, naber jeho levou stranu a nastav hrot pod soupeřovým puklím. Pokud útok odrazí svým puklím, položíš levou nohu na jeho pravou stranu a bodneš mu do tváře. Avšak pokud soupeř použije totéž, tlačení dlouhého ostří zachyť jeho sílu, odtud však zdvojeným krokem ustoupíš pravou nohu na jeho pravou stranu a zasáhneš pravou paži. Pokud tě však soupeř odrazí, stáhni meč zpět a pokud bodneš na soupeřovu tvář, budeš moci ustoupit.

PVNCTIONIS INFERNE EFFIGIES COÑ AVERSIONIS HABITVM.

Spodní bod s odvrácenou pozicí.

IN hoc congressu mutuo sic te accomodes, sinistrũ pedem preponas, dextro uero inflexo in libræ habitũ te adaptes deorsum, inclinato uersus humũ clypeo, ense aũt intra brachiũ sinistrũ et pectus posito, et inde pedem aduersarij ppositum pungas. At si hostis pari ratione te adgressus fuerit, ense tuo medio uim eã remoueas, postea sublato ense, ab infernè pudenda iþius haurias. Sin autem rursus aduersarius eodem modo adgredi conabitur, sublato orbiculari clypeo de terra impetum eius auertito, inde reducto ense, mucrone reparato, anteuersumq; producto uisum figito hostilem. Sed si is ense suo conatũ tuũ exceperit, eundem remoueas in latus sinistrum tuũ, atq; de supernè caput ferias, et hoc confecto negocio, ab hoste recedas.

Do tohoto vzájemného setkání vstoupíš tak, že představíš levou nohu, pravou však ohni do pozice váhy, čímž se snížíš, puklír skloň k zemi, meč však umísti mezi levou paži a hrud' a odtud bodneš na soupeřovu předsunutou nohu. Ale pokud soupeř k tobě přijde stejným způsobem, středem svého meče odstavíš jeho sílu, potom zvedni meč a zdola nabereš jeho podbříšek. Pokud se však naopak soupeř pokusí tímtež způsobem přikročit, zvedni kruhový puklír od země a odvrát' jeho útok. Odtud stáhni meč, obnov hrotem, ohni ho vpřed, prodluž a vyraž jím na soupeřovy oči. Pokud však tvůj pokus zachytí svým mečem, jeho protiútok odstavíš na svou levou stranu a shora zasáhneš hlavu. Když to provedeš, ustoupíš od soupeře.

APPOSITIONIS SVPERNE & INFERNE FORMA.

Horní a dolní způsob nablízko.

SI mutuo congregimini, tuq_β ad hostem propius accesseris, introponas uersus aduersariū dextrum pedem, atq_β rectā pedem dextrū prefixū pungas ensis mucrone. Sin autē aduersarius idem molitus sit, dextrū pedem in triangulū ponas, et inde collū ipius hostis figas. Verū si is idem conabitur, sublato orbiculari clypeo, punctionē hostilem auertito, postea ense retracto, ab infernè pectus ipius pungito. Aduersario autē pari ratione utente, impetu eo repulso, orbiculari clypeo, gemina punctione faciem uel pectus adgreditor hostis. At si ense aduersarius te remouerit seu clypeo, celerrimè pedem prefixum feriundo sauciato. Sed si idem is contra te usurparit, eundē cū retraxeris, caput eius ictibus et punctionibus sauciato.

Jestliže se vzájemně setkáte a přistoupíte blíž k soupeři, představíte proti soupeři pravou nohu a hrotem meče mu bodneš přímo na přesunutou pravou nohu. Pokud však totéž provádí soupeř, postavíte pravou nohu do trojúhelníka a odtud vyrazíte na soupeřův krk. Ale pokud totéž bude zkoušet on, směle odvrát' soupeřův bod kruhovým puklím, potom stáhni meč a zdola bodni na jeho hrud'. Když však stejný způsob použije soupeř, odraz jeho útok kruhovým puklím a zdvojeným bodem tvář nebo hrud' vykročíš na soupeře. Ale jestliže soupeř odstraní meč svým puklím, co nejrychleji zasáhni předsunutou nohu. Ale pokud totéž proti tobě provádí on, když tuto nohu stáhneš, zasáhni jeho hlavu seky a body.

SVPERNVS ICTVS CONTRA INCISIONEM.

Horní sek proti řezu.

HAC ratione te in hoc certaminis genus compones, sinistro pede intrò contra hostem procedas, atq̃ in conspectu ipsius rectà clypeo contento, ensem si sursum leuaris, caput supernè pro uiribus ictu quassato aduersarij. Idem si is contrà fuerit molitus, sinistrum te præponente, clypeo obuiã proiecto ictui hostili, eã uim repellas, inde aut̃ faciem ipsius proscindas ense. Sin uero pari contra te ratiõe fuerit usus hostis, sinistrũ reducito pedem, atq̃ acie longa præmissa excipito impetum aduersarij, inde aut̃ prosiliendo rursus sinistrum introponas, et mucronem retro caput sitũ, anteuersum directum contra faciem eius impellas. Verum si is contrà idem sit molitus, acie ensis tui longa porrecta punctionẽ eã remoueas, id si perfeceris, ictibus, & punctionibus utendo ab hoste discedas.

Tímto způsobem vstoupíš do tohoto druhu střetnutí: Levou nohou předstoupíš vpřed proti soupeři, puklír napneš přímo do jeho pohledu a meč zvedneš vzhůru tak, abys sekem shora rozbil soupeři hlavu silou. Pokud bude totéž provádět proti tobě a představí levou nohu k tobě, napřáhni puklír vstříc soupeřovu seku, odrazíš jeho sílu a odtud ho ovšem řízneš mečem přes tvář. Leč pokud stejným způsobem bude soupeř jednat proti tobě, stáhni levou nohu a tlačení dlouhého ostří zachyť soupeřův útok. Odtud však vyrážeje nazpět položíš levou nohu vpřed, namíříš hrot zpět na hlavu a udeříš přímo proti jeho tváři. Avšak pokud totéž provádí proti tobě, nataženým dlouhým ostřím svého meče odstraníš jeho bod a pokud to provedeš, odstoupíš od soupeře užívaje se seký a body.

SVPERNA PVNCTIO COÑ INFERNAM.

Horní bod s dolním.

SINISTRVM si præposueris pedem, et sinistra manu clypeũ orbicularem teneas directè contra hostem, ensem hispanũ dextra supra caput leuatũ, acie longa sursũ cõuersa, tũ superna punctione uisũ iþius uel pectus pungas. Inde conuersa dextra, ut longa acies superior sit, gemina punctione pectus, iþius fodias. Si aut̃ is superna punctione uisũ tuũ adpetierit, te sinistrũ pedem p̃ponente, sinistra Clypeũ orbicularẽ tenente, ensẽ hispanum dextra, tũ clypeo orbiculari, eius punctioni supernẽ obuiato, eoq̃ habitu impetũ hostilem excipito de latere ipsius dextra, in tuũ sinistrũ. Verũ si duplici is punctione utitur, tũ ensis hispani acie breui remoueto hostem, inde dextro aduersus hostem intrò progredere, atq̃ pectus aduersarij fodito manu inuersa, ut acies longa supernè adpareat. Hostis uero si idem usurparit, sinistro pede reducto, gemino ictu inferno usus recedas, et ea ratione impetum hostilem remoratus es.

Pokud předložíš levou nohu a levou rukou držíš kruhový puklíř přímo proti soupeři, pravou zvedni španělský meč nad hlavu, otoč dlouhé ostří vzhůru a pak horním bodem bodneš na jeho oči nebo na hrud'. Odtud otoč pravou ruku tak, že dlouhé ostří je nahoře, a zdvojeným bodem bodneš na jeho hrud'. Pokud však horním bodem namíří na tvé oči a představí proti tobě levou nohu, levou rukou drž kruhový puklíř, pravou španělský meč a pak se nahoře setkej kruhovým puklířem s jeho bodem, čímž zachytíš soupeřův útok z jeho pravé strany na své levé. Avšak pokud bude provádět zdvojení bodu, krátkým ostřím svého španělského meče odstav soupeřův meč, odtud vykroč pravou nohou vpřed proti soupeři a převrácenou rukou bodni na soupeřovu hrud' tak, že dlouhé ostří je nahoře. Pokud však totéž provádí soupeř, stáhni levou nohu a ustoupíš s použitím dolního seku na koleno, čímž je soupeřovu útok zabráněno.

DVÆ ENSIVM HISPANORVM COLLISIONES.

Srážka dvou španělských mečů.

SINISTRVM pedem si p̄posuisti, ensem hispanũ continēs dextra in forma ictus superni, sinistra clypeũ orbicularẽ, tũc caput aduersarij ex acie ensus tui hispani longa ferias. Cũ uero is idem contra te usurparit, sinistrã pedẽ preponentem, aciẽ longã hosti obuertas, et in eo ip̄o actu, ip̄ius ensi internẽ tuũ ensem mediũ coniungas, p̄ost ense tuo supernẽ retracto, uentrẽ eius uel pubem pungas. Sin aut̄ aduersarius pari ratione contra te fuerit usus, tũ clypeo tuo orbiculari eã uim excipito sinistrorsũ. Sed infernẽ te pungere molitur, tũ superimponẽ clypeũ tuũ, eius ensi hispano, atq̄ sinistrorsum hostilẽ impetũ excipere memineris, inde dextro pede in hostis latus sinistrũ concedas, et eo habitu ex mucrone pendenti latus ip̄ius sinistrũ haurias. Verũ si id aiaduertes, clypeo tuo orbiculari eũ impetũ repellas, inde sinistro pede reducto, punctio ipsius et ictus breuior futurus est, quam ut te possit lædere.

Pokud postavíš levou nohu vpřed, pravou rukou držíš španělský meč po způsobu horního seku a levou kruhový puklíř, pak z dlouhého ostří svého španělského meče udeříš na soupeřovu hlavu. Když však totéž použije proti tobě a představí levou nohu, dlouhým ostřím se setkáš se soupeřem a při tomto pohybu spojíš zevnitř svůj meč s prostředkem jeho meče. Pak svůj meč vytáhni vzhůru a bodni na břicho nebo na podbřišek. Pokud ovšem soupeř bude proti tobě jednat stejným způsobem, pak svým kruhovým puklířem zachyt' jeho sílu doleva, ale bude-li proti tobě provádět dolní bod, pak polož svůj puklíř shora na jeho španělský meč a nezapomeň zachytit soupeřův útok vlevo. Odtud ustoupíš pravou nohou na soupeřovu levou stranu a tímto způsobem nabereš z visícího hrotu jeho levou stranu. Jestliže to však uvidíš, svým kruhovým puklířem odrazíš jeho útok, odtud stáhneš levou nohu a jeho bod i sek budou krátké na to, aby ti jimi mohl ublížit.

ICTVS SVPERNVS ET INFERNVS.

Horní a dolní sek.

SI sinistrū pedem p̄posueris, ensem hispanū dextra ultra leuatū tenens in forma superni ictus, atq_β sinistra Clypeū orbicularē pro te extentū rectā paulū deorsum inclinatū, tum ictū supernū aduersus hostē exerceas caput eius petendo. Sed cū aduersarius eundem usurparit contra te sinistrū p̄ponentem, obiecto clypeo, eius ictui, dextrū pedem intrò colloces, atq_β pedem hostis sinistrū p̄fixū uulneres. Sin aut̄ is tuū pedem, quē p̄posuisti, sauciare moliatur, tū ensem in mucronē pendentem flectas deorsum, acies lōga ut supernè adpareat, et reducto sinistro pede, hostis ictus eludetur, tuq_β stāti uentrē gemina punctione haurias. Cum uero hostis te pungere conetur pari ratione, tū eum impetū iterato ictu transūersario excipito. Aduersario autē eodem modo tuū remouente, tu gemino ictu cruciato uentrē ip̄ius sauciato, inde pectus eius ex mucrone pendente fodias, atq_β ictu iterato usus ab hoste recedas.

Jestliže představíš levou nohu, španělský meč máš v pravé ruce nad levou po způsobu horního seku a levou držíš kruhový puklír natažený přímo před sebou a trochu skloněný dolů, pak proved' horní sek mířící na soupeřovu hlavu. Ale když soupeř použije totéž proti tobě a postaví levou nohu vpřed, nastav puklír proti jeho seku, pravou nohu polož vpřed a zasáhni soupeřovu předsunutou levou nohu. Pokud však bude chtít zasáhnout tvou nohu, kterou jsi představil, pak otočíš meč dolů do visícího hrotu tak, aby dlouhé ostří bylo nahoře, a stáhneš levou nohu vzad, čímž bude soupeřův sek zneškodněn a zdvojeným bodem nabereš břicho. Když tě však soupeř bude zkoušet bodnout stejným způsobem, pak ještě jednou zachyť jeho útok příčným sekem. Když však tímtéž způsobem soupeř odstaví tvůj útok, zdvojeným křížovým sekem zasáhni jeho břicho, odtud z visícího hrotu bodneš na jeho hrud' a ještě jednou provedeným sekem ustoupíš od soupeře.

HABITVS INFERIORIS ICTVS EX VTRIVSQ_β LATERE SINISTRO.

Pozice dolního seku z levé strany.

QVVM sinistrũ prefixeris pedem, tenens dextra ensem hispanũ in superni ictus forma, sinistra clypeum orbicularẽ, tum cura ut collũ hostis uulneres. Si uero is eodem modo te adpetierit sinistrũ preponentẽ, eũ impetũ obiecto clypeo repellito, quẽ sinistra contines, nec non pariter etiam caput ense tuo hispano aduersarij ferias. Sin hostis tuũ caput feriendo adpetierit, eo impetu clypeo tuo orbiculari dempto, pedem ipsius sauciato uerberando. Verum si ipse hostis pedem itidem tuũ sauciare molitur, tu reducto ense tuo hispano de clypeo ipius orbiculari, usus infero ictu transuersario, internẽ, ipsius ensem contingas, atq_β ea ratione impetum hostilem remoueas in latus eius dextrum, inde punctione inferna pubẽ uel uentrem aduersarij fodias. Sed si is idem fuerit molitus, tum acie ensis tui hispani breui excipito eam uim, et inde ictibus et punctiõibus cruciatis usus ab hoste recedas.

Stojíš-li s levou nohou vpředu, v pravé ruce máš španělský meč po způsobu horního seku a v levé kruhový puklír, pak se snaž, abys zasáhl soupeřův krk. Pokud však tímtéž způsobem s představenou levou nohou na tebe zamíří on, odraz jeho útok nastaveným puklírẽm drženým v levé ruce a rovněž svým španělským mečem udeříš soupeře do hlavy stejným způsobem. Pokud soupeř zamíří na tvou hlavu, svým kruhovým puklírẽm vykryješ jeho útok a sekem ho zasáhneš do nohy. Avšak pokud bude soupeř chtít zasáhnout stejným způsobem tvou nohu, odtáhni svůj španělský meč od jeho kruhového puklírẽ a použitím dolního příčného seku se zevnitř dokneš jeho meče. Tímto způsobem odstaviš soupeřův útok na jeho pravou stranu a odtud provedeš dolní bod na soupeřův podbřišek nebo na břicho. Ale pokud bude totéž činit on, pak krátkým ostřím svého španělského meče zachytíš jeho sílu a odtud ustoupíš od soupeře používaje zkřížené seky a body.

ICTVS CLYPEO ORBICVLARI EXCIPIENDVS.

Zachycování seku kruhovým puklířem.

SI dextrum pedem præfixeris, ensem hispanũ tenens dextra in latere tuo itidem dextro pro pectore, mucro aduersus hostem conuersus, clypeum orbicularẽ sinistra pro facie, ipse aũt aduersarius contra te sinistrũ præposuerit pedem, atq̃ clypeũ sinistra manu contineat, ensem hispanum dextra sublatum in forma ictus superni, nec non dextro ad te concedat pede, caputq̃ sauciare moliatur, tu obiecto ictui hostili clypeo tuo, eoq̃ sublato, sinistrorsum uim aduersarij remoueas, deinde contra ipsum pedẽ leuũ colloces, atq̃ de latere pectoris tui dextro, porrecta punctione uentrem saucies uel pubem hostis. Id si ab aduersario fieri conspexeris, demisso Clypeo tuo in ensem ipsius hispanum, punctionemq̃ ea ratione deprimas dextrorsum, inde dextro pede reducto, ab hoste recedas, usus ictibus cruciatis, et punctionibus geminis.

Jestliže představiš pravou nohu, španělský meč máš v pravé ruce rovněž na své pravé straně před hrudí obrácený hrotem proti soupeři a kruhový puklíř v levé před obličejem, avšak soupeř proti tobě představi levou nohu, v levé ruce drží puklíř a v pravé španělský meč zvednutý po způsobu horního seku a rovněž k tobě ustoupí pravou nohou a bude tě chtít zasáhnout do hlavy, nastav svůj puklíř proti soupeřovu seku a zvedni ho, čímž odstaviš soupeřovu sílu doleva. Potom proti němu položíš levou nohu a bodem od pravé strany tvé hrudi zasáhneš soupeřovo břicho nebo podbřišek. Pokud to uvidíš od soupeře, spust' svůj puklíř na jeho španělský meč a tímto způsobem stlačíš bod doprava, odtud stáhni pravou nohu a ustoupíš od soupeře za provádění zkřížených seků a zdvojených bodů.

**RATIO. QVA MANVM HOSTIS CAPVLO ENSIS
ET MVNIMENTO OBRVIS. ADDITA INCISVRA COLLI.**

Způsob, jímž hlavicí a příčkou meče zahákuješ soupeřovu ruku, a říznutí do krku.

LOEVVM pedem si contra hostem preposuisti, dextra ensem hispanū continēs, pro uisu tuo clypeū orbicularē sinistra manu, tū sinistro pede aduersū hostem introgreditor, atq_β pungere dextrā axillā aduersarij conator. Sin is pari modo te adgreditur, sinistrū prefigentē, dextra ensem hispanū tu contineas, mucronē deorsū contra hostem declinaris paululū, clypeū orbicularē sinistra pro pectore tū dextro pede procedas intrò, atq_β eundem externè dextro hostis preponas, et ea ratione punctionē eius ex mucrone pendenti ab infernè dextrorsum repellas, statim uero in eo ipso actu manū aduersarij capulo, et ensis tui munimento obrue retro ipsius hostis nodū et munimentū ensis hispani, inde acie ensis tui longa collo eius adplicata, si pro animi uiribus adtraxeris capulo et nodo, collū proscindes hostis. Verū si idem is fuerit molitus, tū pedē sinistrū in latus eius dextrū colloces, atq_β clypeum ab infernè tollas ī latus ipsius sinistrū, conuerso deinde ense tuo ita ut munimentū, externè brachiū hostis contingat, post si repuleris, te liberasti ab hostis conatu.

Pokud představíš levou nohu proti soupeři, pravou rukou držíš španělský meč a levou rukou kruhový puklíř před svýma očima, pak vykročíš levou nohou proti soupeři a pokusíš se bodnout na soupeřovo pravé podpaží. Pokud stejným způsobem vykročí proti tobě a představí levou nohu, v pravé ruce drží španělský meč hrotem trochu skloněným dolů proti soupeři, levou rukou drží kruhový puklíř před hrudí, pak pravou nohou postoupíš vpřed a předložíš ji zvnějšku soupeřovy pravé nohy a tímto způsobem zdola z visícího hrotu odrazíš jeho bod vpravo. V témže pohybu však ihned zahákni hlavicí a příčkou svého meče soupeřovu ruku za soupeřovým zápěstím a příčkou španělského meče. Odtud stoč dlouhé ostří svého meče na jeho krk, a jestliže pořádnou silou přitáhneš hlavicí a zápěstí, rozřízneš soupeřův krk. Pokud však totéž bude provádět on, pak položíš levou nohu na jeho pravou stranu a zvedneš puklíř zdola na jeho levou stranu. Potom otoč svůj meč tak, aby se příčka zvnějšku dotýkala soupeřovy paže, a pokud ji potom odrazíš, pokus se osvobodit od soupeře.

**RATIO. VNDE ADVERSARIO CPYPEVM
EXTORQVERE POTERIS.**

Způsob, jímž budeš moci vykrotit soupeřův puklír.

CVM dextrũ pedem preposueris, et ensem hispanũ dextra cõtines in superne punctionis habitu, clypeũ orbicularẽ sinistra, tũ sinistro pede introgreditor, atq_β pectus aduersarij fodias, simul etiã caput eius ferire memineris. Idem uero si is contra te fuerit molitus dextrũ prefigentem, et ensem hispanũ sinistra corripuisti mediũ adiuncto clypeo, intro progressus impetũ hostilem ense, et clypeo excipias, inde ijs sublati in occursum ictui eius, ingreditor quã celerrimẽ poteris pede sinistro, atq_β correpto hostis clypeo internẽ dextra manu, è manu iþius torqueas, indeq_β in uisum eius conijcias, pòst regressus, dextra ensem tuũ corripito, et uisum uel pectus aduersarij pungito. Verũ si is eadem fuerit molitus, ut prædictum modò est, obiecto brachio in munitionem et uisus tutelã sinistro, nec non ictu cruciato ab infernẽ formato, punctionẽ hostilem remoueas, atq_β si inde ex priori seu superiori punctiõe, quã de supernẽ ex ictu cruciato formas, pectus fodias tum eius conatus clypei scilicet in uisum iniiciendi, pariter et punctio iritantur.

Pravou nohu položíš vpřed a španělský meč držíš v pravé ruce v horní bodnici a kruhový puklír v levé. Pak levou nohou vykročíš vpřed, bodneš na soupeřovu hrud' a zároveň hled' udeřit také na jeho hlavu. Jestliže však proti tobě bude činit totéž a představí pravou nohu, levou rukou uchop španělský meč v polovině, připoj ho k puklíři, vykroč vpřed a zachyť soupeřův útok mečem a puklírém: zvedneš je v pohybu proti jeho seku a budeš moci co nejrychleji vykročit levou nohou. Pravou rukou uchopíš zevnitř soupeřův puklír, vykrotíš mu jej z ruky a odtud mu jím mrštíš do očí. Potom ustup, pravou rukou uchop svůj meč a bodni soupeři do očí nebo na hrud'. Pokud však bude totéž činit podle výše uvedeného způsobu on, nastav levou paži pro obranu očí a rovněž zdola proved' křížový sek, čímž odstraníš soupeřův bod, a pakliže odtud provedeš na jeho hrud' horní bod, jenž provedeš shora z křížového seku, pokusíš se ovšem zároveň puklírém vrhnout do jeho očí a bod bude zneškodněn.

**SECUNDA RATIO EXTORQVENDI CLYPEI.
ADDITA RATIONE STERNENDI HOSTIS.**

Druhý způsob vykroučení puklíře spojený s povalením soupeře.

CVM utriq_β ad inuicem peruenistis usi mutuis punctionibus, et alter alterius uim clypeo orbiculari remouistis, tu uero sinistrū pedem preposuisti, sinistra manu clypeū porrectim contra hostem porrigis, atq_β eius pectus uel uisum pungis. Sin autem aduersarius pungere te eodem modo conetur, tu item medium ensem clypeūq_β coniunctim contines pro te sinistra, ita ut mucro sursum uergat, tū sinistro introprogeditor obuīā ipsius punctioni, atq_β eam uim clypeo simul et ense tuo hispano sinistra repellas. Sed si aduersarius caput tuū feriundo adpetierit, tunc quantum poteris inde aduersus eū procedas, atq_β ictū eundē clypeo et ense hispano excipias sinistra manu, et celerrimē dextra clypeū eius internē corripias, eq_β manu ip̄ius extorqueas, inde pede altero reducto scilicet dextro, nec non in uisum hostis reijcias, p̄ost arrepto ense dextra manu, atq_β rursus dextro ad hostē progressus, uisū uel pectus aduersarij pungito. Sin uero is eadē cōtra te usurparit, dextro relato pede, atq_β brachio sinistro in uisus tutelam proiecto, impetū hostilem ea ratione repellas licebit. Inde si hostis ad te intrō concedat in habitu punctionis, quā in pectus uel uisū tuū direxit, celeriter tu retrocedas, atq_β si crūciato uel ictu gemino punctionē hostilē reieceris, oīs eius conatus exinanitur.

Jestliže se stane, že na sebe vzájemně bodnete a jeden druhému odstraníte sílu kruhovým puklířem, předložíš levou nohu, levou rukou natáhneš puklíř dlouze proti soupeři a bodneš na jeho hrud' či oči. Pokud se tě však soupeř bude pokoušet bodnout tímtež způsobem, uchopíš k sobě levou rukou polovinu meče a puklíř před sebou tak, aby hrot mířil vzhůru, pak levou vykročíš vpřed vstříc jeho bodu a svým puklířem a španělským mečem drženými společně v levé ruce odrazíš jeho sílu. Leč pokud soupeř zamíří sekem na tvou hlavu, tu budeš moci proti němu vykročit, sek zachytíš puklířem a španělským mečem v levé ruce a pravou rukou uchopíš co nejrychleji jeho puklíř zevnitř a vykrotíš mu ho z ruky. Odtud se vrať druhou nohou, ovšem pravou rukou rovněž odhodíš do soupeřových očí. Potom pravou rukou uchop meč, pravou nohou vykroč zpět k soupeři a bodni mu do očí nebo na hrud'. Pokud však použije totéž proti tobě, ustup pravou nohou a v obraně očí pozvedni levou paži, čímž bude možno odrazit soupeřův útok. Pokud jde odtud soupeř vpřed k tobě v bodnici, jež míří na tvou hrud' nebo na oči, rychle ustoupíš vzad a pokud křížovým nebo zdvojeným sekem odrazíš soupeřův bod, bude jeho pokus odstraněn.

SVPERINIECTIO BRACHIORVM.

Horní obchvácení paže.

SINISTRVM pedē p̄figas, ensem hispanū dextra cōtineas, rectā contra hostē mucro sit porrectus iuxta latus dextrū tuū, et pro pectore clypeū sinistra, inde dextro pede intrò procedas, nec nō pectus uel uisū aduersarij fodias. Verū si is pari ratione te fuerit adgressus dextrū pedē p̄ponentem, tū punctionē hostilē clypeo tuo remoueto, inde sinistro pede ad ip̄m concedas, eundēq̄ internē, eius dextro p̄ponas, et caput hostis ferias. Sin aut̄ is caput tuum ferire fuerit conatus, tū pro facie tua eū impetū clypeo excipias, atq̄ uicissim et tu uisū ip̄ius ferias. Idem uero si is faciat, tū clypeū tuū eius ictui obijcias, inde si prope ad ip̄m accesseris, sublato clypeo orbiculari, superinijcias brachiū tuū sinistrū externū, hostis dextro internē pariter adiuncto clypeo orbiculari tuo, p̄st eius brachiū, sub axillā tuā sinistrā inducas ea ratiōe, ut ip̄ius manus, qua ensē cōtinet retro axillā tuā sit cōstituta, deinde manu sinistra, qua clypeū tenes, ab infernē brachio ip̄ius internē arrepto firmiter, inde sinistrum, hostis dextro popliti externē postponas, et si ea ratione ip̄m circūegeris sinistrorsū, per pedē sinistrū tuū hostē prosternes supinū. Sin aut̄ tu fueris in ip̄o casu, tum diligenter cures, ut ip̄ius punctionē uel ictū clypeo tuo orbiculari excipias.

Představíš levou nohu, španělský meč drž v pravé ruce hrotem nataženým přímo proti soupeři vedle své pravé strany a puklír levou před hrudí. Odtud předstoupíš pravou nohou vpřed a rovněž bodneš soupeři na hrud' nebo do očí. Pokud však stejným způsobem s představenou pravou nohou bude k tobě přikračovat on, pak svým puklířem odstav soupeřův bod, odtud od něj ustoupíš levou nohou, pravou předložíš na jeho vnitřní stranu a udeříš na soupeřovu hlavu. Pokud se ti však on bude pokoušet zautočit na hlavu, pak jeho útok zachytíš před svou hlavou a z druhé strany udeříš na jeho oči. Pakliže však totéž provádí on, pak nastavíš svůj puklír jeho sekům, a jestliže se odtud přiblížíš blízko k němu, zvedni kruhový puklír, vrchem vrhni svou levou paži zvnějšku a zároveň se zevnitř opři svým kruhovým puklířem o soupeřovu pravou ruku. Pak jeho paži přitáhneš pod své levé podpaží tak, aby se jeho ruka držící meč ocitla za tvým podpažím. Potom levou rukou, jež drží puklír, pevně uzamkni jeho paži zdola dovnitř, odtud polož levou nohu zvnějšku za soupeřovo pravé podkolení a jestliže vytláčíš svého soupeře doleva přes levou nohu, porazíš ho naznak. Pokud však budeš ve stejném případě, pak pečlivě dbej, abys svým kruhovým puklířem zachytil jeho bod či sek.

HABITVS PROSTERNENDI PER ENSĒ HISPANŪ

Způsob povalení španělským mečem.

SI dextrū pedē p̄fixeris, dextra manu ensē hispanū in punctiōis sup̄ne forma habēs, sinistra clypeū orbicularē, brachiū rectā porrexeris iuxta strictū ensē aduersus hostē, tū intrò procedas pede sinistro, et eo habitu ab infernè ex media punctiōe uentrē aduersarij uel pectus haurias. Verū si is te pari modo adgreditur dextrū pedē si p̄fixeris, clypeo orbiculari tuo eū impetū infringes. Verū si is tuā p̄ctionē itidem disiecerit, tū remota ōi mora, cruciatio ictu caput eius ferias. Idem si hostis fecerit, utrāq̄ manū, clypeū ensem̄ quibus cōtines, coniungas, ictusq̄ hostiles eodē modo excipias, inde celeriter ad ip̄m procedas it̄rò ad hostē, et brachiū sinistrū superinijcias, ip̄ius dextro retro ensem ip̄ius hispanū, firmiterq̄ teneas, atq̄ inde supernè pectus, aduersarij pungas. Sed si is te cōsimili modo adp̄henderit, pectusq̄ tuū pungere conetur, tū clypeo orbiculari tuo eam punctionē excipias. Et si hostis eodē modo tuā p̄ctionē infregerit, tu celerimè quantū poteris pedē sinistrū, ip̄ius popliti dextro externè postponas, atq̄ firmiter brachio læuo, hostis dextrū sub axilla tua cōtineas, inde si sup̄nè repuleris, supinus per pedē tuū hostis ruet, enseq̄ priuatur. Sin uero tu ita cōcidis, tū in ipso casu curato, ut pubē ip̄ius ip̄etas altero pede, nec nō, ut diligētī cura p̄ctiōes et ictus hostiles clypeo excipias, aliās pro suo arbitrio tecū agere poterit.

Jestliže představíš pravou nohu, pravou rukou držíš španělský meč po způsobu horního bodu a levou paží vztáhneš kruhový puklíř přímo proti soupeři těsně vedle meče, pak levou nohou postoupíš vpřed a tímto způsobem zdola z polovičního bodu nabereš soupeřovo břicho nebo hrud'. Avšak pokud na tebe vykročí stejným způsobem on, představíš pravou nohu a svým kruhovým puklířem zabrzdíš jeho útok. Avšak pokud tvůj bod odchýlí on, pak se bez prodení vzdal a křížovým sekem zasáhneš jeho hlavu. Pokud soupeř provede totéž, spojíš obě ruce, puklířem přidržíš meč a tímto způsobem zachytíš soupeřův sek. Odtud rychle postoupíš vpřed k soupeři, vrhneš se vrchem na jeho pravou paži za jeho španělským mečem, pevně ji drž a odtud vrchem bodneš na soupeřovu hrud'. Ale pokud tě uchopí podobným způsobem a pokusí se tě bodnout do hrudi, pak svým kruhovým puklířem zachytíš jeho bod. A pokud soupeř tímtež způsobem zabrzdí tvůj bod, položíš levou nohu zvnějšku za jeho pravé podkolení jak nejrychleji můžeš a levou paží přidržíš soupeřovu pravou ruku pod svým podpažím. Pokud ho odtud vrchem odhodíš, soupeř se přes tvou nohu zřítí naznak a upustí meč. Pokud však takto upadneš ty, pak při pádu dbej, abys ho druhou nohou zasáhl do rozkroku, a rovněž bedlivě dbej, abys puklířem zachytil soupeřův bod a sek, jinak bude moci jednat po své libovůli.

**DIMICATIO EQVITIS GLADIO VTENTIS
COÑ PEDITEM ENSE HISPANO & CLYPEO ORBICVLARI VTENTEM.**

Souboj jezdce užívajícího meč s pešákem užívajícím
španělský meč a kruhový puklír.

IN hoc concursu contra peditem ea ratione compones te, Si aĩaduertes peditem contra te inuehi, citato cursu contrà incurras stricto ense, atq_β si prope hostem adeò constiteris, caput eius ferias, ictu ex latere tuo dextro uersus hostis sinistrũ conuerso. Sed si is equo contra te fertur pari ratione, tum sinistrum prepones pedem, atq_β dextra ense hispano educto celeriter, nec non orbiculari scuto pro facie eleuato sinistra manu, eius ictũ remoueas, inde aũt ense hispano pectus equi si transuerberaris, concidet anhelans, & tu hostem adgredi poteris pro tuo arbitrio.

V tomto setkání se proti pešákovi zařídíš tak, že pokud si všimneš, že proti tobě stojí pešák, urychleně cválej proti němu, přičemž najížděj s mečem těsně k němu, a když budeš blízko soupeře, sekneš ze své pravé strany na levou stranu soupeřovy hlavy. Ale pokud proti tobě stejným způsobem popožene koně on, pak představ levou nohu a pravou rukou veď rychle španělský meč, rovněž levou rukou zvedni kruhový štít před tvář a odstavíš jeho sek. Pokud ovšem odtud probiješ španělským mečem hrud' koně, zhrouť se sípaje a ty budeš moci přikročit k soupeři dle své libovůle.

**CERTAMEN PEDITIS ENSE HISPANO VTENTIS,
ET CLYPEO COÑ EQVITĚ GLADIVM VSVRPĀTEM.**

Zápas pěšáka užívajícího španělský meč a puklír
s jezdcem majícím meč.

ENSEM hispanū in p̄dicto certamine hoc pacto exerceto adiuncto clypeo orbiculari, Si tecum eques pugnaturus sit, sinistrum pedem preponas, educto gladio hispanō celeriter dextra, arrepto sinistra scuto in tuta tui defensione, et si contigerit, ut eques aduersum te inuehatur, gladio utens, caputq̄ tuū adpetens, tum sublato clypeo sinistra, aduersarij ictum repellito, inde autem ense hispano ferias equi talos pedis utrisq̄, eo ictu equus corruet, postea uero ad placitum certabis cum hoste.

V uvedeném střetnutí spoj španělský meč s kruhovým puklírém tímto nacvičeným způsobem. Pokud jezdec najíždí bodem, představ levou nohu, pravou rukou veď rychle španělský meč a levou napřim štít pro svou bezpečnou obranu. A tak následuje, že když se jezdec užívající meč a mířící na tvou hlavu bude nacházet proti tobě, pak zvedni levou ruku a puklírém odrazíš soupeřův sek. Odtud však sekni španělským mečem koni přes obě nohy - tímto sekem se kůň zhroutí a potom přejdeš k vhodnému zápasu se soupeřem.

ALIA FORMA DEICIENDI EQVITIS.

Jiný způsob shození jezdce.

SI equo insideas, atq; peditem contra te conspexeris certaturum ense hispano, nec non scuto orbiculari assultus tuos remouentē, equo subdas calcar, et contra ipm inuehitor stricto celeriter ense, mucrone in faciem hostis uel pectus conuerso. Sed si aduersarius tibi pari ratione occursarit, tum uim ipius repellas acie longa premissa uersus latus sinistrū. Inde aut ad hostem insilias abiectis ense hispano et orbiculari clypeo, & manu sinistra directa supra brachium hostis dextrū exterius, eius cubitū interius corripias, et si deorsum traxeris, nec nō dextra ex latere eius sinistro collū circundederis, hostem deicere quibus cintra corporis tui detrimentū.

Pokud jako jezdec činíš zálud a proti tobě spatříš pěšáka se španělským mečem, jenž ti tvůj útok odstaví kruhovým štítem, chytře se na něj naval koněm a rychle soupeři otoč hrot meče na tvář nebo na hrud'. Ale pokud jde soupeř stejným způsobem proti tobě, pak tlačení dlouhého ostří odrazíš jeho sílu proti levé straně. Odtud však vyrazíš k soupeři, odhodíš španělský meč a kruhový puklír a levou rukou uchopíš soupeře zvnějšku přímo přes pravou paži, zvnitřku uchopíš jeho loket a pokud takto zatáhneš dolů a rovněž ho pravou rukou obchvátíš z levé strany krku, shodíš soupeře, jenž ti chtěl ublížit na těle.

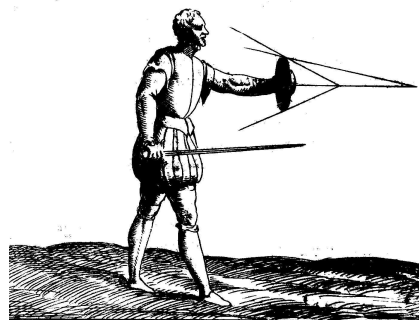
Giacomo di Grassi, *Ragione di adoprar sicuramente l'arme*, 1570

O meči³⁸ a puklíři.

Puklíř je zbraň velmi pohodlná a oprávněně často používaná a proto se mu budu věnovat hned po pláři, neboť mým záměrem je věnovat se nejprve těm zbraním, které lidé užívají více a obvykleji, a až potom těm neobvyklým. O každé pohovořím jen tolik, kolik je zapotřebí. Nuže nejprve pojednám o puklíři, předně o jeho tvaru z hlediska umění a potom o způsobu použití, aby každý pochopil, že puklíř a jiné zbraně, řečené obranné, lze používat také k útoku, jak ukáží na příslušném místě.

O tvaru puklíře.

Přestože je puklíř tvarem kruhový a malý a musí zaštitit a chránit celé tělo, které je mnohem větší, než on, je třeba vědět, jak toho dosáhnout, i když se to zdá nemožné. Nuže vezte, že puklíř se jednoduše nevyrovná velikosti těla, ale veden určitým způsobem vzniká ten užitek, že člověk, který tomu rozumí, bude rozhodný při držení a používání puklíře a pozná, že bude mít výhodu nejen s ním samým, ale také mnoha dalšími pevnými zbraněmi, protože je známo, že vztah puklíře k tělu je stejný, jako je řekněme mezi cílem a muškou arkebuzíra nebo jiného podobného vojáka nebo cíle, na který se dívá a na nějž se střílí. Protože když arkebuzír nebo dělostřelec zacílí na holuba nebo na věž a na okamžik zamíří muškou na cíl, muška, ačkoli je velice malá, třeba tisíckrát, méně než nic ve srovnání s arkebuzou, zakryje skoro celého holuba a v případě dělostřelectva skoro celou věž. Tento efekt nevychází z ničeho jiného, než ze vzdálenosti. Když pohled jdoucí po přímce na vzdálený cíl dospěje k mušce, kterou nemůže projít, jeho linie se rozdělí do stran po způsobu dvou stran trojúhelníku, aby překonal základnu toho, na co narazil. Tato základna je pak zasažena střelným nástrojem. A pokud se tak nestane, je to kvůli chybě nástroje nebo proto, že nebyl nehybný. Aplikujeme-li tento příklad na naše pojednání, tvrdím, že soupeřův meč je jako linie pohledu, vlastní puklíř jako muška a tělo, které třímá puklíř, jako cíl, na nějž je mířeno. Tím víc bude puklíř podoben mušce a tím víc bude mít sílu krýt celé tělo, čím dále bude od toho, co má krýt. Co se týče velikosti a tvaru puklíře, platí, že čím větší, tím lépe kryje útoky. Je ovšem třeba myslet na to, aby nepřekážel výhledu nebo co možná nejméně. Mimoto je žádoucí, aby byl po jeho obvodu dobře přikován silný železný prstenec vyvýšený nad puklířem tak, aby mezi tuto obruč a puklíř mohl vniknout meč. Tak lze zachytit meč nebo ulomit kus hrotu. To se stává spíše náhodou, než že by existoval nějaký návod nebo učení, jak provádět takové blokování nebo lámání, protože meč nepřichází na puklíř dostatečně dlouhým pohybem a tak pomalu, jak by bylo potřeba. Také může být velmi výhodné mít uprostřed puklíře ostrý hrot, jímž je možno při vhodné příležitosti zasáhnout soupeře.

O způsobu, jak držet a používat puklíř.

Aby puklíř poskytoval uvedený efekt, tj. aby mohl svým malým rozměrem zakrýt celé tělo, je potřeba jej držet v pěsti tak daleko od těla, jak je jen možno natáhnout paži. Při pohybu je paže vždy spojena s puklířem v jeden celek, jakoby neměla žádný ohyb, a jako by byla srostlá s puklířem natáčí neustále plochu puklíře přímo proti soupeři. Z tohoto držení vyplývají tyto výhody: První - tím, že je paže přímo za puklířem, je celá zakryta, a není ji možno žádným způsobem zepředu zasáhnout. Druhá - ke střetu se všemi silnými seky dochází v první a druhé části meče, kde nemají dostatek síly. Nejinak to dopadne, když by se soupeř pokusil zaútočit na hlavu nebo na tělo, neboť aby mohl zasáhnout, musí jeho meč projít za puklíř na celou

³⁸ Myšlen je bodný meč. V anglickém vydání z roku 1594 je již zcela jednoznačně uváděn rapír.

délku paže a víc, jinak by nezasáhl. A v tom případě lze každý veliký úder krýt puklím a snadno a v nejkratším čase díky tomu zasáhnout. Třetí výhodou je, že lze snadno krýt všechny body, poněvadž puklím, namířený svou plochou přímo proti soupeři a vystrčený vpřed, kryje celé tělo. Soupeř se nerozhodne provést bod, leda pokud nejsou tato místa dobře kryta puklím – čili na hlavu, na stehna nebo na jiné části těla, která se odkryjí nesprávným držením puklíře. Aby mohly takové body zasáhnout, musí překonat prostor, který je od puklíře k tělu, a ještě víc, než je paže, a tak je lze provedením menšího pohybu puklím snadno a tudíž v krátkém čase odvést mimo dříve, než dospějí k tělu, aniž bys zaváhal. Je ještě mnoho dalších výhod vyplývajících z tohoto držení puklíře, ale nyní si o nich povídat nebudeme. Abych mohl ukončit tuto kapitolu, musím uvést, že puklím by měl krýt jen ke kolenu a ne více. Neměl by krýt na větší vzdálenost, než je možno natáhnout paži, tj. do poloviny stehna, ale při šermu je člověk vždy trochu nahrben a proto lze krýt i trochu níž. Zbytek těla směrem dolů musí být kryt toliko mečem.

O útoku z *guardia alta*³⁹.

Kvůli snadnosti krytí *diritta* a *riversa*⁴⁰ těmito zbraněmi a možností snadného útoku pod nimi, nebudu popisovat ani útok, ani obranu jednoho či druhého - budu se věnovat pouze bodu. Pravím, že horní bod lze provést dvěma způsoby – jeden s pravou nohou vzadu a druhý s pravou nohou vpředu. Když provádíš bod máje pravou nohou vpředu, musíš vyrazit pravou nohou do výpadu přímého kroku a bodnout plnou silou, abys zjistil, jaká je největší, a poté zakončí v *guardia bassa*. Když bys chtěl bodnout s pravou nohou vpředu, buď obezřetný, aby si soupeř nevšiml provedení půlkroku. Táhni tedy zadní nohou k přední, pak bodni s výpadem půlkroku vpřed a poté zakončí bod v *guardia bassa*.

Obrana z *guardia alta*.

Jsi-li v *guardia bassa*, lze se snadno bránit oběma horním bodům. Když přicházejí a jsi-li v tomto střehu, bude nejlepší vyhnout se výpadem levého kroku vně a puklím a mečem zachytit soupeřův meč. A protože je tento levý krok velký výpad, a stejně tak bodající soupeř přichází velikou silou, může se snadno stát, že se k sobě přiblížíte natolik, že mu můžeš zasadit puklím *mostaccio*⁴¹, což se musí udělat pohodlně, a hned po odklonění meče proved' spodní bod s výpadem pravého kroku.

Útok z *guardia larga*⁴².

Chceš-li zaútočit z *guardia larga*, není vhodné používat cokoli jiného než pouze bod, protože *diritto* a *riverso* není možné vést bez velkého nebezpečí a nepohodlí, protože v *guardia larga* je meč velmi daleko od těla a při náprahu do *diritta* či *riversa* je nutné se od něj vzdálit ještě víc, takže to není možné provést bez nebezpečí. Proto by se měl používat pouze bod. Chceš-li bodnout, pomoz si nejprve přivedením půlkroku zezadu a pak bodni s výpadem půlkroku pravého kroku a zakončí v *guardia larga*.

Obrana z *guardia larga*.

Proti bodu z *guardia larga* je potřeba stát v *guardia bassa* a když soupeř přichází rázně s bodem, namísto krytí mu vraž bod do tváře, přičemž zadní nohou proved' otočku na pravou stranu, abys prodloužil bod, uhnul z přímé linie, po níž přichází soupeřův rázný útok, a bodem snadno zasáhl.

---

³⁹ z vysokého střehu

⁴⁰ sek zprava a zleva

⁴¹ knírek – úder hranou puklíře mezi horní ret a nos

⁴² z širokého střehu

Útok z *guardia bassa*⁴³.

Stejně jako je možno zaujmout *guardia bassa* dvěma způsoby, to je s pravou nohou vzadu a vpředu, tak je v něm možno útočit dvěma způsoby. Nuže, máš-li pravou nohou vzadu, ponechme stranou útoky sekem jako málo užitečné, bodni s výpadem pravého kroku mezi soupeřův meč a puklír nebo jdi co nejlépe zvnějšku a skonči v *guardia bassa* s pravou nohou vpředu. Odtud lze zaútočit dvěma způsoby, to je zevnitř a zvnějšku. Když jsi zvnějšku, zavazbíš-li nejprve vlastním mečem soupeřův, proved' výpad levého kroku neopouštěje hrot soupeřova meče a můžeš ho blokovat puklířem. Pokud tímto bodem nezasáhneš, pokračuj přímým bodem s výpadem pravého kroku. Jsi-li zevnitř, proved' stejný útok, ale silněji, protože výpadem kroku se opřeš puklířem do soupeřova meče, čímž jej zavřeš mezi vlastní meč a puklír. Tímto přiblížením s jistotou docílíš, že nemůže zaútočit sekem, protože se nemůže pohnout ani nahoru, ani dolů, pouze bodem, jelikož se nachází vně těla. Tudíž pokračuj a zasad' rozhodný bod s výpadem pravého kroku.

Obrana z *guardia bassa*.

Při obraně proti všem těmto útokům je nezbytné stát v *guardia bassa*. Jsi-li v něm a přichází bod provedený s pravou nohou vzadu, nedělej nic jiného, než že v témže tempu bodneš na stehno či prsa otáčeje při tom pěst s mečem proti soupeřovu meči a otoč se zadní nohou, aby ses dostal z přímé linie, po níž soupeř útočí. Tento způsob obrany nejen kryje, ale též bezpečně zasahuje. Při obraně proti dalším dvěma útokům - vnějšímu a vnitřnímu, musíš být velmi pozorný a jakmile soupeř provede výpad v domnění, že bezpečně zasáhne, je nutné provést levý krok šikmo a bodnout *imbrocatu*⁴⁴, na níž si soupeř sám naběhne. Je třeba vědět, že při těchto bodech má velkou výhodu ten, kdo se brání, protože soupeř útočí odhodlaně a nemyslí na to, aby se jiným způsobem mohl rychle krýt, aby se stáhl z výpadu a kryl se, čímž se dostane do takového postavení, že může být s jistotou zasažen.

O meči a tarze.

Je zjevné, že targa je prastará zbraň a byla vynalezena pro užití ve válce a nikoliv pro šarvátky a podobné záležitosti, i když lidský důvtip pro ni vynalezl tisíce způsobů použití. Proto se stalo, že se kvůli svému tvaru zdála velmi pohodlnou a užitečnou zbraní pro šerm, tak i jako mezistupeň mezi rotelou a puklířem. Z toho vychází podobný styl hry, a ačkoli se od ostatních neliší ničím jiným, než tvarem, mnozí učitelé tohoto umění si podle tvaru, velikosti či váhy navykli zacházet s ní různými způsoby. Ti, kteří akcentují její váhu, dospěli k názoru, že správné a vhodné je držet targu opřenou o stehno, zvedaje ji pouze tehdy, když ji potřebují použít. Jiní, kteří oceňují pouze tvar a velikost, se domnívají, že targa nejlépe pokryje tělo mezi krkem a stehnem, když ji budou držet s paží staženou k hrudi. Tyto domněnky nyní nehodlám vyvracet, nicméně soudím, že tato držení targy jsou mylná oproti držení, jež dává velký užitek, který může poskytnout její tvar a velikost.

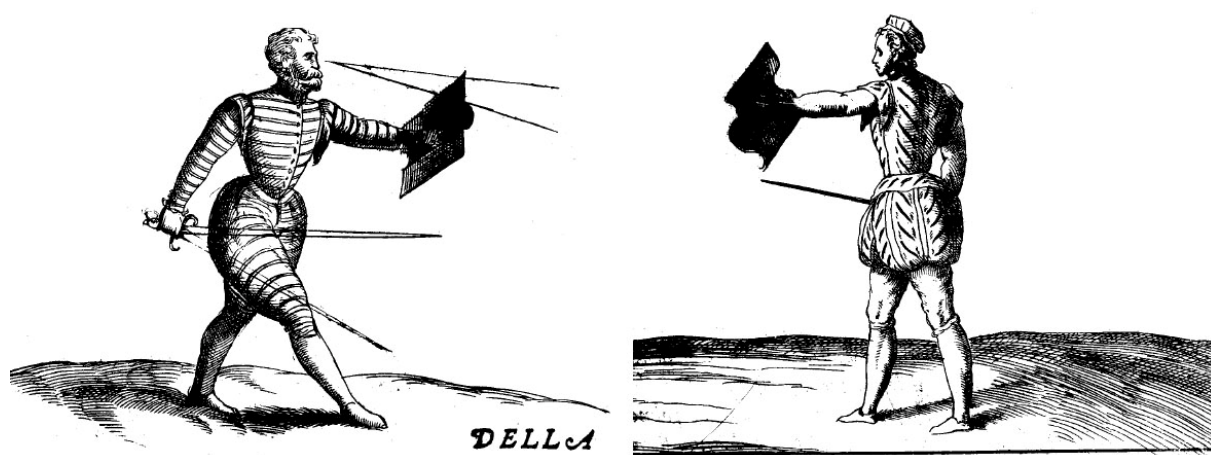
O způsobu držení targy.

Pokud bych měl vzít v úvahu vlastnosti targy, tj. tvar, velikost a váhu, tak okolnosti, za kterých mohou pomáhat a škodit, pak tvrdím, že pokud člověk chce, aby mu její tvar přinesl výhodu bez rizika, je potřeba ji držet horním rohem ven tak, aby chránila hlavu, opačný roh aby chránil dolní část těla, pravý pravou část a levý levou. Z tohoto držení plynou následující výhody: Zaprvé může člověk lépe vidět na soupeře a přes hranu horní strany, tedy přes stejnou stranu, kterou se kryje, vidět soupeře do hlavy k nohám. Targu je zapotřebí držet jen tak nízko, aby nad sebou neodkrývala příliš velkou část těla, protože jít do krytu by trvalo příliš dlouho a to by bylo nepohodlné. Další skvělou výhodou je snadnost obrany, protože toto

⁴³ z nízkého střehu

⁴⁴ vmyk – bod nad útočící paží

držení targy vytváří trojúhelník – ostrý roh je vpředu a po stranách se rozšiřuje, takže stačí i velmi malý pohyb na to, aby v bezpečí za tarčem mohl být sebevětší člověk. Jsou-li vedeny útoky na hlavu, ať to jsou body či seký, obojí je vidět za hranami štítu, za nimiž je hlava v bezpečí a bez omezení rozhledu. Pravá a levá strana targy pokryjí velmi malým pohybem pravou i levou stranu těla takovým způsobem, že člověk může také stáhnout paži. Levý roh tarče kryje loket, což by nešlo, kdyby byla targa držena horní stranou vodorovně. Aby s ohledem na svou velikost mohla targa lépe krýt, z důvodů, které jsem uvedl u puklíře, a které zde již nebudu opakovat, musí být targa držena s paží napjatou co nejdál od těla. Její váha není na obtíž, protože takto jí není potřeba držet dlouho. Nicméně když se ruka dlouhým držením unaví, je možno paži stáhnout a odpočinout si. Nuže pro lepší obranu a lepší výhled na soupeře drž targu horním rohem vně proti čelu.

O útoku z *guardia alta*.

Existuje mnoho klamů a střehů, které lze provádět těmito zbraněmi. Vyhrazuji pro ně místo v pasáži o klamání, což bude příhodnější. Zde obdobně uvedu tři základní střehy, na nichž závisí všechny ostatní a kterým je možno čelit. Nacházíš-li se v *guardia alta* a chceš zaútočit na soupeře, nejprve proved' skrytý půlkrok zezadu a pak vystřel *imbrocato* s výpadem půlkroku vpřed. Pokud to soupeř vykryje pouze targou bez pohnutí tělem, je možno provést výpad levou nohou přímo vpřed, trochu zvednout ruku, snížit hrot a s výpadem pravého kroku bodnout shora dolů mezi targou a tělem soupeře. Paklíže neuhne tělem, zasáhne tento bod bezpečně soupeře. Stejný útok lze provést v *guardia alta* s pravou nohou vzadu.

Obrana z *guardia alta*.

Výše uvedený bod bude možno snadno krýt v tempu, kdy přichází, nastavením nikoliv horního rohu targy, ale hranou, která jde od špičky na pravou stranu. A jakmile je soupeřův meč na délku pěsti za targou, musí být targou ihned odražen mocně na pravou stranu a ve stejném tempu proved' výpad do levého kroku. Pak je s co největším výpadem pravého kroku možno zasadit spodní bod, který je již připraven, neboť je nutno stát v *guardia bassa*, aby bylo možno krýt vysoký bod.

O útoku z *guardia larga*.

Rovněž v tomto střehu je možno bodnout soupeře přímějším a rychlejším zaútočením. Protože targa je určena pouze k obraně, je dostatečně velká na to, aby snadno kryla všechny seký, zejména ty od kolene nahoru. Dále je zřejmé, že když chceš zaútočit, bod vstupuje po mnohem užší a přímější dráze než sek. Chceš-li tudíž v *guardia larga* zasáhnout soupeře stojícího v *guardia bassa*, musíš myslet na to, abys k soupeři přistoupil co možná nejbliže.

Jakmile budeš tak blízko, že budeš moci vyrazit pěstí vpřed, odraz targou jeho meč, pak proved' výpad levého kroku a s výpadem pravého kroku zasad' bod, pokud ses k soupeři dostatečně nepřiblížil již při prvním výpadu.

O obraně z *guardia larga*.

Bod z *guardia larga* je možno krýt mnoha způsoby v *guardia bassa*, nicméně je mezi nimi jeden jednoduchý a bezpečný, a sice tento: Při obraně proti tomuto útoku je potřeba stát v *guardia bassa* s mečem a paží na svých místech a s targou poněkud odtaženou od těla, abys soupeře vylákal k ráznému bodu. Když tak učiní, musíš spěšně provést výpad levého kroku, pravou hranou targy odrazit soupeřův meč na pravou stranu a s výpadem pravého kroku můžeš na soupeře zaútočit spodním bodem pod vlastní i soupeřovou targou.

O útoku z *guardia bassa*.

V *guardia bassa* lze provádět mnoho útoků, které s ohledem na značnou obranyschopnost targy považují za zbytečné. Proto se omezím pouze na dva silnější útoky, které je obtížnější krýt. Jsou to dva body - jeden vnitřní a druhý vnější s pravou nohou vzadu a vpředu. Nuže nacházíš-li se uvnitř s pravou nohou vpředu a tak blízko soupeře, že můžeš s výpadem levého kroku odrazit pravou stranou své targy soupeřův meč v polovině, měl bys směle provést výpad levého kroku a svíraje soupeřův meč mezi vlastní meč a targu ho mocně zasáhni bodem na stehno s výpadem pravého kroku. Budeš-li se nacházet pravou nohou vzadu, je to stejné, ale nejprve musíš udělat pravý krok. Pokud však nezasáhneš soupeře hned prvním útokem, musíš pokračovat tlačáním meče a kroky, je-li to třeba. Ale pokud se stane, že se nacházíš vně, musíš poté, cos získal příležitost odrazit targou soupeřův meč, provést výpad levého kroku a umístěním horní hrany své targy pod soupeřův meč a vlastního meče nad něj ho zavřeš mezi ně. Proved' výpad pravého kroku a bodni mu silně na prsa nebo na obličej. Stejně tak, když stojíš s pravou nohou vzadu

O obraně z *guardia bassa*.

Při obraně proti oběma bodům z *guardia bassa* je nutné stát také v *guardia bassa*. Jakmile soupeř odhodlaně zaútočí zevnitř, musíš stejně rychle, nebo o trochu rychleji než on, provést výpad levého kroku a pravou hranou targy zavřít soupeřův meč mezi ní a vlastní meč. Pak směle zaútoč mezi oběma targami nebo pod nimi s výpadem pravého kroku. Pokud však přichází zvnějšku, stejně tak musíš provést šikmý výpad levého kroku a pravou stranou targy odrazit hrot soupeřova meče a pak zaútočit podruhé buď spodem nebo horem podle toho, co je při té příležitosti výhodnější, s výpadem pravého kroku. A když kvůli velikosti a obranyschopnosti targy nebudeš moci provádět výpady ani útoky, musíš se postavit do *guardia bassa* s pravou nohou vzadu, což je střeh, kterému se budu více věnovat u klamání, protože tam pro něj bude příhodné místo, jelikož zde ukončuji správné používání meče a targy.

O klamání.

Když jsme došli na konec pravého umění a řekli si vše, co se zdálo náležité a užitečné pro získání správného úsudku při zacházení se všemi zbraněmi a poznání všech výhod, čímž lze nejlépe poznát, kolik je nevýhod, bude dobré pojednat o klamání, abych splnil slib a také abych vyhověl těm, kteří nešermují za účelem zranit nebo zvítězit, ale spíš pro cvičení a zábavu, přičemž cvičení a zábava jsou velmi pěkné a chvályhodné věci, umíš-li hbitě ovládat nohy a paže, rychle hýbat rukou, loktem i ramenem, ustupovat, dělat výpady, klesat při dotírání a zejména s nejvyšší rychlostí útočit seky a body, zprava i zleva bez ohledu na tempo, výhody či míru razance na všechny způsoby. Ovšem domnívajíce se, že musí být rychlejší než soupeř nebo chytřejší a rozumější, jsou velmi suroví a dovolují si, a když je jim vícekrát

povedlo zasáhnout nebo ztýrat soupeře předstíráním falešného bodu či seku, začnou si myslet, že se těmto jejich útokům nelze vyhnout. Častěji se však stává, že jsou zastíženi a zabiti bodem prostého a odvážného člověka. Avšak nejlepším lékem bude nacvičit si a provádět útoky ve všech způsobech pouze pro zábavu⁴⁵, jak je uvedeno, máje nacvičeno vždy správně a rozhodně, že v případě, kdy je nutno dosáhnout vítězství a když budeš v ohrožení života, předpokládej, že nepřítel je stejně znalý a silný, a tudíž by si měl navyknout útočit v co možná nejkratším čase a vždy zakryt. Tyto falše bys měl používat jen při cvičení a hře a nespolehat na ně, leda proti lidem, kteří jsou mnohem pomalejší nebo neznají pravé umění. Nuže klamání podle tohoto umění není nic jiného, než útok, jenž neslouží k zasažení, ale k tomu, aby se soupeř někde odkryl tak, abys jej do oné části mohl bezpečně zasáhnout. Kolik lze provést útoků, tolik lze použít falší, ba mnohem více, protože jsou i další, což uvedu na příslušném místě, přičemž obranu proti nim uvedu stručně na závěr.

O meči a puklři, tarze a rotele.

Domnívám se, že pokud jde o klamy těchto tří pevných zbraní, není důvod mezi nimi rozlišovat a podle pravého umění může být za jediný rozdíl mezi nimi považován pouze tvar každé z nich. Tím hodlám zabránit přeplnění tohoto listu opakováním bezmála téhož. Všechny tyto tři zbraně musí být uchopeny a drženy s paží napjatou kupředu. U targy a puklře je to vidět jasněji než u rotelly, která nemůže být kvůli své velikosti a váze držena kupředu pouze pěstí, nýbrž způsobem velmi odlišným, jakým se drží *imbracciata*⁴⁶, avšak s paží napjatou a s pěstí vpřed, což přijde jako skoro totéž. Přestože lze každou z nich předstírat totéž co s jinými, neprovádějí se s nimi jiné finty, než odkrytí kvůli odlišným střehům bez ohledu na nějakou chvilkovou výhodu. Je mezi nimi vidět ten rozdíl, že rotellou lze snadno krýt body i seky a targou se lépe než čímkoliv jiným kryjí seky, protože je čtverhranného tvaru a sek mečem lze snadno zadržet rovnými hranami targy, čehož není snadné docílit s puklřem, s nímž nadto není ani obrana vůči bodu nikterak spolehlivá, protože pokud je třeba zavázat meč a také seky, když přicházejí napříč, je potřeba, aby v tomto případě dopadaly na obvod. Pokud se stane, že meč se nedopadne na průměr, tj. na jediné místo, kde se může zastavit, ale dopadne pod či nad průměr, pak může meč snadno uhnout a zasáhnout hlavu či stehno, ať bude do puklře zasažen bodem či příčným sekem. Pokud jde o finty a klamání, které s ním lze provádět, pokud jich je se samotným mečem velmi mnoho, s touto zbraní je jich ještě mnohem víc. Může to jít až do nekonečna, poněvadž jinak se mečem klame bodem, sekem, nahoře, dole, zevnitř, zvenku a tím lze podvádět velké množství střehů. Zůstává tedy klamání těch, kteří obdobně jako vy mají puklř, targu nebo rotellu trochu na stranu a odkrývají se soupeři, aby nevhodně zaútočil a přišel o čas, jsouce si jistí rychlostí obrany a útoku. Toto lze provádět ve všech střezích a snadněji s targou, než s ostatními, poněvadž je dosti velká a lze s ní snadno a bezpečně zachytávat a nacházet soupeřův meč, když útočí. Mnohem hůř to jde s rotellou pro její kruhový tvar a s puklřem kvůli jeho vypouklosti a malým rozměrům. Těmito dvěma se lze obtížně setkávat se seky, jestliže v tom nebudeš často procvičován. Protože máš dvě zbraně, z nichž jedna je útočná a druhá obranná, musíš konat tak, že ačkoliv s naznačením bodu či seku přinutíš soupeře ke krytu rotellou, targou nebo puklřem, zůstaneš mečem volný, aby nebylo nutné rozhodnout se jít do zdvojeného útoku bodem, protože na tebe může soupeř snadno zaútočit mečem. Ale tomu nejspíš předejdeš předstíráním bodu, který častěji než jiné obranné zbraně zaváže meč, nebo předstírej sek dolů na koleno, aby nemohl na toto místo použít rotellu nebo jiný štít a byl tudíž přinucen bránit se mečem, a ihned, když to provedeš a ubezpečíš se, že nemůže zaútočit, musíš zasáhnout takovým útokem, který máš za jistý.

⁴⁵ Dnes bychom řekli spíše pro sport.

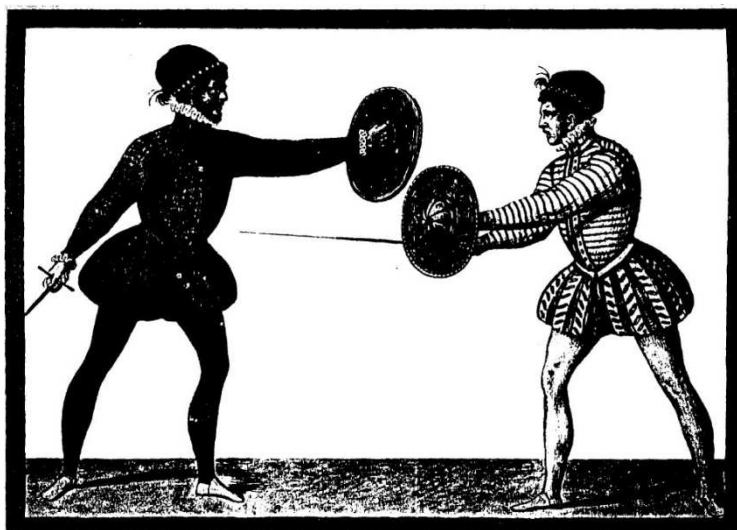
⁴⁶ velký trojúhelný štít držžený horní hranou na rameni a spodním hrotem směrem k soupeři

Pojednání o obraně proti klamání s rotellou.

Kdykoli je použito klamání s rotellou, targou a puklím, nebo abych se lépe vyjádřil, mečem doprovázeným jedním z nich, je předstírán sek nebo bod nebo se vystaví kupředu do odkrytí některá část těla. Všem těmto falešným sekům mířeným od kolene nahoru musíš čelit rotellou nebo jiným štítem a spodem můžeš ihned zaútočit bodem na nejméně odkrytou část. Pokud však útok míří od kolene dolů, je nutno se s ním střetnout mečem vždy falešným ostřím, jak proti sekům zprava tak zleva, a ihned tni pravým ostřím, které je již připraveno, po nohách, aniž bys při tom pohnul nohama či tělem. Tento útok je tak rychlý, že bezpečně zasáhne. Rovněž všechny body a ostatní seky, vysoké i nízké, by měly být raději kryty tak, že rotella nebo jiný štít doprovází meč mající hrot směrem k soupeři. A ihned po střetu se soupeřovým mečem, pokud se s ním střetneš falešným ostřím, nebudeš muset provést nic jiného než řez na soupeřovu tvář či nohu. Pokud se však střetneš s mečem soupeře pravým ostřím, bude potřeba nejprve otočit ruku, než provedeš útok ostřím. Toto je vhodný útok mečem a rotellou, targou či puklím. Všechny ostatní druhy jsou prázdné, poněvadž nejprve dochází ke střetu a poté k útoku, což způsobí, že se vždy budeš nacházet uvnitř soupeřovy rotelly nebo meče, pročež můžeš snadno zaútočit dřív, než bude moci rotella krýt meč. Pokud někdo namítá, že takový útok má málo síly, odpovídám, že je to pravda, že je to slabý útok, jenž kdyby byl proveden řekněme sekerou či sekerkou mající krátký břit, nezpůsobí víc než řez vedený tímto způsobem mečem majícím dlouhý břit, je pohodlný k okamžitému provedení ihned poté, co se dotkne soupeře, což je ten pravý řez mečem, zejména na masité a šlachovité části těla. Nuže pokud neustále hovoříme o klamání s mečem, rotellou nebo jinými štíty, střetávěj se se soupeřovými útoky mečem doprovázeným rotellou a ihned po nalezení vazby se soupeřovým mečem zaútoč po jeho vnitřní straně buď na nohy, nebo na tvář, aniž bys stáhnul meč za účelem zasazení bodu či většího seku, neboť ta cesta, kdy chceš bránit i útočit, je nejdvojnější. Jestliže však soupeř odkryje část těla, aby vyzval soupeře k útoku, chtěje pak útok odrazit a zaútočit, nesmíš v tomto případě nechat útok dojít, dokud neuvidíš, že meč bude blíž k soupeři, než bude jeho rotella na meči, vyraž a je-li daleko, musíš stáhnout meč a provést pohodlný volný útok horem nebo na jiné místo. Je snadné ztratit mnoho času, protože rotella a podobné štíty jsou těžké, a když při pohybu minou nebo se zarazí, nepředají žádnou sílu, ladaže to bude pohodlné, jako když jsi blíž k zasazení soupeře, který není připraven k obraně. Pak nemusíš klamat a stahovat, ale rozhodně a rychle udeřit dřív, než zaútočí. Tento způsob útoku náleží spíše k pravému umění než ke klamání.

Giovanni Antonio Lovino, *Prattica e theorica del bene adoperare
tutte le sorti di arme, 1580*

XXXXI.

Mutiano⁴⁷ obelhán Toranem⁴⁸ se s ním pouští do duelu s mečem a puklím, aby znovu nabyt vážnosti, a do pole vstupuje v přiblížení krokem s levou nohou vpředu s puklím dobře držným v ruce a paží s puklím dobře nataženou, přičemž meč drží příčkou dolů a vzad.

Torano se na druhé straně postavil do pozice s pravou nohou vpředu v kroku do *guardia di dentro* (vnitřním střehu) a s puklím dobře spojeným s košem meče.

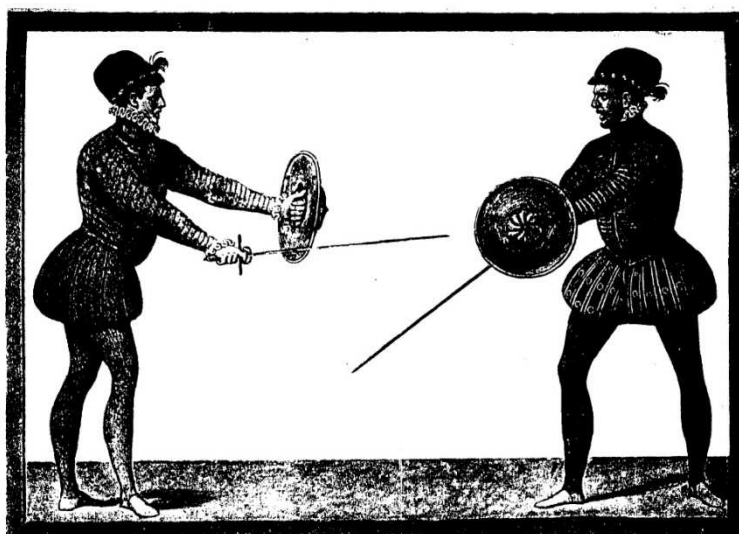
Nyní Mutiano, jenž byl žalobcem, začíná z té strany, kde se nachází v pozici, házet velkou rychlostí zdola nahoru *montanti* (stoupající seký), a hodí-li *montanti*, nachází se vysoko a ihned zdvojí zpět *roverso squalemrato* (šikmý sek zleva) a rychle se vrátí do své výchozí pozice.

Torano pak pro obranu vůči *montanti* vyrazí vpřed, aby sekům zabránil, a způsobem, při němž byl v pozici, se ubrání těmto *montanti*. Mutiano to vidí, ihned udeří do jeho meče a hodí na soupeře *roverso*. Torano půjde proti tomu a s pravým ostřím meče otočeným do *guardia di fuora* (vnějšního střehu) vykoná obranu.

Mutiano jsa již vrácen do svého obvyklého střehu zaujímá pozici a velkou rychlostí začíná házet několik *dritti toni* (vodorovných seků zprava), jeden za druhým na soupeřovu hlavu. Ten se těmto sekům odvážně a s velkou dovedností ubrání takto: Pravým ostřím meče jde proti těmto *dritti toni* kryt puklím a spolu s krokem - nejprve levou nohou směrem k soupeřovu meči a ihned poté přenáší pravou nohu před levou a s velkou obratností se ubrání těmto sekům.

⁴⁷ Crassus Mutianus - římský konzul v Asii

⁴⁸ Caius Toranius - poručník Augustův, proskribován během trimvirátu, ubit vojáky vlastního syna

Menesteo⁴⁹, aby dostal své cti, vyzval Rutiliana⁵⁰ k šermu s mečem a puklím, do něhož oba hbitě vstupují - jeden na jedné straně a druhý na druhé. Žalobce Menesteo se ihned velmi rozumně postaví téměř do *guardia di fuora* (vnějšího střehu) dobře doprovázejí meč puklím a pravé ostří svého meče má proti útoku, který by mu mohl přijít od soupeře.

Rutiliano se pak proti Menesteovi taktéž postavil do tzv. *guardia à basso* (dolního střehu) doprovázejí dobře puklím mečem a vyčkává, aby vykonal, co přísluší obžalovanému, a hodlá oponovat soupeři⁵¹, jak je znázorněno nahoře.

Menesteo, neméně zkušený a znalý v zacházení s těmito zbraněmi než jeho soupeř, věda velmi dobře díky dlouhé praxi a zkušenosti, co všechno může soupeř provést ze své pozice a kolik toho ještě může provést svému soupeři, jde velmi dobře uvážlivě a vede si v hranicích pravidel, vyrazí rovně vpřed a maje pevnou pěst svého meče, pouze předstírá jeho hrotem, že chce klesnout, aby zachytil Rutilianův meč a vyrazil ještě více vpřed.

Z druhé strany Rutiliano opět rozumí pravidlu zbraní, poněvadž se ho dotýká jen v sebeobraně vším, co zná, že ze svého postoje či pozice, podle toho, jak to chceme nazývat, může dělat mnoho tahů: mezi nimi odrazit hrot soupeřova meče zdola nahoru a hodit mu dobrý dlouhý sek nebo ho ohrožovat dobrým bodem, nicméně sklepávají svůj meč pod Menesteův, dobře předstírat, že chce vstoupit buď z jedné nebo druhé strany, aby neviděl vtoupení nebo aby nezůstal pouze čekat, zda to soupeř jen nezkouší, jak mu náleží dělat dle pravidla duelu.

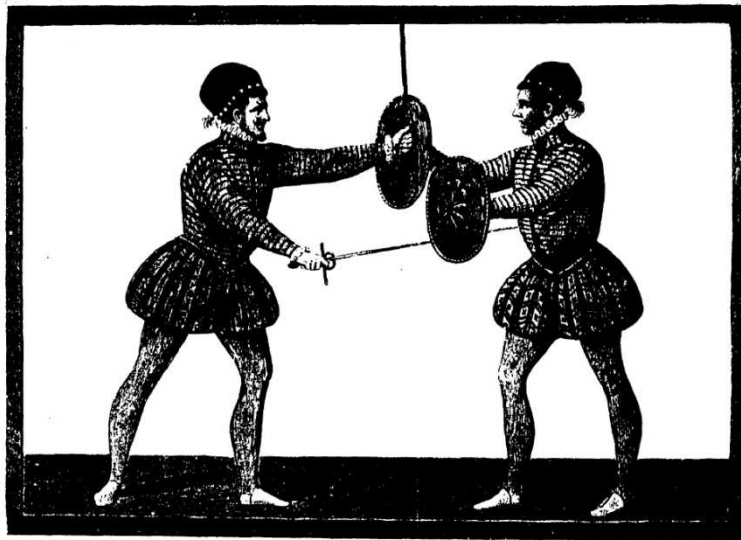
Menesteo hrotem svého meče dělá opět protifintu a čeká, že Rutiliano odhodlaně vstoupí hrotem zvnějšku, jak se rozhodl provést. Jelikož se Rutiliano dobře opevnil puklím, vstoupil mečem, aby mu zasadil bod na pravé rameno. Menesteo toto vstoupení bodem vykryl s velkým mistrovstvím tak, že pouze zvedl meč do *guardia di fuora*, házejí současně levou nohu k pravé, dobře se srovnal a správně vykryl.

⁴⁹ Menesthé - Aténský vládce, syn Ifrikratův, vůdce aténské oddílů v trojské válce

⁵⁰ Rutilianus/Rullianus - římský velitel, vítěz nad Samnity na přelomu 4./3. století

⁵¹ Tyto zdánlivě triviální poznámky nás poučují o zcela zásadním faktu: Na začátku souboje přísluší útočit pouze tomu, kdo souboj inicioval, protože soubojem má být dokázána vina obžalovaného, jemuž přísluší se bránit, zatímco žalobce musí aktivně prokázat pravdivost své obžaloby. Souboj, jako právní nástroj, tedy nemůže být zahájen útokem obžalovaného. V německých textech jsem dosud takto jasnou definici zahájení souboje nenalezl, ale pokud by k tomu došlo, stavělo by to například umění šermu dlouhým mečem do zcela jiného světla.

XXXXIII.

Varrone⁵², aby neztratil čest, povolal Ligaria⁵³ do ohrazení s mečem a puklím. A při střetnutí v poli se Varrone staví proti Ligariovi do *guardia di fuora* s puklím co nejlépe spojeným s mečem podle pravidla těchto zbraní. Ligario se na druhé straně obdobně staví velmi dobře do *guardia di dentro* se svým puklím spojeným s mečem.

Varrone, kterému pak přísluší zaútočit jako prvnímu, hodí dvě dlouhá *dritti* směrem na nohu Ligaria, jenž klesne a rychle ho vykryje se svou *fermata di dentro* (vnitřní pozicí). Varrone vida, že se soupeř velmi dobře kryje svým sekem, začíná hledat, buď zevnitř anebo zvnějšku, vazbu na Ligariovu meč, na přední polovinu meče. Leč Ligario s dobrým pravidlem vždy svým mečem uhne.

Varrone nyní vyrazí vpřed a blízko u koše naváže na soupeřův meč a odstrčí meč až k zemi. Protože se soupeř pokusil velmi rychle zvednout svůj meč do výše, k čemuž byl přinucen soupeřovým mečem, Varrone v tomto okamžiku vedl levou nohu vpřed, spodem narazil svým puklím do Ligariova koše a vrazil mu koš téměř až na tvář a ihned stáhl meč zpět a zasadil mu velký bod na břicho.

Způsob, jímž by se měl Ligario bránit tomuto útoku, pak bude takový, že Ligario proti Varronově vazbě může ihned uhnout tělem směrem k ruce s puklím otáčeje hbitě rubové ostří meče, čímž se ubrání této vazbě, neboť když takto učiní, nebude tlačen do úzkých, ani blokován puklím, ani hrotem soupeřova meče.

Nyní vidíme, že přestože Ligario udělal všechny chyby, nějak alespoň uhnul mimo hrot Varronova meče, a říkám, že to může udělat s velkou lehkostí veda levou nohu vpřed na pravou stranu soupeřova těla pouze při té hrozbě, kdy se nacházel blokován puklím, poněvadž tímto způsobem by měl svým puklím odvést pryč bod, který hodil Varrone.

XXXXIV.

Žalobce LAURO a obžalovaný AQUILIO s mečem a puklím ...
(list je poškozen a vyobrazení ztraceno)

⁵² Marcus Terentius Varro - římský politik a spisovatel, legát Pompeiův, zajat Caesarem u Farsalu

⁵³ Quintus Ligarius - voják a prokonzul v Africe, roku 46 p.n.l. obviněn ze zrady proti Caesarovi, obhájen Cicerem, později se spikl s Brutem a účastnil se na caesarově vraždě

Pro svou čest se Acrisio⁵⁴ pouští s Danaem⁵⁵ do střetu s mečem a targou a na místě souboje se zastavuje levou nohou vpředu, paží s targou dobře napjatou, příčkou meče u pravého boku a hrotem svého meče přímo proti Danaovi.

Danao se taktéž zastavuje v kroku s pravou nohou vpředu doprovázející targou mečem do *guardia di dentro*, jak je vidět nahoře na obrázku, kde jeden i druhý stojí připraven ve vyčkávacím střehu.

Žalobce Acrisio má targou dobře vpředu, udeřil trochu do Danaova meče, ihned postoupil pravou nohou vpřed a vrazil mu bod na klenbu břicha. A když tak učinil, vrátil se urychleně nohou tam, kde stála prvně.

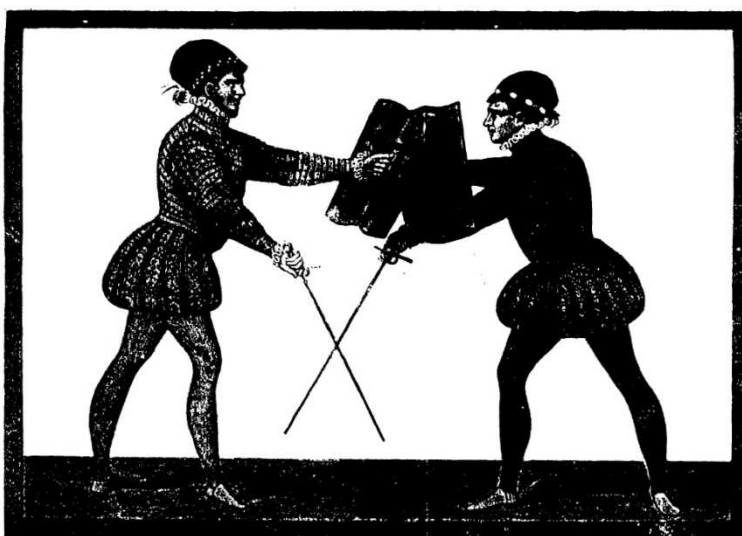
Danao hodlaje odrazit targou meč se srovnává a vyrážíje mečem doprovázeným targou trochu vpřed velkou rychlostí odrazí soupeřův bod.

Acrisio se opět vrátil, jak je uvedeno, do svého střehu a ohrožuje s nejhezčím záludem hrotu svého soupeře, aby viděl, zda se mu odkryje na straně, aby naň mohl zaútočit. Pročež Danao mu klade fintě odpor děláje s dobrým pravidlem tak, aby Acrisio jasně viděl, že tato cesta nemůže splnit svůj účel. Tím pádem mění záměr a pokouší se vazbou meče odstranit pryč překážku soupeřova meče, který mu může uškodit, a proto se pokouší, jak jsem řekl, vzít soupeřův meč do vazby, buď shora dolů anebo doprava zevnitř či zvnějšku, a máje hrot meče namířen na tělo, ať ve vazbě zevnitř či zvnějšku, s vazbou dolů, staví hrot meče proti zemi a takto křížuje jedním, jakož i druhým, způsobem Danaův meč. Když se oba uvedeným způsobem dostanou do vazby, nazýváme tu, která je vně, vazbou cele zakrývající zdola, a druhou, která je zevnitř, vazbou polovičně zakrývající zdola.

Danao, velmi zkušený v tomto cvičení, nyní sklepně meč buď z jedné anebo z druhé strany, podle příležitosti, a při sklepnutí meče vyrazí vždy vpřed, aby neztratil čas. Toto ukáže těm, kdož sledují jejich boj, který z nich nejlépe rozumí zacházení se zbraní.

⁵⁴ Acrisios - král Argu, otec Danaé, kterou uvěznil, aby zabránil naplnění věštby, že bude zabit synem své dcery. Zeus v podobě zlatého deště s ní zplodil Persea, který krále zabil, když jej něšťastnou náhodou zasáhl při soutěži v hodů diskem.

⁵⁵ Danaos - král Argu, praotec Danaů

Tiburtio⁵⁶, aby vyvrátil veškeré podezření, zda umí obhájit svou čest, podstupuje souboj na meč a targu s Thirrenem⁵⁷. Při tom zaujímá *guardia di fuora* proti Thirrenovi, který stojí v *guardia di dentro*. Vstoupil-li do pole nejkrásnějšími kroky s velkou grácií těla a odvahou srdce, a protože je žalobce, začíná házet na soupeře všechny druhy seků, o nichž je již vícekrát zmínováno.

Thirreno potom při utkání provedl stejné kroky vpřed, neustále směle zachycuje seky, které na něj Tiburtio hází, a stejnými mu dává odvetu, což je nejhezčí věc, jakou lze vidět.

Tiburtio vida, že se Thirreno velmi dobře brání, a nejen brání, ale ještě že odpovídá s nejlepšími seky, dělá nový plán: Thirreno je zkušený a vzdělaný v boji na těsnou vzdálenost a jde z dlouhé vzdálenosti a zevnitř váže soupeřův meč, kterážto vazba je nazývána polovičním krytem dolů, a stavěje ihned svou targu proti soupeřově tarze se pokouší odvést Thirrenův meč směrem od těla, aby mu pak zasadil bod na pravý bok.

Thirreno pak neodmítá Tiburtiovu vazbu, ani mu neklade odpor. Jenomže když ucítí tlak na meč, zatvrdí ruku a jako někdo, kdo zná velmi dobře soupeřův plán, zůstává dobře zakryt a nehýbe se tělem ani mečem alespoň tak, aby nedal Tiburtiovi vhodnou příležitost. Znáje, že se stačí pouze bránit bez riskování nebezpečí vyplývajících z pokusu o útok na soupeře, nedal soupeři příležitost ani čas zaútočit z vazby. V tento okamžik se od sebe oddělili a urovnali svůj spor.

⁵⁶ Tiburtius/Tiburnus - mystický zakladatel města Tibur (Tivoli)

⁵⁷ Thyrhénos - etruský král, jenž odešel se svým lidem do Malé Asie

George Silver, *Paradoxes of Defence*, 1599

O tom, že meč a puklír má výhodu proti meči a dýce.

Dýka poskytuje nedokonalou obranu, ačkoliv držena přímo zužuje prostor, takže i malým pohybem ruky lze úspěšně chránit obě strany hlavy nebo odvrátit bod od tváře či těla. Avšak kvůli nedostatku obvodu ruky bude ležet příliš vysoko nebo nízko nebo bude příliš slabá, aby chránila vůči sekům i bodům. Pokud leží přímo a zužuje prostor, aby odvrátila bod, pak je příliš slabá pro obranu hlavy před silným sekem. Leží-li vysoko, je silná pro obranu hlavy, ale její prostor bude příliš široký pro odrazení bodu od těla. Dýka dobře slouží na vzdálenost k odklánění bodů a při púlmeči ke křížení čepele, zahánění útočníka a ohrožování ho na životě, a v obou těchto akcích se bezpečně brání. Ale puklír je díky svému obvodu a váze snadno nositelný a bezpečně brání vždy a všude od všech způsobů seků a bodů, jakkoli je to nablízko, na púlmeč, na hlavu, na tělo a na tvář. Avšak slyšel jsem mnohé zastávat názor, že meč a dýka má nablízko výhodu nad mečem a puklířem kvůli délce a hrotu dýky a myslí si, že hrotu meče se mohou bránit lépe než s puklířem. Leč neznám nikoho, kdo s dýkou zvítězil nablízko nad mečem a puklířem, jen opět ošidil sám sebe, protože při prolomení vzdálenosti selhává úsudek kvůli nedostatku času k rozhodnutí a zrak je oklamán rychlým pohybem ruky. A kvůli nedostatku prostoru s rukou držící dýku, což nemůže být jinak, kvůli nedostatku obvodu pro obranu proti seku a bodu, kvůli nedostatku správného prostoru v pravý čas, je nemožné ubránit se jednomu bodu či seku ze sta, vybere-li si útočník správné místo. A je jisté, že kdokoli se přiblíží s mečem a dýkou proti meči a puklírů, je ve velkém nebezpečí zabití. Obdobně na blízkou vzdálenost, pokud by měl svou dýkou krýt sek i bod, kvůli nedostatku prostoru a vzdálenosti, má-li nejlepší zrak ze všech lidí a mohl by bezchybně rozpoznat, jakým způsobem a kdy bod nebo sek přichází, a nepopírejme, že může, jeho prostor je však příliš velký a nic mu to nepomůže. Protože ruka jednoho muže je stejně rychlá jako ruka jiného a oba jsou v dosahu, ten, kdo seká či bodá, zraní obránce. Důvod je tento: Útočník se hýbe jako první, ačkoli při svém útoku jde delší dráhu než obránce do obrany, avšak obránčův prostor je příliš velký a sek či bod bude vykonán dříve, než může obránce dosáhnout správného místa pro obranu, a ačkoliv obránce perfektně vidí sek či bod přicházet, měl by vidět svůj vlastní kryt daleko od správného místa obrany, že ačkoliv koná okamžitě, jasně vidí sek či bod přicházet, mělo by pro něj být nemožné dosáhnout správného místa svého krytu, dokud není raněn. Ale nechej obránce s jeho dýkou říci, že není pravda, co jsem řekl, protože oči vidí sek či bod přicházet, takže má dost času se bránit. Tu by měl shledat, že se mýlí. Důvod je tento: Ruka je nejrychlejší pohyb, noha je nejpomalejší. Bez vzdálenosti je ruka připoutána k pohybu nohou, čímž se ruka stává stejně pomalou jako noha, protože její pomocí nahrazujeme všechen čas ztracený během příchodu pomalým pohybem nohy a tím získáváme čas k úsudku, kdy a jak může provést svou akci, a tak máme čas ruky časem nohy. Nyní je ruka ve svém pohybu rychlejší než noha či oko. Proto je na vzdálenost oko oklamáno a úsudek ztracen. A to je další příčina, že obránce s dýkou, ačkoli má dokonalý zrak, je přeci na vzdálenost oklamán. Na důkaz, že je ruka rychlejší než oko a proto oklame zrak, postav dva v určité vzdálenosti a jednoho z nich nechej neustále se bránit a druhého nechej mávat a mást svou rukou. Měl by neustále rychlými pohyby své ruky klamat jeho zrak, aby zůstával v defenzívě, a svou rukou by jej měl neustále tlouci na různá místa. Toto ber opět za příklad, že oči jsou rychlými pohyby oklamány: Roztoč rychle kolo na ose a neměl bys být schopen svým nejlepším zrakem určit, kolik je v kole loukotí, ani zda v něm vůbec nějaké jsou nebo z čeho je kolo vyrobeno, a to přesto, že když je kolo v klidu, vidíš, že mezi loukotěmi je velká vzdálenost. Ten, kdo nechce uvěřit, že rychlý pohyb ruky v boji oklame oko, by měl upřeně hledět s očima doširoka otevřenými a ucítit se prudce raněn dřív, než uvidí, jak přesně se bránit. Tak ti, kteří věří svému boji, dokonalosti dobrého zraku, své velké obratnosti a perfektním krytům dýk, že umí lépe krýt než s puklířem, budou oklamáni. A když jsou raněni,

říkají, že protivník byl trochu rychlejší než oni. Někdy říkají, že drží dýku příliš nízko. Někdy jsou bodnuti pod dýkou, pak říkají, že ji drží příliš vysoko. Když je někdy proveden silný bod a jsou jím prudce zasaženi, říkají, že byli o trochu pomalejší, a někdy jsou prudce zasaženi bodem a myslí si, že byli o trochu rychlejší. Takže cvičí nebo si myslí, že budou obratní v krytí s dýkou, celý svůj život se učí, nikdy se tomu nenaučí.

O tom, že meč a puklír má výhodu proti meči a šítu.

Mečem a štítem lze však provozovat dva boje, to je proměnlivý boj a boj nablízko. Pro boj nablízko je jeho rozměr příliš velký, aby působil proti zkušenému muži majícímu meč a puklír. Pro proměnlivý boj sice není příliš velký, přesto příliš na to, aby překonal svým rozměrem vzdálenost a zasáhl. Muž s mečem a puklírém může kromě proměnlivého, otevřeného a čelního boje chodit směle vpřed a vzad, mást a zdvojovat, zasahovat sekem a bodem a při každé příležitosti dělat křížení dle své libosti. Pokud se chce muž s mečem a štítem pustit do čelního boje, šířka štítu mu to nedovolí, pokud do otevřeného boje, pak má muž s mečem a puklírém svůj meč a puklír prakticky nezávislé, neboť při tomto boji může štít kvůli své šíři učinit jen málo dobrého nebo vůbec nic.

Co se týče boje s mečem a puklírém, je nedokonalý, protože puklír zaclání boji, aniž bych měl soupeře majícího svou ruku vysoko nad hlavou, aby ťal seky. Silné seky jsou k ničemu, zejména pokud jsou vedeny nad hlavou, protože celá tvář a tělo jsou při nich odkryté. Přesto uznávám, že ve starých časech, kdy byly užívány jen seky krátkými meči a puklíři a jednobřítými meči, byl tento druh boje dobrý a nejmužnější. Nyní se to změnilo. Rapíry jsou delší, než bývají meče. Když se užívaly seky, lidé byli při boji tak naivní, že považovali za zbabělce toho, kdo by provedl bod nebo sek pod pásem. Opět, pokud byly jejich zbraně krátké, jak tomu bylo v minulosti, boj vypadal lépe, než tomu bylo pak. Kdo dnes nevidí, že sek opisuje kruh jako kolo, proč má dlouhou dráhu, zatímco bod jde po přímé linii a přichází proto bližší cestou a je prováděn v kratším čase než sek a je smrtelnější než sek? Proto zde tedy není nikdo rozumný, kdo bude sekát, pakliže není otáven svým životem. Je jisté, že hrot je užíván pro výhodu každého způsobu boje, sek je zcela k ničemu a neužívá se⁵⁸. Kdo bojuje seky, zejména krátkým mečem, bude bolestivě raněn či zabit. Ďábel nemůže říct víc pro podpoření chyb.

Mimoto nejsou dnes v šermířských školách užívána žádná úchopy, sevření, zápasy, údery jílcem, dýkou nebo puklírém. Naši oráči to budou dělat přirozeně a s ohromnou silou a čilostí, ale učitelé tyto věci vesměs neznají. ... Není zde způsob výuky srovnatelný se starověkým, tzn. rozdělení těla na čtyři čtvrtiny, pak jejich kryty, údery, body a prolamování bodů, pak úchopy a sevření, údery jílcem, dýkou, puklírém, zápasy, údery nohou či kolenem do koulí ...

Meč s puklírém a meč s dýkou jsou dvojité zbraně a mají osm krytů: dva s hrotem vzhůru, dva s hrotem dolů, dva pro nohy s hrotem dolů (hrot je nesen po obou stranách nohou s klouby prstů dolů) a dva kryty s dýkou nebo puklírém pro hlavu.

---

⁵⁸ Jinde v knize však Silver seky hájí: „*Ital: Co je v boji nebezpečnější a smrtelnější - sek či bod? Angličan: Taková otázka se neshoduje s uměním, protože žádný boj není dokonalý bez seku i bodu. ... Síla bodu přichází přímo a proto jakýmkoliv nepřímým křížením jej dokáže vychýlit i síla dítěte. Ale síla seku přichází nepřímou a proto musí být kryt přímým protipůsobením proti jeho síle, což nelze udělat jinak než dostatečnou silou může a správným křížením ve správném čase, jinak ho nebude bezpečně chránit, a je pro to mnohem lepší a nebezpečnější než bod. Navíc bod skrz ruku, paži či nohu nebo leckterá místa těla a tváře není smrtelný, ani nemrzačí, ani nepřipravuje o končetiny nebo o život, ani nebrání v boji, dokud je krev horká. Poznal jsem například jednoho džentlmena raněného v rapírovém boji na devíti nebo desíti místech skrz tělo, paže a nohy a ještě pokračoval v boji, který poté, co oponenta zabil, přišel domů a byl vyléčen ze všech svých zranění bez následků a dosud žije.*“

Joseph Swetnam, *Schoole of the Noble and Worthy Science of Defence*, 1617

... mohu říci s dobrou zkušeností, že kdo má rapír a dýku se záštitným obloukem a umí je používat, má ohromnou výhodu proti meči a dýce nebo meči a puklíři, podobně jako to prohlašuji o holi proti veškerým dlouhým zbraním. Své důvody hned uvedu. Leč nejprve více promluvím o doporučení rapíru a dýky, protože to je nejlepší a nejobvyklejší zbraň, jaká kdy byla v Anglii užívána, neboť k této zbrani náleží tolik lstivosti, jako k žádné jiné.

Klamavou hrou se rapír s dýkou může postavit proti meči a puklíři tak, že bystrý muž bude uvážlivý a opatrný při provádění svého útoku - nebodej rapírem do soupeřova puklíře, ale klamavou hrou ošálíš puklíř, pokus se o výpad na tvář toho, kdo má puklíř, a potom zakončí na kolenu nebo stehnu, podle toho, kde uvidíš příležitost, protože on nastaví svůj puklíř, aby si chránil tvář, ale nemůže jej dát znovu dolů dříve, než ho zasáhneš, jak je uvedeno výše.

Podobně se můžeš pokusit o útok na koleno muže s puklířem a zakončit na jeho rameno nebo tvář, protože pokud nechá svůj puklíř klesnout dolů, nemůže jej zvednout včas, aby si puklířem chránil horní část svého těla. Musí však při své obraně spoléhat pouze na meč a proto se každému muži vyplatí umět zacházet s mečem⁵⁹. Nejlepší způsob jak udělat falešný bod, je udeřit dolů podél vnější strany soupeřovy ruky s rapírem, ale nedobodnout, přemířit hrot svého rapíru a dokončit bodem na jeho levé rameno. Protože provedeš-li zálud do prostoru pokrývaném jeho dýkou, může tato při pokusu o zálud zasáhnout hrot tvého rapíru, a jestliže dotkne tvého rapíru při prvním pohybu vpřed, pak nemůžeš osvobodit svůj hrot k tomu, abys dokončil svůj druhý bod, před tím, než obnoví svůj střeh a tak ti to překazí. Proto když děláš falešný bod, veď ho mimo okruh či prostor jeho dýky, aby při své obraně minul tvůj hrot. Pak má k obraně tvého druhého bodu pouze rapír a musí si napřed připravit ruku se svým rapírem, pokud k tomu dostane příležitost, jinak to nedokáže krýt.

Také pěkný jazyk je základní zbraní k nošení s sebou, budeš-li cestovat do některé cizí země, protože když se ti někdo bude pokoušet ublížit v místě, kde tě neznají, můžeš být tísněn více než jedním, neboť ptáci stejného peří drží pospolu a mnozí se přidávají na silnější stranu, protože zvíře se nejdříve dostane přes plot tam, kde je nejnižší. V takovém případě buď dobře ozbrojen trpělivostí jako puklířem a pěkným jazykem jako mečem a s rukou na svém klobouku buď připraven vzdát poctu každému poddanému, ačkoli jsi urozený muž, jako by to byl nejbohatší a nejsilnější muž, jaký kdy vůbec žil. Musíš-li spolknout ublížení ve své vlastní zemi, je pro tebe mnohem horší hanbou nechat si ublížit v cizině. Pokud k tomu dojde, raději vládni pěkným jazykem, než mečem, neboť v takovém případě ti tvůj meč bude k ničemu.

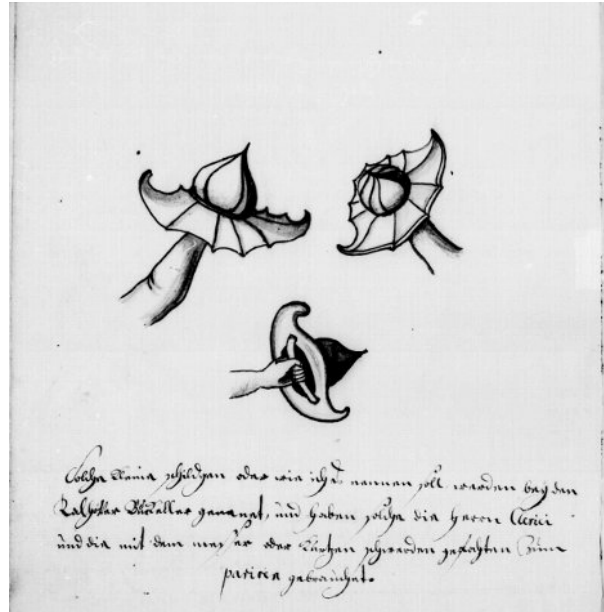
---

⁵⁹ Přesněji jednobřítým (*back-sword*) mečem, čímž je míněna obecná znalost šermu čepelovou zbraní.

46^v

46^r

46^v

Diese figur Zeiget an daß auch die Clerici und münche in der kampff kunst unterrichtet worden. Denn es ist ein gantz Msc. auff pergmen, darinnen die Lectiones alle in latein aber gar unleserlich beschriben, Vor handen und stehet bey dem in der blatten oder dem lehrmeister alle Zeit das wordt Sacerdos, und bey der anderen person das Wort Scholaris.

Tento obrázek ukazuje, v jakém bojovém umění byli školeni také kněží a mniši. Neboť je to kompletní rukopis na pergamenu, v němž jsou všechny lekce v latině, ale naprosto nečitelně napsané a na listech je u učitele vždy slovo “kněz” a u druhé osoby slovo “žák”.

46^r

Solche kleine schilden oder wie ich es nennen soll, werden bey den Dalhöffer Buckeller genant, und haben solche die herren Clerici und die mit dem messer oder kurtzen schwerden gefochten Zum pariren gebraucht.

Takovéto malé štíty, nebo jak bych to měl nazývat, jsou u Talhoffera nazývány puklři a pánové kněží je používali ke krytí při šermu tesáky nebo krátkými meči.

Thoinot Arbeau, *Orchesographie*, 1589
(překlad Mikuláš Bryan)

Les Bouffons⁶⁰

Saliové⁶¹ neboli tanečníci ustavení králem Numou⁶² v počtu dvanácti, aby oslavovali svátky zasvěcené Martovi oblečení do barevných tunik s bohatým zdobením a kněžských čepic, s krátkými oštěpy v pravé ruce a v levé ruce s puklíři⁶³, z nichž o jednom se říkalo, že spadl z Nebes⁶⁴, tančovali za zvuku tibií a dělali vojenské posunky, někdy jeden po druhém, někdy společně.

*Capriol*⁶⁵. Nebyl tento ozbrojený tanec ten, kterému se říká pyrrhický, jež radostně tančila Minerva po porážce Titánů?

Arbeau. V legendách se říká, že tento pyrrhický tanec vymysleli Kureti⁶⁶, aby pobavili posunky a lomozením, který vydávaly jejich meče narážejíce do jejich puklířů, samotného Jupitera, když byl ještě robě. A spojením těchto dvou druhů tance⁶⁷ vznikl ten, kterému říkáme *Bouffons* (Šašci) nebo *Mattachins*. Jeho tanečníci jsou oblečení do lehkých kyrysů s třásněmi na ramenou a pod opaskem, pod nimiž splývají taftové stuhy, mají moriony ze zlaceného papíru, holé paže, rolničky na nohou, v pravé pěsti meč a puklířem v pěsti levé. Tančí v sudé *menzuře* na *nápěv* tomu případný bijíce se meči a puklíři. Abyste tento tanec pochopil, musíte napřed vědět, že se v něm dělají různé druhy posunků. Jeden z posunků se jmenuje *feincte* (finta), tanečník při něm skočí na *pieds joincts* (nohy u sebe), drže svůj meč bez toho, aby se někoho dotknul. Další posunek se jmenuje *estocade* (bod), tanečník při něm stáhne ruku a pohne špičkou meče vpřed, aby udeřil tamního ze svých společníků. Další posunek se jmenuje *taille haute* (vysoký sek), tanečník při něm udeří na svého společníka směrem dolů, sekaje od pravé ruky, v níž drží meč, k ruce levé. Další posunek se jmenuje *revers hault* (vysoký rub), tanečník při něm naopak udeří na svého společníka sekaje směrem dolů od své levé ruky k ruce pravé. Další posunek se jmenuje *taille basse* (nízký sek), při něm tanečník udeří na svého společníka směrem vzhůru od pravé ruky k levé. Další posunek se jmenuje *revers bas* (nízký rub), tanečník při něm udeří na svého společníka vzhůru od levé ruky k pravé. Abyste lépe porozuměl *tabulaci*, kterou vám chci dát, neušetřím si tu námahu a vyobrazím vám řečené druhy gest.

---

⁶⁰ Tanec zvaný Šašci.

⁶¹ Starořímské kněžské kolegium. V tomto případě tzv. palatinští saliové, dvanáctičlenný sbor složený ze zástupců významných rodin. Na začátku a na konci tradičního válečného období, tedy v březnu a v říjnu, tančili oblečení po starobylém vojenském způsobu v průvodu městem tanec zvaný *tripudium*. Jméno saliové je zřejmě odvozeno od slovesa *salire*, křepčit.

⁶² Numa Pompilius, druhý římský král, nástupce Romulův.

⁶³ Ottova encyklopedie o oděvu Saliů uvádí: “Oblek jejich o průvodech byl pestrá tunika, kovovým pasem sepjatá, plášť (*trabea*) s nachovým límcem; na hlavě měli kněžskou čepici (*apex*), po boku meč, v levici *ancile*, o něž tloukli oštěpem.”

⁶⁴ Podle legendy věštila Numovi víla Egeria, že spása Říma závisí na zachování onoho štítu, právě proto nechal Numa zhotovit jedenáct jeho identických kopií a ustavil kolegium Saliů, aby všechny štíty střežilo.

⁶⁵ Text je koncipován jako rozhovor žáka Capriola s mistrem Arbeauem.

⁶⁶ Horší démoni z Kréty, kteří svým hlukem zachránili malého Dia před Kronovou obžerností. Obdoba Korybantů spojovaná s krétskou variantou Kybely Rheou.

⁶⁷ Arbeau zřejmě myslí pyrrhický tanec a tanec sailů.

Výše vidíte čtyři vyobrazení gest, o kterých jsem mluvil, tedy *feincte*, *l'estocade*, *taille haute*, & *revers hault*, zbývají ještě obrázky dvou dalších, které vidíte níže, pokud jde o ostatní, zbývají ještě nějaké pohyby těla, které vám podle mého soudu bude stačit popsat, aniž by bylo třeba vyobrazení.

Capriol. Šerm mě všem těm gestům již naučil; řekněte mi tedy, jak se *Bouffons* tančí.

Arbeau. Představte si, že čtyři postavy, Vojáci nebo Amazonky (nebo dva Vojáci a dvě Amazonky), jsou v případném odění seřazeny u vstupu do sálu, A. B. C. D.

Capriol. Představuji si je, jak jste řekl. Co dělají?

Arbeau. Napřed vstoupí samotný A., mávaje mečem do rytmu jednou obkrouží sál a dojde se postavit ke vstupu skláněje špičce meče k podlaze, jako by chtěl vyzvat své společníky k boji. Pak vyrazí znovu kolem sálu a B. jej následuje, na konci kola vyzve i on své společníky. Pak A. a B. vyrazí kolem sálu znovu a následuje je C., který udělá totéž, co ti dva prve. Pak obkrouží sál všichni tři a D., které je čtvrté, je následuje; a když je toto čtvrté kolo u konce, jelikož už není, kdo by se přidal, obkrouží sál opačným směrem než poprvé, a na *kadenci* tohoto opačného kola skončí ve formaci, aby mohli začít bojové *vazby*, a to tak, jak prve kroužili, tedy s levou nohou vně.

D. C.

A. B.

Nápěv Bouffons je všem dobře znám: Zde je zapsán v úplnosti, až po *kadenci*, a hudebníci jej stále opakují, jak na kroužení, tak i na *vazby*.

Nápěv Bouffons.

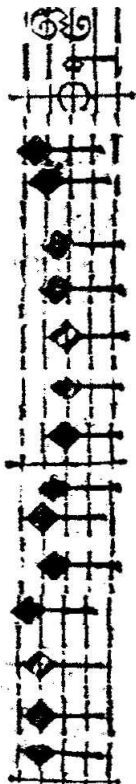
Capriol. Jaké pohyby ti čtyři dělají, když jsou takto rozmístěni?

Arbeau. Musíte napřed ještě vědět, že stejně jako hudebníci hrají *nápěv* výše až do konce, tak i tanečníci pokračují v tanci stejnými pohyby, ať už když se pohybují a krouží, ať už na místě, když dělají bojové vazby.

Capriol. Jsou tyto pohyby obtížné?

Arbeau. Máte je v *tabulaci* níže, tančí se ve svižné sudé *menzuru* a shledáte je velmi snadnými.

Nápěv Bouffons. Pohyby k tančení.

greue gaulche.

pied en l'air droit.

pied en l'air gaulche.

greue droite.

pied en l'air gaulche.

pied en l'air droit.

greue gaulche.

pied en l'air droit.

pied en l'air gaulche.

greue droite.

pied en l'air gaulche.

pied en l'air droit.

Zatímco tanec trvá, dokud není vše odvedeno a hotovo, neprovádějí se jiné pohyby než *greves*, která zabírají každé dvě *čtvrtové noty*, a dvě *pieds en l'air*, která zabírají každé jednu *notu čtvrtovou*.

Máte kroky a pohyby *Bouffons*, nyní se naučíte posunky, která se dělají v bojových *vazbách*; ty se začínají neprodleně po kroužení, a vzpomeňte si, když se vazby zakončí, krouží se pak s levou nohou vně, a než se začne *vazba*, která má následovat, ještě se obrátí a jde se s řečenou levou nohou uvnitř zpět, což je tanečnickům vhod, protože během toho kroužení tam a zpátky rozjímají o následující pasáží a lámou si nad ní hlavu. Tanečníci A. B. C. D. jsou nyní

Poté, co si A. a D. vyměnili místo, a co si C. & B. ve stejnou dobu také vyměnili místo, nacházejí se čtyři tanečníci rozmístění následovně.

A. B.

D. C.

A. nyní bojuje proti B. a někdy proti D.; C bojuje proti D. a někdy proti B. A dělají stejná gesta a údery jako výše, a když si na konci opět vymění místa, budou rozmístění následovně:

B. A.

C. D.

A. dělá gesta, která jsme popsali na začátku, proti D. a někdy proti B.; stejně jako C. dělá totéž proti B. a poté, co si opět vymění místa, se nacházejí rozmístění následovně:

C. D.

B. A.

A. bojuje proti B. a někdy proti D., stejně jako C. proti D. a někdy proti B.; a poté, co si opět vymění místa, budou tanečníci rozmístění následovně.

D. C.

A. B.

Vidíte, že čtyři tanečníci jsou nyní rozmístění stejně jako na začátku, tudíž je první pasáž završena; bez meškání tedy musí začít kroužit tam a zpátky, aby posléze mohli začít druhou vazbu, které se říká *passage des trois coups*⁶⁸.

Capriol. Provedl bych správně gesta A. a C., ale neřekl jste mi vůbec, jaká mají dělat D. a B.

Arbeau. Stejná jako A. & C., a není mezi nimi rozdíl, kromě toho, že zatímco A. a C. dělají třičtvrtěobrat ven doleva, D. a B. musejí udělat jen čtvrtobrat vpravo

Capriol. Sotva najdu učitele nebo společníky, kteří by mně poučili o dalších pasážích, jak to mohli udělat u jiných bránlů, proto vás prosím, abyste mě je naučil, neboť chovám naději, že jednoho dne uspořádám roztomilý mumraj, abych potěšil svou milou.

Arbeau. V tom případě vám rád vyhovím: představme si tedy, že čtyři tanečníci dokroužili a jsou rozmístění jako na začátku; tu udělají následující vazbu, které se říká *trois coups*.

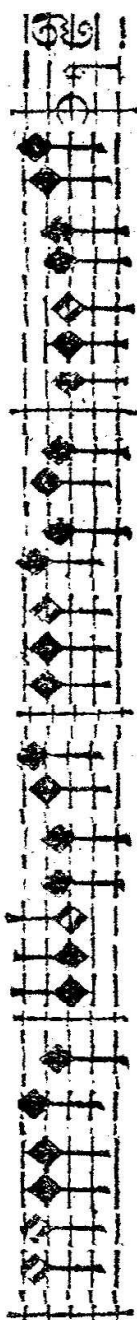
A. se bude bít proti D. a C. se bude bít proti B.

---

⁶⁸ vazba tří seků

Nápěv.

Gesta druhé pasáže.

taille haulte.

reuers bas.

taille haulte.

taille haulte

reuers bas.

taille haulte.

taille haulte.

reuers bas.

taille haulte.

taille haulte.

reuers bas.

taille haulte.

A. provádí tyto tři seky proti D. pak se projdou za pravou rukou a vymění si spolu místa, C. dělá totéž proti B.

A. provádí tyto tři seky proti B., pak se projdou a vymění si spolu místo, C. a D. dělají totéž.

A. provádí tyto tři seky proti D., pak se projdou a vymění si spolu místo, C. dělá to samé proti B.

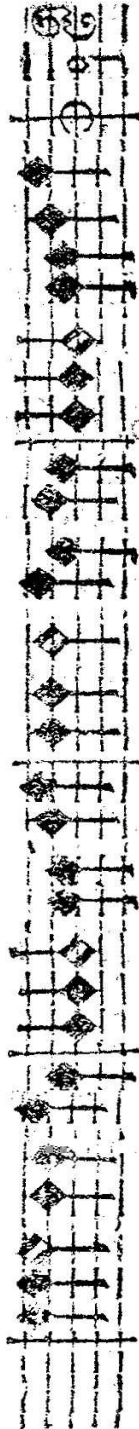
A. provede tyto tři seky proti B., pak se projdou a vymění si spolu místo, C. a D. dělají totéž; a tak se čtyři tanečníci vrátí do stejného rozmístění jako na začátku.

Toto vše se opakuje čtyřikrát a pak se krouží.

Vazba *quinze coups*.⁶⁹

Nápěv.

Gesta třetí pasáže.

taille haulte.

A. s obličejem obráceným dovnitř provádí proti D., které má obličej otočený ven.

reuers bas.

A. provádí proti B., které má obličej otočený ven.

taille haulte.

A. stále proti D.

reuers bas.

A. stále proti B.

taille haulte.

A. se otočí obličejem ven a provádí proti B., které se jím otočí dovnitř.

reuers bas.

A. provádí proti D. otočenému dovnitř.

taille haulte.

A. provádí stále proti B.

reuers bas.

A. provádí stále proti B.

taille haulte.

A. s obličejem obráceným dovnitř provádí proti D., které má obličej otočený ven.

reuers bas.

A. provádí pro B., které má obličej obrácený ven.

taille haulte.

A. provádí stále proti D.

reuers bas.

A. provádí stále proti B.

taille haulte.

A. se otočí obličejem ven a provádí proti B., které se jím otočí dovnitř.

reuers bas.

A. provádí proti D. otočenému dovnitř.

taille haulte.

A. provádí proti B., projdou se a vymění si místo za pravýma rukama.

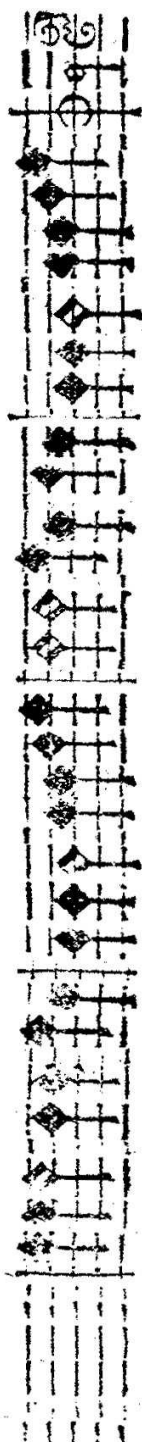
Když je toto hotovo, A. se s obličejem ven bude bít proti D., který se otočí obličejem dovnitř; a vše se opakuje na čtyři *kadence*.

⁶⁹ vazba patnácti seků

Vazba *estocade*.⁷⁰

Nápěv.

Gesta čtvrté vazby.

Předpokládá se, že poté, co tanečníci dokroužili, se nacházejí uspořádaní jako na začátku.

taille haute.

A. provádí proti D. a C. proti B.

reuers haut.

A. provádí stále proti D. a C. proti B.

taille basse.

A provádí stále proti D. a C. proti B.

**coude retiré,
estocade.**

Všichni čtyři, A. B. C. D., stáhnou lokty vzad a udělají výpad do svých puklů.

taille haute.

A. provádí proti D. a C. proti B.

reuers haut.

A. provádí stále proti D. a C. proti B.

taille basse,

A. provádí proti D. a C. proti B.

**coude retiré.
estocade.**

Všichni čtyři, A. B. C. D., stáhnou lokty vzad a během výpadu se projdou za pravýma rukama a vymění si místo.

A. se teď bude na druhou *kadenci* bít proti B. a D. proti C., pak vše zopakují předtím a po čtyřech *vazbách* budou zase rozmístění jako na začátku.

⁷⁰ vazba výpadu

Vazba *Bastion*.⁷¹

Nápěv. Gesta páté vazby.

Předpokládá se, že čtyři tanečníci jsou uspořádaní jako na začátku, D. a B. se postaví pozadými k sobě.

taille haute.	A. proti D. a C. proti B.
reuers bas.	A. proti B. a C. proti D.
taille haute.	A. proti D. a C. proti B.; a vymění si snolu místa.
taille haute.	A. proti B. a C. proti D.
reuers bas.	A. proti D. a C. proti B.
taille haute.	A. proti B. a C. proti D.; a vymění si snolu místa.
taille haute.	A. proti D. a C. proti B.
reuers bas.	A. proti B. a C. proti D.
taille haute.	A. proti D. a C. proti B.; a vymění si snolu místa.
taille haute.	A. proti B. a C. proti D.
reuers bas.	A. proti D. a C. proti B.
taille haute.	A. proti D. a C. proti B.; a vymění si spolu místa.

Poté, co se *nápěv* této *cadence* čtyřikrát zopakuje, octnou se tanečníci rozmístění jako na začátku; tehdy bez meškání začnou kroužit, jak bylo řečeno prve, aby se připravili na šestou *vazbu*.

⁷¹ vazba bašty

Vazba haye.⁷²

Nápěv.

Gesta šesté vazby.

taille haute.

A. se bude bít proti D. a C. proti B. a projdou se za pravé ruce, čímž si vymění místo.

revers bas.

A. se bude bít proti B. a C. proti D. a vymění si spolu místa.

taille haute.

A. se bude bít proti D. a C. proti B. a vymění si spolu místa.

revers bas.

A. se bude bít proti B. a C. proti D., vymění si spolu místa a octnou se tak jako na začátku.

taille haute.

A. se bude bít proti D. a C. proti B. a vymění si spolu místa jako výše.

revers bas.

A. se bude bít proti B. a C. proti D. a vymění si spolu místa.

taille haute.

A. se bude bít proti D. a C. proti B. a vymění si spolu místa.

revers bas.

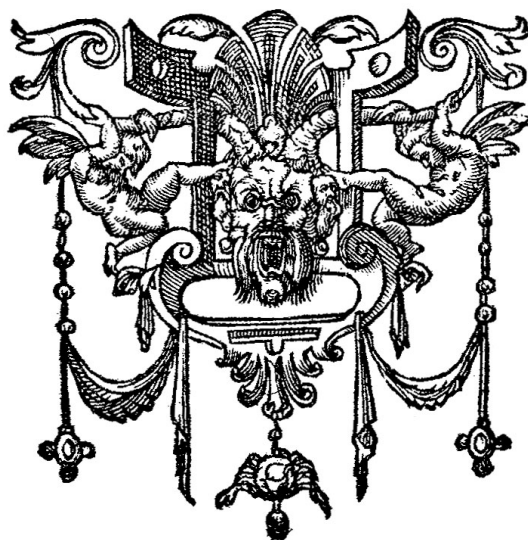
A. se bude bít proti B. a C. proti D., a vymění si spolu místa a octnou se tak jako na začátku.

⁷² vazba průpletu

Nyní je třeba průplet obrátit, což na druhou *kadenci* postaví a proti B. a C. proti D., a to všechno se celé ještě zopakuje na třetí a čtvrtou *kadenci*; když je po všem, octnou se tanečníci rozmístění jako na začátku. Pak odejdou.

Capriol. Pane Arbeau, děkuji vám, že jste nelitoval námahy, již jste podstoupil vzdělávaje mě v tanci.

Arbeau. Přál bych si, aby to bylo stejně prospěšné, jako to bylo příjemné, a doufám, že tím vezmete zavděk, dokud vám neposkytnu pohyby a *nápěvy* dalších baletů z *mumrajů* provozovaných v tomto městě, o nichž pojednáme ve druhé části při nejbližší volné chvíli. Mezitím poctivě procvičujte tyto tance: stanete se tak společníkem planet, pro něž je tanec přirozeností, a oněch nymf, o kterých M. Varro⁷³ řekl, že je viděl v Lýdii vystupovat z jezera za zvuku fléten, tančit, a pak se do onoho jezera navracet; i vy se poté, co dotančíte se svou milou, vraťte se do širých vod svých studií a čerpejte z nich i nadále, v čemž vám buď Bůh milostiv.

---

⁷³ Marcus Terentius Varro - římský vzdělanec, 1. století př. n. l.